

85C24
3109

O PAGINĂ
DIN
ISTORIA CONTIMPURANA
A
ROMÂNIEI

DIN PUNCTUL DE VEDERE
MEDICAL, ECONOMIC SI NATIONAL
DE

DR. C. J. ISTRATI

*Medic al Eporice Spitalelor Civile. Professore de Hygienă.
Membru al Societății științelor Medicale din București. Membru fondator
al societății Studenților în Medicină. Membru onorific al Societății
«Queen Rosie» Belgiană.*

BUCUREȘTI

TYPOGRAFIA ALEXANDRU A. GRECESCU
1, PLACIA TEATRULUI, 4

1880

PRECIUL 6 LEI

O PAGINĂ
DIN
ISTORIA CONTIMPURANA
A
ROMÂNIEI

DIN PUNCTUL DE VIDERE

MEDICAL, ECONOMIC SI NATIONAL

DE

DR C. J. JSTRATI

*Medic al Eporiei Spitalelor Civile. Professore de Hygienă.
Membru al Societății științelor Medicale din București. Membru fondator
al societății Studenților în Medicină. Membru onorific al Societății
«Crucea Roșie» Belgiană.*

27125

h605

52.582

BUCUREȘTI

TYPOGRAFIA A. I. ESANDRU A. GRECESCU
4, PIAȚA TEATRULUI, 4

1880.

Celor ce și iubesc Țara și
Lucrădă pentru binele ei.

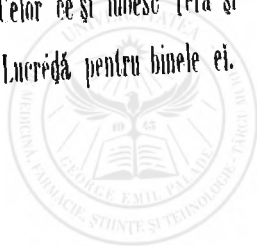

TABLA DE MATERIE

	Pag.
Prefață	V
Introducție	VII
Studiile de demografie, făcute la noi	1
1. Studiul D-lui Dr. Agappi.	4
2. Studiul D-lui I. Bibicescu.	9
3. Studiul D-lui Dr. Felix	24
Considerațiunii asupra lucrărilor de mai sus	55
Cresce séu descesce populațiunea României și in special Elementul Român?	64
Relele de care suferim din cauza stărei noastre actuale	80
Emigrațiunea	82
Imigrațiunea	87
Rasa Română din țera noastră degeneredă séu nu?	106
Relele hygienice la Români	142
Despre Paludism	145
Malatiile veneriene	180
Alimentația insuficientă și nehygienică precum și relele postului la Români	223
Alcoolismul	289
Starea nehygienică a locuinței sătenilor in România	320
Practica fraudulosă a medicinei in România	342
Care este adevărata causă a relelor de care suferim?	351
Cine sunt responsabili de relele de care suferim, elementul român din țera noastră?	429
Erata	500

pentru la înțeles bine de lucrurile bune
pentru ca mi înțeles a cetii și obștii. în
și obștii în părtoran scuti lucrare a un
și în cel ce am fost pensu acm. - Fis
fericite.

La ocaziunea pomenirii de anul nou, ce am
fost scrij 29 Dec. 1887.

Dr C. N. N. N.

PREFAȚĂ

Este aproape un an de când, preocupat tot de starea physică a elementului Român am publicat o lucrare asupra educațiunei physice atât de neîngrijită la noi.

Făcăm și acolo să se vedă, că starea physică cu și starea morală și intelectuală a unui popor, depind direct și nediscutabil, de mijlocele de viață ce are la dispoziția sa¹⁾.

În lucrarea presentă, raportul dintre starea economică și cea demografică, morală și intelectuală a poporului nostru sunt cred mai bine și larg demonstrate.

Nu numai atât, dăr tot din această legătură reiese interesele naționale, căci o națiune se compune din individe, ce trebuie să fie și physicesce și moralicesce și intelectualicesce la înălțimea lor. Alt-fel ea nu va deveni provisoriu de cât un spital, seu un asil, péné la pierderea sa totală.

Am căutat pe cât se poate a mă servi de citațiuni, căci scopul meu principal, este de a nu fi acusat de exclusivism în o cestiune atât de vitală pentru noi și în urmă, când am găsit mai ales în partea economică, ômenii speciali, cară explicau mai bine de cât aș fi făcut eu, unele puncte atinse de mine în această lucrare, am căutat a'i reproduce pentru ca ast-fel cetitorul să profite mai mult.

¹⁾ Considerațiuni asupra importanței și necesității gymnasticeii din punctul de vedere, hygienic și social, in-80, pagina 134. — București, 1880.

'Mi-am impuns sarcina unei munci de șese luni și a speselor de imprimat, numai și numai din dorința de a fi cât de puțin util țerei mele, în care vroiesc a trăi ca Român, și de la care 'mă-am prămit totă instrucția.

O țără nu se vindecă de relele sêle, de cât cu sacrificiū din partea fiilor sêi. Este cred timpul a le face decât voim ca Mama noastră comună și noi Fii Ei să mă viețuim.

INTRODUCȚIE

Dorințele naturale și urmărite cu atâta tărie, cu atâta abnegație și iubire, de a vedea Moldova și Valahia, unite și prin o graniță comună, după cum de la origina lor, unite erau prin origină, limbă, credințe și dorințe, s'au indeplinit în zilele noastre.

Nu numai atât, d'ér periôda nefastă a fanarioșilor s'au stins și independența țerei așa de bine căpătată de soldații noștri sunt iarăși fapte de care inima orî-căruia Român trebuie a se bucura.

Țera noastră, este d'ér departe de a mai fi considerată ca o rayă turcescă. Limba grécă s'au îngropat și nu mai există nici în scolile nici în bisericile noastre.

Tributuri Turciei și phanarioșilor s'ei nu mai plătim.

Regulamentul organic este înlocuit prin una din cele mai liberale Coustituții.

Suntem d'ér acum o țeră, o țeră ce a făcut în multe privințe progrese enorme, suntem în fine ađi o națiune, pe când p'ene ieri erau un popor cu aspirații, d'ér divizat și neconsiderat.

Ar trebui d'ér să fim fericiți, viitorul nostru ar trebui să pară asigurat, și asigurată ar trebui să fie prin urmare și viața elementului Român de la Dunărea. D'ér observând mai de aproape lucrurile, videm că tributul 'l plătim și astă-đi și mai mare încă. Existența noastră este tot atât de nesigură, și đua de mâine e tot atât de spăimântătoare prin faptul că mâine putem dispărea, după cum de același lucru sufereau și se temeau bunii Români, cari trăiau în zilele đuise „negre“ ale istoriei noastre.

Ceva mai mult, decât existența noastră politică nu este sigură, d'ér mai nesigur pare astă-đi și viitorul nu numai a țerei noastre, d'ér a elementului Român chiar, prin faptul necentenței s'ele descresceri, prin faptul degenerărei s'ele, prin faptul teribil, al mării imigrații ce se face neincetat și puter-

nic în țera noastră, în care elementul Român dispăre în raport cu înmulțirea elementului străin!

Acastă stare de lucruri înspăimântând pe mulți Români de inimă, ei au căutat a da țipetul de alarmă. Nu fac dăr și eu de cât a urma în studiul de față acelaș lucru și a mai deschide și lumina încă puțin calea atât de bine deschisă de ei.

Existența noastră politică între atâtea state mari și puternice, în inima cărora, elementul slav și german, și dau o luptă atât de puternică și pieptișă, este peste putință a se continua decât lucrurile vor merge tot ast-fel. Pentru ca noi să putem trăi ca nație și stat în mijlocul acestor două ocene puternice, ce se lovesc, trebuie ca limba noastră de pământ să unescă pe ea tot ce este Român, și să aibă Români validi căci atunci numai când și numeric și physicesce vom fi tari, va fi respectată și tăria raționamentelor și dreptăților noastre, de a trăi și noi ca Români și ca Românie sub sora.

Seu pentru ca România să pôtă ajunge a profita de împrejurări, care de sigur se vor desfășura în curând înaintea noastră, pentru a-și alipi aripele seles desfăcute, trebuie în prima linie ca corpul principal să fie solid și physicesce și economicesce, să fie mai pre sus de toate omogen și avut pentru ca ast-fel cu aceste puternice ciocane să sdrobescă lanțul ce astă-dî reține o mare parte din frații noștri, și în același timp să-și asigure viitorul.

Etă de ce în studiul de față, nu caut de cât a face să se vadă mai bine și forțe imparțial, decât suntem în o ast-fel de condiție, decât putem prin urmare a avea șansele de a trece la starea unde aspiram, decât în fine viitorul nu numai a țerei dăr a elementului Român, e sigur; seu, decât e șubredă existența noastră, și ast-fel, în cât departe de a ne alipi noi Români de sub jugul străin, Români independenti, riscă după cum mergem a fi ei lipiți unei corone străine.

Etă pentru ce această lucrare o dedic omenilor de bine a țerei, căci de la ei depinde existența sôn perderea sa.

STUDIELE DE DEMOGRAFIE

FACUTE LA NOI

„Câte familii, mari odinioară în patria noastră, precum ni arată istoria s'au stins, pentru că'și au pierdut pământul, și câți capitaliști neguțători au stat în Moldova, și rețemându-se numai în bani, de mult au ajuns falii și li s'au stins și pomenirea lor?“

(Vorbirea unui mare proprietar Român din Moldova, la 1848, contra propunerii de a se da streinilor dreptul de a cumpăra moșii în țară.)

De mult timp încă ochiului observator nu putea a'î scăpa faptul următor ce se petrece de câte-va decenii de ani în țera noastră.

Acest fapt erea și este încă starea materială din ce în ce mai tristă nu numai a imensei majorități a populațiunei noastre urbane și rurale în special, ce dispune de mijloce restrinse, dar chiar a multora din persoanele indigene cu capitaluri mari ce astă-ăzi se află în completă ruină.

De o data însă cu acesta se observa o neconținută sporire a elementului strein și în special a Israeliților ce au imigrat în adevărate cete organizații și susținuți ast-fel în cât de și la trecerea fruntarielor ureau cu

totul lipsiți de mijloce, în câți-va ani însă, ei nu numai că dispuneau de averi mari, dar faptul ȕilnic probă cã averea lor creștea în raport direct cu nimicnirea capitalurilor represintate de Români.

Se observa de asemenea cu multă ușurință o sporire mai mult ca numerosă a familielor acestor streinți inavuțiți și în același timp se numerau foarte multe nu numai capitaluri românesce risipite, dar familii întregi indigene ce dispăreau o dată cu capitalurile ce le pierdeau.

De atunci dér omul instruit și cu spiritul de observațiune a fost pus în ușora pozițiune de a admite două fapte importante.

1°) Demonstrarea practică a relațiunii ce există între mijlocele de vieță și vieța însă-și.

2°) Viitorul mai mult ca întunecos ce ar putea să aibă țera noastră, decât aceste fapte s'ar perpetua, căci posibilitatea disparițiunei elementului românesc se presintă de la sine, elementu ce cată a se înlocui treptat prin altul de origină streină némului nostru și foarte sigur cu interese streine noue.

De o dată însă cu începerea punerii în practică a cunoscințelor statistice, adunându-se și la noi elementele necesare — adesea ori necomplete ca în ori și ce început — faptele observate mai sus s'au putut demonstra cu o precisiune aprópe matematică.

Nu sunt însă numeroși acei cari au adunat și cercetat datele statistice și cari au căutat în ele purul adevér asupra mișcării populațiunei din țera noastră.

În mod insuficient s'au enunțat de mai multe ori

chiar și mijlocele cređute necesare pentru remediarea acestui rău.

Marțian, Dr Felix, Ion Ghica, Aurelian, Dr Agappi, Dr Obedenaru, Dr Fleislen, Dr Petrescu Zaharia, I. Bibicescu, sunt acei cari în diferite scrieri și în nenumărate ocașuni au atins cestiunea demografică, importanta cestiune a relei stări economice în care se află majoritatea populațiunei române indigene, buna stare în general a streinilor imigrați la noi și a înfloririi din toate punctele de vedere în special a Israelitiilor.

Cestiunea descrescerii populațiunei noastre erea ținta principală cu toate că și degenerarea fizică a fost susținută în mai multe rinduri și acesta cu deosebire de Dr Obedenaru.

Voiu face pe scurt o dare de sémă a celor mai importante din aceste lucrări, expunând în urmă și vederile mele proprii în această importantă cestiune, emi-naminte națională.

1. STUDIUL D-LEI DOCTOR AGAPPI

Primul însă care într'un mod special a tratat această cestiune este D-nul Dr Agappi care în thesa sa inaugurală din 1876 ¹⁾, a atras cu o deosebită claritate atențiunea ómenilor de sciință asupra enormului escedent de nasceri ce presintă populațiunea Israelită în raport cu marea mortalitate a populațiunei române.

D-sea proba cu deosebire acesta pentru orașul Iași și ȝice la pag. 6: „Cercetând registrele stării civile cu durere am constatat că acesta nu este o anomalie ci chiar starea normală.“

Trecend „cu investigațiunile în județ, și urmărind și aci aceiași metodă, aflam că rezultatul este identic. În județ ca și în Iași numărul morților întrece pe al născuților. Populațiunea rurală descresce d'éră ca și cea urbană. Acestă descrescere intereséza numai pe Româní. Cât pentru streiní, cari nu sunt de cât israeliți, la ei născuții presintă tot-d'a-una un escedent asupra mor-

¹⁾ «Cercetări demografice asupra populațiunei României și în special asupra districtului și orașului Iași.» Bucuresci, 1876.

șilor, și sporirea elementului israelit merge progresând întocmai ca și la Iași.

Tabloul următor redactat de D-sa probă că acesta :

A N I Î 1869—1876	CĂȚI SE NASC DIN- TR'Ō CĂSĂTORIE		CĂȚI MOR LA SUTA DE NĂSCUȚI	
	Creștini	Israelii	Creștini	Israelii
Iași	5 $\frac{1}{2}$	9 $\frac{9}{13}$	170 $\frac{6}{7}$	74 $\frac{1}{2}$
Județ	4 $\frac{1}{2}$	8 $\frac{1}{7}$	107 $\frac{1}{10}$	73 $\frac{4}{5}$

Căutând a generaliza cestiunea află același rezultat pentru toate localitățile unde se află Israelii.

Următoarele tablouri ce D-sa a redactat probă că acesta pînă la evidență.

Rezultatele la cari însă ele duc sunt din cele mai triste.

Născuți și morți în raport cu religiunile din totă țera

Anul	N Ă S C U Ț I			M O R Ț I		
	Total	Creștini	Israelii	Total	Creștini	Israelii
1870	147552	139972	7625	111963	106795	5168
1871	145010	137136	7874	114576	109542	5034
1872	139084	131535	7549	132508	127549	4959
1873	141755	134118	7637	141982	136279	5703
Total	573401	542716	30685	501029	480165	20864

La creștini au murit 88 $\frac{2}{5}$ la sută. La israelii 68 $\frac{0}{10}$ prin urmare creștinii au câștigat 12 $\frac{3}{5}$ $\frac{0}{10}$, Evreii 32 la sută.

Născuți și morți în raport cu religiunile din totă țera

Comune urbane

Anul	N Ă S C U Ț Ȫ			M O R Ț Ȫ		
	Total	Creștini	Israelii	Total	Creștini	Israelii
1870	27489	21520	5969	31915	27576	4339
1871	28218	22022	6196	30908	26777	4131
1872	28265	22472	5793	32473	28408	4065
1873	27746	21926	5820	37673	33069	4604
Total	111718	87940	23778	132969	115830	17139

Creștinii perd 132 la sută pe an în urbe. Evreii nu perd de cât 72 $\frac{1}{2}$ %, prin urmare câștigă 27 $\frac{1}{2}$ %.

Născuți și morți în raport cu religiunile din totă țera

Comune rurale

Anul	N Ă S C U Ț Ȫ			M O R Ț Ȫ		
	Total	Creștini	Israelii	Total	Creștini	Israelii
1870	120063	118407	1656	80048	79219	829
1871	116792	115114	1678	83668	82765	903
1872	127904	126148	1756	100035	99141	894
1873	114009	112192	1817	104307	103210	1099
Total	478768	471861	6907	368060	364335	3725

Creștinii perd 78 la sută, prin urmare au un spor de 22 născuți asupra mortalității. — Evreii și aici nu perd de cât 54, prin urmare câștigă 46 la sută.

D-nu Dr Agappi, trecând la partea a II-a a scrierei sale se ocupă cu: „Causele descrescerei populațiunei

Române“ și enuncie următorul fapt, pe care 'l-a demonstrat mai mult ca bine : „atât în comunele rurale, cât și în cele urbane, în toate anotimpurile, ca și în toate constituțiunile medicale, populațiunea română descrește, pe când cea israelită sporesce.“

D-sa arată în un mod succint cauzele ce produc această nenorocită stare de lucruri și le împarte în două: Primele sunt cauze preventive, în care atinge cestiunea sterilității ereditare și simptomatice. Relele căsătoriei tardive, a celibatului și a prostituției. Relele alcoolismului, pasiune ce a început atât de puternic și în țera noastră.

Secundele, pe cari le numesc represive, le împarte în cauzele mortalității în timpul prunciei, provenite din bólele ce pórta cu ei nooi născuți; din cauza numărului crescând de copii nelegitimi și lipsa de îngrijire suficientă maternă și medicală, a acestor copii.

Finesce acest capitol cu cauzele mortalității la adulți, provenite din profesiunile mult mai grele ce îmbrățișeală Români; din cauza malatiilor siphilitice și alcoolismului.

Este de regretat că țipătul de alarmă atât de științific și bine exprimat de D-nu Dr Agappi n'a dezvoltat nici un curent de cercetări și analize din partea corpului medical sên din partea administrațiunei sanitare centrale.

Ar fi trebuit și trebuiesc neapărat întrunite congrese și orinduite comisiuni medicale spre a se cerceta și discuta mai de aproape cauzele acestei dureroase stări de lucruri și a indica în același timp remediul necesar și urgent cerut.

Punctul de plecare și de ajungere al acestor cercetări sunt sigur că nu va găsi o altă deslegare în prima linie de cât în sărăcia crescândă a Românilor și în pozițiunea neconținut mai avantajosă în special a Israelitilor.

Asupra acestei cestiuni imi voi permite a adăoga încă câte-va vederi ale mele în a doua parte a acestui studiu, fiind această scurtă ochire asupra studiului D-lui Dr Agappi cu următoarea citațiune din lucrarea sa, care resumă motorul ce 'l-a condus la acest studiu, și spaima ce trebuie a cuprinde pe fie-care bun Român :

„Nu este în adevăr îngrozitor a vedea, că în această adevărată „*luptă pentru existență*,” desfășurată între două rase distincte, care de și expuse ambele la aceleși cause aparente de destrucțiune, supraviețuesce, cu toate acestea, una dintre ele, și acesta este tocmai aceea, care trăiesce din sucul și vigoarea națiunei noastre ? “

2. STUDIUL D-LUI I. BIBICESCU

De curind D-nu Ion Bibicescu, cunoscut deja prin mai multe scrieri ale sale de utilitate publică, a tratat importanta cestiune a *mișcării populațiunei*, in o conferință publică ținută de D-sa la societatea Concordia Română ¹⁾.

Indiferința medicilor nostri in cestiuni științifice și adevărat utile țării au surprins pe mulți.

Laudabilele excepțiuni sunt de tot răstrinse.

Starea de transacțiune in care se află arta medicinei in țera noastră justifică lipsa de lucrări importante in acest sens.

Ei au avut pêne acum marea datorie in cari au triumfat cu multă onóre pentru corpul medical și pentru țera, aceia de a inlocui pe medicii streini, adesea fără diplome dér încărcăți de onoruri, ce se legănu in mijlocul unei populațiuni ce de multe ori chiar as-

¹⁾ Mișcarea poporațiunei in România. De la 1870 pêne la 1878. Bucurescă, 1880.

tă-đi o vedem încă dând preferință unui slab pratician strein, înaintea unui erudit medic român.

În această luptă medicii români au arătat multă știință, prudență și tenacitate.

Pe calea pur științifică sunt deja lucrări mai mult de cât importante și cari arată că începutul este la înălțimea sa.

Éta de ce D-nu Bibicescu care nu e ținut a cunoște în detaliu literatura noastră medicală, ștece la pag. 7 : „E surprindător pôte că asemenea cestuini să fie tratate de ómeni cari n'au nici compentința nici autoritatea de a vorbi asupra lor cum sunt eú, dér 'm'í-am đis : Décă cei ce sunt chemați să constate faptele și să propună măsurile necesare, nu fac nimic, óre noi cei-l-altți, chiar cu mai puține mijlóce intelectuale și științifice trebuie să adăstăm pêně le „va veni buna-voința de a face ceva?“

Adevérul este că pentru un om cu instrucțiune și cu iubire de țéră care a putut vedea în de aprópe pozițiunea ce se creéză țereí séle prin această stare de lucruri, numai pôte fi indoială că orí-ce întârđiere în acest sens din partea acelor în drept a o discuta este o crimă și étă pentru ce sunt cu totul de ideea D-luí Bibicescu, căcí după cum și D-sa spune : „Rėul nu adastă, rėul crece din đí în đí și efectele lui decă ađi le privim cu indiferință, máne pôte vom fi nevoiți a le privi cu durere și atunci vom regreta amar-nic nepăsarea de astă-đi pentru că ne va fi peste puțină de a'l remedia.“

Trebue a mărturisi că D-nu Bibicescu a probat în această importantă scriere o profundă cugetare, spirit de

observațiune și în același timp pe omul practic, arătând în mare parte relele sociale ce ne bântue și mijlocele ce sunt necesare după D-sa pentru a le înlătura.

Acastă scriere este de un adevărat interes și am dori să fie consultată cât mai mult și în special de medici pentru ca fiescă care în cercul său să contribuie cu câte-ceva la studiul cu care vom putea repara baza vitală, sorginea de existență a neamului nostru.

Meritul D-lui Bibicescu este cu atât mai mare cu cât D-sa este strein medicinei și totuși grație cunoștințelor și datelor ce a știut să adune și să coordoneze în un mod clar și științific, a produs o adevărată lucrare de valoare.

D-nu Bibicescu având la dispozițiunea sa date mai multe ca D-nu Agappi, consultând și o literatură destul de variată, a atins mai multe puncte de cât se făcuse până acum în această materie.

În resumat ătă ce conține această scriere :

Mai întâi arată însemnătatea populațiunii din punctul de vedere politic, economic și intelectual. Aice sunt trei puncte esențiale pe care autorul le discută. Mareșalul Veauban dăcea : „Puterea unui rege se măsoră după numărul supușilor săi.“

Acesta intru cât privesce cestiunile internaționale. Partea economică dominând mai de aproape pe D-nu Bibicescu, dăce cu Montesquieu : „Poporațiunea este tot-d'a-una un bine.“

De aci, trecând pe câmpul practic observă mergerea ascendentă a progresului în genere, la națiunile cu populațiune mai compactă, în cât fiesce cu o citațiune

a lui Süßmilch: „Prosperitatea unui popor e proporțională cu numărul său.“

În thesă generală D-sa d'ér admite: „Cu cât un popor e mai numeros, cu atât mai mare e totalitatea producerilor lui și deci averea publică.“

În alte țări, pentru acest scop, merg chiar pênă la extrem. Se scie că mormonismul, carele de la 1840, cu toate persecuțiunile guvernului Statelor-Unite, se întinde necontentit, și al cărui inteligent cap Brigham Youngs, are astă-đi peste 80 femei, nu urmédă altă dogmă socială, politică și economică de cât că: Prosperitatea și buna stare materială sunt în raport cu numărul mai mare al ómenilor ¹⁾).

Acelașú lucru a dominat și pe Mohamet permițând polygamia la Turci.

Sunt unele condițiuni esențiale, mai ales când idea de stat și națională e respectată, ca numărul mare al locuitorilor unei țări să întrunescă următoarele condițiuni a căror importanță D-sa le face să reiasă.

Instrucțiunea, Averele, Omogenitatea și densitatea poporului.

În urmă arată pe scurt mijlócele propuse din antiquitatea și pênă aprópe în timpî modernî de diferiți legislatori spre a protege copii și familiile sermane și a influența în bine numărul nascerilor.

În capitolul următor face o scurtă ochire istorică asupra legilor ce urmédă populațiunea în creșterea sa și în raport cu mijlócele de care dispune. Resultatul la care tinde e de a face să reiasă mai bine faptul

¹⁾ Veđi: De Numéa en Europe, par H. Rochefort. Paris, 1877.

următor, enunțiat de Achille Guillard: „Poporațiunea mediă, ȳice dēnsul, se proporționeȳă cu subsistenȳele disponibile.“

Acēstea este de un mare interes, fiind cā vom vedea în partea ultimā a acestei scrieri, cā dēnsa este cheia ce pātrunde în secretul stārei mai mult ca triste a elementului Român din acēstā țērā.

Intrānd în partea principalā a scrierei sēle, D-nu Bibicescu 'și pune ca principalā thesā, urmātoarea întrebare : „De la 1870 pēnē la 1878 avut'am un escedent de nasceri, saū un excedent de morțȳi?“

D-sa rēspunde în modul următor, mai āntēiū pentru populațiunea urbanā și în urmă pentru populațiunda ruralā :

„Întru cātū privesce orașele, rēspunsul e fōrte duros.

Nicăieri pōte cuvēntul lui Rousseau: *Les villes sont le gouffre de l'humanitē*, n'a gāsīt o confirmare mai vēditā și mai întristatōre.

Mōrtea a secerat cumplit, în acēstā periodā de opt ani, poporațiunea nōstrā din orașe și nascerile n'au fost de cāt fōrte arare-ori în stare de a umple golurile.

Acēsta e conclusiunea matematicā, fatalā ce rezultā din studiul statisticei oficiale privitōre la acești opt ani.

Cifrele vor vorbi mai bine de cāt mine; mă grābesc dēr a le cita, începēnd cu Capitala :

Bucurescii de la 1870—1878

Anul	Născuți	Morți	Escedent
1870	4796	7648	—2852 ¹⁾
1871	4949	7043	—2094
1872	5028	7033	—2005
1873	4962	8552	—3590
1874	5354	5887	— 533
1875	5388	5835	— 447
1876	5794	4962	+ 832
1877	5632	5833	— 201

Scădere în acești 8 ani : 10,890 séu pe fie-care an, în termen de mijloc : 1361.“

Voind a face o dare de sémă și despre mișcarea populațiunei în Iași, D-nu Bibicescu, se plânge de lipsă de date, acésta se esplică și prin faptul că D-sa nu avea încă cunoscintă de importanta lucrare a D-lui Dr Agappi.

De acea se vede silit a vorbi despre tóte urbile în genere de o dată.

Étă ce đice D-sa :

„Starea în care s'aú găsit și acestea, în perioda de la 1870—1877, nu e mai îmbucurătóre de cât cea constatată pentru capitală. Écă cifrele ce dá statistica oficială :

¹⁾ Semnul (—) pus înaintea unei cifre arată că acea cifră represintă suma cu care morțile aú întrecut născerile, adică descreșterea poporațiunii în acel an ; (+, arată din contră creșterea, adică escedentul născuților asupra morților.

Poporațiunea urbană în 1870—1877

Anul	Născuți	Morți	Escedent
1870	27,489	31,915	— 4,426
1871	28,218	30,908	— 2,690
1872	28,265	32,473	— 4,208
1873	27,646	37,673	— 9,927
1874	28,178	34,875	— 6,697
1875	30,239	29,043	+ 1,196
1876	30,002	25,729	+ 4,273
1877	28,388	28,145	+ 243
1870—1877			— 22,236

Scădere în acești ani : 22,236 sêu.

Pe fie-care an, în termen de mișloc : 2779, 5.

Deosebirea constatată în Capitală între mersul populațiunei chreștine și al celei israelite există și în țeră. Cifrele următore o dovedesc :

O R T O D O X I				E V R E I		
Anii	Născuți	Morți	Escedenți	Născuți	Morți	Escedenți
1870	20,151	25,283	—5132	5969	4339	+1630
1871	20,515	24,695	—4180	6195	4131	+2064
1872	20,885	25,932	—5047	5793	4065	+1728
1873	20,384	30,122	—9738	5820	4603	+1216
1874	20,705	26,881	—6176	5778	5500	+ 278
1875	22,066	22,443	— 377	6315	4407	+1908
1876	21,777	20,031	+ 1746	6122	3734	+2388
1877	20,776	22,227	—1451	5741	4030	+1711
1870-1877			—30,355			+12,923

Deci ortodoxii au scădut cu 30,355 indiviși.

Evreii au crescut, numai prin nașteri, cu 12.923. Aceste două cifre, traduse în cuvinte, însemnăză desnaționalizarea orașelor și cel puțin perderea treptată a omogenității naționale în populațiunea urbană. decât răul nu va fi oprit cât mai curând.“

În urmă D-sea trece la studiul acestei chestiuni întru cât privesce populațiunea rurală.

Nu pot de cât cu o deplină plăcere să reproduc următorul passagiu, în care inima caldă de iubire și venerațiune a D-lui Bibicescu, către această populațiune, găsesce următorii termeni, la adresa ei. Voiu proba la finit însă că această populațiune sântă e martiră și că și ea e pe punctul de a ne da aceluși rezultate fatale ca și populațiunea urbelor noastre :

„Consumator modest și producător cu imbelșugare, țăranul român nu numai alimentăză cu cea mai mare parte bugetul statului și'l pune în stare de a face față tuturor trebuințelor, dér umple și golurile avuției naționale ce rezultă din deosebirea imensă între consumarea și producerea populațiunii urbane.

Maî mult de cât atât : el întreține în stat preponderența numerică a elementului românesc și o cresce necontentit.

Deci, cu drept cuvânt, țăranul trebuie să fie numit „temelia casei naționale.“

Dér, să las cuvântul cifrelor :

Poporațiunea rurală de la 1870—1877

Anii	Născuți	Morți	Excedent
1870	120,063	80,048	+40,015
1871	116,792	83,668	+33,124
1872	110,819	100,035	+10,784
1873	114,009	104,309	+ 9,700
1874	121,264	117,371	+ 3,893
1875	140,332	111,666	+28,666
1876	134,545	100,128	+34,417
1877	130,402	105,236	+25,166
1870—1877			+185,765

Crescerea totală, — căci poporațiunea rurală a crescut neconținut — crescerea totală în acești 8 ani, este dér de 185,765 indiviși; ér pe fie-care an, în termen de mijloc: 23,220 ⁵/₈.”

În urmă D-nu Bibicescu arată mișcarea generală a populațiunii totală a României pe același curs de ani :

„Poporațiunea totală de la 1870—1877

Anii	Nasceri	Morți	Excedent
1870	147,552	111,963	+35,589
1871	145,010	114,576	+30,434
1872	139,084	132,508	+ 6,576
1873	141,755	141,982	— 227
1874	149,442	152,246	— 2,804
1875	170,571	140,709	+29,862
1876	164,547	125,857	+38,690
1877	158,790	133,381	+25,409
1870—1877			+161,532“

Crescerea anuală mediă a populațiunii după aceste cifre este de 20,191 indiviđi; la populațiunea presupusă de 5,000,000, ea ar fi anual de 4,04 la 1000 de indiviđi.

D-sa arată comparând această creștere cu a țărilor vecine, că creșterea noastră ar fi cu :

1	mai mică	la 1000	de cât în	Ungaria	unde e	de	5,4	la 1000
4	"	"	"	"	"	"	"	"
6	"	"	"	"	"	"	"	"
8	"	"	"	"	"	"	"	"
				Austria	"	"	8,5	"
				Rusia	"	"	10,8	"
				Serbia	"	"	12,3	"

Și această cestiune e cu atât mai gravă cu cât din această mică mediă anuală de 4,04 la 1000 a excedentului populațiunii din România, cifra excedentului Românilor este cu mult mai mică, căci Evreii, al căror număr după D-nu Bibicescu ar fi de 400,000 au un excedent de 7 la 1000, excedent ce reduce mult pe 4,04 al cifrei generale.

Resultatul cercetărilor sale este:

1) Creșterea populațiunii noastre e mică, în comparațiune cu a statelor vecine;

2) E mică chiar în comparațiune cu creșterea elementului evreiesc din țără.

În cât cu drept cuvânt spune că : „naționalitatea română e amenințată de pericole teribile, căci Anibal nu e numai *ante portas*, ci în parte chiar *intra muros*.”

D. Bibicescu discută în urmă cauzele acestei mici creșteri a populațiunii și arată prin următoarele tabele că atât căsătoriile cât și născerile sunt în genere mai mici de cât în țările vecine.

Mortalitatea érá-și este mai mică, singurul punct favorabil țerei noastre.

Întru cât privesce căsătoriile următorul tabel arată rezultatul pe seria de ani cuprinsă în studiul său :

„Căsătoriile în România de la 1870—1877

Anii	Căsătoriile	Proporțiunea anuală la 1000 locuit.
1870	30.819	6.2.
1871	28.010	5.6.
1872	35.872	7.2.
1873	29.257	5.9.
1874	30.962	6.2.
1875	32.971	6.6.
1876	31.565	6.3.
1877	29.312	5.9.

1870-77 (med. gen. la 1000 loc.) 6.2. “

Făcând comparațiune cu câte-va din țările vecine, ajunge la conclusiunea că căsătoriile sunt mai puțin numerose la noi cu :

2.5	la 1000	mediei	din	Austria
2.2	”	”	”	Rusia
4.3	”	”	”	Ungaria
5.1	”	”	”	Serbia

Deci, un punct e deja câștigat.

„La noi, se fac mai puține căsătorii, în comparațiune cu țările vecine.“

În privința născerilor din nainte se putea conchide la micul lor număr din cauză că factorul principal, căsătoriile, sunt într’o stare atât de înapoiată.

Următorul tabel arată născerile în România, pe care D-sa le găsește inferioare Austriei Cisleitane (3.87), Ungariei (4,17), Rusiei (4,44), Serbiei (4,31); superioară numai Greciei (2,82).

„Nascerile în România de la 1870—1877

Anii	Numărul născuților	Proporțiunea anuală la 100 l.
1870	147,552	2.95
1871	145,010	2.90
1872	139,084	2.78
1873	141,755	2.83
1874	149,442	2.99
1875	170,571	3.41
1876	164,547	3.29
1877	158,790	3.17
1870-77 (med. gen. la 100 loc.) 3.04“		

Trecând la studiul mortalității în România, D-sa redactesă următorul tablou și face comparațiunea următore :

„Mortalitatea în România de la 1870—1877

Ani	Numărul morților	Proporțiunea la 100 loc.
1870	111,963	2.22
1871	114,576	2.29
1872	132,508	2.65
1873	141,982	2.84
1874	152,247	3.04
1875	140,709	2.81
1876	125,857	2.52
1877	133,381	2.81
1870-1877 (m. gen. la 100 l.) 2.64		

Pentru țările vecine, găsim cifrele următoare :

Austria cisleitană	3.15
Ungaria	3.84
Rusia	3.27
Serbia	3.15
Grecia (1870—1873)	2.12 ¹⁾ .

În privința cestiunii a treia, răspunsul ce dau cifrele e cu totul favorabil țerei noastre.“

Cercetând a afla cauza micului număr al căsătoriilor, D-sa arată că luxul și mai ales licența moravurilor ar avea netăgăduit o însemnătate mare.

Arată că deja lipsa de brațe este simțită pentru agricultură și că în ast-fel de condițiuni industria nu va putea lua naștere în țără.

Acastă stare de lucruri este un rău păgubitor intereselor generale.

În același timp atinge una din cele mai importante cestiuni făcând o directă întrebare D-lor Doctori Miloteanu și Istrati, cari în câte-va rînduri, de și pe scurt, au atins chestiunea degenerărei rasei românesce.

Acastă cestiune fiind de cea mai mare însemnătate, lesne însă capătă o deslegare decă vom căuta a ne da sémă într'un mod mai pozitiv despre adevărata stare de lucruri din țera noastră, ceia ce voiu căuta a face la finitul acestui studiu în care imi voiu permite a emite câte-va opinii proprii.

¹⁾ În Italia, mortalitatea a fost de 2.99 la 100; în Franția, de 2.40; în Englitera, 2.22; în imperiul german și în Rusia, 2.74; în Belgia, 2.35; în Olanda, 2.49; în Norvegia, 1.75; în perioda de la 1870 - 1877.

În fine, D-sa termina această importantă lucrare, arătând măsurile ce crede necesare pentru creșterea populațiunii.

Aceste măsuri sunt următoarele :

- „1) Încurajarea căsătoriilor;
- 2) Vulgarizarea regulilor igienei private și publice;
- 3) Întinderea instrucțiunii;
- 4) Reforma impozitelor;
- 5) Crearea unei industrii naționale și încurajarea comerțului;
- 6) Crearea de instituțiuni de bine-facere, de economii, de ocrotire a copilăriei, etc.
- 7) Desființarea armatei permanente.“

În același timp caută a arăta în special și în detaliu importanța fie-căruia din aceste puncte și a arăta de scurt cele ce s'a obținut în bine în alte state.

În această privință însă, D-nu Bibicescu ca mai toți cari au scris asupra mișcării populațiunii, uită cesțiunea principală, căci pănă acuma tot-d'a-una s'au luat efectele drept cauză și s'a căutat prin urmare îndreptarea acestora, ér nu a adevăratei cauze ce a provocat aceste efecte triste.

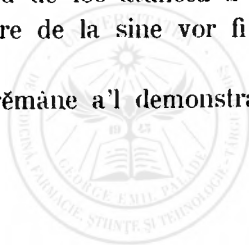
Sunt puține căsătorii în țera noastră, se respecta puțin fructul relațiunilor sexuale, suntem luxoși și adesea imorali, adesea rău voitori și chiar incapabili de a lucra, beția se întinde într'un mod îngrijitor, si-filisul vaccinază mai mulți de cât adevărata vaccină; toate acestea însă nu pot fi înlăturate pănă când cauza ce le-a produs nu va fi suprimată.

Acésta constituie adevăratul motor ce m'a îndemnat a face o mică dare de sēmă asupra lucrărilor demo-

grafice atât de inteligent și bine conduse la noi pentru început precum și pentru a răspunde în special D-lui Bibicescu intru cât privesce cestiunea degenerării rasei noastre.

Să fim bine conviși că toate relele noastre sociale, ce ne bântuie în un mod fatal și destructor; că curentul mai mult ca imoral ce e în țera; se vor perde; virtutea, onestitatea și activitatea se vor desvolta; că țera se va vindeca de relele sële, numai atunci când adevărata cauză producătoare a acestor rele se va suprima, ne trebuind de loc atuncea a ne mai ocupa de micile detalii, care de la sine vor fi influențate prin curentul cel bun.

Éta adevărul, rămâne a'l demonstra la finitul acestui studiu.

3. STUDIUL D-LUI DOCTOR FELIX

Cu toate acestea pentru ca studiul mişcării populaţiei în România să fi fost făcut în un mod cu totul ştiinţific şi în acelaşi timp eminaminte practic se cerea o persoană care pe lângă o serioasă instrucţiune medicală să cunoască bine şi în detaliu condiţiunile geografice, etnografice, geologice, economice şi morale ale ţării noastre; éta pentru ce o lucrare în acest sens a fost atât de îndelung timp aşteptată.

Anul acesta însă pr'între diferite discursuri de recepţiune ce au avut loc în sîmul junei şi activei noastre Academii, am avut fericirea a vedea tratându-se cu tótă serioşitatea cerută, cu o judecată matură şi cu observaţiuni statistice importante acest subiect.

Persoana ce ridică în ast-fel de mod vëlul situaţiunei noastre numerice şi economice şi care aréta într'un mod precis cum stăm, care e cauza acesteï rele stări de lucruri şi cu deosebire ce trebuie să ne grăbi să facem pentru îndreptarea acestui rău, a fost unul dintre distinşii şi erudiţii noştri medici, care ca profesor la Facultate şi ca medic-şef al oraşului Bucureşti,

precum și prin numeroasele sèle scrieri, a probat nu numai o adevărată erudițiune dér mai ales cât de util este țerii sale un om cu o instrucțiune seriósă.

Să ne ocupăm dar puțin de acéstă importantă lucrare pentru a schița în scurt puntele mai principale pêne când Academia publicând lucrările sale pe anul 1880 ori și care dintre medicii, economiști și ómenii noștri de stat vor trebui să aibă pe masa lor acéstă lucrare care face epocă în literatura nóstră medicală.

D-nul Doctor Felix a tratat într'un mod special mai înteu despre mișcarea populațiunei României și despre mișcarea populațiunei în alte țeri comparate cu a României.

În fine a terminat espunerea sa trecënd de la rezultatele obținute prin statistică la adevărata parte importantă a conferinței : „Causele înmulțirei prea lente a populațiunei Române și meșiile pentru îndreptarea acestui neajuns.“

Fie-care din aceste părți principale au fost tratate în modul cel mai riguros și cunoscințele vaste ale distinsului medic au servit și de astă dată în acest mod la resolvarea uneia din cele mai vitale cestiuni.

Resultatul studiului său au fost că : „Populațiunea „României se înmulțesce în o proporțiune cu mult „mai mică de cât aceia a altor țeri; România este dér „amenințată de o depopulațiune relativă, care vatămă „interesele ei cele mai vitale. Acest rău se află de o „cam dată într'un stadiu în care se mai póte remedia, luând însă dimensiuni mai mari și transformându-se în depopulațiune absolută, ea ar putea com-promite viitorul statului Român.“

Se pare că temerea acésta, posibilitatea unei calamitați naționale au influențat întru atât pe D-nu Doctor Felix în cât conclusiunea sa, cu cât s'ar pare de trista și de descurajătoare totuși să'mi permită D-sa a'î spune că nu presintă de cât într'un mod palid încă, adevărata și trista stare în care ne aflăm.

Pentru acésta este necesar a trece într'o revista succinta părțile principale ale studiului său și a face în urma sa reiasă adevărul asupra ideei ce emit, adevăr ce pare că D-nu Doctor Felix l-a mai amendat puțin pentru a nu părea cred cu totul pessimist în ideile sale; mai ales la noi unde în general vorbind, nu se dă totă importanța ceruta acestor studii și unde descurajarea cuprinde curind pe acei ce trebuesc a lucra în cestium a căror premise sunt atât de desavantajöse.

În adevăr, D-nul Doctor Felix arata ca populațiunea României cresce însă într'o proporțiune fórte mica. Crescerea acésta se face nu numai prin imigrațiune, dér și prin escedentul nascerilor asupra numărului morților.

Pentru a proba acésta, D-sa se baséza pe o medie de 9 ani, de la 1870 pêně la 1878 inclusiv, și éta tablourile redactate de D-sa.

MIȘCAREA POPULAȚIUNEI A ROMÂNIEI ÎNTREGI

Anul	Populațiunea urbană					Populațiunea rurală					Populațiunea urbană și rurală unite				
	Căsătorii	Nasceri	Morți	Excedentul		Căsătorii	Nasceri	Morți	Excedentul		Căsătorii	Nasceri	Morți	Excedentul	
				Nascer.	Morților				Nascer.	Morților				Nascer.	Morților
1870	5437	27489	31915	»	4426	25382	120063	80048	4015	»	3819	147552	111963	35589	»
1871	5120	28218	30908	»	2690	22890	116793	83668	33124	»	28010	145010	114576	30434	»
1872	5781	28265	32473	»	4208	30091	110819	100035	10784	»	35872	139084	132508	6576	»
1873	4831	27746	37673	»	9927	24426	114009	104309	9700	»	29257	141755	141982	»	227
1874	4988	28178	34876	»	6698	25974	121264	117371	3893	»	30962	149442	152247	»	2805
1875	4875	30239	29043	1193	»	28096	140332	111666	28666	»	32971	170571	140709	29862	»
1876	4439	30002	25729	4273	»	27226	134545	100128	34417	»	31565	164547	125857	38690	»
1877	3496	28388	28145	243	»	25816	130402	105236	25166	»	29312	158790	133381	25409	»
1878	5093	21629	26945	»	5316	31640	119610	116770	2840	»	36733	141209	143715	»	2476
Suma ..	43960	250154	277707	»	27553	241541	1107836	919231	188605	»	235501	1357990	1196938	161052	»
Termen mediu ..	4844.4	27794.8	30856.3	»	3061.3	26837.8	123092.8	102136.7	20956.1	»	31722.3	150887.7	132993.1	17894.6	»

MIȘCAREA POPULAȚIUNEI ORTODOCSE A ROMÂNIEI ÎNTREGI

Anul	Populațiunea urbană					Populațiunea rurală					Populațiunea urbană și rurală unite				
	Căsătorii	Nasceri	Morți	Excedentul		Căsătorii	Nasceri	Morți	Excedentul		Căsătorii	Nasceri	Morți	Excedentul	
				Nascer.	Morților				Nascer.	Morților				Nascer.	Morților
1870	8410	20151	25283	»	5132	49300	116205	77408	38797	»	57710	136356	102691	33665	»
1871	7883	20515	24635	»	4180	44291	112966	81073	31893	»	52174	133481	105768	27719	»
1872	9248	20885	25932	»	5047	58485	107019	96733	10286	»	67728	127904	122865	5239	»
1873	7414	20384	30122	»	9738	47297	110216	100374	9242	»	54711	130600	131096	»	496
1874	7750	20705	26881	»	6176	50421	117112	112918	4194	»	58171	137817	139799	»	1982
1875	7558	22066	22443	»	377	54337	135771	107531	28240	»	61895	157837	129974	27863	»
1876	6905	21777	20031	1746	»	52909	129732	97216	32516	»	59314	151509	117247	34262	»
1877	5439	20776	22227	»	1451	50035	125916	102217	23516	»	55474	146692	124444	22248	»
1878		15211	19621	»	4410		115276	112042	3234	»		130487	131663	»	1176
Suma ..	60607	182470	217235	»	31765	497075	1070213	888112	182101	»	467677	1252633	1105347	147336	»
Termen mediu ..	7575.8	20274.4	24136.2	»	3862.7	50884.3	118912.5	93679.1	20233.4	»	58459.6	139187.6	122816.3	16370.6	»

În acest timp pentru totă țară, numărul populațiunei fără distincțiune a crescut anual cu 17,894,6.

Eliminând din această cifră creșterea populațiunei streine rămâne pentru elementul pur, nu exclusiv românesc d'ér ortodox, o medie de creștere anuală de 16,370.6.

Nu ne importă mult a sci diferitele populațiuni streine aflătoare în țară și cuprinse tot în rubrica cultului ortodox, căci aceste populațiuni sunt puțin numerose consistând în colonii de Bulgari și de Sèrbi răspândite în unele județe, și în coloniile grece cari populéză de preferință porturile de răsărit ale țerei noastre, fiind că deja unite nouë prin credințele religioase care jôcă un mare rol în cestiunea asimilărei, nu ne pot fi mai de loc desavantajose.

Cu toate acestea are o deplină dreptate D-nu Doctor Felix când pune în vederea oficiului central de statistică a culege pe viitor aceste date, nu pentru fie-care protecțiune d'ér pentru fie-care naționalitate.

Armenii cuprinși tot în această categorie și răspândiți mai ales în câte-va județe din Moldova sunt deja admiși în sînul societăței noastre, creșterea lor numerică e constatată ca fôrte limitată cu toate că se bucură de o mai bună stare materială de cât Românii; și în orice cas nu înmulțirea lor va constitui o primejdie pentru existența statului nostru.

Intrând în cestiunea de detaliu relativ la aceste date D-nu Doctor Felix discută mortalitatea datorită epidemiilor din anul 1873 și arată în urmă raportul ce există în privința născerei și mortalității născerilor între populațiunea urbană și rurală.

D-sa arată dupe tabele statistice bine redactate că populațiunea urbană a prezentat constant un escedent la rubrica morților asupra celor născuți, afară de zece județe cari sunt : Bolgradul, Buzeu, Dorohoiul, Fălciul, Ialomița, Ismail, Muscel, Neamțul, Râmnicul-Sărat și Suceava in care populațiunea urbană presintă un escedent la tabela nascerilor.

Nu trebuie însă a ne bucura mult, căci acest escedent în 6 județe se datoresce numai și numai creșterii populațiunii israelite, pe când numai în patru se datoresce elementului ortodox.

Dér aceste județe fiind Bolgradul, Ismailul, Râmnicul-Sărat și Muscelul și acéstă ultimă speranță a noastră este perdută, căci durerósa pierdere a Basarabiei ne costă perderea a 2 din aceste județe in care chiar populațiunea urbană presenta un escedent asupra morților.

Rămâne dér pozitiv probat că in ceea ce privesce mișcarea populațiunii urbane din România, din 30 de județe — căci nu discutăm despre Dobrogea — abia in 2 numai populațiunea Română presintă un escedent de nascere asupra mortalității.

Acest escedent in termen mediu pentru amândouă județele este de plus 71.4, pe când in Ilfov spre exemplu găsim un escedent in minus de 1295.1 și acésta cu atât mai grav încă ne lovesce căci vom vedea mai la urmă că se datoresce in special numai populațiunii Române.

Așa dér populațiunea urbană a României descresce într'un mod constant, este însă un element care crește regulat in urbele noastre și acest element este reprezentat prin Israeliți... D-nu doctor Felix ne arată că

MISCAREA POPULATIUNEI CRESTINE DIN ROMANIA IN PROPORTIUNE CU MISCAREA POPULATIUNEI ISRAELITE

Anul	IN COMUNELE URBANE				IN COMUNELE RURALE				IN TOATA TEREA			
	Creștini		Israeliti		Creștini		Israeliti		Creștini		Israeliti	
	Nasceri	Decese	Nasceri	Decese	Nasceri	Decese	Nasceri	Decese	Nasceri	Decese	Nasceri	Decese
1870	21520	27576	5969	4339	118407	79219	1656	829	139927	106795	7622	5168
1871	22022	26777	6196	4131	115114	82765	1678	903	137130	109452	7874	5034
1872	22472	28408	5793	4065	109063	99141	1756	894	131555	127549	7549	4959
1873	21924	33026	5820	4604	112186	103206	1817	1099	134110	136232	7637	5703
1874	22398	29252	5778	5500	119323	115909	1941	1455	141721	145261	7719	6955
1875	23919	24590	6315	4707	138273	110379	2048	1268	162192	134974	8363	5675
1876	23876	21943	6122	3743	132319	99124	2220	997	156186	121068	8342	4740
1877	22643	24054	5741	4030	128300	104016	2101	1091	150943	128160	7842	5121
1878	16596	22585	5033	4360	117466	115507	2144	1263	134062	138092	7177	5623
Suma	197370	238216	52767	39179	1090451	909266	17361	9799	1287821	1147572	70128	48978
Term. mediu	21930.0	26466.2	5863.0	4353.2	121161.2	101029	1929.0	1088.7	143091.2	127508.0	7792	5442.0
Exced. anual		4536.2	1509.8		20031.1		840.3		15583.2		2350.0	

populațiunea creștină a tuturor orașelor României dă în termen mediu pe fiecare an după scăderea deceselor un minus de 4536, suflete iar cea israelită din orașe o creștere prin nascere în plus de 1509,8 suflete.

Etă tabela redactată de D-sa :

În special pentru orașele București și Iași, relațiunea d'între aceste două elemente eterogene este mai mult ca spăimântătoare.

MISCAREA POPULATIUNEI TOTALE A ORASIULUI BUCURESCI

Anul	No. aproximativ al locuitorilor	Născuți	Morți	Excedentul născerilor	Excedentul morților	Căsătorii	La 1000 locuitori		
							Născuți	Morți	Căsătorii
1867	155000	4776	5973	»	1197	1596	30.8	38.5	5.1
1868	160000	4868	5035	»	167	1770	30.4	31.4	5.5
1869	165000	5140	4821	319	»	2384	31.1	29.2	7.2
1870	165000	4796	7648	»	2852	2124	29.0	46.3	6.4
1871	170000	4949	7043	»	2094	2070	29.1	41.4	6.0
1872	170000	5028	7154	»	2126	2232	29.5	42.0	6.5
1873	170000	4962	8552	»	3490	1978	29.1	50.3	5.8
1874	175000	5384	5884	»	500	2188	30.7	33.6	6.2
1875	180000	5605	5890	»	285	2050	31.0	32.7	5.6
1876	185000	5794	5043	751	»	1794	31.3	27.2	4.8
1877	190000	5632	5834	»	202	1316	29.6	30.7	3.4
1878	195000	5437	7276	»	1839	2282	27.7	37.3	5.8
1879	200000	5962	7120	»	1158	2412	29.8	35.6	6.0
Suma		66333	83273	»	16940	26196	389.2	476.2	74.3
Termen mediu . .		5102.5	6405.6	»	1303.1	2015.0	29.9	36.6	5.7

MISCAREA POPULATIUNEI ORTODOXE A ORASIULUI BUCURESCI

Anul	No. aproximi. al locuitor. ortodoxi	Născuți	Morți	Excedențial născuților	Excedențial morților	Căsătorii	La 1000 locuitori		
							Născuți	Morți	Căsătorii
1867	120000	4101	5192	»	1091	1437	34.1	43.2	5.9
1868	120000	4128	4272	»	144	1594	34.4	35.6	6.6
1869	125000	4299	4099	200	»	2147	35.7	33.9	8.5
1870	125000	3989	6343	»	2354	1872	31.9	50.7	7.4
1871	130000	4142	3999	»	1857	1739	31.8	46.0	6.6
1872	130000	4152	3924	»	1772	1941	31.9	45.6	7.4
1873	130000	4106	6996	»	2890	1653	32.2	53.8	6.3
1874	135000	4321	4854	»	533	1847	32.6	35.9	6.8
1875	135000	4291	4756	»	465	1723	31.7	35.2	6.3
1876	140000	4542	4048	494	»	1525	32.4	28.6	5.4
1877	140000	4356	4873	»	517	1091	31.1	34.8	3.8
1878	145000	4253	6019	»	1766	1864	29.3	41.5	6.4
1879	145000	4609	5920	»	1311	1986	31.7	40.8	6.8
Suma		55289	69295	»	14006	22419	420.8	525.8	84.2
Termen mediu		4253.0	5330.3	»	1077.3	1724.5	32.3	40.4	6.4

Vedem dăr că mortalitatea ortodoxilor este cu 4.2 mai mare de cât media generală. Acesta privesce în prima linie, elementul Român!

MISCAREA POPULATIUNEI CRESCINE DIN ORASIELE BUCURESCI SI IASI IN COMPARATIUNE CU MISCAREA
POPULATIUNEI ISRAELITE

Anul	ORAȘUL BUCURESCI								ORAȘUL IASI							
	Creștini				Israeliti				Creștini				Israeliti			
	Nasceri	Morți	Exced. naser.	Exced. morților	Nasceri	Morți	Exced. Naser.	Exced. morților	Nasceri	Morți	Exced. naser.	Exced. morților	Nasceri	Morți	Exced. naser.	Exced. morților
1867	4368	5752	—	1384	408	221	187	—	1100	1508	—	408	1796	1161	635	—
1868	4414	4767	—	373	464	248	216	—	1112	1327	—	215	1821	1117	704	—
1869	4615	4609	6	—	525	209	316	—	1001	1588	—	587	1816	1304	512	—
1870	4272	7099	—	2827	524	546	—	22	1091	1538	—	447	1880	1469	411	—
1871	4511	6681	—	2170	478	359	119	—	1099	1481	—	382	1947	1056	891	—
1872	4536	6791	—	2255	492	351	136	—	1058	1671	—	613	1791	1275	516	—
1873	4441	8093	—	3652	520	440	80	—	1029	1403	—	374	1775	1074	701	—
1874	4809	5512	—	703	574	361	213	—	1091	1987	—	896	1711	1784	—	73
1875	4801	5080	—	279	586	419	167	—	1254	1570	—	316	1828	1185	693	—
1876	5198	4610	588	—	596	346	250	—	1339	1346	—	7	1690	890	800	—
1877	5017	5424	—	407	614	393	221	—	1186	1462	—	276	1529	982	547	—
1878	4819	6816	—	1997	618	442	176	—	1093	1454	—	361	1602	1428	174	—
1879	5276	6627	—	1351	666	490	196	—	1070	1574	—	504	1704	1102	602	—
Suma	61077	77881	—	16804	7085	5830	2255	—	14523	19909	—	5386	22890	13777	7113	—
Term. med.	4698.2	5990.8	—	1292.6	545.0	448.6	173.4	—	1117.1	1531.4	—	414.3	1760.7	1213.6	547.1	—

Făcând media statistică de la 1867 pînă la 1879 din cifrele de mai sus, găsim următoarele rezultate cari nu mai au nevoie de nici un comentariu :

	Creștini				Israeliti			
	Nasceri	Morți	Exced. născuț.	Exced. morților	Nasceri	Morți	Exced. născuț.	Exced. morților
București	4698.2	5990.8	—	1292.6	545.0	448.4	173.4	—
Iași	1117.1	1531.4	—	414.3	1760.7	1213.6	547.1	—
Total . .	5815.3	7532.2	—	1706.9	2305.7	1662.0	720.5	—
Term. med.	2907.6	3766.1	—	858.4	1152.8	831.0	360.2	—

Prin urmare numai pentru orașele București și Iași unite, în fie-care an Israeliti se înmulțesc cu 7.1 la sută, pe când creștinii pierd 129.5 la sută de născuți.

Leii d'ér s'îmulțesc în fie-care an cu 36.6 la % mai mult !

Cred că aceste cifre nu mai au nevoie de comentarii.

Populațiunea rurală creștină însă a României este aceea care după D-sa se înmulțesc într'und mod constant d'ér mic. Media anuală a acestei creșteri este de 20,031 suflete, iar cea israelită rurală produce 840,3.

Având însă în vedere marea majoritate a creștinilor pe lângă micile focare israelite rurale și în acest punct nu putem de loc a ne bucura de rezultatul obținut.

Și aci trebuie să fim plini de venerațiune pentru Românul ce muncesce câmpiile țerei, căci după cum foarte just se exprimă D-nu Felix: „Țăranul care suportă cea

„mai mare parte a sarcinilor publice, care contribuie la
 „satisfacerea nevoilor statului în modul cel mai larg și
 „cu munca și cu sângele lui, mănține aproape singur pro-
 „gresul numeric al națiunii române de și societatea îi
 „dă în schimb îngrijirea administrativă și civilisătoare cea
 „mai imperfectă.“

Aceste cuvinte pronunciate în sinul celui mai înalt corp din țară fac o deosebită onoare D-lui Dr Felix.

Este, cred, locul aci a arăta că creșterea mediă a populațiunii întregii Româniî, admisă de D-nu Dr Felix, pentru o medie de 9 ani de 17.894.6, nu este un factor constant și bine stabilit, căci atunci cu totă micșorimea acestei cifre, totuși nu ar trebui să fim încă înspăimântați de răul ce apasă viitorul acestei țări. Acéstă medie se aplică la o serie de ani, dér studiul cômparative ce voi face în urmă va proba valórea sa.

Trecând la chestiunea mortalității după etate, D-nu Doctor Felix arată că din toți copii născuți vii la 100 mor în termen mediu, în primul an al vieței 23, dintre cari în comunele urbane 34.6 și în cele rurale 20.2, în cât D-sa spune : „că țéranca Română cu toate că pe lângă îngrijirea casei mai participă și la munca bărbatului, își îndeplinesce datoriile materne într'un mod consciincios.“

De la primul an și pênă la al 5-lea an, mortalitatea copiilor este represintată în comunele urbane prin 19.6, în cele rurale prin 15 séu în totă țéra 15.9 %.

D-sa dice : în totă România din 100 copii născuți vii implinesc al cincilea an al vieței în comunele urbane numai 45.8, în comunele rurale 64.8; în totă țéra (orașe și comune rurale împreună), 61.1.

Trecând la cauzele mortalității arată lipsa de date serioase și suficiente pentru țera întrégă și face o dare de sémă numai despre rezultatele statistice obținute în Iași și Bucuresci, orașe în care verificarea morților se face într'un mod mai consciincios.

În statistica făcută de D-nu Dr Felix pentru Bucuresci este cuprinsă și mortalitatea spitalelor, ceia ce nu s'a făcut și pentru Iași.

În prima linie sunt bólele organelor respirátore, re-presetate în Bucuresci prin 36%, în Iași prin 16%. Phtysia pulmonară din aceste bóle, singură produce 17% în Bucuresci și 10% în Iași.

Afecțiunile tubului digestiv produc o mortalitate de 9% în Bucuresci și 11% în Iași.

În privința vieței mediū conducându-se după metoda lui Oesterlen o pune la 35.5 ani.

Éta cum procedésă D-sa : „Numérul total al locuitorilor României este aproximativ de 5 milioane, se nasce în România pe an câte 1 copil la 33.1 locuitori, móre câte 1 din 38.3 locuitori, durata medie a vieței locuitorilor țerei este dér de $\frac{32.2+37.7}{2} = 35.5$ ani.

În privința numărului căsătoriiilor D-sa arată în modu următor datele obținute : „În comunele urbane din „România se celebréză în termen mediu 4884.4 căsătorii pe an, din cari numai 3787.9 în legea ortodoxă, în „tóte comunele rurale 26,837.8, din cari 26,250.1 ortodoxe, în tótă țera se sêvêrșesc pe an în termin mediu „31,722.2 căsătorii din cari 30,038.0 în legea ortodoxă. „Vin dér în tótă țera 6.3 căsătorii pe an la câte 1000 „locuitori. La acest numér participă însă populațiunea

„rurală cu o proporțiune mai mare de cât cea uubana,
 „in capitala București vin câte 5.7 căsătorii la 1000 lo-
 „cutorii din populațiunea totală și 6.4 căsătorii la 1000
 „locuitorii din populațiunea ortodoxă.“

Într'un capitol special D-sa tratéză despre mișcarea populațiunei din alte țeri comparată cu a României.

D-sa începe în modul următor :

„Fertilitatea și mortalitatea unei populațiuni sunt as-
 tă-đi pretutindinea considerate ca espresiunea sănătăței
 și prosperităței ei, se crede acea populațiune ca mai fe-
 ricită care presintă cele mai multe naceri și cele mai
 puține decese.“

D-sa arată că în mod general nu trebuie să luăm ca
 sigure datele statistice fără un control óre-care, așa că :
 decă într'o țéră mortalitatea este mare trebuie conside-
 rat numărul născuților în același timp și etatea frageda
 a celor morți, căci copii pêně la 5 anii presintă în termen
 mediu o mortalitate de 45 % și deja Quetelet, Kasper,
 Wappaeus, spune D-nu Felix, au demonstrat ca în ora-
 șele și țerile unde mortalitatea este mai mică, copii mor
 mai puțin și durata vieței este mai lunga.

Studiul D-sale în acéstă privință se baséza pe urma-
 torul tablou în care precis și clar se póte vedea relați-
 unea din acest punct de vedere a diferitelor state din Eu-
 ropa.

România ocupa locul al noulea.

MISCAREA POPULATIUNEI DIFERITELOR TERI IN PERIODUL DE LA ANUL
1867 PÈNE LA ANUL 1876

Numirea țerilor	La 1000 locuitorî vine pe an			
	Căsătorîi	Nasceri	Morți	Crescerea populației cu
Norvegia . . .	7.0	40.0	18.4	21.6
Danemarca. . .	7.9	31.1	20.5	10.6
Ungaria. . . .	10.5	41.3	31.8	9.5
Svedia.	6.6	27.1	18.4	8.7
Belgia.	7.5	32.0	24.3	7.7
Elveția	7.6	30.0	23.0	7.0
Italia.	7.6	37.0	30.1	6.9
Austria	8.8	38.6	31.8	6.8
România . . .	6.3	30.1	26.5	3.6
Anglia.	8.4	35.4	22.2	3.2
Germania. . .	9.5	39.7	27.4	2.3
Francia	8.0	25.8	24.2	1.6
Olanda.	8.2	35.5	24.3	1.2

În privința duratei etatei D-sa arata după calculele ce a făcut ca ea este în Italia de 30.1 ani, Elveția 38.3 ani, Germania 29,8 Austria 28.6, Ungaria 27.8, Olanda 36.6, Anglia 36.5, Norvegia 39.6, Danemarca 40.4, Suedia 45.6, Belgia 36.1, Francia 42.1, România 35.9.

România d-er ar ocupa locul al nouelea între 13 state. Ac-esta cifră este cred cu mult ar-ătata în bine, prin ma-rele număr de imigrați adulți ce vin necontentit în ț-era, acestia fac ca mortalitatea să fie nu tocmai mare în sta-tistica de și Români mor în copilărie f-orte mulți.

D-sa discută în urmă rezultatele studiilor făcute prin

care s'ar putea proba că durata vieții crește la popore o dată cu civilizațiunea lor.

În privința mortalității nouilor născuți D-nu Dr Felix arată că ea este la noi de 26.4 la sută, pe când media obținută pentru totă Europa este de 25.57. ast-fel că ar ocupa al 10-lea loc dintre 16 țări.

Comparând mortalitatea copiilor naturali și legitimi, a primilor este mult mai mare, în termen mediu ea se află ca 32.5 către 21.8. De asemenea demonstrează că pretutindenea în primul an al vieții în orașe mortalitatea este mai mare de cât la țară.

La noi această proporție este de 24.8 la 22.3, mai mică prin urmare de cât media admisă în Europa de 33.60 la 27.28.

Micul număr al născuților D-sa îl esplică natural prin faptul micului număr al căsătoriilor și tabela alăturată probază acesta :

MISCAREA POPULATIUNEI DIN ORASELE PRINCIPALE ALE EUROPEI

Numirea oraşelor	La 1000 locuitori		
	Căsătorii	Nasceri	Morţi
Berlin	9.7	33.3	37.0
Bucurescî tota popul.	5.7	29.9	36.6
Bucurescî pop. ortod.	6.4	32.3	40.4
Buda-Pesta	10.0	45.0	40.8
Breslau	12.4	41.2	31.2
Copenhaga	8.3	31.0	23.0
Dresda	19.1	37.5	26.0
Frankfort la Main . . .	13.0	30.0	20.2
Haga (La Haye)	7.2	34.5	21.9
Hamburg.	10.0	34.4	26.7
Leipzig	11.0	32.0	25.0
London	9.7	34.5	24.6
Milano	10.0	29.5	38.5
Moscva	4.3	33.0	39.7
München.	11.3	37.2	40.9
Napoli	7.3	35.1	39.1
Odesa	6.2	27.8	43.1
Palermo	6.3	31.9	25.7
Paris	11.5	30.3	21.4
St.-Petersburg	6.4	28.1	34.1
Praga.	11.5	42.0	41.5
Roma	6.0	27.7	34.0
Stockholm	9.0	33.4	31.6
Stuttgart.	12.7	34.4	26.7
Torino	7.8	26.9	27.0
Triest.	10.3	39.8	40.5
Venezia	6.0	29.5	32.8
Vienna	10.0	38.4	33.2

În privința creșterii neconținut mare a Israelitilor D-sa dice : „Nascerile mai frecvente și decesele mai rare „la Israeliti în comparațiune cu creștinii nu se observă „numai la noi ci și în alte țări. În toate țările Europei Is- „raeliti au o mortalitate mai mică de cât creștinii și nu- „mărul celor născuți morți este de asemenea mai mic „de cât la creștinii.“

Se știe de asemenea că în totă Europa Israeliti au pozițiile și ocupațiunile cele mai producătoare.

Probă de asemenea că decât noi avem tristul resul- tat de a înscrie mai multe decese în orașele noastre de cât nașteri sunt și alte orașe în aceste condiții cum este Berlinul, Hamburgul, Munch, Triest, Milan, Veneția, Roma, Neapole și mai ales acelea din Orient și în special Petersburgul, Moscova și Odesa din Rusia.

În ce privește însă Bucureștii din punctul de vedere al căsătoriilor și nașterilor el ocupă aproape ultimul loc în comparațiune cu cele-alte orașe. Orașele Germaniei ne întrec cu deosebire, ast-fel la 1000 locuitori se celebră pe an : În Dresda 19.1 căsătorii, la Francfort pe Main 13, la Stutgard 12.1, la Breslau 12.4, la Paris și Praga câte 11.5, la București 5.7.

Nu numai numărul acestor căsătorii este foarte mic, der esențialul consta în aceea ca multe din aceste căsătorii sunt disolubile.

În privința nașterilor același rezultat.

Bucureștii au 29.9 nașteri la 1000 locuitori, Buda- Pesta 45 și Praga 42.6. Câte-va orașe numai, cum este Roma, Odesa și Petersburgul sunt inferioare.

În privința mortalității Bucureștii au 36.6 din 1000 locuitori. El ocupă al 18-lea loc între 27 orașe.

D-sa citéza faptul enunciat de D-nu Toussaint Loua care a calculat că din tóte statele Europei, România cresce mai încet, ast-fel că în Anglia populația se va îndoi în 72 ani, în Islanda 73, Rusia 76, Scoția 81, Norvegia 81, Suedia 83, Germania 83, Olanda 86, Danemarca 93, Belgia 95, Grecia 112, Irlanda 113, Elveția 148, Austria 155, Italia 160, Franca 263 și România 288. . . și finesce această parte arătând marea însemnătate din punctul de vedere politic, industrial și colonisator mai ales a acestui fapt.

Și în această privința éta ce țice :

„Să nu facem o comparațiune directă între proporțiunea crescerei populațiunei franceze și a celei române, caci francesul este econom, prevădător, produce mult și se nutresce bine. Franca are o populațiune deșă, de vreme ce a României este aprópe cea mai rară din Europa.

România are o întindere de 11,000,000 hectare séu 24,000,000 pogóne, vine dér 2.2 hectare séu 4.8 pogóne de individ. În termen mediu în Belgia populațiunea unei mile patrăte este de 9500 suflete, în Olanda de 5800, în diferitele părți ale Germanei de la 7500 péné la 3500, în Franca de 3700, în Austro-Ungaria de 3000, în Elveția de 2800, în Danemarca și Portugalia de 2400, în România abia de 2000 suflete. Déca cantitatea locuitorilor Franciei nu cresce repede, calitatea lor este respectata de tótă lumea civilisată, marea avuție națională și cultura înaintată permite Franciei a concura și asta-đi cu Anglia și cu Germania pe terenul progresului material și intelectual, și cu tóte acestea merge un strigat de alarmă prin pressa sciințifică francesă, care ar trebui să

ne deștepte și pe noi din letargie. Oamenii de știință aduc aminte femeii franceze, că datoria ei este de a da națiunii copii, să o dăcem dăr și noi acelor femei române care în egoismul lor calcă legile naturei, uitând că acela care consumă este și dator a procrea.“

O importantă parte din studiul D-lui Dr Felix este relativă la cauzele înmulțirii prea lente a populațiunii române și măsurile pentru îndreptarea acestui rău.

Cunoscințele variate ale D-lui Dr Felix, amănunțimea cu care D-sa cunoșce țera noastră, judecata matură a omului de știință, imparțialitatea cu care tratăză această chestiune, face ca această parte, cea mai importantă, să fie de cea mai mare valoare.

D-sea începe în modul următor : „În România numărul căsătoriilor și în consecință acela al născerilor este foarte mic, populațiunea Română a României întregi se înmulțește foarte încet prin născeri, cea din orașe se află chiar în decadență și în totă țera mortalitatea este mare.“

Micul număr al căsătoriilor este mai întâiu după D-sa una din cauzele principale. În orașe luxul sperie pe bărbați, și adesea dăstrele îi fac nemuncitori. „La orașeni — dăce D-sa — scopul căsătoriei nu este tot-de-auna fundarea unei familii, ci prea mulți din ei nu doresc a avea copii, alții nu voesc a avea mai mult de cât unul său doui. În orașele noastre căsătoriile se contractă în mare majoritate pentru un interes bănesc și din această cauză ele au adesea-ori o durată scurtă, numărul divorțurilor este la noi exorbitant, în singură capitala 60 pênă la 70 pe an.“

D-sa ne arată același lucru petrecându-se la Eleni și Romani în antichitate în epoca declinațiunii lor.

Asemenea cu Malthus probéză că acolo unde cheltuie-lile, și mai ales inutilele, întrec veniturile, unde mulți stau inactivi, societatea merge rău, rasa se nimicesce. Arată puțina fecunditate a familiilor ruse și americane carele adesea sunt mai mult de cât luxose.

„În urbele noastre mari, în care luxul se dezvoltă într-o măsură largă, găsim și proporțiunea cea mai mare de celibatari aflați în pozițiuni materiale care le-ar permite căsătoria.“

Și să observăm că D-sa nu este exigent, căci țice :

„Un mic lux este chiar rezultatul culturii, și-l condamnă numai atunci când el nu se află în proporțiune cu adevărata cultură.“ S'ar mai putea adăoga că nu e în proporție cu mijlocele ce are cine-va, dăr cu quantul ce ar trebui să cheltuiască.

„Luxul desfrânat, aduce peirea națiunilor, el este ultima flăcărare a luminei care se stinge.“

Acésta este oglinda în care putem vedea starea actuală a națiunii Române.

Dăr unde tabloul vieței noastre este mai bine arătat, e când D-nu Felix, explică căderea grozavă actuală și marea miserie a Irlandei, prin luxul nebun al proprietarilor din secolul trecut. Episcopul irlandez Berkeley, 'i-au mustreat atunci și a prețis tristul viitor. La noi nu s'au născut încă un Berkeley și nici nu se va nasce în curând.

Domnu Doctor Felix ne face atenți asupra imensei disproporțiunii între majoritatea națiunii ce nu are cele necesare, și între minoritatea ce consumă mai totă importăția, fapt identic celui petrecut în Irlanda.

D-sa cu drept cuvânt s'ar bucura când ar vedea

ore-care lux în construcțiunea casei țeranului, și în îmbunătățirea vieții séle.

Arată răul ce provine din citirea multor cărți și a lipsei séu insuficienței educațiunei și binele ce se póte obține prin o seriósă și bună educație.

Arată asemenea cât contribue la micșorarea căsătoriilor armata, numărul mare de servitori ce suntem deprinși a avea, emigrarea către orașe a populației rurale și in special a Oltenilor, a căror stare materială e fórte rea.

Concubinatul așa de răspândit în orașe, din cauza tragerii sortului e fórte răspândit la țérá.

Natalitatea femeilor nóstre în județele de câmp o arată mică. Mortalitatea femeilor e mai mare ca a bărbaților între 16—45 ani. Lehusele sunt réu îngrijite.

În orașe avorturile sunt la ordinea zilei, în daaua numărului populațiunei și al persónei însă-și. Din cauza numărului mare de concubinate născuții sunt puținți, de rea calitate și adesea măresc numărul mortalității.

Marea mortalitate a copiilor in genere, D-sa o atribue-ignorenței părinților, sêraciei, relei iuterpretări a art. 41 din codul civil, căci copii abia născuți sunt duși pe timpuri rele înaintea oficerului stărei civile.

„Mortalitatea unei populațiuni este în genere proporționată cu gradul ei de cultură.“ Ca ast-fel am putea să ne esplicăm și noi cauza marelui mortalități cu tóte că vom avea și alte mijlóce mai sigure.

Basat pe lucrările lui Moreau de Jonnes și Wapaeus, conchide că : „Populațiunea nóstrá manifestá

cultura ei înapoiată prin marea ei mortalitate într'o proporțiune, care găsește în Occidentul Europei un analog numai în secolul trecut."

Pentru a proba gradul nostru de cultură D-sa se basază pe studiul lui Brachelli, publicat în 1867, care arată că din 1000 locuitori frecventă scôla primară în Saxonia 170, în Prusia 160, în Franția 109, în Belgia 108, în Spania 73, în Italia 50, în Grecia 48, în România 20, în Rusia 19, în Serbia 10.

Arată asemenea după publicațiunile oficiului central de statistică, că la celebrarea căsătoriilor civile nu pot subscrie în comunele urbane 47 din 100 bărbați și 67 din 100 femei. În comunele rurale 88 din 100 bărbați și 95 din 100 femei. În special pentru București 36 din 100 bărbați și 64 din 100 femei.

Mai demonștră acestă stare înapoiată, prin aprôpe absoluta lipsa de industrie, prin lipsa căilor secundare de comunicație și ajunge la rezultatul următor :

„Cultura unei populațiuni manifestându-se în general prin bunul ei traiu, este natural ca populațiunile mai culte cari trăiesc în condițiuni morale mai bune, au o mortalitate mai mică.

Traiu majorității sâtenilor nostri este fôrte prost, sêraci, rêu adăpostiți, rêu îmbrăcați, rêu nutriți, ne-regulați în afacerile lor economice, lipsiți de un consilier rural care sê'i îndemne la înlăturarea dificultăților materiale prin munca energică, în loc d'a înăbuși durerea prin bêturi alcoolice, lipsiți de prevedere, de spirit de economie, de exemplul semenilor care să le arate pe lêngă viața mai regulată și exploatarea mai eficace a pământului; lipsiți de învăța-

tură, de încredere în organele administrațiunii și ale justiției, ei duc o viață care nu permite comparațiune cu condițiunile morale și materiale în care trăiesce marea majoritate a țeranului din occidentul Europei.“

Aceste fapte așa de bine judecate fac o deosebită onoare D-lui Doctor Felix și probază cu atât mai mult pe adevăratul om de știință dotat de spiritul de observațiune.

Paludismul cu bólele endemice la care dă nascere. éráși contribue, și D-sa áratá rěul, la starea bolnăviciósă a populațiunii nóstre urbane și rurale mai ales.

D-sa arată în urmă starea miserabilă a orașelor nóstre, care ar trebui să serve de exemplu locuitorilor de la țéră, și esclamá cu multă durere că de la Severin la Dorohoiú n'avem un singur oraș în care îngrijirea și curățenia să fie mai cum se cade. Tóte sunt o adevărată adunătură de case și de imundiciú.

Trecěnd a studia mai în fond cestiunea avuțiiei nătionale și prin urmare resursele de viétă ale populațiunii nóstre ajunge la rezultatul următor după studiile făcute de D-nu Aurelian în special, rezultate fórte importante nu numai din punctul de vedere economic dér și medical.

Ast-fel fiesce-care pogon dá ca product brut în țéra Románescă o cătime ecuivalentă de 35 lei nuoi, pe când în Francia ea este de 50 lei nuoi, în Belgia 90, în Anglia 100.

Putem lesne vedea că cu grelele sarcine ce pórtă țéranul, mai ales când pogónele lui sunt cele mai rěu cultivate, cât va rămănea pentru hrana lui pe lěngă urzicile după cămp în timpul anului, și decă este po-

sibil cu ast-fel de mijlôce restrinse să pôta a se nutri și îmbrăca cuviincios, să pôta a'și permite trimiterea copiilor la scôlă ca ast-fel să ridice prin instrucțiune nivelul lor intelectual.

D-sa arată în urmă relele imense ce resultă din anii cu recoltă insuficientă séu aprópe cu totul mică. mai ales când asemenea neajunsuri se repetéză mai des, causă care produce starea miserabilă de proletariat a micului proprietar, și de aci numărul mic al nascerilor și mare al mortalității.

Ca măsuri curative D-sa propune oprirea devastățiunei pădurilor, canalisarea riurilor, îngrășarea pământurilor, facerea de șosele și însuflarea spiritului de prevedere și de economie a micului proprietar.

Pe o scară mai mare propune exploatarea sistematică a tuturilor sorginților de avuție a țerei.

Relativ la partea economică și industrială D-sa se exprimă în modul următor :

„Poporul Român are sê susție pentru esistența sa o luptă economică cu alte popóre mai înaintate în civilisațiune, din acest resbel economic el va eși victorios numai atunci când își va procura prin instrucțiunea largă, armele necesare pentru acéstă luptă.“

D-sa citéză ca exemplu Irlanda care este pe cale de descrescere prin escedentul mortalității datorit după D-sa lipsei de cultură.

„Dar cultura la rindul ei nu se dobêndesce de cât cu alte sacrificii materiale, un popor mai avut găsesce mai lesne medii pentru desvoltarea inteligenței, pentru lățirea instrucțiunei de cât un popor sêrac, și din

acastă cauză lupta noastră pentru existență reclamă ca să sporim prin toate mediile avuția națională.“

„Avuția și prosperitatea unei țări micșorează mortalitatea populațiunei séle într'un mod îndoit, indirect prin procurarea mediilor de cultură și direct prin asigurarea alimentelor suficiente și satisfacerea altor condițiuni cerute de igienă.“

„Prisosul producțiunei României după scăderea importului nu este încă destul de mare pentru ca să permită o sporire repede a populațiunei fără o înmulțire proporționată a producțiunei.“

Relativ la consumațiunea ce se face în această țără ea este aprópe pentru individ de 246 oca cereale, mai puțin ca 3 oca fassole, linte, bob; 18 oca carne, 9 ¹/₂ vin, 17 ¹/₂ oca rachiú. Acésta pentru un an de zile și revine aprópe 100 lei pe individ, totalul fiind de 478,329,646, dér producem dupe studiile făcute de D-nu I. Ghica în termen mediu tot 100 lei de om, cu alte cuvinte numai strictul necesar de a duce o vieță aprópe cu totul miserabilă. În același mod această producție medie este în Rusia de 160, Austro-Ungaria 375, Prusia 455, Francia 600, Anglia 698.

La noi în termen mediu o familie de plugar abia produce 500 lei pe an, din cari scoțând cheltuelile pentru vieță, impositale statului și adăogând la acesta vițiul beției, putem a ne esplica nascerea proletariatului la țără.

D-nu Doctor Felix ne arată numărul necontentit crescând al proletarilor din orașe, enorma cantitate

de candidații de funcțiuni, de familii cu pozițiuni scăpătate, din cauză că n'au fost economi, asemenea și relele produse prin lipsa industriei și comerțului național.

Cu o profundă cunoștință de starea lucrurilor actuale, D-sa ține : „Sunt puține țări ca a noastră, unde există în toate clasele sociale un număr atât de mare de persoane fără ocupațiune: omul care nu lucrează nu face rău numai sie-și însuși, ci vatămă și societatea din care face parte, căci consumă fără a produce. Dér ore toți cari lucrează înavuțesc societatea ? Nici de cum ; căci câte lucruri inutile și chiar destructive nu vedem la noi.“

În urmă D-sa arată cauzele principale ale mortalității cari sunt paludismul, gastro-enterita copiilor, ftisia pulmonară, alcoolismul.

Arată că numărul crescând al epidemiilor se datorește lipsei cunoștințelor igienice și arătând în același timp că și therapia este adesea inactivă în ast-fel de condițiuni.

52 582
Finesc această dare de sémă asupra importantei lucrării a D-lui Dr Felix reproducând în total concluziunea sa pentru a vedea mai bine spiritul ce l-a condus pe D-sa a face această importantă lucrare.

Populațiunea României se înmulțesc într'o proporțiune cu mult mai mică de cât cea a altor țări ; România este dér amenințată de depopulațiune relativă, care vatămă interesele ei cele mai vitale. Acest rău se află de o cam dată într'un stadiu în care se mai poate remedia, luând însă dimensiuni mai mari și

transformându-se în depopulațiune absolută, ea ar putea compromite viitorul statului Român.

Causele acestei stări de lucruri sunt : Civilizațiunea înapoiată, educațiunea morală și intelectuală imperfectă a junimei noastre, puțina îngrijire care o dăm intereselor economice ale țerei și neglijerea perceptelor elementare ale igienei.

Îndreptarea se pôte aștepta numai de la patriotismul luminat, de la conlucrarea sinceră a tututor óme- nilor de bine. Populațiunea română se va înmulți în proporțiunea în care va cresce produțiunea țerei.

Să căutăm dér tóte međiile pentru îmbunătățirea agriculturii și a creșterii vitelor, să înlesnim populațiunei rurale îndeplinirea condițiunilor pentru sporirea venitului acestor două ramuri principale ale produțiunei noastre; să înființăm mai ales în orașe acele industrii cari pot susține concurența cu străinătatea, să deschidem și să exploatăm și alte sorginți ale avuției naționale, precum minele de cărbunți fosili, de metale, să conservăm pădurile cari împodobesc munții nostri, să regulăm cursul apelor pentru ca în loc de a fi un element devastator să serve interesele agriculturii, comerciului și industriei, să înmulțim șoselele pentru ca produsele să nu putredescă neputându-se scóte din locul unde au crescut, să mărim numărul producătorilor, să micșorăm proporțiunea acelora dintre noi cari consumă fără a produce.

Décă voim să fim considerați ca o națiune, care aspiră a ocupa un loc între popórele civilisate, décă voim să ferim populațiunea noastră de bóle numeróse

și de morțe prematură, trebuie să dăm igienei publice și private îngrijirea cea mai largă, să răspândim în populațiune cunoscințele elementare ale igienei, să o indemnăm ca să ție comunele într'o stare mai curată, ca să înlătore din sate după putință cauzele infecțiunii palustre, să impunem administrațiunilor urbane ca ele să dea cetățenilor essemplul îndeplinirei prescripțiilor igienei, ca ele să insuflă populațiunilor orașelor respectul pentru măsurile relative la igienă, respectând singure datoriiile ce le prescrie în acéstă privință legea; să înlesnim în fine bolnavilor sêraci ajutorul medical gratuit în tôte formele sêle, adică pe lêngă căutarea în spital, pe lêngă dispensare pentru bolnavii ambulanți, îngrijirea bolnavilor sêraci la domiciliu pe scara cea mai largă.

Remediul principal în contra depopulațiunii României constă în o educațiune corectă, morală și fizică a junimeii. Prosperitatea unei țeri depinde de cultura locuitorilor ei, scôla trebuie dër să ocupe primul loc între instituțiunile statului pentru ca să devie sorgintea nu numai a moralității, a inteligenței ci și a avuției naționale, a puterei patriei.

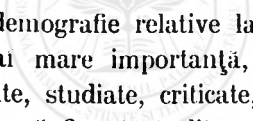
Scôlele nôstre au trebuință de imbunătățiri calitative și cantitative. În privința calitativă scôlele nôstre trebuie să serve mai mult interesele statului de cât ale individului, să crêscă cetățenii laborioși și productivi, să desvolte adevêratul patriotism care se manifestă prin abnegațiune, prin subordonarea intereselor individuale sub interesele patriei.

- Acésta misiune a indeplinit-o educațiunea la Elini și la Romani și respectarea principiului „*Salus reipublicae suprema lex est*“ 'i-a făcut mari și tari. În privința cantitativă trebuie să înmulțim scólele și să ne aducem aminte de cuvintele clasice ale unui autor modern : „Cu cât într'o țéră scólele sunt mai góle și mai rari, cu atât sunt cimitirile ei mai pline și mai dese.“

CONSIDERATIUNI

ASUPRA LUCRARILOR DE MAI SUS

Lucrarile de demografie relative la țera Românească, fiind de cea mai mare importanță, este natural că trebuiesc a fi citite, studiate, criticate, mai ales de medici, ca astfel ele să fie răspândite și puse la cunoștința tuturilor, și ca să se pótă face mai vedită starea noastră actuală fie în bine și mai ales în rău, după cum ea este în prezent.

Pentru asésta am căutat ca în acéstă mică lucrare să fac în prima linie o scutră dare de sémă, în un mod succint și fidel, asupra studiilor făcute deja la noi, studii ce merită tótă atențiunea prin rezultatele la cari ajung și mai ales prin claritatea, știința și sinceritatea cu care au fost făcute.

Cu deosebire în cea ce privesce lucrarea D-lui Dr Felix, acésta este rezultatul unui studiu destul de amănunțit, ce s'a făcut pênă acum în acéstă materie.

Ași putea, afară de aceste trei lucrări de o adevé-

rata importanță, să citeș încă două, trei, direct făcute pentru acest scop, dăr care ne răspundăr la nici una din chestiunile ce'șă punéau singuri, și in urmă ne fiind adesea oră de cât nisce mici articole de jurnale, nu vor intra in studiul nostru.

In acéstă scriere se va vedea însă că nu am lasat d'o parte nici cele mai mici ochiri ce s'au făcut asupra acestuă subiect in țera năstră, dăr am reproduș séu citat, numaă pe acelea ce meritau acéstă.

Ceia ce m'a făcut mai mult să scriu acest mic studiu, e următorul lucru :

Toăi cei ce au scris asupra acesteă chestiuni s'au basat pe o prea mică serie de ani pentru a fi putut ajuge la un rezultat pozitiv.

Ast-fel Dr Agappi a luat ca basă a studiuluă séu, o serie de 7 ani pentru orașul și județul Iași, 1869—75, și o serie de 15 ani, 1859—73, pentru intréga țéră. D-sa ar fi cel mai fericit, dăr in realitate studiul séu rotesce numaă pe patru ani, 1870—73.

D-nu I. Bibicescu se baséđă in intregul studiuluă séu numaă pe 9 ani, 1870—78. In fine D-nu Dr Felix se baséđă pentru intréga țéră pe același termen 1870—78, luând o serie de 13 ani, 1867—79 numaă pentru orașul Bucuresci, esecțiional însă și pentru România, 1867—78. Chiar din acest fapt resultă un mare réu, acela de a nu putea trage o conclusiune justă cu totul.

Și acéstă e cu atât mai adevărat, căci conclusiunile la care ajung D-lor nu sunt cu totul identice diferând puțin de D-nu Dr Agappi, care a avut fericirea a lua

ca basă pentru țera întrégă, un moment numai, dér ȳ-a servit destul de bine, 15 ani, 1859—73.

Ast-fel D-nu Bibicescu ȳice la pag. 58 :

„Acest 4.04 represintă escedentul anual al născuȳilor asupra morȳilor la 1000 locuitori, in perioda de la 1870—1877. Se inȳelege cã, in unii ani, escedentul va fi fost mai mare, in alȳii mai mic; cifra ce dau aci represintă miȳlocia.“ Afirmã decȳ crescerea populaȳiunei.

Cu tôte acestea D-sa étã ce ȳice la pag. 53, prin urmare descrescerea nu ȳ-a scãpat din vedere :

„Poporaȳiunea totalã de la 1870—1877

Anii	Nasceri	Morȳi	Excedent
1870	147,552	111,963	+35,589
1871	145,010	114,576	+30,434
1872	139,084	132,508	+ 6,576
1873	141,755	141,982	— 227
1874	149,442	152,246	— 2,804
1875	170,571	140,709	+29,862
1876	164,547	125,857	+38,690
1877	158,790	133,381	+25,409

1870—1877. . . . +161,532“

Mai anteu, o ochire comparativã intre un an și altul.

In 1870, poporaȳiunea țerei a crescut cu 35,586 indiviȳi. Vom vedea mai in urmã decã o asemenea crestere pôte fi consideratã ca satisfãcétore; acum sã facem numai comparaȳiunea.

Trecând la anul 1871, rezultatul comparativ incede a fi rêu.

Din 35,589 indiviđi care erau prisosul poporađiunii in 1870-1871, avem numai un prisos de 30,434. prin urmare cu 5 miđ și ce-va mai puțin.

In 1872, avem rezultate și mai rele.

De la 35 și 30,000, poporađiunea are o creștere numai de 6000, prin urmare de a cincea parte a cifrei care represinta escedentul in 1871 și de aprópe a șésea parte a celui din 1870.

Écă un rezultat, care a trebuit să ne ingrijéscă chiar de atunci când a putut fi cunoscut.

Venim la anul 1873.

Aci găsım un deficit: nascerile au fost mai puțin de cât morđile, cu 227; prin urmare, aci descrescerea e pozitivă și nu mai póte fi contestată de nimeni; starea rea a populađiunii nóstre e vėdită pentru ori cine.

Să mergem mai departe.

„La 1874, deficitul e și mai insemnat, ast-fel că de la 227 ne coborăm la un deficit de 13 ori mai mare, la 2,804.“

D-nu Dr Felix a tratat intr'un mod special mai ánteu despre mișcarea populađiunii României și despre mișcarea populađiunii in alte țeri comparate cu a României.

In fine a terminat espunerea sa trecénd de la rezultatele obđinute prin statistică la adevérata parte importantă a conferinței: cauzele inmulțirei prea lente a populađiunii Române și međiile pentru indrepterea acestui neajuns.

Fie-care din aceste părți principale au fost tratate in modul cel mai riguros și cunoscințele vaste ale

distinsului medic au servit și de astă-dată in acest mod la resolvarea uneia din cele mai vitale cestiuni.

Se pare că temerea unei descresceri constante, posibilitatea unei calamități naționale, a influențat itru atât pe D-nu Doctor Felix in cât conclusiunea sa, cu cât s'ar părea de tristă și de descurajătoare totu-și se 'mă permită D-sa a spune că nu presintă de cât intr'un mod palid încă, adevărata și trista stare in care ne aflăm.

Rēul însă consistă in acēsta, că la o serie mică de ani și mai ales acea coprinsă intre 1870—77 s'ar putea lesne obiecta, cholera și epidemiile de care țera escepțional a fost bântuită, in 73 și 74, ast-fel că constanta descrescere nu se putea bine adeveri.

Resultatul la care ajunge D-nu Dr Felix e cu atât mai bun, cu cât D-sa admite o creștere mai mică ca D-nu Bibicescu, numai de 3.6 la ‰ in genere, arētând însă și marea descrescere din orașe, cu tótă inmulțirea israeliților.

Étă chiar ce ȃice D-sa :

„Populația României crește dēr fôrte incet, din cauza micului număr de naceri in raport cu numărul mare al deceselor, și orașele presintă după scăderea deceselor un deficit al nacerilor.“

Dēr totuși și D-lui de și nu a luat o serie mare de ani, de și nu arată de loc că din an in an populația descresce, totuși étă ce ȃice :

„Populațiunea României se inmulțesce in o proporțiune cu mult mai mică de cât aceia a altor țări; România este dēr amenințată de o depopulațiune relativă, care vatēmă interesele ei cele mai vitale. Acest

„rău se află de o cam dată într'un stadiu in care se
 „mai pôte remedia, luând însă dimensiuni mai mari
 „și transformându-se in depopulațiune absoluta, ea ar
 „compromite viitorul statului Român.“

D-nu Dr Agappi, este însă cu mult mai precis, și
 această numai din cauza unei serii mai mari de ani
 ce a luat in ajutorul său. Resultatul observațiunilor
 se sale este foarte important și etă pentru ce țin a'l re-
 produce in total.

Anul	Numărul locuitorilor	Sporirea
1844	3,578,951	—
1854	4,000,000	421,049
1859	4,424,961	424,961
1873	4,839,929	414,968

„In periôda ântăiă 1844—1859, când totul era de
 creat, in care timp am fost încercați de epidemii și o
 sumă de invasiuni, care aū durat doč treimi din acea
 epocă; când mijlócele de comunicațiune erau cu totul
 primitive și prin urmare și mijlócele de existență se
 procurau mai cu puțină inlesnire. In această epocă
 nefastă din tóte punctele de vedere, populațiunea Ro-
 mâniei a crescut cu 846,010.

Din contra, de la 1859—1874, deca țera a fost
 bântuită de óre-care epidemii, cel puțin s'a bucurat de
 cea mai perfectă liniște, și n'a avut a suferi flagelul
 invasiunilor streine, putând ast-fel a'și desvolta con-
 tinuū resursele se sale morale și materiale. Adevărat este
 că ordinul social a primit o modifiçațiune radicale,

acésta însă s'a făcut prin o revoluțiune pacifică și fără sguđuirii violente pentru masa populațiunei. Armonia și buna înțelegere, care a domnit între România și țările învecinate, a contribuit nu puțin a ne bucura în liniște de productul ostenelelor noastre. — Miđlócele de comunicațiune, înmulțindu-se și perfecționându-se ne asigură agonisirea miđlócelor de existență mult mai lesnicioasă. În fine comparând aceste două epoce cea întâia de la 1844 la 1859, cea de a doua de la 1859 la 1874, toate avantajele ni-le presintă epoca din urmă.

Ar fi dără natural ca și creșcerea populațiunei să urmeze acésta progresiune. Cifrele ne probéză contrariul, căci decă prima periódă a avut o creștere de 864,010, în periódă a doua am perdut mai bine de jumătate din acest spor, de vreme ce creșcerea nu este prezentată de cât prin cifra de 414,968.

T A B L O U

despre mișcarea populațiunei din România dela 1859 — 1873

Anul	Numărul născuților	Numărul morților	Excedentul nas- cerilor asupra morților	Câți au murit la suta de născuți	Excedentul mor- ților asupra născuților
	I	II	III	IV	V
1859	114361	65293	49068	57 $\frac{1}{2}$	
1860	123997	79793	44204	60 $\frac{1}{2}$	
1861	129470	85622	43848	66 $\frac{1}{2}$	
1862	128590	87524	41066	68 $\frac{1}{2}$	
1863	123086	106721	16365	86 $\frac{1}{3}$	
1864	147278	106273	41005	72 $\frac{1}{3}$	
1865	143090	111939	31151	77 $\frac{1}{2}$	
1866	130757	158275	—	121	27418
1867	133711	106530	27181	79 $\frac{1}{2}$	
1868	142510	107775	34735	75 $\frac{1}{7}$	
1869	146639	115268	41371	71 $\frac{5}{7}$	
1870	147552	121963	35589	75 $\frac{6}{7}$	
1871	145010	114576	30434	79	
1872	739084	132508	6576	95 $\frac{1}{4}$	
1873	141755	141982	—	100 $\frac{1}{7}$	227

Tabelele sinoptice care resumă mișcarea populației în România pe ultimii 15 ani ne face să putem mai bine aprecia starea de decadență progresivă în care se află populațiunea noastră.

Examinând cifrele colonei a treia său excedentul născerilor, vedem că la 1859 era de 49,068, din 114,361 născuți.

La 1867 excedentul este reprezentat prin 27,181 din 135,711 născuți.

În fine la 1872 nu este reprezentat de cât prin 6576 din 139,084 născuți.

Cât pentru 1866 și 1873 n'am nimica de dis. Cifrele din colona a patra care reprezintă excedentul morților asupra născuților vorbesc în de ajuns. Cât pentru 1874 și 1875 rezultatele le putem deduce după cifrele anului 1872 și 1873.

Trecând la colona a treia, care ne arată căți au murit din o sută de născuți, vedem că : în 1859 au murit $57 \frac{1}{2}$ la sută, prin urmare excedentul născuților asupra morților era reprezentat prin $42 \frac{1}{2}$ la sută.

În 1867 mortalitatea este de $79 \frac{1}{2}$ la sută de născuți. Nu avem dără aici de cât un spor de $20 \frac{1}{2}$ la sută de născuți.

În fine mortalitatea în 1872 este reprezentată prin $95 \frac{1}{4}$ la sută de născuți.

Admitem că anii 1866 și 1873 au fost excepționali. Acesta ar fi de dorit; cu toate acestea chiar starea normală este atât de tristă, în cât inima fie-cărui bun Român nu poate de cât să sângereze cunoscându-o.

D-rul Agappi dér, este destul de categoric în ce pri-

vesce *descrescerea* ér nu *crescerea* populațiunei nóstre, și in special a elementului Român.

Prin urmare este fórté mult de făcut aice, căci e o chestiune din cele mai importante de a se sci decă in realitate crescem fie chiar cu 4.04 séu 3.6 la mia, séu decă acestea sunt nisce rezultate de loc îmbucurátóre, arétând numai nisce mediï, făcute din termenï constant descrescëndï.

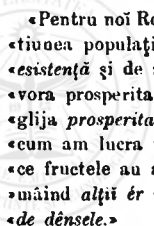
Étá ceea ce țin a proba in acéstă scriere.

Al doilea punct ce tind a discuta din nuou, e de a sci decă noi ne perdem fiind că starea morală a societăței nóstre e decădută, lucru ce pare a se dovedi prin scrierile, a căror extract am făcut mai sus, séu decă, immoralitatea cu tóte consequențele și cauzele séle are o causă supremă, singură producétóre a acesteï triste stări fise și morale a populațiunei nóstre.

Étá ceia ce voiú căuta din nuou a discuta și proba.

CREȘTE SĂU DESCREȘTE POPULAȚIUNEA ROMÂNIEI

ȘI ÎN SPECIAL ELEMENTUL ROMÂN ?

«Pentru noi Români în particular ces-
tiunea populației este o cestiune de
«*esistență și de mărire națională*. A fa-
«*vora prosperitatea economică și a ne-*
«*glijă prosperitatea populației este ca*
«*cum am lucra pentru o grădină pînă*
«*ce fructele au ajuns la maturitate, rē-*
«*măind alții 6r nu noi, s6 se folos6sc6*
«*de d6nsele.*»

„T6ra n6str6” de P. S. Aurelian, 1875, Bucu-
rescl.

Asupra creșterii populației noastre voi lua ca
basă a acestei discuții rezultatele obținute pe o se-
rie de 20 ani, de la 1859 pînă la 1878 inclusiv.

D-nu Dr Felix basându-se pe datele statistice culese
pe anii 1860—78, admite că populația României
cresce anual cu o sumă de 17,894.6 6meni, dintre
cari 16,370.6 Români.

Cu t6te c6 ac6st6 creștere pentru o populație de
5 milioane locuitori este f6rte mic6 totuși ne-am bu-
cura inc6 dec6 ea ar putea fi luat6 ca adev6rat6 es-

presiune a stărei noastre actuale, căci cel puțin, decât populațiunea acestei țări nu crește de cât pe o scară cu totul redusă, am fi însă siguri că ne-am păstra existența noastră, grație acestui mic excedent al născerilor.

D-nu Doctor Felix admite că populațiunea noastră crește anual numai cu 3.6 la sută, pe când D-nu Bibicescu, basat pe cifrele obținute tot de la anul 1870 și pînă la 1878 inclusiv, și admitînd totalul populațiunei țării de 5,000,000, ajunge a da ca mediu al creșterii anuale 20,191 indiviđi, séu un escedent in plus de 4.04 la miă pe an.

Declar mai de inainte că cifra de 3.6 obținută de D-nu Dr Felix, se apropie mai mult de adevăr.

Media de 4.04 obținută de D-nu Bibicescu, s'ar părea însă mai justă, mai ales decât vom calcula pe întreaga serie ce am luat ca basă, lucru ce D-nu Dr Felix nu a făcut acum, numai pentru că a văđul că rezultatul cifrelor noastre, fără comentațiune ar fi prea bun in raport cu realitatea.

In adevăr, de la 1859—1878 am avut :

Născuți	Morți	Excedentul născuților asupra morților
2,821,579.	2,317,950	503,629

Căutând a face o medie, găsim că la suta de născuți au trăit numai 17.9, murind in același timp 82.1.

De aci se póte conchide că creșterea populațiunei anuale, in termen mediu ar fi de 25,181, ceia ce reprezintă o creștere de 5,2 la miă pe an, luând ca total al populațiunei 4,800,000 media aproximativă pe acești 20 ani.

Dacă însă vom căuta a ne da sémă după întregul tablou ce anexez aici,  ta cea ce găsesc : că la 1859 muriau 57 $\frac{1}{2}$ la 100 de născuți; prin urmare populațiunea credea in acel an cu 42 $\frac{1}{2}$, la sută. Acest  cifră ar fi mai mult de c t avantajos  pentru țera n str .

De la 1860 însă  i p n  la 1862 inclusiv, mortalitatea s'a ridicat de la 60 la 68 $\frac{1}{2}$ la sută, ceea ce presintă o diferen  in minus de 11 la sută, comparativ cu anul 1859.

Anul	N U M � R U L		E S C E D E N T U L		c�i s� murit la sută de născuți
	N�scu�ilor	Morților	n�sucerilor asupra mortalit�tei	mortalit�tei asupra n�scu�ilor	
1859	114361	65293	49068		57 $\frac{1}{2}$
1860	123997	79793	44204		60 $\frac{1}{2}$
1861	129470	85622	43848		66 $\frac{1}{2}$
1862	128590	87524	41066		68 $\frac{1}{2}$
1863	123086	106721	16365		86 $\frac{1}{3}$
1864	147278	106273	41005		72 $\frac{1}{2}$
1865	143090	111939	31151		77 $\frac{1}{2}$
1866	130857	158275		27418	121
1867	133711	106530	27181		79 $\frac{1}{2}$
1868	142510	107775	34735		75 $\frac{4}{7}$
1869	146639	105268	41371		71 $\frac{5}{7}$
1870	147552	111963	35589		75 $\frac{6}{7}$
1871	145010	114576	30434		79
1872	139084	132508	6576		95 $\frac{1}{4}$
1873	141755	141982		227	100 $\frac{1}{7}$
1874	149442	152246		2804	102
1875	170571	140709	29862		82 $\frac{1}{2}$
1876	164547	125857	38690		76 $\frac{1}{2}$
1877	158790	133381	25409		84
1878	141239	143715		2476	101 $\frac{7}{10}$

Ceia ce ne preocupă mai mult, este că o dată seria începută cu 5 se  cu 6 finindu-se, aceste cifre nu se

mai întorc, căci mortalitatea este neconținut crescută; ast-fel în cât seria începută cu 72 $\frac{1}{2}$ la 1864 și sfârșită la 1871 cu 79, nu se mai întâlnește de cât excepțional la 1876 când mortalitatea este de 76 $\frac{1}{2}$.

Cele începute cu 6 séu 5 nu se mai întorc, acelaș rezultat e pentru tóte cele-l-alte serii începute cu alte cifre.

Prima ochire între începutul și sfârșitul acestei serii de 20 de ani, este că la 1859 ne muréau 57 $\frac{1}{2}$ %, iar la 1878 ne mureau 101, 7 $\frac{1}{10}$ ceia ce constituie o grozavă diferență în minus de 44, 2%, care va să dîcă că mortalitatea s'a indoit în 20 ani.

Pentru a înțelege mai bine armonia în descrescerea ce rezultă din studiul acestui tablou statistic, l'am condensat aci în serii de câte 5 ani.

Ani	N U M E R U L		ESCEDENTUL	Câți au murit la suta de născuți	Cu cât creșce la sută populația	Proporție simplă a descrescerii
	Născuților	Morților	născuților asupra mortalității			
1859—63	619504	424953	194551	68.4	31.6	6
1864—68	697446	590792	106654	84.7	15.3	3
1869—73	720040	606297	113743	84.2	15.8	3
1874—78	784589	695908	88681	88.6	11.4	2

Din acésta putem vedea lesne că creșcerea anuală a populațiunei scade regulat de la 6 la 3, și în fine la 2, în timp de 20 ani.

Seria ce va începe cu 1879—80, sunt convins mai dinainte că va da un rezultat ast-fel, în cât diferența între naceri și morți să varieze pe o scară cu totul minimală.

Epidemiile de Scarlatină, Rugeolă, Variolă, ce seceră populațiunea noastră, mai ales urbană, vor con-

tribui a egalisa numărul morților cu al născerilor, decât nu a'1 prisosi, ca în 1878 când la 100 născuți, au murit 101.^{3/10} séu ca în anii 1866, 1873 și 1874.

Miseria mare a populațiunei rurale, va fi secerea principală care va curăți și micul excedent al născerilor cu care el a covârșit pênă acum mortalitatea.

Județe întregi sunt fără nici cea mai mică rezervă de porumb, și presa în mai multe rînduri a semnalat deja casuri de mórte prin fómete în județele de peste Olt.

Pelagrosii în acest an sunt mai numeroși în spitalele nóstre ca pênă acum. Întrebându'1 decât au mâncat porumburi stricate, 'mî răspundeu cu o vėdită amărăciune și desgust de viață: „nici stricate n'am avut domnule!”

De gece ani de când trăiesc în Bucuresci și frecuentez neîncetat spitalele, nici o dată nu am vėdut un mai mare număr de pellagrosi venind de la țéră.

Peste 30 s'au prezentat în timp de două luni numai la consultațiunile clinico-chirurgicale. D-nu Dr Marcovică a observat cu mult mai multe casuri în clinica D-séle.

Am făcut aceași observațiune ca și D-nu Dr Sutzu că femeile sunt mai numeroase, căci fiind mai debile, sunt mai curînd influențate.

Putem dér trage pentru partea demografică aceléși conclusiuni când cauzele sunt identice.

Ast-fel justifica D-nu Dr Felix mortalitatea pe anii 1873 și 1874. Aceléși cauze, acelaș rezultat fatal va avea, și seria ce a început în 1879.

„În cât privesce deficitul anilor 1873 și 1874 el provine din mai multe cauze: din seceta anului 1873

care a compromis recolta aceluï an lăsând populațiu-
nea în suferință, pênă la recolta anului 1874, și a
marelui număr al deceselor din pandemia Cholerei,
care singură a cauzat în anul 1873 mórtea a 7652
locuitorï ai României, din epidemia de Diphterită și
vêrsat care au seceret în anul 1873 în tótă țera 3880
persóne.“

Mortalitatea anului 1879 și mai ales 1880 va fi
mult mai mare ca în 1878. Media dér pe anii 1879—83
va fi mai mică ca 2, séu va fi chiar negativă.

Descrecerea prin tabelul acesta este mai mult ca evi-
dentă.

Nascerile sunt relativ mai puține, căci populația a
crescut mult cum vom vedea de la 1859, și mortali-
tatea crește în un mod spăimântător.

Prin urmare e inutil a mai face comparațiuni pe
serii mici de ani, și a le alătura acestea cu resulta-
tele obținute în alte țeri.

Să nu uităm de asemenea că am pierdut județele
Bolgradul și Ismailul în care nascerile covêrșiau mor-
talitatea chiar în orașe.

Acum din 30 județe, în orașe excedentul nascerilor
asupra morților la Români, pe o scară *fôrte mică încă*,
nu se observă *de cât în 2 județe*: Râmnicul-Sărat și
Muscelul ¹⁾!

D-nu Bibicescu cu tótă cifra creșterii de 4.04 ne
arată că totuși crescem la ‰ cu 1 mai puțin ca Un-
garia, cu 4 mai puțin ca Austria, cu 6 ca Rusia și
cu 8 ca Serbia.

¹⁾ Veđi pagina 30.

Să nu uităm că acestea sunt țările noastre vecine, cu care va trebui să luptăm și cu arma și cu plugul.

Astă-ți se scie că numărul unei populațiuni face totul, proporțiunii păstrate, în cumpăna transmissiunii rasei și a teritoriului.

Să nu uităm că :

„Un popor care se înmulțesce prea încet, își instreinează, curat și simplu, încetul cu încetul *naționalitatea sa*, și ajunge să fie *absorbit* printr'o *strecurare străină* 1).“

Și aci este vorba de un popor ce tot are încă un escedent de nașteri.

Ce semnificăm ore noi pentru viitor, o mână de omeni, ce o dată cu civilizația ce am început a ne da la 1859, începem a ne pierde neconținut și sistematic, pe când imensul număr al slavilor ce ne înconjoară din toate părțile crește regulat de 6 și 8 ori mai mult ca noi pe an?!

Acastă teribilă stare ar trebui cu atât mai mult să ne îngrijescă cu cât nu numai cu arma se cuceresce o țară.

Colonul bine susținut, este pentru indigen mai rău ca crupul pentru o națiune!

Cifrele simple fără comentarii, sunt cu atât mai rele cu cât ele ne conduc la rezultate puțin serioase.

Ast-fel decă vom căuta a compara creșterea populațiunei la 1000 locuitori, anual, găsim că România ocupă locul al 9 între 13 state 2).

Declar că am fi fost mulțumiți.

1) Leroy-Beaulieu. — Discursul ținut la 5 Maiu 1880, în sinul Societății de Economie Politică din Paris.

2) Vezi pagina 39.

Dér nu e curios a admite că Anglia și Germania ce în acest raport ar veni după noi, se afla în acest punct inferioare nouă?

Cum, Anglia și Germania ce au colonizat America de Nord, Indiile, Africa de Sud, și acum Australia, să ne fie inferioare nouă care nu putem a coloniza cu noi Românii nici țera Românească?!...

Étă rezultatul cifrelor mórte!

În acele țeri creșterea e exuberantă. Istoria și analiza studiilor demografice, probédă acésta.

Se obține însă o mare creștere a mortalității prin numărul mai mare al copiilor ce nasc (căci, ei dau și o mortalitate mai mare) și în urmă prin numărul mare, imens, al emigrațiilor adulți.

Acésta ne servă din nou a vedea trista situație în care ne aflăm:

Țerile din care emigră ómenii, dau rezultate brute statistice, próste.

Țerile în óare imigră, dau rezultate bune, căci se reduce cu mult cifra mortalității mari a copiilor.

Noi nu emigrăm, dér la noi imigrédă miș de streini (termen mediu anual de la 1866, câte 20,000¹⁾, în fie-care an cum vom vedea, ceia ce face că cifra reală a mortalității e scădută mult încă.

Ast-fel dér putem a vedea, în adevér starea de plâns în care ne aflăm, și putem cu certitudine afirma că nu suntem al 9-lea stat în acest sens din cele 13 luate ca scară, dér suntem al 13, căci nici în Ger-

¹⁾ Veđi: «La Roumanie économique» par Obedenare, pag. 399, Paris, 1876,

mania, nici în Anglia, Olanda și Franța, mortalitatea reală, ne amendată prin imigrați, nici mărită prin emigrație, nu este tristă ca la noi.

Acésta este ceva mai mult de cât înspăimântător și inspectiunea acestor cifre ne duce neapărat la 2 rezultate.

Primo : că populațiunea noastră descrește într'un mod constant și că o medie ce s'ar face cu câți-va din acești ani și chiar cu o serie de mai mulți ani după cum a făcut'o D-nu Dr Felix, și I. Bibicescu, nu pôte fi luată ca un factor constant al creșterii populațiunei noastre din cauză că nu este basată pe termenî ce ar *diferenția puțin între dênșii*, dar *număi pe termenî constant descrescând* și ce nu pot a ne proba alt ce-va de cât, *câtul cu care descrește iar nu crește populațiunea noastră*, căci ei sunt nise puncte intermediare ce plécă de la ani fericiți pentru prosperitatea și fericirea țerei Românesce, trecând neconținut, cu cât ne apropiem de actualitate, la rezultate mai mult ca funeste, pentru țera noastră.

Secundo : Décă am fi ce-va mai pesimiști, faptul ce reese pentru viitorul țerei este din cele mai triste și acest viitor destul de apropiat încă după acest tablou nu este altul de cât morméntul locuitorilor din țera Românescă în care vor fi îngropați; căci decă în 20 de ani mortalitatea a crescut cu 44 %, plecând de la 57.5 și ajungând la 101.7 este natural că la 1899 plecând cu mortalitatea de acum vom avea a înregistra 100 născuți și 171 morți, și să nu uităm că mortalitatea reală e mai mare, și că a elementului Român în special e imensă.

Să nu ne îngrijim însă, căci decă Româniî dispar

treptat, elemente străine introducându-se neconținut în locul golului ce se face, vor cunoște mai bine de cât noi interesele lor pentru a'și asigura un escedent la rubrica născuților iar nu la a morților, după cum fac deja acesta în țără acum.

Sunt dér foarte convins că la 1899 nu vom înregistra o mortalitate de 171 la ‰, dér sunt tot atât de convins că rezultatele ce se vor putea obține atunci, decât lucrurile vor merge tot ast-fel, nu vor fi înregistrate de Români căci ei vor fi cu totul insignifienți ca număr.

Acastă descreștere constantă a populațiunei țerei noastre este cu atât mai importantă pentru noi Români, căci decât pământul nostru părintesc pare că se transformă într'un mormânt pentru nēmum nostru, el din contra este o rîdătoră grădină în care streinii și cu deosebire Israeliții se înmulțesc într'un mod prodigios.

Ast-fel la Bucuresci și Iași ¹⁾ unite, pentru 129.5 morți, Români nasc 100 copii. Israeliții pentru 100 morți, nasc 107.4. Adică nascerile lor covărgesc cu 36.9 la ‰ pe a Românilor.

Acum câți-va ani s'a đis că Iașul va deveni un oraș ovreesc. Faptul e îndeplinit. Același lucru se pôte đice acum și de Bucuresci care furmică nu numai de tot soiul de streini, dér în special de ovrei.

„Peștele de la cap se strică“ đice un proverb român.

Capul, inima țerei fiind înstreinate, corpul va urma natural acastă tendință.

¹⁾ Veđi pagina 35.

Jumătate din acest corp e deja putred prin gangrena ovreiască. Restul furmică de Bulgari, Greci, Ovrei!...

Am putea dice că sângele bătrânilor noștri cu care este frământat pământul acestei țări, devine o otravă numai și numai pentru copiii lor.

Cine scie decă acest pământ frământat cu sângele lor, nu ne întorce in acest mod disprețul și ingrati-tudinea ce am arătat, și arătam neconținut pentru tot ce este românesc, pentru tot ce este propriu și pur, din cele ce ne-au mai rămas de la bătrânii noștri, demni de totă venerațiunea!

Chiar decă nu am fi amenințați de nici o cotropire streină ce ne folosesc sacrificiile ce facem pentru țară când noi vom dispărea.

Se scie in urmă că :

„Avuția unui stat nu depinde de întinderea, dér, de populația ce are: Este util pentru interesul unei țări (întru cât are mijlócele de a'î nutri), de a găsi mijlocul de a crește numărul ómenilor care o locuesc, de cât de a întinde suprafața sa. Un pământ fără locuitorí este inutil ¹⁾.“

Pentru a vedea cât importă pe ómenii de sciință franceđi nu *descrescerea*, ceia ce este la noi, dér chiar *creșcerea puțină*, étă ce găsesc :

„De cât-va timp, economiștii, legislatorii și filosofií 'și au fixat atenția lor asupra cauzelor depopulărei in Francia. Dicem „depopulărei“ căci in prezența creșcerei populației la cele-l-alte nații din Europa, *stagnațiunea natalității noastre este o adevărată depopulație* ²⁾.“

¹⁾ Lacassagne. «Précis d'hygiène privée et sociale,» pag. 558, 1879, Paris.

²⁾ «L'ann ée scientifique et industrielle» par Louis Figuier, p. 4, 1879, Paris.

Fiind-ca suntem filo-francezi, fiind-ca imitam tot-d'a-una pe Francia, finesc acest capitol cu urmatóarele rinduri scrise de Bertillon, care copriend nisce vederi inalte, și care pot să ne serve ca model de ce trebuie a face noi, care departe de a fi staționari, descrescem în un mod cumplit.

„Natalitatea francesă este mai mult de cât aceia a orî-carei țeri, sediul unui fenomen singular, a unui fel de transformism de care, mi se pare, nu avem destulă consciință.

Este manifest, în adevăr, că la noi tot sfortul laborióselor nóstre populațiunii agricole, economicei nóstre burghesime, se îndreptă a crea, a aduna capitaluri. Prusia din contra, pare a avea mai multă aptitudine pentru a produce ómeni, chiar luptători apți a smulge cu forța capitalurile adunate gata. Nu mă preocup aicea de ce este laudabile séu nu (ce scim noi dórá? frustratul precum și frustatorul nu sunt judecatori competentí!), dér denunț ceia ce este, precum :

În Francia transformăm o parte din descendența noastră in economie, in capitaluri; étă pentru ce naționalitatea noastră este ast-fel de restrînsă, și pentru ce cu tóte grelele nóstre indemnísări de rěsbóie, capitalurile nóstre sunt așa de abundente.

In Prusia cea mai mare parte din excedentul produțiunii asupra consumațiunii este intrebuintat la inmulțirea ómenilor, étă pentru ce natalitatea sa este ast-fel de puternică, și pentru ce decă ea nu ar avea capitaluri . . . cucerite, pentru ce resursele séle financiare ar fi așa de restrinse! Este acésta dér o vedere ce o cred justă, rigurósă, demonstrabilă și de o mare

importanță pentru *prognosticul viitorului națiunilor*. În fapt, se poate admite ca aproape un lucrător neamț și un lucrător francez sunt tot așa, și se poate vedea la unul precum și la celalalt, dintr'o parte, un excedent de lucru aproape equivalent, și, de altă parte, o tendință care o cred egală pentru a'și augmen- ta buna stare a lor. Aceste ipoteze foarte puțin depărtate de realitate, fiind făcute, să stabilim dără în câte-va deta- liuri, dăr în număr rotund. bilanul anual de ceia ce costă în capitaluri: Germaniei *excesul natalității s'ele asupra a noastre*; Franciei *economia în capitaluri ce îi permite parcimoniositatea natalității*.

Imperiul german numără actualmente mai mult de cât 40,000,000 milióne de locuitori, și la o natalitate generală de 40 pe an și la 1000 (1872—73. Alma- hul de Gotha 1876), ceia ce constituie pe fiesce-ce an 1,600,000 nasceri vii. Dăr decă Germania s'ar res- tringe la slaba noastră natalitate de 26 în loc de 40, ea nu ar număra pe an de cât 1,040,000 nasaeri vii; însă comparată cu Franția, Germania ridică un exce- dent anual de 560,000 de copii asupra ceia ce ar da natalitatea noastră, și acest excedent produce anual- minte după tablele mortalității, aproape 343,500 adulți de 20 ani.

Dăr de altă parte, decă se ia de basă, séu ceia ce costă un om de crescut, séu ceia ce raportă, séu va- lórea sa ca marfă când este sclav, nu se poate, după evaluările prusiene, americane și ale noastre, stima ađi mai puțin de 4000 franci valórea unui adult de 20 ani; 4000 franci \times 343,500 sau la 1,376,000 franci, este suma anuală ce costă Germaniei excedentul natalitá-

ței séle asupra a noastră. Tot acel bilan stabilit pentru Francia arată că am cheltui fie-care an 1,240,000,000 franci crescând cei 500,000 nooi-născuți care ne lipsesc pentru a egala natalitatea germană care ar deveni în adevăr 310,000 tineri de 20 ani. Așa dér un miliard și un quart capitaliséă Francia în detrimentul descendenții séle; și este mai mult de un miliard și o treime ce Germania plătesce înmulțirei séle.

Ar fi sa es din subiectul meu discutând valórea respectivă a acestor două întrebunțări: *de acel care dă mai multă putere in present, séu de acela care asigură mai mult viitorul*; dér era de subiectul meu să arăt raportul natalității cu economia, și de *patriotismul* meu a denunța aceste viremente de capitaluri în prolifi-cări și invers.

Cu tóte acestea, am demonstrat că numai noi suntem în Europa, a căror natalitate deja fórte inferióră, *declină neconținut*¹⁾, *pe când a celor mai multora din rivalii nostri se mențin la un total fórte 'nalt, și chiar cresc încă!*

Mișcarea retrogradă care a coprins natalitatea noastră se va opri ea? Punctul la care am ajuns ar trebui, căci alt-fel, scăderca noastră nu ar fi numai relativă dér absolută. *A opri declinul nostru nu este de ajuns: în prezența națiunilor rivale a căror creștere este ați de trei séu patru ori a noastră, nu trebuie să se opréscă trebuie să se resuie de unde s'a coborât, trebuie o restaurare a natalității noastre! Scie cine-va unde ne conduce acéstă mișcare decât persistă.* A deveni una din cele mai

¹⁾ Se vede că nu cunoșce țera Románescă, alt-fel, ar vedea ceva cu mult mai trist. ♦

mică naționalitățile în Europa ¹⁾!... și pe pământul întreg, ce este acoperit chiar, de Teuton și Anglo-Saxon, a nu fi de cât un vestigiu.

Acésta este consecința necesară, ast-fel de rigurosă precum și calculul ce o arată. *Asista-vom óre la acéstă decadență fără a ne apóra, fără a cere sciinței cauzele retrogadărei noastre și remediurile cé'i vom opune?* Dér la ce sciință ne vom adresa? care este sciința colectivităților umane care studiază stările mișcărilor succesive, progresele și declinurile, care scrutéză cauzele și efectele lor, in fine care are compentența de a presuma și dirige viitorul după trecut. Acéstă sciință este *demografia; ar trebui să fie la arta legislatorului și administratorului, cea ce fizica și chimia sunt artei industriale; dér legislatori nostri, și mai mult încă înalți administratori ²⁾*, nu'i sciu nici existența, nici numele; nu suntem (măcar în Francia) o jumătate duzină de necunoscuți pentru a'i consacra lucrările noastre! Noi trebuie déră să arétăm mișcările neliniștitoare care au cuprins populațiunea noastră, a indica cauzele, a presuma originile precum și finele ³⁾.

Trebue a reflecta mult asupra celor coprinse in acest pasagiu, căci in prima linie ne arată și noă trista stare in care ne aflăm; noă care suntem sub tóte punctele de vedere, cu totul departe de a dispune de miqlócele Franciei.

¹⁾ Ce trebue să mai đicem noi?

²⁾ Ce să mai đicem nenorociții de noi?

³⁾ Dr Bertillon. «La natalité en France.» Dictionnaire encyclopédique de médecine.

Suntem unici in felul nostru! Nu facem nici copii,
nu strângem nici capitaluri, nu avem nici buna stare!
Noi ne ucidem, pentru a se desvolta
alții pe mormântul nostru.
Să cugetăm!

RELELE DE CARE SUFERIM

DIN CAUSA STAREI NOASTRE ACTUALE

În căutarea morbelor sociale orî cari ar fi ele, ca și în căutarea morbelor ce pot afecta un individ, nu se va putea decide o cură seriosă, și nu se vor obține rezultate bune de cât atunci când cauza provocătoare a acestor rele, precum și cauza ce le întreține în starea cronică, cu tendință spre declinațiune, vor fi cunoscute.

Este natural dără, ca în orî ce cas când un Stat séu o națiune este în o stare nenormală, să căutăm a remedia acest rău întocmai, după cum facem acésta pentru un individ în suferință.

S'a făcut și se fac încă multe greșeli, căci adesea nu adevăratul și profundul medic cunoscător, e chemat a indica remediul acestor rele de care adesea depinde nu numai fericirea, dér existența Statului séu a unei națiuni.

De aceea se vęd adesea aceste rele, luând proporțiunii din ce în ce mai mari, pêne când istoria pune

sigiliul său comemorativ, séu decă mai este viață, pêne când o revoluțiune socială schimbă în bine curentul; tóte acestea din caúsă că și în medicina socială sunt, empirici, ómeni *cu totul străini de ceia ce sunt chemați a face* și cărora adesea li se dă preferință înaintea adevăraților ómeni de Stat, cari sunt medicii Statelor séu națiunelor.

Să vedem acum care este réul ce bântue Statul român din temeliele existenței séle, și care e viitorul elementului român de la gurile Dunărei.

Am vădút mai ántéiu trista situațiune în care ne aflám din punctul de vedere numeric; și cum țéra nóstră este amenințată de depopulațiune, depopulațiune ce merge constant crescénd, și în prima linie privesce pe elementul român.

Am căutat asemenea a aréta marele réu ce resultă din acésta.

Ca fapt natural se produce imigrația, plaga nóstră capitală care în prima linie după cum vom vedea în capitolul special, amenință existența statului nostru.

Vom căuta de asemenea a răspunde la trista cesțiune, decă rasa nóstră, degeneréță séu nu, pentru ca din tóte acestea, trista nóstră stare actuală să reiasă mai bine.

EMIGRAȚIUNEA

Depopulațiunea noastră nu se face prin emigrațiune, căci ea e insignifiantă acum, dér prin excedentul constant al mortalității asupra născerilor ce merg necontenit descreșcând. — Primul factor dér, depopulațiunea prin emigrațiune este foarte neînsemnător, și ar trebui a nu ne preocupa mult de el, dér voiú dice totuși câte-va cuvinte pentru a proba réua noastră administrație și sciința de respect ce avem pentru clasele lucrătore, cu tot vocabularul nostru de liberalism și naționalism.

Emigrațiunea a fost mare între 50 și 64, căci atunci recrutarea având loc pe o scară întinsă, mulți din țărani, cari adesea se prindeau cu arcanul la miliție, treceau frontariile pentru a scăpa de acéstă sarcină. Astă-đi egalitatea ce se pune în a lua pe toți, scuti-riile frauduloșe ce indignau țăraniú devenind mai puține, deprinderea căpătătă, durata serviciului activ fiind micșorată, face ca ei să nu mai aibă spaima și orórea ce o aveau mai înainte.

Ast-fel s'au făcut o mulțime de sate în Dobrogea ce pórta numele satelor de dincóce și locuitorii bătráni,

nu sunt alții de cât săteni fugiți de la noi. — Malul Dunărei e mai mult populat dincolo în acest mod, cu cât mai ales această trecere le era facilitată prin rudele lor stabilite din timpuri mai vechi acolo.

Nicopoli, Rahova, Florentin, etc., sunt atâtea centruri pe lângă care Români există în indestul de bun număr.

Acum însă se continuă o alt-fel de emigrațiune care totuși numai are mersul său din nainte, ea e descrescândă. La această descrescere, a contribuit mult legea de la 64, desvoltarea capitalei, necesitatea brațelor prin cererea industriei crescânde, lipsa de brațe și legea în-surăteilor.

Se scie că Olteni se înmulțesc său se înmulțeau în un mod destul de larg; aflându-se însă pe un teren nu tocmai productiv, ei erau în țera noastră supuși la același mișloc de ași căsciga în mare parte viața, ca și Auverniaci său Savoiașii din Franța. — O mare parte au trecut și trec încă în Serbia. Se scie că Serbia are în acest mod cel puțin 125,000 Români. — Valea Timocului e populată mai exclusiv de Români. Ei au fost de mare utilitate în ultimul resbel, unde cu tătă neechitatea sêrbescă, totuși au format corpul de armată a lui Horvatovic, singurul ce nu s'au purtat în un mod . . . sêrbesc.

„În acest secol, mulți români au trecut Dunărea și s'au fixat în Dobrogea, în Bulgaria și în Serbia. Le-jean, care a studiat bine aceste colonii, atestază că Români prosperă, se înmulțesc și constituiesc elementul cel mai vivace din aceste localități slave 1).“

1) *La Roumanie économique*, par M. G. Obedénare, pag. 368. Paris, 1876.

Tot ast-fel s'a făcut o mare emigrație din cauza sarcinilor colosale ce sunt asupra locuitorilor noștri de la țără.

Etă ce dice D-nu I. Ghica, recunoscut pentru scrierile séle economice :

„Sunt localități unde plugarii împroprietăriți, după ce au plătit anuitatea, șapte și opt ani, au părăsit pământul, s'au făcut servitori și argați, séu au trecut Dunărea ¹⁾.“

Să nu uităm faptele descrise de D-nu Xenopol de la Iași, ce sunt identice cu acele descrise de D-nu Ion Ghica : depopulația mai multor sate. Cine nu'și aduce aminte, cât nu sufereau nenorociții locuitori ce se aflau pe moșiile lui Uhrinosky; cine nu'și aduce cu desgust aminte de administrația ce îngăduia unui sbir strein martirisarea Românilor, ce au fost forțați a'și părăsi căminele strămoșesci pentru a trece în Besarabia !

Căți încă din marii noștri proprietari ce sunt liberali în Senat și Cameră, nu fac același lucru? Căți locuitori nu urmădește același drum ?

Etă dér emigrațiunii, mică în realitate, dér costisitoare țerei în care elementul român constant descresce, și care sunt patronate de administrația românească.

Acciași administrație prin nesciință, nepasare și corupțiunea sa adesea, permite lucruri și mai triste.

Se scie că de mai multe ori ovreii au fost prinși cu copile Române, ce le duceau pentru a alimenta

1) Convorbiri Economice de I. Ghica. Broșura No. 6, pag. 56, București, 1872.

prostituția din alte părți. S'a dat vr'un exemplu cu ei, s'au văduț vre unul muceșind în pușcăriile noastre, ei care fac să muceșcă fetele noastre în cele mai de jos focare ale prostituțiunei din Constantinopole?

La Constantinopole femeile prostituate sunt cunoscute sub numele de Românce. La Cairo, spunea un căpitan de marină frances colegulu meu Dr B, că este ce-va sfâșitor de a vedea numeroșele Românce, o dată prostituate în Egypt, sub conducerea Evreilor, și care îmbătrânind sunt aruncate afară și mor de fôme sub zidurile casarmelor din Cairo!?

Éta ce fac acești miserabili vândători de ómenī pentru care diplomații, nu găsec cuvinte și mijlôce spre a'ī apêra.

Ar trebui dér ca porturile noastre să fie mai bine supraveghiate, ca administrația să fie mai corectă și mai onestă, ca idea națională, ce există numai pe buze, și în cronicile jurnalelor scrise pe fugă nóptea, să se infiltreze mai bine în inima celor aleși de guverne pentru a ne administra, judeca și apêra.

Trebue ca marilor proprietari, orī cât de mari ar fi, orī câte voturi ar avea la alegeri, să nu li se permită, a avea vechil Ovreiu séu Grec, adevêrate presse de stórcere al sângelui și vieței locuitorilor nostri, de care se servesc „Leaderi“ partidulu liberal!... chiar, de sigur ne național!

Ar trebui ca să se finescă odată cu abusul ce se face din angajamentele agricole, ca administrația să patronede în realitate pe acești minori, ast-fel ca să nu mai fim spectatori impasibili la emigrațiunea locuitorilor de la țeră, în Rusia și Turcia.

Dér se vor găsi advocați-ministri care să dovedescă
că și acesta e în interesul țării, séu al cutarui par-
tid, caria țera 'i datoresce existența sa!

Să sperăm însă!

IMIGRAȚIUNEA

Dacă emigrațiunea e cu totul neînsemnatore, ast-fel că nu trebuie mult a preocupa pe omul iubitor de țară, nu tot ast-fel este și cu imigrația care se face pe o scară largă, la noi, cum nu ne dăm încă bine séma.

Acest fapt este de cea mai mare importanță, căci nu elemente române, dăr mai ales elemente cu totul neasimilabile poporului Român intră în țară, ast-fel că ne aflăm în o adevărată stare de iminență mortală, de peire, ca și un om în a căria vine s'ar impinge, s'ar transfusa sânge de la o altă speță, sânge care-le în loc de a'l nutri, 'l-ar ucide.

Diferența consistă pentru noi numai în aceia că rasele ce se injecteș în corpul națiunii noastre, vor supraviețui, se vor desvolta în dauna corpului, cadavrului, ce le-au servit ca punct de sprijin.

Faptul constantei imigrațiunii este cu atât mai important cu cât la noi pentru una milă pătrată nu avem de cât 2000 locuitori, pe când în Austro-Ungaria se află 3000, în Franța 3700, în Germania variașă de la 3500 pênă la 7500, în Olanda 5800, în Belgia de 9500 locuitori.

Admițând că media populațiunei unei mile pătrate din o țera ca a noastră, fără lacuri mari, mlaștine imposibile de uscat, munți inaccesibili, să fie de 5000 suflete, putem vedea lesne în ce raport va fi populațiunea română a acestei țeri comparată cu populațiunea de rasă streină nouă. — Pentru mine e lucru mai mult ca constant, că populațiunea țerei care e de 5,000,000 ¹⁾ după Obedenar, și după Bibicescu ²⁾ și mai sigur de 5,250,000 după Dr P. Felix conține în ea 1,000,000 streini, ceea ce face în termen mediū 1 străin la 4 Români...! — Să nu râdem de loc, să mi se probeze contrariul. Să nu mi se obiecteze copilăresce că Ungurii, Bulgarii, Armenii stabiliți de mult la noi, că Ovrei (ceea ce e chiar ridicul) și alte rase sunt în parte desnaționalizate. Când elemente streine vor fi numeroase în țera, mă tem mult că din fie-care sat de Ungurenii, va eși un apărător al Coronei lui St. Stefan; din fie-care Ovreu, va eși un bancherașiu german, lucru ce există deja; din fiesce-care Bulgar, va eși un deputat în camera de la Sophia! Elementele străine, pe jumătate assimilate în o țera, sunt bățul cu 2 capete ce lovesce pe cel ce scie a se servi mai bine de ele ³⁾.

1) La Roumanie économique, M. G. Obédénare, pg. 401, Paris, 1876.

2) Lucrarea citată.

3) Pentru a se vedea mai bine cât de multă influență are numărul mare al streinilor, etă ce găsesc și modul cum judecă ei.

Ast-fel «*Messenger de Atena*» din Iuniu a. c. țicea vorbind de Români din Macedonia:

«... Cabinetul din București sapă un abis între Grecia și România. El scie că acești pretingi Români sunt mai puținii numeroși în Epir și Tessalia, de cât Grecii de pe malurile Dunărei.»

Nu'mi amintiți populația germană din Alsacia, căci suntem departe a fi în administrație și în toate în această privință ca Franța.

Ast-fel fiind lucrurile la 2000 locuitori ai unei mile pătrate acum la noi sunt 400 străini. Dacă această populație va ajunge prin imigrație (căci prin forțele noastre am văzut că nu se poate) la 5000 pentru una milă pătrată, străinii vor fi în raport cu Românii ca 3000 la 2000 !

Pentru a ajunge la aceste cifre, mă bazez pe faptele demonstrate mai sus și anume:

1. Descrescerea cifrei escedentului creșterii populației noastre în un mod constant, ast-fel că acum suntem numeric, ast-fel în cât, câți se nasc și mor.— Acesta pentru toate elementele, căci elementul român am văzut că descresce foarte mult.

2. De aci înainte având în vedere forțele cu care plecăm, vom avea constant un escedent al mortalității asupra nascerilor, escedent ce va privi numai pe elementul român. Acest gol se umple și se va umplea din ce în ce mai iute prin excedentul nascerilor asupra morta-

Să nu uităm pretențiile Ungurilor pentru satele din Moldova.

Și etă ce cred iubii nostri Români de la Berlin, și cum ne tratăză când sunt în număr mai mare. Atunci se vede cine e intolerant; e vorba de Evreii ce insoțeau cadavrul Rabinului Șorr, la Iași.

«Căci ar fi straniu a se pretinde că o mulțime de 10,000 ómneni să se frământa puindu-se în derangare spre a face loc unui *quidam* ¹⁾ pe care 'l întâlnea, de cât că acel *quidam* să se dea el la o parte spre a lasa să trecă mulțimea ²⁾».

1) Acest „quidam”, erau Români în țera lor.

2) Vezi: Incidentul din 11 Martiu 1879, de Isidor Goldner, 1879, Iași.

lității a elementului strein aflat în țară, și prin constanta imigrațiune ce are loc în un mod regulat. Atunci Rotchild nu va mai trebui să cumpere Palestina, căci elementul israelit, e acel ce se află în fruntea strainilor ce se înmulțesc în țera noastră, ast-fel că ei au 36.9 la % de născuți anual mai mult ca Români.

S'a discutat mult cifra Israeliților aflați acum în țară, D-nu Dr Obedenaru nu crede că se află mai mult de 265,000, Bibicescu 400,000.

„După cei mai autorisați bărbați ce au scris asupra numărului Evreilor, ei s'ar urca la 400,000 și decât admitem această cifră, creșterea anuală a Evreilor ar fi de aproape 7 la 1000¹⁾.”

Creșterea anuală generală fiind numai de 4.4 e natural ca a Românilor să fie de 3.5, adică jumătate ca a Evreilor.

Ceia ce e pozitiv e că numai câte-va orașe din Moldova dau această sumă. Ei sunt cu mult mai numeroși. Nu rămâne nici o îndoială că cu cei 40,000 veniți cu Rușii, astă-zi pozitiv avem 600,000.

Cine nu știe că la Pitești, Câmpu-Lung, Târgu-Jiului, Târgu-Vestei, Calafat, sunt patru, cinci ani, nu era nici un Israelit, ați sunt în acele orașe numeroase familii.

Bucureștiul, pentru cei ce văd fără perdele, ce diferență prezintă între ceia ce era la 1869. El va prezenta *sunt convins*, grație nouă mai ales care facem totul prin ei, în curând un număr mai mare ca Iașul, căci acolo nu este principala arteră de viață, și aceste

1) Vezi *Lucrarea citată*. I. Bibicescu.

parasite respecta adesea capilarile Statului ca și ale averii individuale pentru a lovi aorta și inima!

Ei cunosc bine, ceea ce e foarte trist, țera și oamenii, și decă unul din ei ar deschide gura din nebunie să ne spue lucrurile cum sunt, câte fețe nu s'ar roși, și ce abis ar fi între ei și țără.!?

Ceia ce se întâmplă cu Bucuresciul se întâmplă cu totă țera. Bucuresciul se scie că presintă un escedent regulat la rubrica morților populației române, contrariul e la Israeliți, Acest gol e umplut prin străini și mai ales prin Evrei.

Imigrația in țera noastră au mers crescând și trebuie să crească încă constant.

Éta mersul ei pe câți-va ani :

La 1861	6,496	exced. intraților asupra eșiților
„ 1862	11,679	„
„ 1863	14,850	„
„ 1864	24,389	„
„ 1865	23,813	„
Total	81,227	

Media anuală : 16,245.4

De la 1866, guvernele ce s'au succedat, au găsit național și prudent a nu se mai ținea cont de elementele străine ce intrau in țără.

Se scie însă că de la 1866 au intrat cel puțin in 5—6 ani mai mulți străini ca de ordinar, din causă că Principele Carol a căruia origină fiind germană, nimeni nu se ascepta in streinătate a vedea acea inimă sinceră și românescă ce admiram aji, ast-fel că faptul alegerei unui principe de origină germană, a întors curentul imigrației germane către Dunărea pêne într'atât, in cât

economistul german List sfătuia în scrierile sale de economie politică națională, pe emigrații germani de a nu mai trece Océnul, dér de a se stabili în țările de lângă gurile Dunărei și de a colonisa România.

Tot de atunci s'au deschis la noi numeroșele rățele de drum de fer, care au fost un puternic mijloc de a popula încă cu elemente străine țera noastră, și în special cu Germani.

Éta de ce gazeta de Augsburg în 1875, arêta că faptul colonisărei României prin Germani e ceva pozitiv, că deja limba maternă e înlocuită prin cea germană, și că anexiunea morală e un fapt consumat. Resbelul ultim cred că le-a deschis ochii asupra dorințelor țerei.

Admițând de la 1866 încóce ca media a excedentului intraților asupra eșiților din țéră, cifra de 16,245,4 care e media pe cinci ani, în care ani, imigrația nu era de tot mare, ajungem la rezultatul următor asupra străinilor intrați în țéră de la 1861 și pênă acum.

1861—1865 — 81,227. —

1866—1878 — 259,926. = (16,245,4 × 14)

Total 1861-78 341,153.

Adăogând escedentul nascerilor asupra mortalității, escedent ce regulat, Germanii, Francezii, Grecii, Maghiarii și mai ales Israeliții au asupra mortalității, lesne vom vedea că cu o medie de 5 la ‰ anuală pentru ei (totalul fiind 4,04) vom avea în țéră acum de la facerea Unirei, cel puțin 400,000 streinî, afară de cei ce erau atunci. Dér în realitate cifra este cu mult mai mare. Admițând că la Unirea țerei erau numai 300,000 străinî, în ambele principate, ađi va trebui să

avem cel puțin dér 800,000 ; sunt convins însă că cifra de 900,000 séu 1,000,000 ceia ce am admis mai sus nu e de loc exagerată.

Étà pentru ce am pus ca sigur un milion.

D-nu Dr Obedenaru admite în total numai 700,000 străinî, din carî 265,000 Ovrei. Cifrele sunt cu totul mici.

Acéstă cifră (1,000,000) de și colosală, căci Franța nu are de cât 730,844 străinî, și numai 49,439 Evrei, totuși decă am avea o administrație corectă, decă am sci să facem o ast-fel de politică ca străinîi din țeră să se înhame și ei la carul nostru, puținî ar fi care să nu se asimileze, și aceștia ar fi cei 600,000 Evrei!

Vom vedea în urmă cum am putea să facem ca ei singuri, în loc de a ne înjura și a se îngrășa la noi, să fugă și să ne laude în acelaș timp.

Străinîi în o țeră în care elementul indigen e străin intereselor țerei, sunt avant-garda destrucțiunei aceluî Stat. Acésta se aplică la noi.

„Atuncî când o populațiune eterogenă străină Românilor prin limbă, religiune, obiceiuri, tradițiuni și aspirații politice, se va aședa în țeră, atuncî marginile Statuluî nostru nu vor fi tot-deodată marginî ale naționalității române ; străinîi vor dice îndată: nu indentificați Statul român cu naționalitatea română, căci în acest Stat sunt mai multe naționalități pe care nu le légă de cât numai comunitatea guvernuluî ; și D-zeu e martor, iar ómenii încă sci, cât de strămutabilă este forma guvernelor, și cât de ușor se póte nasce vre un eveniment, carele să deschidă porțile la putere și acestor străinî, mai cu sémă prin puternicul sprijin ce'l au din ve-

cinătate; și acésta, România nu o vrea, nu o póte voi ¹⁾.⁴

Acestea textual s'au adevérit in ultimele evenimente relative la Evrei.

Și să nu uităm că decă la început ni s'a trimis ceea ce constituia gunoiul Austriei și Germaniei, etc., acum ne vin ómenī cu totul practici, specialiști, onești, dér Germani, Francezi, etc. și pe gunoiul Israeliților din Galitia, ađi se ridică bancherii *Români* din Moldova și Bucuresci! . . .

Tot ast-fel in o grădină pe gunóele puse se ridică rásadurile plantelor ce voim a obține, și se ridică admirabil de bine.

Elementele care ne-au venit in urmă fiind mai culte, hránindu-se mai bine, muncind mai mult prin urmare, inbrățisați după obiceiul de clasa avută, au deschis diferite specialități, care sunt atâtea filtruri prin care averea noastră trece la fabricile streine, avere ce nu lasă nici măcar un ban unui Român, căci toți acești intermediatori între fabricanții streini și consumatorii Români sunt streini. Concurența cu ei e dificilă, și specialistii Români, isolați, nedisciplinați și nesuștinuți se perd treptat.

„*Lupta începe între cei nooi veniți și cei vechi*, și este lesne de ghicit că, unii vor persecuta pe cei-l-alți și că din luptă vor eși biruitorii cei ce au venit : căci sunt superiori celor pe care 'i-au aflat. Aceste sunt legile naturei care sunt destul de vorbitóre, pentru a face să cugetăm care póte fi sfârșitul tuturor procese-

¹⁾ Coloniștii germani și România, de D. P. Marțian, pag. 46, Bucu resci, 1871.

lor de asemenea natură, supuse acelorași legi nestrămutabile.“

Și să nu uităm că :

„Ori-ce întreprindere, fie-care stabiliment întemeiat de un strein, fie-care moșia cultivată, fabrică condusă, comunicațiune deschisă, de am presupune că toți aceștia intrând în țără numai de cât se vor naturalisa, totuși nu putem a nu simți, că *tóte acele întreprinderi, pe cari au pus ei mâna în țără, sunt atâtea părțile din totul țerei, care nu vor mai fi așa de supuse voinței române ca mai 'nainte.* Acești óspeți, obiectele supuse voiei lor, forméză un element osebit, independinte de elementul român, și care nu póte să nu turbure și să nu desconcerteze cât de puțin pe cel indigen, care pêne acum s'a simțit negenat. Din ce în ce vor fi mai numeroși acești străini, cu atât mai cu încăpătânare își vor conserva naționalitatea și protecțiunea. Puterea publică a românismului va întâmpina indiferentism, déca nu și obstacole din partea lor, érá acesta de sigur că nu va contribui pentru a întări, ci de a *desorganisa* acea putere a națiunei; *va fi dér un element disolvante* al naționalității indigene. Să presupunem pentru esemplu în județul M., numai 200 de streini industriali, activi, inteligenți, rezoluți și sprijiniți de 1 séu 3 consuli; și să fie acești streini unii agricultori, alții meseriași, alții fabricanți, alții éráși comercianți; nici mai încape indoiala că dacă vor fi toți de un acord, defiază autoritatea română.—Acești 200 de militari ai economiei pot fi mai periculoși pentru naționalitatea română, de cá 20,000 militari de ai armiei inamice.— Mai tare mă tem de agenții eco-

nomiei, de cât de cea politică: un triumf economic al inamicului în țera noastră, este mai periculos de cât o duzină de triumfuri diplomatice, pentru că aceste sunt efemere, pe când cele economice străbat totă ființa națiunii.

„In contra acestui pericol reclamăm instrucția și educațiunea industrială, căci ea este mai mult de cum credem: este garanția integrității naționale!.....Fără dânsa, ursita provocată 'și va găsi calea 1).“

Ceea ce este și mai trist e că și în privința imigrațiilor facem un falș patriotism. Trebuie a pune pieptul nostru la invasia Evreilor orî cât *de aru'i*, orî cât *de inteligent*, orî cât *de instruiți* ar fi ei, căci demonstrat este celor ce au judecată, și existența alianței israelite în Paris, ne o dovedesc pêne la evidență ca evreiu tot evreu rămâne, chiar când nația 'i deschide brațele spre a'l priimi.

În Bucuresci, fapt pozitiv, sunt Evrei ce contribue pentru scóele evreesce din Maroc!.....

Dér cu ce au contribuit ei pentru scóele, spitalele, asilurile nóstre, în care sunt dilnic priimiți?!...

Excepțiunile fórte laudabile sunt de tot puțin numeróse.

În ce privesce însă cei-l-alti străini să facem o mare diferință: să combatem proletariatul, dér să priimim cu brațele deschise între noi pe acei instruiți ómeni ce lucrédă alătura cu noi pentru binele țerei.

Cât am fi profitat decă în nenumérate industrii, și

1) Annalele economice de Marțian, pe anul 1863. — Revista economico-politică, p. 5.

chiar în unele ramure ale facultăților noastre am fi adus adevărați specialiști?

Am făcut un foarte rău patriotism, puind adesea persoane cu totul incapabile acolo, și ne mai mirăm că generațiile ce părăsesc multe din cursurile noastre sunt slabe. Italia, Spania, Svițera, Rusia, Statele-Unite chiar, nu au făcut ast-fel și Facultățile lor au câștigat.

E de ajuns a cita pe un Moleschott în Italia pe un Agassiz în Statele-Unite.

Am vădut în această privință la noi exemple revolătătoare.

Nisce Români fără instrucție și a căror specialitate era vîndători de cele sante, care se serveau și cumpărau tot de la Evrei, făcînd românism vis-à-vis de câte o persoană străină, admisă chiar la cetățenie, și care făcea onore țerei prin scrierile și lucrările lor.

Nu fals naționalism, nu trufie Ungurască, dăr să fim frați cu cei ce vor a ne fi și merită a fi frați cu noi; să fim Români și demni cu streinii, să'i combatem când voesc a intra, și intrați în țera noastră să nu'i protejăm în dauna Românilor, și să le impunem pe cât posibil este și lor sarcinile noastre publice.

Étă adevăratul patriotism în ce consistă.

În mai multe rënduri ómenii noștri de stat s'au gîndit la ce ar trebui face pentru a se popula mai mult țera, vîdînd cât teren rămâne încă necultivat și cât ar putea beneficia statul de la o populațiune dublă; de asemenea cât ar beneficia populația actuală care duplicată ar duce pe jumătate din ce fac astă-đi sarcinile diferite datorite statului.

S'au propus diferite colonii.

La 1860 D-nu Aritionovič și nenumărate familii ce au domenii vaste, domenii ce adesea nici nu sciau in ce județe erau, s'au gândit, parte prin convicție, partea cea mai mare prin imitație, a colonisa moșiile cu Germani. Atunci mult regretatul economist Român Marțian, pe care mulți din ómenii nostri de stat nici nu sciu in ce secol a trăit măcar, a scris acea importantă lucrare din care am extras mai multe părți in această scriere.

Acastă colonizare care pe o scară de *tot mică* ar avea o scuță in aceea că Germanii se asimilează curënd in țeră, și in urmă, pentru că agricultorii Germani sunt recunoscuți ca superiori nouă, in cât ar fi putut servi de scólă țeranilor noștri. Nu este însă mai puțin adevărat că decă Germanii in grupe mici se asimilează curënd nouă, dovadă atâți ómeni utili și iubitori de țeră ce se află in societatea noastră, nu tot aste-fel este și cu focarele mai mari germane. In ele idea de Vaterland, e mai tenace de cât ceia ce le presentăm noi in ast-fel de materie.

Ei vorbesc limba lor, iubesc și limba și țera și pare încă că această iubire crește spre onórea lor in raport direct cu depărtarea de patria-mumă. La noi vęd limba francesă, cărți străine, moravuri străine, totul in fine străin, cu ce dér in ast-fel de condițiuni putem a'i captiva? Cu cosmopolitismul nostru?... Nu, ei sunt ceia ce sunt, și de aceea sunt și vor fi.

In urmă s'a propus colonizarea cu Italiani și D-nu Anghel, unul din inteligenti proprietari din Moldova a pus in practică această idee, aducënd mai multe familii, cincideci decă nu mă înșel.

Se scie că abia veniți în țără, s'au și făcut mai multe căsătorii cu fete și băieți Români. Ast-fel consanguinitatea antică se reinprospătă.

Populația agricolă din nordul Italiei e foarte activă, poporul descept și moral, și țera va căsciga, cu atât mai mult că se vor asimila lesne.

Se scie că chiar din lucrătorii italieni ce au fost pe linia Ploesci-Predel, de și prin ei s'au răspândit foarte mult malatiile veneriene, ca prin toți lucrătorii străini veniți în aceste condiții, totuși e fapt probat cât 'și plac în țără la noi, cât găsesc România de dulce și simpatică, ast-fel că foarte mulți sunt căsătoriți și stabiliți aici.

E fapt curios influența femeii române; peste Dunărea și în Banat romanisédă slavii, în țără asimiléda străinii.

Dați instrucție numai acestei femei, și veți vedea că acolo fiind inima și motorul plisic și moral al familiei, ea va regenera mai curând statul nostru de cât toate instituțiunile ce am îmbrăcat într'un mod falșiu.

Ideia colonisării pôte să aibă avantaje făcută cu Italiani, pôte să aiba avantaje făcută cu ori-ce nēm, dér trebuie pentru acésta virtute în noi, înțelepciune în guvern, lucruri ce nu avem.

Ce voim în definitiv, sêu ce ar trebui să voiasca cei însărcinați cu direcțiunea marelor interese naționale ?

Voim a proteja elementul român, sêu cel puțin trebuie a o face acésta. — Voim ca câmpiile nóstre să nu mai fie adevărate Bărăgane, și agricultura să sufere, și să sufere în același timp și inima nóstră când vedem ómenii ca D. Epureanu care a fost de atâtea ori

ministrul țerei, susținând că "țera de la Buzău la Brăila ne este o sarcină," numai pentru a susține coloniștii germani! . . .

Voim ca brațele de muncă să fie mai numeroase pentru că nici o industrie nu se poate începe alt-fel.

Ei bine, la toate aceste trebue a ne gândi numai la elemente străine, pe care nu știu dău de le-om putea asimila? Nu ar fi mai corect, mai național, mult mai prudent, a ne gândi să înmulțim elementul român din țără, care va fi înmiiat mai român ca cel asimilat? Și pe urmă unde puneți și cestiunea de superioritate a rasei? Căci fără a fi mândri de noi, o Românie cu Români de origină Bulgară spre exemplu, nu ar fi nici o-dată o nație în care să se misce fibra ce se mișcă în némul nostru!

A înmulți elementul românesc este lucrul cel mai ușor pentru un om de Stat, cu pricepere în afacerile economice. Să facem adevărata politică, dăr, politică economică, politică Românească, ăra nu măimuțarie.

Căci „Ne certăm asupra formelor constituției engleze; ne catechisim unii pe alții cu frase învățate de rost din cuvântările lui Ghizot. Thiers ș. a.; de pe tribuna camerei noastre, s'a spus pănă și istoria întemeerii dinastielor Marei Britanii. Dăr pentru miseriile în care este afundată viața economică a națiunii și de pericolele ce o amenință din astă causă, nu se înalță vocea elocuenților noștri legiuitori. În politica lor nu e economie, și unii din ei nici cred că în economie este și trebue să fie politică. Pentru aceea pierdem timp, pierdem ocașuni, și pierdem chiar obiecte, pe carii alții le-ar răscumpăra cu preț de sînge chiar ¹⁾.”

1) Analele economice de Martian, pe anul 1863. Revista economică pag. 5.

Se scie că sub o părintescă conducere populația unei țări, se îndoesce pozitiv în 30—40 mult 50 ani. Cea a Statelor-Unite s'a indoit în 25 ani. Ast-fel că noi în mai puțin de jumătate secol prin forțele noastre numai am putea lesne a ne îndoi. O țără în care ar fi 10 milioane Români, nu ar fi o țără cu care s'ar juca ușor cine-va.

„Pământul ne îngăduie acésta, populația noastră are oșces de naseri, să le preservăm dér contra mortalitații. se diriguim bine curentul, să fie ómenī capabili și de inima la guvern, și nu vom avea necesitate de nici o colonie. Din contra să închidem fruntariile.

Éta de ce nemuritorul Marțian, cu inima plină de sentimente naționale și ajutat de o cultură seriósă dăcea :

„Ah! numai brațe muncitoare nu lipsesc României. Dér trebuie bună-voință de a le căuta, și a le da condiții atrăgătoare și garanții, siguranță în contra hântuirilor de din afară și în contra rapacităților interne. Aceste ne-au lipsit pênă acum, și pentru aceea lipsesc brațele astă-dî. Inteligența éráși a lipsit, căci instituttele ce trebuia să o desvolteze, nu au esistat și că nimic séu fórte puțin s'a făcut în acest scop. Apoi inteligența agricolă nu o putem aduce gata ca marfa de lux, pentru a ne-o putea apropria, ci trebuie să ne o producem noi înși-ne prin studiu și imitarea mijlócelor ce esista în alte părți, spre a o propaga. Nimic nu am făcut pentru aceste; cu ce drept dér așteptăm se le avem?

„Și déca am fi făcut pentru aceste două elemente ale producției, numai ceea ce ne-au stat în putere a face. astă-dî nu am avea a ne plânge de lipsa elementului al treilea al producției, adecă de lipsa capitalurilor, căci capital este și pământul, și dău! acésta nu ne

lipsească; ér prin cooperarea brațelor și a inteligenței s'ar fi produs și capitalurile cele-lalte. Revin dér la afirmarea că, brațele nu lipsesc națiunei și încă brațe române.

„La Gorj mor adesea ómenii de fóme din cauza puținătăței productelor față cu numărul locuitorilor. În acest an chiar s'a ivit o epidemie între locuitorii județului Mușcel, tot din lipsa nutrimentului. Unde mai este esemplu de ómeni muritori de fóme în o țérá în care a treia parte a páméntului este încă vergur? *Și acéstă populațiune románă nu are parte de a interesa inimile proprietarilor de moșii, care încă sunt Románi, pe când ei au de cuget a aduce o populațiune inimică naționalității lor spre a o plânta în partea țerei ce are cel mai mare viitor. Pentru ce sunt bărăganele nóstre nelocuite, un pámént atât de roditor și în apropierea Dunărei, prin care pot comunica lumii întregi produsele lor? Nicî guvern, nicî divanuri, nicî adunări naționale, n'au venit la ideea de a jertfi neînsemnata sumă ce ar costa sfredelirea fontânelor artesiane, prin care s'a putut colonisa chiar și deserturile din Oran (Africa). Sute de mii de brațe române sunt despoiate de páméntul ce din secolí 'l-au muncit și au devenit semen-nenorociților Irlandezí, din cauza asupririi din partea nuțiilor ce au ocupat și domnesc unele provincii odinioára Române, (Transilvania, Banat), și noi nu simțim durerea și datoria către acești nenorociți consângeeni, pe când îngrijim și adăpostim prisosul unui popor străin, și mai mult de cât străin.*“

Cât privesce Românii din alte provincii române, sunt contra ideei lui Marțian.

Bine, rău, aceștia trebuie să rămână acolo, până la o altă fasă.

Bunul Român ce a editat această importantă lucrare la 1871, etă ce pune în notă, din care am avut fericierea a face ceva cu ultima lege relativă la insurăței, dăr cât mai este încă de făcut ?

„Sunt mai multe județe de munte precum Mehedinții, Gorju, Muscel, Némțu, Suceva, Putna, etc., unde populațiunea este foarte desă, și, din astă cauză, neajungându-i rezultatele localităței, trăiesce în cea mai mare miserie, — ceea ce împedică dezvoltarea normală a populațiunii române, în dauna intereselor noastre politice și economice.

„Una din cele mai însemnate și mai urgente măsuri de stat ce o politică națională e chemată a lua, este aceea : de a organiza prin o lege, popularea pământurilor nepopulate din Besarabia, Bărăganurile, etc., cu prisosul bravilor și muncitorilor locuitori de la munte și din alte locuri; — alocând pentru acest scop în bugetul statului pe fie-care an, o sumă cu care să se înlesnecă și să se facă posibilă strămutarea și așezarea familiilor, — și acordându-le ore-care scutiri pentru un număr de ani.

„Marele interese politice care reclamă plantarea elementului român la Dunărea și Marea-Négră, sunt de prisos a se mai demonstra. Menționăm în trecăt numai câte-va din rezultatele acestei măsuri.

„Pe lângă beneficiile economice că s'ar da culturii (și culturii române) pământuri care aș nu produc economiei

naționale mai nimic, — că s'ar crea ast-fel un cerc de prosperitate și de o repede înmulțire a populațiunei române, și prin urmare de dezvoltare a forțelor noastre economice și politice. S'ar pune temelile națiunei în acele locuri astăzi neocupate și espuse a se ocupa cu străini. Și tot o-dată. decât solitudinea vivificătoare a unei politici naționale ar îngriji a înființa școle de industrii apropiate fiă-cărei localități, s'ar pune simburile unui element național de pescari și de o marină comercială română, care se exploreze nesfârșitele avuții ale pescăriei gurilor Dunării și a Mării, în binele comun al națiunei.“

Dér în realitate ce facem. Nu ținem cont de imigrația ce se face, elementul român descresce, ne perdem timpul gândind a ne aduce Români din străinătate, cum ne aducem de acolo totul, cum ne aducem și tricolorele naționale pentru festivitățile naționale ! Ce parodie !

Vom vedea în capitolele următoare încă multe rele și am vădut că suntem pe panta peirei.

În capitolul următor vom vedea că degenerăm, căci asta e fasa în care intră popoarele ce se pierd.

De accia în loc de a ne îndoi în 50 ani, statisticul frances Toussaint Loua probăcă că sub acest punct de vedere, suntem *ultima țără* din Europa, trebuindu-ne *288 ani* ! . . . pe când elementelor slave, vecine nouă, le trebuiesce numai 76, Germaniei 83 ! . . . pentru a se îndoui.

Suntem dér din toate punctele de vedere în situația analogă cu cea a Irlandei de la începutul secolului.

Viitorul 'l vedem de sine.

Este încă timp să lucrăm, decât am cugetat la ce-va serios !

Este mijloc de a îndoi populația țerei, de a colo-

nisa Bărăganele numai cu Români, să căutăm dér a face acésta.

Atunci și numai atunci, imigrația va inceta, și va inceta și cauza principală a desnaționalisarei și stingerii noastre.

RASA ROMÂNĂ DIN ȚERA NOSTRĂ DEGENERĂDĂ SĂU NU?

Acésta este una din cele mai importante cestiuni ce se pôte pune unui medic Român, și convin mai de inainte că nu tocmai ușor se pôte răspunde la acésta întrebare de vreme ce s'a lucrat fórte puțin in acest sens.

Voiu căuta pe cât posibil este puterilor mele a da un răspuns cât se pôte mai imparțial și corect.

Acésta trebuie a o face cu atât mai mult cu cât emițând acésta idee in mai multe rinduri, amicul meu Ión Bibicescu, étă ce ȝice in importanta sa lucrare al căruia resumat 'l-am făcut la inceputul scrierei :

„Am văȝut emițându-se in lumea competente in cestiunii medicale opiniunea că rása română degenerăză.

Pêně astă-ȝi — pe cât știu eu — doui medici au emis acésta părere, D-nii Doctori M. Miloteanu și C. I. Istrati.

D. Miloteanu, la 1873 séu 1874 ¹⁾, intr'un raport, mi

¹⁾ Nu cunosc bine data și nu citez de cât din amintire și din câte-va rinduri ce găsesec in studiu-măi demografic din 1874, pentru că 'mă-a fost peste putință de a'mă procura din nouo lucrarea d-lui Miloteanu, care

se pare, pe care 'l adresa ministerului de resbel, ca medic recrutor pentru județul Mehedinți, susținea că populațiunea a început a degenera.

Este acéstă opiniune rezultatul unor observațiuni urmate în curs de mai mulți ani ? Cred, căci alt-fel comparațiunea nu s'ar fi putut face.

Fost-au observațiunile în deosebi îndreptate în acest sens ?

Simpaticul meu amic, D-nu Dr Istrati afirmă asemenea, în escelenta sa lucrarea asupra gimnasticeii, că rasa româna a început a degenera.

Écă chiar cuvintele D-lui Dr Istrati :

„Cu perioda renascerei nóstre națiionale și sociale, când și noi am început a vedea ca, decât am progresat în forme și în alte lucruri utile, *rasa éns? a început a degenera.....* ¹⁾.“

Nu știu nici despre acéstă afirmare pe ce probe sciințifice se întemeiază. Dér ideia de degenerare a rasei este clar și categoric emisă.

Cred dér, întemeiat pe autoritatea acestor duoi bărbați, că cestiunea trebuie să fie curénd și serios studiată.“

Adevérul este că în mai multe ocațiuni am căutat, pe cât puteam a atrage atențiunea celor ce trebuiau să fie direct îngrijiți de acéstă cestiune.

Étă câte-va din dișele mele în diferite circumstanțe.

a fost publicată numai într'un diar medical, și din partea meritosului ei autor n'am primit încă nici un răspuns la cestiunile ce l-am pus, în scopul lămuririi lucrului.

¹⁾ «Considerațiuni asupra importanței și necesității gimnasticeii,» 1880 pag. 83.

Discutând cauzele sulemenitului la femeile noastre, obiceiul atât de întins, am ajuns la concluziunea următoare :

„... Credeți că sulemenitul ar avea loc și pe o scară atât de întinsă, numai prin o tristă imitațiune, numai prin corupție? Nu! Căci ori cât de coruptă ar fi o femeie, ori cât de măimuță ar fi ea, în ce privește imitațiunea, totuși să nu credem că ea nu știe că fiind rumenă, cu figura proaspătă, odihnită, fiind ceea ce trebuie ea a fi: frumoasă prin nascere, ea nu mai are necesitate de a se văpsi, de a recurge la culorile artificiale.“

Să trecem în câmpul de observațiune.

Nu știu decât ați observat la țără fetele și femeile noastre, mai ales acelea de pe șes.

Lucrul ce vă va surprinde, cu atât mai mult ca nu vă veți aștepta la acesta acolo, e paliditatea extremă, și figura galbenă, acoperită cu pete, sbârcită și îmbătrânită.

Pentru a vă face o idee mai serioasă, comparați tipul unei fete de la bălți cu al unei fete de la munte, a unei Ardelence!

Ce diferență !

Care sunt cauzele ce la țără produc aceste figuri mormentale, îmbătrânite? Ele sunt multiple. Dacă le vom lua însă, cauzele după puterea lor, ele sunt următoarele: Paludismul, alimentațiunea insuficientă, munca excesivă și în condițiuni nefavorabile, lipsa de condițiuni vitale igienice. Resumate, ele dau un factor puternic, pe care de și 'l punem pe urmă, este merit prin importanța să a fi în cap, căci el ca să știe ast-fel

devine cu încetul părintele, devine muma generațiilor viitoare, slăbite, bolnave! E o calitate morbidă ce trece cu încetul câte puțin, dăr sistematic și crescând, de la părinți la copii și care ne arată cu înlesnire, evoluțiunea în sens regresiv, slăbiciunea și degenerarea rasei!... Acésta e cauza adevărată, profundă, tristă a sulemenitului la noi.

Contribue de sigur în mult și cauzele celelalte comune și altor naționalități.

Vedeți cât în domeniul științific trebuie a merge departe de la cauză la efect! Cât ele par a fi disparate, lipsite de legături, cât pare lanțul rupt, fără inele, între căpătaele séle.

Cu toate acestea, cine ar crede că omul nu e de cât trilobitul transformat în seculi?!

Știința însă ne pune pe adevărata cale, ne arată inelele ce forméză lanțul ființelor ce au viețuit, de la prima pără fundamentală pênă la ultima adevărată creațiune!

Tot ast-fel și aici, cine ar crede că sulemenitul are o cauză atât de depărtată?!

Dăr, decă ținem bine cont de toate cauzele nehygienice, insalubre, în care trăese Românul de la țără, și mai ales acei de la baltă, lesne vom putea a ne convinge de descrescerea populațiunei rurale, de decrepitudinea în care începe a cădea, de lipsa prin urmare de forțe, de sănătate; și de aci paliditatea, anemia, bătrânețea anticipată și ca rezultat ultim... fete și femei urâte, de și cu trăsuri de artă, fete și femei cărora societatea le cere a fi frumoșe, și care pentru a fi... se sulemenesc! Un rău aduce pe altul, căci relele se țin legate între ele.

La orașe, desavantajele sunt și mai mari. Paludismul, lipsa de aer și de soare, munca excesivă seu contrariul — lucru foarte răspândit la femeile claselor mai coprinse — lipsa de o nutrițiune regulată și suficientă, costumele neconforme cu ano-timpul și climatul nostru, agitațiunile morale, nopțile albe, viața libertină, alcoolismul, abuzurile, aborturile provocate, etc., etc., éta atâtea cauze care transmise cu incetul și crescendo, de la o generație la alta, trec in usul vieței noastre comune. Copiii ce resultă sunt slabi, și născuți slabi vor trebui încă a se desvolta, a cresce și a trăi in acelési condițiuni zdrobitóre!

Ce va resulta și aci? Acele figurī comune, și pe care le-am descris mai sus; acele suferințe ce le am arētat la inceputul acestei observațiuni. Aceste tóte nu probéză că rēul produs in societatea noastră prin sulemenit, are de causă primă... degenerarea rasei?!

Să nu glumim; acēsta e deducțiua logică a faptelor ce ne inregistréză observațiunea ¹⁾.“

Tot in acel an, trecēnd concursul de hygienă pentru gimnasiul Mihaiu-Bravul, in thesa scrisă, a căruia subiect era, locuința țeranului, diceam:

„Când aice va dura încă miseria și decadența in care se află el — locuitorul de la țeră — să fim siguri că in studiile noastre demografice nu vom avea a inregistra, ceea ce am inceput a face deja, de cât perderea noastră prin degenerarea rasei ²⁾.“

In aceeași lună, scriam in un articol relativ la relele

1) Veđi «Gazetta Medico-Chirurgicală», Np. 3 și 4, anul al X.

2) «Jurnalul Societăței sciințelor medicale.» Primul an, Bucuresci, 1879

postului și a alimentațiunei nesuficiente a țéranilor că „este o adevărată calamitate, care ne duce, și ne-a adus chiar, la miseria physiologică care, după cum dicese Bouchardat, este : factorul essențial al descrescerei și degenerărei unui popor ¹⁾.”

În fine mai clar și mai precis, am susținut această idee la începutul acestui an în o publicațiune a mea asupra gymnasticeii în care diceseam :

„Când vîd starea în care se află o mare parte din populațiunea noastră de la țérá și mai ales aceea ce ocupă județele de pe șes, mă cuprînde în adevér spaima și fără voia mea mă întreb decă în adevér aceștia sunt descendenții eroicilor apărători seculari ai României și care ar fi cauza vîditei decandente physique în care se află.”

Și ca causă provocătoare arêtam că :

„Desființarea sistematică a arborilor fructiferi, introducerea în secolul al 10-lea a porumbului ca basa alimentațiunei noastre în locul grăului și meiului atât de hrînitore și singurele cultivate mai înainte de Români, pierderea constantă a proprietăților mici, despuiare începută sub Domnii fanarioți și continuată pînă după jumătatea secolului actual, excesul de muncă impus locuitorilor, pe de o parte prin extensiunea din ce în ce mai mare a agriculturii, pe de alta prin lipsa de brațe, alimentațiunea insuficientă în prima linie, încetarea exercițiilor militare cu căderea Domnilor pămîntenî, sêrăcia lăciă, descurajarea și moleșirea ce vine după dînsa, tôte au contribuit pe rînd și sistematic la degradarea rasei noastre, degradare ce se vede în generațiunea de as-

¹ Idem No. 20. «Postul la Români.»

tă-dî, degradare ce va continua încă câte-va generațiuni din cauză că ori ce rău se perpetuă prin ereditate și nici nu facem nimica spre a'l înlătura.“

Justificam asemenea cauza ce m'a forțat a trata despre un subiect de educație fizică atît de important, în prefață :

„Nepăsarea ce se pune la noi în multe, și mai ales în educațiunea fizică a copiilor, nenumăratele epidemii, numărul mare al mortalității, efecte ce probédă că calitatea rasei începe să se pérđă, justifică în de ajuns pentru ce am cređut necesar a face acest studiu ¹⁾.“

Sunt însă mai mulți acei cari au atins această cestiune.

Principalul e însă D-nu Dr Obedenaru.

Éta ceea ce đice D-sa vorbind de țeranul nostru :

„După un ast-fel de regim, omul din popor are puțină forță musculară ; este slab ; are adesea cărnurile moi, pelea vestejită de cu vreme ; presintă puțină resistința malatiilor ; are o indolență ; o lene involuntară, se ostenescé curând.

• • • • •
„Sunt în miseria fiziologică cea mai profundă. *Intrec locuitorii din Sologne, în tóte punctele de vedere.* Nu pot li comparați țeranii din câmpiile Dunărei de Jos de cât cu nenorociții țeranii din *Mareiele Pontine.*

„Causele miseriei fiziologice sunt réua hrană, locuințele insalubre, malaria, usul băturilor falsificate, și observarea unui prea mare număr de sərbători ¹⁾.“

¹⁾ »Considerațiuni asupra importanței și necesității gymnasticei din punctul de vedere igienic și social.» Bucuresci, 1880.

¹⁾ Dict «Encyclopédique des Sciences médicales,» par A. Dechambre, Art. Roumains par Obédénare, Paris 1877.

Séu cine cunoşce locuitorii mlăştinelor pontine, séu pe Solonioţi, póte lesne vedea că D-sea direct indică degenerarea rasei.

In capitolul relativ la paludism, voi arăta pe larg acéstă asemănare de condiţiuni physice şi efecte morbide.

Pentru a se vedea mai pe larg ideile D-lui Dr Obedenaru in acéstă privinţă, am reprodus o mare parte din studiile séle tot in capitolul relativ la Paludism.

Orî-ce naţiune ce descesce in loc de a se inmulţi, şi la care acéstă stare pathologică e rezultatul unor condiţiuni economice care fac atât de înrădăcinată deprinderea de a vieţui rău, suferind lipsurile de tot felul, este o naţiune ce nu se află in condiţiunile normale ale vieţei sociale. Séu după cum traiul rău, lipsurile de tot felul, escesul de munca, unite cu paludismul, syphilisul şi alcoolismul, omórá physical unuí individ, 'l pierde inainte de timp, şi face ca copii săi să fie idioti, epilectici, anemici, scrophuloşi, rachitici, oftigoşi, etc., tot ast-fel şi o naţiune, séu o parte din populaţia unuí stat aflătoare in aceste condiţiuni, va suferi intocmai ca individul de care vorbim, şi tot ast-fel generaţiunile viitoare vor fi slabe, nervóse, bolnăviciose, rău dezvoltate, etc., etc., *degenerate cu alte cuvinte*, intocmai ca şi copii individului de care am vorbit.

Comparaţiunea e naturală, sciinţifică, termenii nu diferă prin nimic alta de cât prin numărul lor, rezultatul dér va fi exact acelaşi.

Medicului observator nu 'l scapă aceste detalii importante in sênul restrâns al unei familii, a cutărui séu cutărui individ din clientela sa; demografului, economistului, adevăratului om de Stat, nu 'l va scăpa de sigur din vedere, parţea a doua a observaţiunei, făcută pe o scară mai mare.

Bótele de care suferă populațiunea Română din țera noastră sunt multiple. Una din ele *miseria*, jócă rolul de cauză principală, predisposantă; tóte cele-l-alte : locuințele defectuóse, alimentația insuficientă chiar, postul, syphilisul, alcoolismul, malaria, etc., etc., jócă rolul de cauze ocazionale, séu sunt cu totul dependinte de cauza primă : *miseria*.

Tóte acestea vor fi tratate in ultimele capitole in un mod cât se póte mai detaliat.

Să vedem acum in ce mod se presintă populația noastră din punctul de vedere physic.

Vom vedea cum englesul Wiliam Wilkinson descrie moliciunea țéranului nostru, vom vedea același lucru descris in un mod inteligent de D-nu Dr Obedenaru și Dr Georgescu Dima, vom vedea in resumat pentru a ne face o ideă aproximativă, cât sunt de numeróse malatiile discrasice, constituționale ce atacă organismul și influențéză in rău asupra germenului nouelor generații. Acéstă degenerare physică lesne se póte vedea de oricine cunósce condițiunile physiologice, normale, ale unei populațiuni, séu decă va căuta a compara câte-va localități inre ele, séu in fine, in ceea ce ne privesce pe noi, a vedea ceea ce eram și ceia ce suntem !

E greu însă a demonstra acésta in scris la noi, unuia ce nu ar cunósce populațiunea și tipurile de la noi. Cu tóte acestea urmátóarele date sunt suficiente a ne dovedi că suntem cam departe de *Eldorado* al țérilor agricole.

Statistica recrutatiunei este cel mai bun lucru de a vedea coeficientul de sănătate, de viață, ce este in generația ténără a unei țéri.

„Lucrarea ar fi grea și obositóre, dér nu imposibilă.

Folosul ei însă ar fi enorm, căci s'ar descoperi s'eu că rasa într'adevăr a început a degenera, și în acest caz măsuri grabnice și eficace s'ar lua spre a o opri, s'eu se va dovedi că nu degenerază și atunci ne-am convinge cu toții că natura îngrijesce de poporul român mai bine de cât ómenii datorii a îngriji și — ideia degenerărei înlăturată — ómenii competenți și-ar îndrepta în altă parte atențiunea, spre a descoperi adevăratele cauze ale puținei creșterii ce am constatat și mișlócele de a remedia r'eu¹⁾).

La noi recrutațiile se fac de mult timp, se fac adesea bine, mai ales de medicii militari, aprópe singurii ce au trimis rapórturile respective.

Ast-fel că nu putem avea date necesare de cât pe anii 1874 și 1879, ani în care medicii recrutori, fiind militari au înaintat rapórturile lor.

Excepțional voi profita de un raport făcut în 1869 de D-nu Dr Z. Petrescu, unul din meritorii medici militari, care atât ca profesor la Facultatea de medicină, cât și ca publicist, face parte în prima linie din numărul acelor ce fac excepțiune prin munca și conduita lor.

Datele pe anul 1874, le datoresc unui studiu al s'eu ce publică acum relativ la acéstă recrutațiune.

Cele pe 1879 le-am cules de pe dosarul oficial, grație bunei voințe a D-lui inspector general Davila.

Cestiunea degenerărei rasei nóstre, nu e însă de ieri, alaltăeri, ea dură de mai multe serii de ani. D'că populația ađi se resimte mai mult, d'că generațiile ce se ridic, sunt în condițiunii cu mult mai triste, cauza e că acum se produc efectele împilărei, nesciinței, lipsei mai ales în care au trăit, și ceea ce e mai trist, în care trăesc încă.

¹⁾ I. Bibicescu. «Lucrarea citată.» 1880.

Ast-fel deja la 1864, Principele Cuza numi o comisiune spre a cerceta in deamănuntul starea hygienică, culturală și administrativă a țerei, compusă pentru Moldova de D-nu general Duca, D-nu Eraclide, atunci membru la Curtea de Apel, și primul secretar al ministerului de interne, cu care era însărcinat D-nu N. Crețulescu.

Amănuntele ce 'mă-am procurat erau de tot triste. — Ast-fel in uă plasă din județul Roman, comisiunea vădând că se admisesse numai 17 tineri din 400, și gelosă a cunósce cauza acestei triste stări de lucruri, au adunat din nouu pe aceștia.

Vederea lor era din cele mai dureróse, căci toți erau scrofuloși, piperniciți, bolnăvicioși, ast-fel că in raportul său comisiunea spunea Ministrului respectiv, deja in 1864, că in loc de a *face scoli, mai bine ar face spitaturi in comunele rurale!* Care a fost însă rezultatul acestor rapórté sincere făcute? Unul din membri comisiunii întorcându-se in Bucuresci peste trei luni, de curiositate trecém la Ministerul de interne, cercetând găsi încă o parte din rapórté *nedespectuile* și totul pus, după obiceiul cărmacilor nostri . . . *la dosar!*

Nicăeri mai bine ca aice se aplică proverbul: „așa stăpân, așa slugă.“ Căci cu atâta indiferență, cu așa administrație, așa stare de lucruri vom avea.

La 1869 recrutația s'a făcut in Râmnicul-Vâlcea de D-nu Dr Z. Petrescu care a publicat atunci rezultatul aprecierilor și studiilor séle ¹⁾).

In 1874 și 1879 statistica fiind făcută de medici militari, putem vedea pentru un județ mersul stării physique a populației pe un termen de 11 ani, adecă de la

¹⁾ In «Gazetta Medicală», No. 21, 22 din 1869, și No. 2 din 1870.

1869—74 pînă la 1879. Èra pentru țera intrégă pe un termen de 6 ani, 1874—1879.

Èta acest rezultat ce am făcut in mod comparativ, la suta de recrui. pentru județul R.-Vâlcea.

RÂMNICUL-VÂLCEA

Resultatul recensemêntelor din anii 1869—1874--1879

Anii	1869	1874	1879
Talia ceruta	1.57	1.57	1.54
1 Inscrîși	1517	1890	1683
2 Esaminați	1155	1890	1458
3 Priimiți	359	549	810
4 Scutiți de lege	382	745	225
5 „ pentru talie	108	160	45
6 „ „ infirmitați	122	327	245
7 „ „ debilitate, ne- desvoltare.	205	109	358
8 Totalul No. 6 și 7	327	436	603

Câți la ‰ din esaminați sunt:

Anii	1869	1874	1879
1 Priimiți	310.8	290.4	555.5
2 Scutiți de lege	330.7	394.1	154.2
3 „ pentru talie	93.5	84.6	30.8
4 „ „ infirmitați	105.6	173.0	168.0
5 „ „ debilitate, ne- desvoltare	177.4	58.2	245.5
6 Totalul No. 4 și 5	283.0	231.2	413.5

Vedem dêr in un mod palpabil că numêrul priimi-

ților crește și al scutiților de lege scade, ceia ce probează o mai mare sinceritate în facerea recrutației.

Cu toate acestea, scutițiile pentru infirmități au crescut neconținut, căci la 1869 erau 105.6 ‰, ér la 1864, 173.0 ‰ și peste 11 ani de la 1869, erau deja 168.0 la ‰.

Deci, această tristă stare nu face de cât a crește neconținut.

Scutițiile pentru debilitate și dezvoltare necomplectă au crescut ast-fel în cât la 1869 erau 177.4 la ‰, ér la 1870 peste 11 ani, 245.5 la ‰. Scăderea enormă din 1874, nu pôte avea un rezultat înbucurător de cât decât în 1879, nu am avea o cifra de cinci ori mai tristă.

Totalul scutițiilor pentru infirmități, după cum se face și în Franția crește dér în un mod constant, începând cu 283.0, 231.2 și ajunge peste 11 ani la dublu 413.5!

Ceia ce e încă și mai trist e că D-nu Dr Petrescu la 1869, éta aproape ce ȝice în raportul său științific :

„Populația acestui district se bucura de o buna stare, căci acest județ e unul din cele mai avute prin prezența salinelor și cu trasportarea sărei, locuitorii căscigă fôrte mult.

N'am observat manifestațiuni diatesice, tuberculöse scrofulöse, rachitöse séu palustre¹⁾.”

Să vedem acum decât această stare este tot atât de înbucurătoare, decât malatiile dyscrasice ca scrofulosa, syphilisul, etc., decât malatiile endemice ale localității, ca gușa, idiotismul, etc., sunt în aceiași stare după 11 ani.

¹⁾ Veđi același număr, «Gazeta Medicală» din 1869—70.

RÂMNICUL-VÂLCEA

Malatiile principale d'ntre acele ce au contribuit la scutirea de serviciul armatei din anii 1869—74—79 .

Anii	1869	1874	1879
1 Gușă	25	8	51
2 Imbecilitate	—	1	—
3 Idiotism	2	5	12
4 Surdo-mutism	2	3	7
5 Totalul No. 1, 2, 3 și 4	29	17	70
6 Cachexie scrofuloasă	—	—	7
7 Syphilis.	—	—	3

Câți la ‰ infirmilor :

Anii	1869	1874	1879
1 Gușă	20.5	1.8	20.8
2 Imbecilitate	—	0.2	—
3 Idiotism	1.1	1.1	4.8
4 Surdo-mutism	1.1	0.6	2.8
5 Totalul No. 1, 2, 3 și 4.	22.7	3.7	28.4
6 Cachexie scrofuloasă.	—	—	2.8
7 Syphilis	—	—	1.2

La 1879 găsim d'er toate malatiile acelea marite de număr și cea ce e și mai trist încă, e că două noi maladii, *Syphilisul* se prezintă pentru prima oară cu 1.2 la ‰, ér *Cachexia scrofuloasă* cu a căruia lipsă se mândrea D-nu Dr Petrescu, acum se prezintă deja cu 2.8 la ‰ și câți din cei respinși pentru debilitate și dezvoltare ne completă nu dătorescú această pathologică stare tot acestei cachexii? .

Malatia endemică de la rubrica 5, cu t'ată scáderea

ei neexplicabilă de la 1874, a crescut mult după 11 ani, de la 22.7 la 28.4 la ‰.

Să vedem acum același lucru pentru țera întregă.

Repet însă că ca puncte de comparațiune nu am de cât anul 1874 și 1879. Totuși rezultatul, destul de trist se poate lesne vedea, cu tötă mica diferența de 6 ani numai.

Etă rezultatul recrutațiunei pe anul 1874, comparat cu rezultatul obținut peste 6 ani, la 1879 :

RECRUTAȚIA FĂCUTĂ IN ANII 1874—1879

Anii	1874	1879	1874	1879
Talia cerută	1.57	1.54		
Esaminați ¹⁾	51,198	39,667	Căți la miă examinați sunt:	
1 Priimiți	16,938	23,266	333.0	586.5
2 Scutiți de lege.	22,103	14,574	434.5	367.6
3 „ pentru talie	3,101	852	60.9	21.4
4 „ „ infirm.	7,371	5,899	143.9	148.7
5 Amânați nefiind des- voltați	590	1,610	11.5	40.6
6 Constituții debile	1,676	1,277	32.7	32.1
7 Totalul No. 5 și 6.	2,266	2,887	44.2	72.7
8 Totalul No. 4 și 6.	9,047	7,176	176.6	180.8

Și aice putem observa același lucru după cum am avut ocasiunea in un mod restrins a vedea pentru județul Râmnicul-Vâlcea.

Mai întâiu scutirile cam dese ori ilegale, de la rubrica „de lege“ au scădut aproape cu 125 la miă.

¹⁾ Diferența ce există între numărul examinațiilor și totalul priimiților și a scutiților, e provenită din cauză că o mare parte din scutiții de lege, la noi nu se examinează ca in Franția, ceia e förte rău.

Scutirea pentru talie devine foarte mică, aproape a treia parte.

Să nu ne bucurăm, căci această scădere nu ține la aceia că generația ce s'a prezentat în anul 1879 era mai bine făcută, departe de acesta. La 1874 s'a vădit că talia era așa de mică în cât *de-o-dată* s'a redus înălțimea minimă cerută de la 1.57 la 1.54, cu trei centimetri mai puțin!

Acastă micșorime a taliei noastre voi demonstra și mai la urmă, căci ea ne servește de asemenea a proba ceia ce voim.

Scutirile pentru infirmități se prezintă cu 25 la mia mai mult, ceia ce nu e o probă că descresc.

Să adăogăm că la 1879 nu se mai scuteau tinerii ca înainte pentru necrose dentare, căci totă armata noastră acum nu se mai servește de cartușe ce trebuiau a fi rupte în dinți. Și să nu uităm că acest număr de omeni era destul de numeros. Acesta arată că augmentațiunea e cu mult mai mare de cât 25 la ‰.

Prin urmare cifra nu rămâne constantă. Același lucru se observă la rubrica 8, ce coprinde toți infirmii.

Amânații ce ne fiind desvoltați, adică cari nu *intrunesc condițiunile normale, physiologice, ale vârstei lor*, ceia ce probă *pipernicirea, degenerarea rasei*, au crescut numai în 6 ani de la 11.5 la 40.6, adică de trei ori mai mult!

Acastă e ceva înspăimântător și se prezintă numai la noi, căci cele-lalte națiuni nu prezintă această tristă particularitate.

Totalul de la rubrica 7 au crescut de la 44.2 la 72.7!

Să vedem acum și starea afecțiunilor dyscrasice, debilitante, etc., pentru totă țera, după 6 ani cum am făcut și pentru județul Râmnicul-Vâlcea. Resultatul va fi același.

MALATIILE PRINCIPALE

din acele ce au servit pentru scutire in anii 1874—1879

Anii	1874	1879	1874	1879
Totalul examinațiilor	51,198	39,667		
„ scutiților pen- tru infirmități . . .	7,371	5,899		
			Căți la mia infirmilor	
1 Imbecilitate	18	23	2.4	3.8
2 Idiotism	70	45	9.4	7.6
3 Surdo-mutism. . . .	10	20	1.3	3.3
4 Gușă	457	354	61.9	60.0
Totalul No. 1, 2, 3, 4.	555	442	75.2	74.9
5 Scrofuloși.	156	165	21.1	27.9
6 Syphilis	—	24	—	4.0
7 Accidente tardive ¹⁾ .	143	113	19.4	19.1
8 Phtysie.	129	87	17.5	14.7
9 Hernii.	552	610	74.9	103.4
10 Constituții debile .	1,676	1,277	185.2	177.9
11 Desvoltare incomplectă	590	1,610	74.1	214.4
12 Totalul No. 10 si 11 ²⁾	2,266	2,887	259.3	392.3

Acest tabel, cu toate că nu conține de cât diferența pe 6 ani între 1874 și 1879, totuși este de o impor-

¹⁾ Lupus. Caria oșelor nasului, Perforația vclului palatin, Periostite și Exostose. Acestea pot datori prezența lor atât la Scrofuloșă cât și la Syphilis. Regret că medicul respectiv, cu toate că nu e ușor la prima vizită, n'a indicat și cauza leziunii.

²⁾ La facerea calculului, mai întâiu s'a adunat cu totalul infirmilor și in urmă s'a calculat căți vin la miă.

tanța mare și în același timp mai mult de cât instructiv pentru demonstrarea ideii ce urmăresc.

Datele de pe anul 1874 chiar, vom vedea că sunt de tot funeste, comparate cu a altor țări; dăr aici voesc numai a dovedi că această tristă situație nu s'a oprit în mersul său fatal, dăr că din contra, mersul acestei triste situațiuni e ascendent, și panta ascendentă e foarte iute, căci diferența în reu pentru 6 ani numai, e enormă.

Ast-fel syphilisul deja e cu 4.0 la ‰ de recruți, și vom vedea în raportul medicului recrutor de la Iași, — în capitolul: „Malatiile veneriene“ — ceia ce dănsul spune relativ la această afecțiune.

Scrofulosa creșcu de la 21.1, la 27.9 în timp de 6 ani! Se știe cât e de răspândită această stare cachectică în țera noastră și cât această stare probedă decrepitudinea physică a corpului, starea malativă, a unei populațiuni.

Phtysia singură pare a descresce căci scade de la 17.5 la 14.7.

Știu însă cât această malatie curată în orașe, și cât rol jăcă ea, între 22 și 35 ani, adecă după timpul tragerii la sorți.

Ceia ce e enorm, ceia ce nu se observă nicăeri de cât la noi, este enormul număr de *constituții debile*, ele erau reprezentate în 1874 prin 185.2 și în 1879 prin 177.9. Diferința e mică și ea este cu atât mai neînsemnată cu cât rubrica dezvoltării incomplete creșcu în 6 ani numai, de la 74.1 la 214.4, adică tocmai de trei ori mai mult!

Aceste cifre nu mai au necesitate de nici un comentariu, ele sunt destul de categorice.

Ast-fel totalul recruţilor slabi şi rău desvoltaţi au fost de 259.3 la 1874, ceia ce e mai mult ca enorm, şi cu toate acestea în 1879, peste 6 ani această cifră a mai crescut încă pînă la 392.3 cu jumătate mai mult.

Ce probădă acesta, decă nu starea bolnăvicioasă, decă nu degradarea fizică, degenerarea rasei noastre! Acesta se mai probădă şi prin marele număr de hernii. Ast-fel că din cei respinşi pentru nenumărate infirmităţi la 1874, erau scutiţi numai din cauza herniilor 74.9 la ‰ şi la 1879 erau scutiţi 103.4!...

Ce probădă herniile decă nu îndestrarea organismului cu fibre musculare slabe? Ce probădă decă nu organisme slabe şi moleşite, care la cel mai mic efort, lasă ca viscerile să străbată păretele ce ar trebui, fiind mai ferme, să le ţină în untrul şi să nu le lase în starea acesta anormală şi care constituie un obstacol serios la muncă!

Étă tabloul fidel al stărei noastre fizice.

Să facem acum, după ce am vădut ca răul creşte neincetat, comparaţiune cu cele ce se petrec în Franca.

Étă un tablou foarte interesant, ce reprezintă succesiv pe 25 ani această stare în Franca. Sunt foarte măhnit că nu pot face această şi pentru ţera noastră, căci pînă acum nu s'a publicat mai nimica, afară de ce a publicat D-nu L¹-Colonel Dr Petrescu relativ la două judeţe, şi acum în urmă pentru anul 1874 întreaga ţera ¹⁾.

Acest tablou e după Morache ²⁾.

¹⁾ Lucrarea e sub presă.

²⁾ « *Traité d'hygiène militaire* » par G. Morache, Paris, 1874, p. 102.

Proporțiunea celor scutiți din cauza lipsei de talie și pentru infirmități la 1000 ómenii. de la 20—21 ani, examinați in un mod real de către consiliile de revisie.

Perioda de la 1844 la 1868, séu 25 ani.

CLASELE	OAMENII admiși	DEDUSI din contingent	DIFERENȚA intre numérul celor admiși și aleși	SCUTITI pentru lipsa de talie im.56	SCUTITI pentru infirmități	TOTALUL colónsolor 4, 5 și 6 physica- minte examinați	PROPORTIA celor lipsiți de talie la 100	PROPORTIA infirmită- ților la 1000 examinați
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1844	79,906	7,275	72,631	11,800	54,565	138,996	84.1	392.6
1845	79,918	7,339	72,279	11,695	53,891	137,865	84.8	390.8
1846	79,889	8,711	71,118	11,203	56,013	138,394	80.9	404.7
1847	79,969	8,329	71,640	13,768	41,884	127,292	108.1	329.0
1848	79,956	10,439	69,517	11,791	49,217	130,525	90.3	376.9
1849	79,942	8,310	71,632	11,172	49,775	132,579	95.6	375.4
1850	79,969	7,445	72,524	10,256	48,433	131,213	78.1	368.3
1851	79,989	7,704	72,285	9,699	46,838	128,822	75.2	363.5
1852	79,970	7,788	72,182	9,889	45,944	128,015	77.3	358.8
1853	137,971	16,219	121,752	15,329	62,376	199,457	76.8	312.6
1854	137,679	22,351	115,325	17,951	62,564	195,840	91.6	319.4
1855	137,559	20,895	116,664	18,466	65,417	200,547	92.1	326.1
1856	99,720	10,962	88,758	13,332	60,673	162,763	81.9	372.7
1857	99,585	10,059	88,496	13,393	58,513	160,403	83.4	358.5
1858	136,898	15,256	121,642	16,491	63,829	201,962	81.6	316.0
1859	99,785	12,067	87,118	12,178	55,481	154,777	78.6	358.4
1860	99,820	12,059	87,770	12,148	54,177	154,095	78.8	351.5
1861	99,874	11,029	88,845	11,710	56,524	157,079	74.5	359.8
1862	99,867	8,649	91,218	11,428	56,885	159,531	74.6	356.5
1863	99,814	10,739	89,175	11,421	57,559	158,155	72.2	363.9
1864	99,919	10,898	89,021	10,809	54,926	154,556	69.1	355.3
1865	99,941	10,010	89,931	10,741	52,875	153,547	69.9	344.3
1866	99,930	11,038	88,892	9,847	50,537	149,476	65.8	332.8
1867	99,872	12,962	86,910	7,605	49,310	143,825	52.3	349.7
1868	99,934	8,719	91,215	7,655	52,138	151,008	50.6	345.9

Să facem puțin analiza acestui instructiv tablou.

Să luam mai întâiu trei ani isolați: primul, ultimul și unul mediu, și să vedem in ce mod se presintă diferitele categorii:

CLASELE	OAMENII admiși	DEDUSI din contin- gent	DIFERENȚA între numărul celor admiși și aleși	SCUTITI pentru lipsa de talie 1m,56	SCUTITI pentru înfrim- tăți	TOTALUL colónelor 4, 5 și 6 physica- minte examinați	PROPORTIA celor lipsiți de talie la 100 examinați	PROPORTIA înfrimă- ților la 1000 examinați
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1844	79,906	7,275	72,631	11,800	54,565	138,996	84.1	392.6
1856	99,720	10,962	88,758	13,331	60,673	162,763	81.9	372.7
1868	99,934	8,719	91,215	7,655	52,138	151,008	50.6	345.9

Colónele 8 și 9 ne fac deci lesne să vedem că acești ani diferă foarte mult prin rezultatele ce dau, și ceia ce în adevăr este foarte important e că rezultatele obținute sunt din ce în ce mai fericite pentru națiunea franceză.

Pentru a face și mai evident acest mers descrescând, ceia ce e cu totul doveditor că physical populației câștigă și ca talie și ca sănătate, am făcut media pe câte 5 ani pentru a nu fi acuzat că am luat anii isoiați.

Resultatul fericit e același.

CLASELE	OAMENII admiși	DEDUSI din contin- gent	DIFERENȚA între numărul celor admiși și aleși	SCUTITI pentru lipsa de talie 1m,56	SCUTITI pentru înfrim- tăți	TOTALUL colónelor 4, 5 și 6 physica- minte examinați	PROPORTIA celor lipsiți de talie la 100 examinați	PROPORTIA înfrimă- ților la 1000 examinați
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1844—48	399,638	42,093	357,185	60,257	255,570	673,072	89.6	378.8
1849—53	457,841	47,466	410,375	56,315	253,366	720,086	80.6	355.7
1854—58	611,438	79,553	530,885	79,633	310,996	921,515	80.6	333.5
1859—63	499,169	55,143	444,126	58,885	280,626	783,637	75.1	358.0
1864—68	499,596	53,627	445,969	46,457	259,786	752,412	61.5	345.8

Éta acum și media anuală pe o durată de 25 ani:

1844—68	98,707	11,115	87,501	12,063	54,413	154,028	78.	355.
---------	--------	--------	--------	--------	--------	---------	-----	------

Comparată această mediă, cu ceia ce s'a obținut la 1874 și 1879 la noi, îndată s'ar striga că națiunea Română, merge falnic pe calea propășirei și a progresului!... *Dér s'a tocit auzul de vorbe și ochii așteptă inutil să vedă fapte.*

Ast-fel media scutirilor pentru talie este 78 la ‰, pe când la noi 1874 este de 60.9 și in 1879 este de 21.4.

Diferința mare vine și din aceia că Francesii aveau ca minimum admisibil 1.56^m pe când la noi in 1874 ea era de 1.57, ér in 1874 minimumul era redus la 1.54!

Acésta se va dovedi și la finitul acestui capitol.

Infirmitățile la noi éráși ne sunt favorabile, căci pe când in Francia ele erau de 355 la ‰, la noi ele nu se suiau mai mult de cât 176.6 in 1874 ér in 1879 ele erau de 180.8 ¹).

Sé nu uităm însă, că statistica francesă, e de pe timpul puscilor cu capsă, când pentru un inciđiv stricat, pentru cea mai mică diformație la mâini, etc., se refusa recrutul, orí cât de sănétos ar fi fost el.

Acum casurile de scutire nu mai sunt numeróse ca înainte, ceia ce e de luat aminte in ce privesce această comparație.

¹) In statistica francesă sunt coprinși debilii cu infirmii, de aceia '1 am adunat și la noi.

Francesii însă au luat măsurile necesare pentru a opri copiii prea fragezi de a lucra și de a lucra mult în fabrici, ei au făcut totul pentru buna căutare a celor suferinzi, au protejat industria franceză, au dezvoltat capitalurile și de aci resursele de viață, au făcut să fie o pâine mai mult, de aci un copil mai mult și sânge sănătos în mai mare cantitate, astfel că la 1879 eți rezultatul obținut pentru Franța la ultima recrutație, ceea ce face mai mult de cât onoare, celor puși a conduce destinele ei.

Ferice țera ce are astfel de administrație, astfel de capacități și oameni de inimă în capul ei.

O așa națiune nu va peri nici o dată și ca dovadă, avem mersul falnic al acestui popor.

S'a închis multe rane, și în curând această națiune în toate va fi luată de iconă.

Rezultatele statistice ale recrutării din 1879 în Franța

Numărul tinerilor admiși la sorți era de 295,924, prezentând o creștere de 9817 peste anul precedent, cu a 30-a parte aproape. Din acest număr, au fost scutiți pentru diverse infirmități 33,543.

Orbi și chitori	1583,	adică	1	la	187
Maladii de ochi	1315,	"	1	"	224
Surzi	832,	"	1	"	356
Epileptici, idioti, alienați .	1843,	"	1	"	160
Cu pierderi de membre .	3697,	"	1	"	80
Slabi de constituție . . .	3255,	"	1	"	91
Pentru diverse cauze . . .	21078,	"	1	"	14

Sunt dér în total 33,543 infirmi din 295,924, adică a noua parte aproape.

Din contingentul rămas (262,381) trebuie încă a scădea pentru diverse cauze 45,410 dispensați de serviciul activ, și 4,800 tineri cari implinesc diferite condițiuni (cum scoli diverse, seminarii, institutori, etc.)

Totalitatea disponibilă a contingentului se reduce în fine la 141,797, aproape jumătatea tinerilor cari au participat la sorți¹⁾.

Căutând acum a face aceeași clasificare, ce am întrebuințat pentru rezultatele recrutațiunei la noi, éta cea ce putem lesne observa.

Să notăm însă de la început că Francesii cari au căpătat foarte multă cumpănire și judecată, au scos măsurătoarele din armată, ast-fel că obțin 2 bunuri: 1). Tot francesul, orî cât de scurt ar fi, trebuie a servi ca soldat²⁾. 2). Că selecțiunea militară nu mai pôte fi atât de rea prin efectele séle, căci pênă acum, se ucidea séu se sustrăgea de la procreație, tocmai și numai elementele cele mai alese.

Éta rezultatele obținute :

¹⁾ Din «Révue scientifique de la France et de l'étranger.» No. 43, din 24 Apriliu 1880, în rubrica : «Chronique scientifique.»

²⁾ «Defectul de talie persistând în timp de două ani, nu va putea motiva în nici un cas scutirea. Omul care nu are 1^m.540, va trebui să fie clasificat în armata auxiliară.»

Art. 70 din instrucțiunea dată la 28 Apriliu, 1873.

«Acéstă dispoziție este luată din cauza faptului dovedit prin observațiune, că în rasele noastre europene, creșterea omului continuă adesea, pênă la 25 ani și mai încolo.»

Morache, uvrăgiul citat, pag. 100.

Recruțația fãcutã in Franãia in 1879

	Totalul	Cãți la mie
1. Totalul celor admiși la sorți	295,924	
2. Dispensați de serviciul activ și scutiri legale . . .	50,210	169.6
3. Scutiți pentru infirmitãți . .	30,288	102.3
4. Slabi de constituție . . .	3,255	10.9

Vedem dër ușor cât a câștigat Franãia între 1868 și 1879 numai. Cât face o bunã administrație!

Sã comparãm acum aceste date cu cele obținute in recruțația nãstrã pe același an.

Ast-fel vom putea mãi lesne sã vedem nenorocita stare in care suntem.

Resultatele recruțațiilor fãcute in 1879

Cãți la 1,000 de recruți

	Franãia	România
Scutiți de lege. . . .	169.6	367.6
„ pentru infirmitãți	102.3	148.7
Slabi de constituție . .	10.9	32.1
Nedesvoltați	—	40.6

Acest tablou comparativ, este de o importanță capitalã.

Maĩ ântãiu scutiãrile ilegale sunt de trei ori mãi numeroase la noi. Acãsta probedã starea de onestitate cu care se achitã de datoriile lor Francesii. Sã nu uitãm inãã cã la noi aceste scutiãri sunt fãrte laxe chiar prin legea actualã.

Scutiãrile pentru infirmitãți sunt ca 2 la 3! Noi avem 50 la fie-care sutã mãi mult ca Franãia și trebuie inãã a avea in vedere cã cifra de 10.9 la ‰ din 1879, este mãi mare ca media ordinarã in Franãia,

căci, între 4,036,372 tineri examinați între 1831 și 1853 inclusiv, adică 23 ani, de către consiliile de re-
visie în Franța, s'au găsit 278,160 scutiri pentru slă-
biciune de constituție, séu 9.37 la ‰¹).

Acéstă cifră merse constant descrescând în Franța ²).

La noi acéstă cifră traduce în fapt trista stare a imen-
seî majorității a populațiunei nóstre! Cum, avem o țéră

¹) Boudin, «Géographie et statistique medicales.» Paris, 1857, T. II,
p. 454.

²) Scutirile pentru slăbiciune de constituție de la 1848 și pênă la
1868 după Morache^a la care am făcut calculul căți la mie. Descresce-
rea e sistematică și pronunțată. Ea începe cu 136.2 la ‰ și finesea
cu 102.8.

Clasele	Tinerii real examinați de consiliile de re- visie	Scutiri sub titlu de slăbiciune de constituție	Căți la miă
1848	130,525	17,879	136.2
1849	132,579	17,724	133.6
1850	131,213	16,915	128.9
1851	128,822	16,145	125.3
1852	128,015	15,880	124.0
1853	199,457	21,425	107.4
1854	195,840	21,119	107.8
1855	200,547	19,392	96.6
1856	162,753	22,490	138.1
1857	160,403	20,534	128.0
1858	201,962	22,200	104.9
1859	154,777	18,806	121.5
1860	154,095	17,915	116.2
1861	157,079	18,446	117.4
1862	159,531	18,444	115.6
1863	158,155	18,047	114.1
1064	154,556	17,275	111.7
1865	153,547	16,495	107.4
1866	149,476	16,220	109.1
1867	143,825	14,010	97.4
1868	151,008	15,524	102.8
Total	3,308,175	382,885	115.7

a) Morache, „Lucrarea citată,” pag. 141.

eminamente agricolă, în care industria există numai în aspirația cronicarilor, séu a celor ce și prepară discursurile către alegători, și avem noi mai mulți infirmii de cât Franția, țără eminamente industrială? Noi a căror copii nu lucrădă în fabrice; noi, care nu avem pe pământul țerei de cât a treia parte din populația ce el ar putea lesne și avantajios conține?!...

Pe urmă cei slabi de constituție sunt de trei ori mai numeroși, proporția este ca 1 la 3. Și nedesvoltații ce nici nu se află în rubricile recrutației franceze, la noi se presintă cu 40.6 la ‰! Acésta e o adevărată malatie, este ruina némului nostru, este ruina țerei!

Acéstă malatie, este o rușine, pentru cei ce au fost în capul bucatelor, căci nici unul nu numai că nu a făcut nimic pentru a îndrepta rēul, dēr chiar acest rēu, pare a fi fost sistematic ascuns.

Nu eu le voi face complimente pentru acésta. „Diu se cunoșce de diminéță“ șice Românul. Tot ast-fel se putea lesne vedea prezentul țerei de acei ce au urmat cu un ochiu imparțial, mare parte din guvernele nóstre de la facerea Unirei.

De la 1840 și pēnē acum România a obținut tot, în ce privesce aspirațiunile séle naționale, dēr în ce privesce necesitățile economice, ea a perdut totul, și tare 'mi e frică sē nu ne inecăm la mal, sē nu ne pierdem naționalitatea, existența nóstră, tocmai când am căpētat dreptul la viață!

Strigăm de câte-va decenii neconținut *libertăți*, *libertăți*, acest cuvânt adus cam după Bulevardele Parisului, de cei ce fără a face nici o specialitate s'au suit sus de tot, dēr nimeni nu strigă, *naționalism*, *românism*, și

ceia ce e mult mai trist, e că in țera Românească sunt foarte puținî Români!...

Vom vedea pe larg cauza acestor rele, ce nu știu decă vom fi in stare a le lecuî.

Pentru acésta trebuie inimă și devotament din partea țerei, și mai pe sus de tóte, trebuiec ómenî capabili, sinceri și *Români* înainte de tóte la guvern.

Am căutat a face pe județe clasificăția celor respinși pentru talie, infirmități și nedesvoltare.

Se póte vedea că județele de câmp stau' mai rău : in urmă vin județele de munte, și că județele ce am pus sub rubrica de intermediare, ocupă locul cel mai favorabil ¹⁾.

Acésta se înțelege prin aceia că nu sunt influențate mult prin malaria, ca cele din vale, nici retrase in văi umbrite, in afară de căile principale de comunicație, ocupând și terenuri ne productive ca cele de la munte.

Ar fi de dorit ca clasificăția militară să se facă după cum *plassa e báltósă, muntósă, câmpenescă, séu de del.*

Pêně la un punct óre-care aceste lipsuri se vor umplea, caci éta ce ȓice D-lor medici recrutori, anul acésta, luna Martiu, inspectorul general al serviciului sanitar al armatei :

..... „Cu asemenea lucrări incomplete și fără nici o garanție de esactitate, era dér imposil a se întocmi o statistica a recrutațiunei basată pe același principiu sciințific, și pe aptitudinea militară a fie cărei locali-

1) Prin județe intermediare, am înțeles pe acele ce se bucură de prezența colinelor, adesea acoperite de păduri, unde bălțile lipsesc și in care nu se observă relele munților. Acésta clasificăție, o cred destul de bună pentru România.

tăți; Geografia medicală, un studiu de igienă atât de interesant și în același timp real n'a fost nici menționată atât de cât numai în trecut.

Aptitudinea militară a locuitorilor de munți în comparație cu a celor de la câmp, precum și boalele și infirmitățile mai frecvente într'un loc și altul, abia a fost atinse ici și colea.

Ast-fel d'er elementele științifice cele mai indispensabile pentru ascernerea unei baze a statisticei recrutației, a lipsit cu desăvârșire. Însăși modelele de statistica recrutației, a fost modificate de unii din medicii recrutori, după ideile D-lor personale, adăogând la rubrici, și scădënd din ele.

Pentru a se putea d'er efectua pe viitor lucrările statistice ale recrutației, după o procedură uniformă a tuturor medicilor recrutori, și basată pe același principiu și observației științifice, veți observa strict în recrutațiunea contingentului anului curent, următoarele reguli :

În tabloul statistic, model No. 1, la rubricile „Plasa“ veți adăoga „plasa de munte“ și „plasa de câmp“ după localități; această regulă veți observa strict, și cu tot interesul științific ce merită și pentru cele-l-alte modele No. 2, 3 și 4.

În tabloul statistic mod. No. 2 veți trece pe scutiți pentru infirmități numai dintre acele care se prevéd absolut în broșura instrucțiilor medicale pentru acest scop, refăcută din nou. Tablourile mod. 3 și 4 sunt cele mai importante din aceste lucrări; ast-fel d'er este absolut necesar a se cunoșce capacitatea toracică în raport cu talia care se va măsura imediat sub ma-

mele, între a 5-a și a 6-a costă; pentru acest sfârșit vă anexes acilea un model tablou, după care D-văstre veți întocmi cifrele corespunzătoare ale capacității toracice cu ale taliei, pentru fie-care plasă de câmp. În raportul D-v. științific, vă veți mărgini strict, numai la observațiunile științifice basate pe geografia medicală a fie-cărei localități în parte, pe aptitudinea militară fizică și morală a locuitorilor. Veți examina cu scrupulositate, cauzele bolilor predominante, infirmităților și mutilațiilor.

Nu uitați a insista asupra condițiilor atmosferice, în raport cu sănătatea generală a populațiunii; precum și influențele bine-făcătoare ce pot să exercite, aceste condițiuni atmosferice, asupra diferitelor afecțiuni.“

Etă acum tabloul ce am redactat pentru a arăta diferența ce creiață aceste trei pozițiuni topografice stărei physice a populațiunii :

Judetele ¹⁾	Anii 1874			1879			Media pe 1874—79		
	De munte	Intermediare	De câmp	De munte	Intermediare	De câmp	De munte	Intermediare	De câmp
Căți la mie ne având talia.	61.3, 50.0, 62.6			16 0, 20.4, 27.9			38.6, 35.2, 45.2		
Căți la mie acutiți p. infirmități	165.8, 122.7, 217.1			172.2, 113.3, 135.2			169.0, 118.0, 176.1		
Căți la mie ne dezvoltăți.	12.8, 2.0, 36.4			105.4, 6.4, 13.7			59.1 4.2 25.0		

¹⁾ De munte: Mehedinți, Gorj, Vâlcea, Argeș, Muscel, Dâmbovița, Prahova, Buzău, Putna, Bacău, Némțu, Suceva.

Conclușiunile ce se pot trage din aceste date, le voi face mai în urmă în capitolele speciale. S. e. Paludismul.

Un argument care vine éráși în favórea faptului degenerárei rasei nóstre, este talia recruților care scade necontentit, ast-fel că a trebuit a se reduce la măsurátóre, minimum cerut de 1.57, în urmă la 1.54.

Se scie că talia înaltă, de ordinar arată o constituție forte. Țéřile ce au talia mai înaltă sunt acele ce domină astă-đi planeta nóstră, căci ele coloniséđă, ele în fine sunt primele în civilisațiune.

Éta următorul tablou după Morache ¹⁾:

Talia minimum în principalele armate

Rase Germane	{	Prusia	1 ^m ,621
		séu excepțional	1 ^m ,569
		America de Nord.	1 ^m ,600
		Englitéra	1 ^m ,600
		Swedia	1 ^m ,608
		Baden	1 ^m ,570
Rase celtice amestérate	{	Francia (idem România) . . .	1 ^m ,540
		Italia.	1 ^m ,560
		Belgia	1 ^m ,570
		Spania	1 ^m ,560
Rase germano-slave		Austria	1 ^m ,553

Se scie ađi în lumea sciintifică că Francia este con-

Intermediare: Oltul, Tecuciu, Tutova, Fălciu, Roman, Vaslui, Iași, Botoșani, Dorohoiu.

De câmp: Dolj, Romanași, Teleorman, Vlașca, Ilfov, Ialomița, Brăila, Covurlui, R.-Sărat.

¹⁾ Pagina 99, «Lucrarea citată.»

siderată ca țera în care talia media e cea mai mică din Europa.

Statistica însă probază, că de și departe de a avea avantajele Franciei, noi suntem și în această privință ultimii din Europa.

Pentru acesta am făcut talia mediă după măsurătorile ce s'au făcut în recrutația de la 1874 și care vor fi în curând publicate de D-nu Dr Petrescu Zaharia.

Ast-fel găesc că talia mediă la noi pentru anul 1874 este de 1.60_a.

În Franția la 1864, căci nu am avut altă dată, ea a fost de 1.64₉. Cu alte cuvinte media taliei noastre e cu 0,04₁ cent. inferioară mediei celei mai scurte națiuni din Europa! Ce vom face, și care va fi viitorul unei țeri de pitici, bolnăvicioși, slabi, și care vorbesc numai franceza și se îmbracă în străinătate, de unde aduc pene și brânza și cartofele?...

Cât suntem de departe de mediile admise de omenii de știință ca *Liharzik*, care în urma cercetărilor se le scrupuloase, ajunge la următoarele date relative la talie ¹⁾.

Vârsta	Talia	Vârsta	Talia
(Anii îndepliniți)	de mijloc	(Anii îndepliniți)	de mijloc
18 . . .	1 ^m ,63	22 . . .	1 ^m ,71
19 . . .	1 ^m ,65	23 . . .	1 ^m ,73
20 . . .	1 ^m ,67	24 . . .	1 ^m ,75
21 . . .	1 ^m ,69		

Ceia ce e curios la noi e că media județelor de câmp e cu 0.10 centimetre superioară celor de munte.

¹⁾ Morache, «Uvrăgiul citat», p. 100.

Adunând datele de pe caietele recrutațiunei pe anul 1874¹⁾ am găsit următoarele rezultate :

1. Pentru județele de câmp, cum e Doljul, Romanaii, Teleormanul, Vlașca, Ilfovul, Ialomița, Brăila, Covurluiu, Cahul, Fălciu, Tutova, Vaslui, Iași, Botoșani, Dorohoi, talia mediă e de 1,65.₂.

2. Pentru județele de munte : Gorj, R.-Vâlcea, Argeș Mușcel, Oltu, Prahova, Buzău, R.-Sărat, Putna, Tecuciu, Bacău, Roman, Némțu, Suceva, talia mediă e de 1,55.₈.

Deci o enormă diferență, aprópe de 0.10 cent.

Media este de 1,60.₈.

Faptul cunoscut de toți că la munte sunt ómenii mai mari, nu s'ar adeveri prin cifra medie, dér se adeverese prin următorul lucru :

Din 18,000 recruți, măsurați in 1874, din județele de munte, numărul cel mai mare găsit la aceiași rubrică, a fost de 1,379 la 1.65 cent. Pe când la județele de câmp, din 20,645 recruți, cei mai mulți aflați la un loc, au fost de 1,659 la 1.59 cent. înălțime.

Prin urmare talia potrivită, miđlocie e mai numerosă la noi in județele de câmp și de aci și media mai mare.

Taliile extreme insă sunt mai numeróse la munte, acolo avem din 18,000 recruți, 1,379 la 1.65 cent., dér tot acolo avem și piticii.

Étă ce găsesec in raportul oficial al D-lui Dr Nicolescu I. relativ la recrutația din 1879 in județul Mușcel.

„Pentru statură mai mică de 1.54 metru s'au ex-

¹⁾ Lucrarea D-lui Dr Z. Petrescu.

clus 37 tineri, 5 din aceştia aveau *aparența unor copii de 7—10 ani!* După cum se vede in tabela No. 4, minimum de statură a fost 1.24 metru și maximum 1.83 metru.“

D-nu Doctorand Spiroiu, ce făcea parte din această recrutație, 'mî declară că din comunele Nucșóra și Corbił, s'au adus mai mulți recruți de 20 ani, in *brate* de mu-mele lor, atît erau de mici, bolnăvicioși și degenerați!

Este cred pe deplin constatat că atît in privința ta-liei, cît și a infirmilor țera noastră este pe o treptă forțe jósă, ast-fel că putem a numi starea de astă-đi, stare de malatie, de suferință, de descrescere, de de-generare, de pierđanie.

Viitorul va proba decă vom sci să inchidem aceste enorme rane, séu care va fi sórta noastră.

Pentru a nu fi acusat de esclusivism in idea ce susțin relativ la degenerarea physică a rasei nóstre, finesc cu următorul raport sciințific ce unul din dis-tinși medicii militari recrutați la Olt in 1879, D-nu *Dr Dima Georgescu*, a făcut serviciului sanitar al ar-matei. *Acésta'ı face cea mai mare onóre.*

„După cum se vede din tablourile tinerilor scutiți pentru infirmități, numărul lor se urcă la 210 din 1,125 inscriși pe listele de tragere la sorți, ceia ce face că la 100 tineri inscriși s'au găsit 10 infirmi.

Numărul infirmilor este prea mare și acésta pro-vine, pe de o parte din *reava hranı* a locuitorilor aprópe din intrégul district, — exceptând plasa Șerbă-nești — căci este unul din cele mai sêrace districte din țera; pe de altă parte ceia ce face ca numărul infirmilor să fie mare, este că *chiar bótele puțin grave,*

trec foarte lesne la stare de chronicitate și acesta din cauză că bietului țeran nu numai că nu i se tratădă bóla la timp, dér in cele mai multe casurî nici o dată.

S'a dus timpurile când se dîcea că déca vrei s'ei un tip de sînătate, s'ei te duci la țeră c'ei vei găsi de sigur printre locuitorî; timpurile acelea au trecut, de la copil p'ene la b'etrân, nu citesci in fisionomia lor de cât vestejirea physică, chloroanemia p'ene la hydremie, imb'etrânîți inainte de v'erstă și cu moralul foarte ab'utut. Am cercetat care este cauza și peste tot locul am aflat că s'ierăcia a prins rădăcinî la țeranî, toți se plâng că sunt înglodatî in datorî din care nici ei nu știu cum vor putea esi.

Așa dér, c'un moral vecinic ab'utut și hrană ce d'abia 'i potolesce colicile inainte merg'itoare ale completei inanițiunii, eti starea lor ordinară.

Asemenea individe nu ne putem aștepta s'ei dea nascere la copii viguroși și plini de sînătate, din contra copii lor vin in lume cu scrofula și rachitinismul și tot pentru impovărarea suferințelor morale ale bietilor p'arintî.

Serviciul medical prin sate este o parodie, cele mai multe plăși nu au medicî, puținile care au medicî, acestora nu li se dă mijlóce ca s'ei și potă exercita arta, și prin urmare s'ei vie in ajutorul bolnavilor:

1. Sunt réu plătiți, de unde nu pot avea trasura cu cai s'ei se potă transporta in plasă.

2. Comitetele permanente nu le dá de cât prea puține medicamente in raport cu necesitățile. S'a v'edut mai mult de cât o dată medicî care pe la incepetul al 2-lea trimestru al anului, s'ei nu mai aibă nici un grăunte de medicamente, r'espund'endu'i de la „Comitet“

numai avem fonduri, s'a epuizat fondurile medicamentelor pentru anul acesta."

3. Sub-prefecții ne știind de cât de frica prefectilor, nici nu bagă în seamă pe medicul plășei, 'l consideră ca pe un inferior, nu 'l ajută cu autoritatea sa în nimic, așa că medicul fiind desconsiderat de puterea plășii, autoritățile comunale se dau la fund când sosesc medicul în plasă și bietul medic decât găsesce vre un vătășel este prea fericit ca să-i scotă mamele cu copii la vaccinat sau să-l ducă pe la cei bolnavi.

Până când nu se va face în fiecare plasă un spital și o farmacie cu medicamente de întâia necesitate unde să se caute numai boalele acute; până când nu se va da țeranului primele noțiuni de igienă, sau primul ajutor; până când boalele încă acute, nu vor fi căutate în spitale; până atunci comunele noastre rurale rămân ceea ce sunt, niște vaste spitale cu boale cronice.

Și cei ce cânt brațul vânjos al țeranului, că ei sunt susținătorii nemului Românesc, că ei sunt temelii țerei, ar face mai bine să plângă starea deplorabilă a țeranului, și să se îngrijescă, căci vai de edificiul a cărui temelie e putredă."

Onoare armatei și țerei, că are un medic cu atâta inimă și instrucție, onoare D-lui Georgescu Dima, căci a știut să difere așa de mult de acei ce nici nu și-au trimis raportul științific.

Cu ast-fel de medici, țera tot nu va peri. Sunt foarte veseli, că pot da diuă acestui important raport, destinat a muceți la Arhivă.

RELELE HYGIENICE LA ROMANI

«Ori-cine practică medicina în țera Românească, trebuie a avea în vedere următoarele puncte cardinale : Paludismul, Alcoolismul și Syphilisul. Ele fac ca și fenomenele morbide și tratamentul să diferețe mult la noi.»

Dr. Marcovici, „Cursul oral de clinică medicală.»

Cunoscem pênă acum ca fapte pozitive următoarele date ce trebuie a le avea din nou în vedere :

Descrescerea noastră ;

Degenerarea rasei noastre ;

Imigrația ce se face pe o scară de tot mare.

Maî 'nainte însă de a discuta adevărata cauză care produce aceste efecte, să vedem și alte câte-va rele de care suferim.

Acestea le-am putea numi, pur și simplu rele igienice, cu tóte că adevărata lor origină este tot aceia ce le produce pe primele.

Relele igienice și ele se pot divisa în 2 clase la noi :

1° Rele ce influențedă asupra întregii populațiuni

a țerei, fără considerațiune de rasă, spre exemplu : Paludismul.

Dér vom videa că chiar această cauză morbidă influențedă in rău mai mult asupra elementului Român din țără, din cauză că el fiind in condițiuni igienice mai rele, este mai curênd influențat.

Tot ast-fel este și cu malatiile veneriene, din cauza numărului mic de insurători la Români.

Éta pentru ce israeliții sunt mai rar atinși. Aud adesea ȓicându-se, că ei sufer mai puțin din cauză că sunt mai morali.

Nu este acesta adevărata cauză.

Ei sufer mai puțin, ei sunt chiar *in cercul lor și in relațiile ce au* numai cu ai lor însă ¹⁾, *mai morali*, din cauză că pot a'și permite să se însóre mai curênd ca Românii ; séu, cel ce se însoră la 20 ani, riscă mai puțin a avea aceste malatii.

Alcoolismul are aceiași cauză determinantă, ce produce toate relele de care suferim, și e direct provocat prin alimentația insuficientă, ceia ce vom trata pe larg, in un articol special relativ la post.

Postul, călugării, credințele religiose și nenumăratele superstiții sunt éráși un rău propriu Românilor, din cauză că cei puși in capul afacerilor, au copiat pentru noi instituțiile franceze, dér nu au căutat a combate, a desrădăcina deprinderile acestea ce fac fórte mult rău in țera noastră.

Pentru toate aceste sunt capitole speciale, pe care voiu căuta pe rënd a le desvolta aici.

¹⁾ Căci moralitatea lor către noi o cunoșcem destul de bine.

In urmă, vom vedea relațiunile ce există între cauza principală și ele.

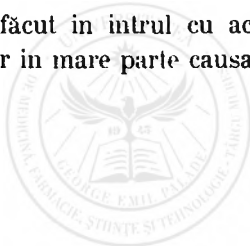
Voiu căuta de asemenea a arăta rēul ce rezultă din educațiunea și instrucțiunea noastră, în străinătate, și în afară de cercul familiei și a intereselor Române.

Adăogați pe lēngă acesta rēul ce rezultă și economicescē pentru țēră, căci sume enorme se pierd pe fie-care an cu crescerea în străinătate, pe când avem destule scoli în țēră.

Voiagiurile sunt de asemenea un bun mișloc de des-puiere pentru noi.

Tôte aceste în câte-va decenii au costat miliarde pe țēră. Ce s'ar fi făcut în intrul cu aceste sume ?

Noi suntem dēr în mare parte cauza relelor noastre !

DESPRE PALUDISM

«Malatiile, n'au fost aruncate după întâmplare pe pământ. Decă ele au în un loc focarul de predilecție, decă ele sunt endemice în o regiune, acésta e numai din cauză că acolo sunt rațiunii pentru a le face să nască și să le întreție.»

A. Lacassagne, „Précis d'hygiène privée et sociale.” Paris, 1879.

«Mii de copii pier pe fie-care an în urma frigurilor, și mii de muncitori sunt puși în neputință d'a lucra în timp de mai multe săptămâni tot din pricina frigurilor.»

Dr Obedenaru, „Despre Friguri,” București, 1873.

«Frigurile nu numai fac ca populațiunea să nu se mărească, dér acésta malatie cauză degenerarea fizică și intelectuală a rasei.»

Dr Obedenaru. „Scrisóre către redactorul Românului.” 1871, Iuliu.

Efectele paludismului se trădă medicului prin ne-númerate afecțiuni febrile a căror tip póte să fie luat, febrile intermitente, numite *friguri* în limba populară.

Nu numai aceste afecțiuni sunt rezultatul paludismului, dér acésta cauză morbidă influențată chiar mersul, forma și durata, a ne-númerate afecțiuni inflamatorii, etc., cărora omul este de ordinar supus.

Ceia ce este mai grav e că această cauză morbidă, debilitând organismele prin alterațiunea profundă ce aduce sângelui lor, face ca locuitorii ce trăesc în astfel de condițiuni să fie mai curând victima nenumăratelor malatii, și ceia ce este și mai grav e că densiții în aceste condițiuni au o putere de rezistență cu mult mai mică.

Durata malatiilor în modul acesta este prelungită, symptomele și gravitatea lor schimbate în mai rău, convalescența este grea și dificilă și mortalitatea foarte mare.

Starea lor normală este următoarea, ceia ce lesne se poate vedea la noi, de unde pare a fi copiat acest tablou :

„Locuitorii mlaștinelor au o fisionomie caracteristică și poartă oricum semnul tristelor condițiuni în mijlocul cărora trăesc : fără a vorbi de miseria ce-i apasă, constituția lor este, de la nașterea lor chiar, foarte alterată, printr'o cachexie specifică caracterisată prin o talie foarte mică, o culoare pământoasă, o moleciune particulară și un fel de umflătură a țesăturilor, sărăcia sângelui, desvoltarea exagerată a pântecelui, îngurgitarea ficatului și a splinei, tendență la hydropisii, starea de lăncețire și lene a inteligenței și a sistemului nervos întreg¹⁾.“

Etatea medie este cu mult inferioară în aceste localități.

În Europa sunt mai multe localități renumite pentru paludismul lor, astfel sunt marea pontificale de lângă Roma, a căror rea influență asupra locuitorilor este bine studiată astăzi și cunoscută deja din timpul Romanilor.

¹⁾ *Amb. Tardieu*. Diction. d'hygiène publique, volumul 2, Paris.

In Franca sunt tot așa de bine studiate localitățile palustre cum este Bresse și Sologne, renumite pentru acésta, căci vieța medie a locuitorilor este de 19 ani, pe când in provinciile vecine ea este de 37—38 ani !

Villermé, a demonstrat de asemenea, prin cercetările séle statistice că *mortalitatea copiilor din țările séu regiunile mlăștinoșe este fórte mare. Ast-fel decă admitem că mortalitatea copiilor din părțile salubre este reprezentată prin 1000, aceia a copiilor din părțile palustre este de 1546.*

De aceia cu dreptate se ȃice că : „Efluviile mlăștinelor, duc mórtea in drumul lor, decimédă copii și ómeni, depopulédă orașele și reduc in o proporție spăimântátóre durata medie a vieței umane ¹⁾.”

România este una din țările cele mai palustre din Europa.

Acéstá particularitate o datoresce la mai multe cauze :

I-ia Mulțimea riurilor ce o străbat in tóte direcțiunile.

In privința mulțimei riurilor, piraelor și diferitelor isvóre ce abundédă in țera nóstrá, nu putem de cât a fi fericiți, căci hydrografia naturalá a țerei nóstre este atât de bine și abundent inzestrată, că afará de micí excepțiuni sp. ex. marele Bărăgan din Ialomița, și o parte din județul Covorluiu, țera nu suferé mult de secetá in timpul verei.

Ceia ce este de un avantajiu și mai mare e că majoritatea riurilor din acéstá țerá sunt ast-fel dispuse, in cât prin topografia României, diferite canalisări și

¹⁾ *Amb. Tardieu.* Lucrarea citată, volumul 2.

drenagiuri s'ar putea face pe o scară întinsă și nu mult costisitoare.

„România cu riurile séle cele multe, a căreia suprafață așa este formată, în cât de la pôlele munților pêně în Dunărea și în Prut, câmpiile séle întinse au o înclinațiune lină, este fôrte aptă pentru irigațiune. și fie-care pîriu, fie-care rîu pôte servi ca basă a unui întreg sistem de irigațiuni parțiale, și trebuie să ne mirăm pentru ce pêně acuma nici unul din proprietarii cei mari cari în tot anul călătoresc prin țările cultivate ale Europei nu au imitat esemplul cel bun și n'au luat inițiativa, de a introduce irigațiunea pe moșiile prin care ar întrei venitul și valoarea lor¹⁾.“

Presintă însă un desavantajiu aceste numeroase cursuri de apă, desavantajiu ce ține mai mult la neciința séu la lipsa de bună-voință de a voi să ameliorăm starea noastră.

Cea mai mare parte din aceste riuri, etc., nu au nicăiri în mersul lor întărituri făcute pe margini, cel puțin în locurile mai expuse, ca ast-fel să pôtă opri chiar miclele revărsări de apă.

Acest rău e cu atât mai mare, cu cât majoritatea acestor riuri isvorând din munții Carpați, la înălțimi ce variază între 500 și 800 metri, căldurile ce se succedă la noi curând frigului, aduc o topire repede a zepedei de la munte, producând adeseori inundațiuni colosale, cari dau loc la balți și mocirle destul de întinse și funeste sănătăței publice.

Chiar ploile mici, din cauza despăduririi sistematice a munților nostri, aduc aceleași rezultate.

¹⁾ Frank. Rev. Științifică, 1879.

Cursurile riuilor noastre adesea ori în zig-zag fac ca luncele lor să conțină nenumărate bălți și mocirle ce scad sau cresc neconținut, toate însă acoperite de diferite plante ce cresc în apele stătătoare putride, ceea ce face ca atmosfera ce încongiură tot decursul acestor ape să fie infectă din cauza efluviilor palustre.

Căci se știe că „Mlaștinele, iazurile, lacurile, fluviurile revărsate, malurile mării descoperite, înbucarea riuilor, canalelor, scufundările, terenurile date întâia oră agriculturii, despăduririle, șanțurile, bălțile, riuurile, rezervoarele chiar, pot cu același tillu, și cu totă varietatea condițiilor, a deveni focare de emanațiuni miasmatică unde se strică și se consumă sănătatea și constituția indivizilor ce sunt expuși, prea adesea ori a populației întregi¹⁾.”

Ceia ce este mai grav, e că multe din aceste riuri, din cauza enormului volum de mlașcă ce duc în suspensiune apele lor, fac ca albia lor să fie mai naltă ca terenul pe care se află: acesta se poate vedea chiar în București, căci multe din stradele Bucureștiului au nivelul mai jos decât al Dâmboviței; tot în această condiție se află Sabarul, ceea ce face ca la cele mai mici creșteri de apă, kilometri întregi din câmpiile vecine, acoperite cu bucate, să stea câte-va luni sub o cantitate enormă de apă. Este dâr de cea mai mare necesitate ca să se reguleze cât mai curând albia acelor riuri, ale căror inundațiuni sunt mai bine cunoscute și cari dau loc la efluvii pernicioase sănătății locuitorilor din vecinătate, căci: „Lucrările de desecare și de drenaj fac solul propriu culturii și prin urmare inofensiv omului²⁾.”

1) *Amb. Tardieu. Marais. Dict. d'hygiène publique, tome 2.*

2) *Lacassagne. Lucrarea citată.*

II-lea. Prezența marelui fluviu danubian, care deca ne aduce mari avantaje prin lungul său parcurs la fruntariile noastre de sud, ne presintă însă și marele desavantagiū prin faptul că malul său stâng fiind mult mai jos de cât cel drept și adese ori mai jos de cât nivelul mediu la cari ajung apele in timpul inundațiilor, fac ca ele să se reverse cu inlesnire și ast-fel să constitue un lung șir de bălți și mlaștine nesănătoase mai pe totă întinderea sa.

Vorbind de frigurile perniciose, D-nu Dr Obedenaru dīce : „Sunt însă destul de dese la gurile Dunărei (Galați, Reni, Ismail). In acele locuri riul se revarsă ; apoi reintrând in albia lui, lasă pe margine locuri pline de un nomol infect (puturos), de nu poți trece pe acolo fără să'ți astupi nările. Din aceste noroie ies miasme mult mai otrăvitoare și pe cari vântul le duce la câți-va kilometre de distanță.“

In resbelul Orientului, Dobrogea devenise pentru armata francesă, un adevărat mormēt, se putea triumfa puțin prin dose mari de chinină. Dobrogea părea din acest punct de vedere, tot atât de perniciōsă trupelor francese, cum insula Wolcheren situată la gura fluviului Escaut, devenise trupelor englese. Se scie că la 1809, prima August, debarcară acolo 50,000 soldați. La 30 Septembre, două treimi din armată erau incapabili de serviciu, și mureau pe săptămână câte 250 soldați.

Același efect pernicios 'l-am observat și noi in timpul campaniei când armata noastră ocupa de la Maglavit, Moțaței, Calafat, Poiana, Piscu, Rast, Beket, etc., pēne la Turnu-Măgurele, malul Dunărei. Soldații cari

se scoborau la avant-posturi, de sigur 50% aveau a doua și frigurile. A trebuit chiar să se decidă, vădându-se numărul mare și neconținut crescând al bolnavilor, a li se da câte 0,50 centigrame de chinină de fiecare soldat când pleca la post ca mijloc profilactic.

III-lea. Superficialitatea păturii de argil face ca multe localități chiar de la munte să fie palustre, căci ea constituie o piedică ca apa meteorică, séu prin revărsări, să nu se absorbă prin imbibitiție, dér să zacă la supra-fața pământului căci nu pôte a pătrunde mai în jos.

IV-lea. Intinderea terenurilor cultivate din ce în ce mai mult.

V-lea. Despădurirea sistematică a munților și pădurilor de câmp.

Ast-fel județe întregi chiar de câmp, care odinioară erau în mare parte acoperite de păduri, astăzi abia deca au un pom, două, în grădinile particularilor ; s. es. Teleormanul, cuvânt care în limba turcă înseamnă „pădure nebună,” astăzi nici o urmă de pădure nu se mai află în acest județ, ast-fel că deca Turcii ar mai intra în țară, câmp nebun ar fi numele ce ar trebui să-i dea, căci nici un arbore numai există într'insul. Tote acele păduri ce constituiau în timpuri meteresele naturale ale Românilor, atât în contra inamicilor cât și în contra paludismului au disparut cu desăvârșire.

Acésta a produs un mare rău : schimbarea condițiilor meteorologice, de care ne resimțim și în urmă înmulțirea bălților.

„Despădurirea unui munte, este destrucțiunea unui număr de parafulgere egal numărului arborilor ce se

taie; acesta este modificarea stărei electrice a unei țări întregi ¹⁾.”

Despădurirea a fost răul cel mai mare ce am făcut.

Tristele séle efecte se observă și in alte părți.

„Un fapt care ar putea fi neglijat și care este de natură a da o precioasă învățatură, consistă in aceea că in regiunile cu sol argilo-silicios și cu sub-sol impermeabil ²⁾, cum e Sologne, Dombes, Gascone, *despădurirea este origina stărei actuale de lucruri, și se poate legitim a atribui acestei cauze, landele, bărăganele, cotropirea apelor, terenurile mlăginoase, stabilirea iazurilor, insalubritatea și depopulația. De aci se poate înțelege cât beneficiu ar resulta de a readuce aceste locuri la starea lor priimitivă. De aceea pe acest princip sunt basate proiectele de insanătoșire ale Soloniei și care consistă in stabilirea de canale, irigațiuni, drenajuri și repădurire* ³⁾.”

D-nu William Wilkinson, descriind caracterele physice ale solului, faunei și florei României, in un studiu publicat la 1842, ătă ce ăice despre Român: „In fine omul, cap de operă a naturii, este aci greoi și môle. Fără pasiuni violinți, fără energie in caracter. el manifestă o repulsiune firéscă contra a tot felul de munca corporală séu intelectuală. Negreșit că aceste dispozițiuni pot proveni din cauze morale. dér in România cauzele physice sunt cel puțin tot atât de active ⁴⁾.”

D-nu Hăjdău ⁵⁾ voesce a combate această idee susți-

¹⁾ Arago.

²⁾ Ceia ce esto fórte adesea orí la noi.

³⁾ Amb. Tardieu. Lucrarea citată, volumul 2.

⁴⁾ Veđi «Istoria critică a României,» pag. 169 Hăjdău, 1875.

⁵⁾ Idem p. 170 și înainte.

nută și de Dr Obedenaru și caută a arăta că aceleași condițiuni erau și mai înainte.

D-sa dice, vorbind relativ de paginile marețe ale Istoriei noastre :

„Au atunci nu era in Muntenia tot felul de mlaștine și mocirle cu funestele lor efluvii febrifere? au nu era o temperatură tot atât de extremă in frig și in arșiță, in uscăciune și in umiditate? au nu erau toate motivele morbide, pe câte vi le-au spus și pe câte a uitat încă să ni le înșire Wilkinson, in cât le vom spune noi înșine mai la vale?

Și decă altă dată, in fața unei presiuni physice analoge, Românul de la Dunăre a putut să uimască lumea prin mărimea personalității sële, cum dér de nu se bucură el actualmente de aceiași imunitate contra aceleiași acțiuni exteriore? și decă nu se mai bucura astă-zi, apoi ôre prin ce specie de tranșițiune, redobândindu-și vechia-î aptitudine, ar putea să se bucure încăi mâine séu poimâne.“

D-nu Hăjdău uita că toate se schimbă cu timpul, ast-fel că decă noi ne resimțim de efectele paludismului insutit ca străbunii nostri, cauza este că padurile au dispărut in mare parte, mlaștinele s'au înmulțit, pământurile de curënd arate s'au îndecit și că, poporul se nutrește cu mult mai rău ca înainte, forțat însă a munci necomparat mai mult.

Inmulțirea principiului morbific, și scăderea puterei noastre de resistență prin condițiunile noastre de viață actuale, étă adevărata caasă ce face ca paludismul să ne fie cu mult mai pernicios acum. *Omul se schimbă in bine séu in rău după condițiunile mediului in care trăește.*

„Aerul, apele, solul, sunt, in ordinea vecinic adevărată, indicată prin părintele medicinei, isvóarele din care omul sórbe viața, și a căror alterațiune póte nasce *malaria și mórtea*. A întreținea puritatea lor și destrugând principiile vătămătóre care pot a se face séu imprăștiia, trebuie a tinde *hygienistul și trebuie* a conlucra tóte methodele raționale de însănătoșare. Ele se indréptă in acest cas la *condițiunile geografice, geologice și climatologice* a unei localități, și pot consiste in acele mari lucrări de colonisațiune, de defrișament, de uscare și cultura, care transformă puțin câte puțin fața globului, și arată in óre-care mod, primii pași ai civilizațiunei¹⁾.”

Noi am schimbat in réu condițiile igienice ce influențedă asupra aerului, apei și solului, și pentru acésta ne resimțim in un grad mai mare.

Căci: „Tóte evenimentele se légă. O pădure despre nord fiind tăiată, se schimbă vânturile, secerișul, artiile unei țéri, moravurile, guverneméntul. Noi nu vedem insă acéstă inlănțare, a căria primă verigă, se află in eternitate²⁾.”

In acéstă privință sunt esemple istorice.

Ast-fel :

„Egyptul, altă dată canalizat, drenat, era avut, in-floritor, și avea gustul sciințelor și artelor. Asta-đi canalele sunt distruse, apa zace pretutindinea, locuinițele sunt nesănětóse; dupě humiditate, malatia, des-curagiarea, fatalismul și miseria. Holanda este curată și activă, pretutindinea apa este inchisă și mănținuta.

¹⁾ *Amb. Tardieu*. Dict. d'Hygiène publique, tome I, Paris, 1862.

²⁾ *Helvetius*, Paris, 1818. Veđi «Istoria Critică» Hăjděu, tom I, 187, Bucurescí.

și în lumea nouă, acest mic popor are cea mai frumoasă colonie ¹⁾.”

Chiar D-nu Hăjdaș, cu multă dreptate ține : „Unirea d'între pământ și nem, pe basa căria se înalță o națiune, e atât de strinsă, în cât pământul resfrânge în toate ale séle imaginea nemului, și nemul resfrânge în toate ale séle imaginea pământului ²⁾.”

Pământ cred că înseamnă nu numai solul, dér și fauna și flora de pe el ! La ce ar fi bun un pământ sănătos ce nu are nimic pe el ? Mai bine pătat cu inocirle dér și cu ce-va câmpuri agricole. Răul e însă când mlăștinele otrăvesc atmosfera și când câmpurile ce produc nu nutresc pe acei ce le muncesc cu sudorea lor. Acesta e cazul la noi.

VI-lea. Ne luarea nici unei măsuri active pentru canalizarea séu scurgerea diferitelor bălți.

Oprirea acestui rău.

Din această cauză în munți chiar, paludismul este foarte răspândit, și mai numai din indiferență, căci grație pantelor, scurgerea ar fi foarte ușoară.

„Intoxicațiunea palustră este mai frecventă de cât ideea de munte permite a crede această, căci focarele de intoxicațiune sunt numeroase și în toate văile, ce dau asil comunelor, sunt topile, heleste, smircuri și baltăe numeroase ³⁾.”

Tot D-nu Dr Manolescu, care a fost 9 luni medic în plasa Buzăului; étă ce ține relativ la disecarea palușilor din acel plaiu ⁴⁾.

1) *Lacassagne*. «Hygiène privée et sociale» pag. 280, 1879, Paris.

2) *Hăjdaș*, «Industria națională față cu principiul concurenței.» București, 1866.

3) *Dr Manolescu*. «Jurn. Soc. Sciinț. Medicale» No. 14.

4) «Inalubritatea caselor din plaiul Buzău, No 9, al Jurnalului Societății Științelor Medicale. București, 1879.

„Aceștia în plaiul Buzău ca și în cele alte două plaiuri, sunt în număr însemnat în lungul râului Buzău și al afluenților lui. În jurul unor comune sunt paluși întreținuți chiar pentru câte-va oca de pește și pentru plăcerea rațelor și a găștelor; ast-fel totă marginea răsăritenă a Pătârlagilor, reședința plaiului, este limitată de mai multe mici heleșteie, tot atât de infecte ca și cea mai palustră haltă; și în com. Odăile, plaiul Pîrscov, în chiar cătunul cel mai principal, este o baltă mare pentru păsări. În alte comune cu facerea unor părți de șosea s'au stabilit paluși eterni, precum se găsește în lungul central comunei Cislăul, Viperești, etc.

Topilele nu lipsesc nici la munte.

Scurgerea lor și înlocuirea cu o dărâmată de mal plantată apoi nu sunt dificile, căci în general palușii sunt aproape de un riu său sub vr'un mal.“

Acest rău nu se observă numai la Buzău.

Poate că acolo se observă mai puțin decât în alta parte.

Totă județele de la munte, mai ales de când s'au despadurit sufer de efectele efluviiilor palustre.

Facerea șoșelelor și a drumurilor de fer, au contribuit mult de asemenea prin terasamentele ce lasă goluri apei, său care împiedică scurgerea pâraielor.

Unul din punctele capitale este că paludismul are o influență cu atât mai deleteră asupra locuitorilor unei țări cu cât aceștia se nutresc mai rău.

„Resistă mai bine (stă fără să'l pese) în contra miasmelor ceî cari au un nutriment, o mâncare substanțială (carne friptă) și vin bun 1).“

„Germanii fixați în țară de două generațiuni nu mai

1) «Despre friguri» Dr Obedenaru, 1873, București.

sémână cu Germanii cari au sosit de curênd . . . Ei (Germanii de douë generațiuni) au fost modificați de miasme, de și acêstă modificațiune este mai puțin pronunțată de cât la locuitorii țerei . . . Am ȕis că urmând cine-va un regim convenabil (nutrindu-se foarte bine), pôte rezista in contra acțiunei miasmelor. Pentru acest motiv străinii nu sunt așa des prinși de friguri. Voim sê vorbim de străinii cari nu observ postul riguros impus de biserica Orientului ¹⁾.”

Acêsta se probedă și prin faptul următor, căci se scie că Evreii fiind mai avuți, se nutresc mai bine ca Românii.

La 1872 D-nu Dr Obedenaru a făcut o statistică a intoxicațiilor palustre dupë rase.

Ast-fel din copii căutați in spital, Evreii atinși de intoxicația palustră erau $\frac{56}{100}$.

Românii, Germanii, Bulgarii, Țigani, Ungurii, căutați in aceleași condițiuni prezentau $\frac{60}{100}$.

La consultațiile gratuite primii aveau $\frac{50}{100}$, ceil-alți $\frac{53}{100}$ ²⁾

Chiar din cifrele brute se vede un escedent suficient cu cele-l-alte rase.

Trebue insă a avea in vedere douë lucruri :

1. Că s'a pus lêngă Românii, Germanii cari se nutresc cu mult mai bine, cea ce probedă chiar D-nu Dr Obedenaru.

2. Se scie că Evreul la cel întêiu acces de friguri se presintă la spital. La cea mai mică sgârietură el alérgă la medic.

¹⁾ Dr Obedenaru, «Scrisóre către Red. Românului» 1871, Iuliu.

²⁾ Veți Dr Obedenaru. «Cercetări asupra intoxicațiunei palustre» Bucuresci, 1873.

Românul în special, și'mi aduc aminte bine de când am fost ca secundar la spitalul de copii, că cu accese simple nu veneau, și recurgeau la spital numai când erau în starea de cahezie avansată a acestei afecțiuni, precum și a altora.

Mi s'a întâmplat să văd Ovrei ce veneau acolo cu copii, fiind că li se păreau că nu au dormit bine noaptea, pe când Românele ne aduceau aproape cadavrul, ce adesea rămânea trecut între eșii din rubrica neagră, și la imputarea ce le făceam, ele ne spuneau, că câte alea le-a mai făcut, și descântece și altele! . . .

E o cestiune de cultură, de bună direcție, ce noi nu am căutat a da populațiunii noastre nici chiar celor urbane.

Am făcut spitale, dăr beneficiedă în mare parte de ele străinii, pe când Românii dispar necăutați.

Etă de ce cifrele de mai sus, cu totă diferența lor în rău, nu arată de loc adevărata și trista stare în care se află populația Română vis-a-vis de cea străină în ce privesce efectele paludismului. Românii sufer cu mult mai mult, din cauză că se nutresc rău.

Regimul ce ei urmădește e foarte departe de acel ce ei ar trebui să'și procure.

„Alimentele suficiente, sănătoșe și substanțiale sunt recomandate; ele vor trebui în același timp, a fi tonice și ușor stimulente. Usul moderat al vinului, liquorilor, dăr cu deosebire al cafelei, are o mare utilitate în localitățile mlăstinoșe.“¹⁾

„Va trebui să se evite întrebuițarea, ca băutura apasă, a apelor ce provin din bălți stătătoare, aceea a citernelor,

¹⁾ A. Becquerel. *Traité d'hygiène*, pag. 293, Paris.

câte-o dată chiar aceia a puțurilor ¹⁾ mai înainte de a le fi supus la fierbere și la aerăție, séu mai bine încă filtrațiunei pe cărbune animal ²⁾ “

Ei sufer mai greu, din cauză că se caută cu babe, séu neingrijesc malatia lor.

Din acéstă cauză ei presintă și o mortalitate mai mare.

Numărul celor atinși de efectele paludismului la noi este enorm. Ceia ce probédă gravitatea lesiunilor ce ele produc e că nenumérați pacienți nu pot fi curați de cât stând și încă mult timp in spital.

Splinele enorme in țera noastră sunt ce-va spăimântător. Streinii vędënd descrierea lor, ponderea lor de 3—4 kilograme, mărimea lor chiar in timpul vieței in-tauterine, durerile ce causédă, ei nu ar crede, căci acestea sunt atâtea fapte curiose pentru majoritatea țerilor din Europa cari nu cunosc bine paludismul.

Phenomenenele intoxicațiunei palustre sunt fôrte variate și ași putea đice că ²/₃ din forma tutului mala-tiilor in genere, o imbracă adesea și intoxicațiunile palustre.

D-lor Dr Obedenaru și Marcovici, le vine pe de plin onórea de a fi desvoltat prin scrieri și clinici, atențiunea mai multor generații de medici, asupra nenumé-ratelor forme cu care se presintă acéstă afecțiune.

In privința numărului celor atinși, n'are cine-va de cât a trece lá țera. paliditatea mai ales a copiilor e cumplita, o paliditate páméntósă, hydremică la culme,

¹⁾ In acest cas sunt apele din puțurile ce se află in vecinătatea unei mlăștine, sau a puțurilor ce se află inconjurate de bălți, cea ce mai tot-d'a-una e casul lanoí, unde se-care e inconjurat de o baltă verde. Cel ce se apropie de ele se intoxică și prin apă și prin aer.

²⁾ *A. Becquerel. Traité d'hygiène, pag. 293, Paris.*

burtele umflate din cauza hypertrophiei splinei, lănce-
délă, slăbiciune, ochii excavați, și tótă vara fierb în
accese de friguri.

D-nu Dr Suțu, vorbind de numeroasele casuri de ma-
nie palustră, étă ce dice ¹⁾:

„Sate întregi câte o dată sunt coprinse de friguri,
și rare ori un om scapă o véră fără a le da tribu-
tul de suferință, cu care adesea intră în iarnă, și
atunci acești ómenii slăbiți și tēmpiți de bólă, par
nise adevērate fantome.“

Căutând a proba natura acestor manii de origină
palustră ce cedēdă Chininei, Hydrotherapiei, regimului
tonic, D-sa aduogă :

„Acéstă propozițiune nu va părea de loc esagerată,
dēcă se va cugeta la constituțiunea geologică a României,
una din țērile cele mai bătōse din Europa. Ceia ce is-
besc, dupē noi, constituțiunea și forțele țēranului Român
este, nu alcoolismul, frecuent și desastros în orașe, ci re-
gimul alimentar vițios și paludismul. În unele districte
chiar, miasmul palustru lucrēdă ca o causă puternică
de degenerescență a poporului, fizică și morală. Acest ade-
vēr n'a fost contestat nici de acei cari s'au ocupat de
istoria României. Miasmele palustre au decimat popu-
lațiunea unor localități mai tare de cât ce au putut
face invasiunile străinilor. Orașe și sate, populose în
timpul lui Herodot și Strabone, au fost despopulate
numai și numai prin emanațiunile deletere ale locali-
tăților în vecinătatea cărora erau așeđate ²⁾. De și re-

1) «Alienatul în fața justiției» Dr Suțu, 1877, pag. 143.

2) Veđi Hasdeu, Istoria critică a Românilor, vol. I, p. 169 și următ.
Edit. 1874.

inoirea populațiunii prin elemente străine se face neincetat, de și civilizațiunea învață pe Român a lupta cu mai multă eficacitate contra relelor inerente pământului său, totuși miasmul palustru continue a'și exersa pernicioasa sa influență : *Senilitatea precoce, leziunile organice, apatia mintală, mortalitatea sunt mai pronunțate în România de jos de cât în muntenia, unde țeranul este și superior fizicesce și moralicesce.*"

Mortalitatea produsă prin această afecțiune și mai ales prin diarreele, dysentheriile, afecțiunile pseudo-typhice, etc., la care dă nascere, e enormă.

Ast-fel între 1872—78 cel mai mare număr de pacienți căutați în spitalele Eporiei din București, au fost atinși de această malatie.

Éta mersul acestei malatii, și spre fericirea noastră numărul lor merge descrescând :

	No. total al morboșilor	Afecțiuni de intoxicație palustră	Căți la mia morboșilor
În anul 1872	12,104	2,133	176.2
" 1873	12,680	2,157	170.1
" 1874	12,488	1,360	108.8
" 1875	13,596	1,335	98.1
" 1876	12,387	1,362	109.9
" 1877	10,022	1,252	125.2
" 1878	12,346	1,456	117.9

Astfel aproape 20 la % din totalul pacienților căutați în spitale, sufer de efectele intoxicațiunii palustre.

Și câte diagnose încă nu ar trebui schimbate tot în cadrul acestei afecțiuni.

La țără, cel puțin 50 la % din suferințele sătenilor, trebuie a li puse pe socotela acestui rău.

Aprópe tóte lungorile ¹⁾ fierturile, gálbinelele, vátémăturile, urdinárele, slábiciunile, ametețele, etc., etc., sunt produse prin efluviile palustre.

Nu voiu uita nici o dată descrierea oribilă a acestei afecțiuni, ce ucide și chinuesce copiii, ce'mi făcea un preot de la Popesci, plasa Dâmbovița.

Orașe mari chiar, in țéră nóstră, au părți din ele și chiar in centru (cine nu cunoșce Cismegiul?) care nu fac prin mocirlele lor de cât a infecta populația péné și a quartierilor mai sănétose.

La recrutația făcută in 1879, s'au respins de la sorți 99 de tineri numai și numai din cauza *splinei enorme*. Trebuie a fi fost ce-va colosal, căci se scie că medicii noștri sunt deprinși cu acéstă afecțiune, și cunosc că adesea ori acești recruți in spitale sunt vindecați prin chinină.

La munte chiar, punctele cele mai inalte nu sunt scutite, mocirlele la noi sunt in tóte părțile, acésta am am avut ocasiune a observa de doui ani la Sinaia in Prahova.

Mocirlele in țéra nóstră, sunt ca petele de murdării pe hainele unora, și in un cas și altul cauza e tot indiferența și deprinderea a trăi in zile rele.

Iarna chiar și in regiuni muntóse acéstă afecțiune se menține, și incă in un mod puternic.

Intoxicația sângelui de cu véră, ajunge spre a tortura organismul și in restul anului.

Ast-fel la spitalul din Némțu, care era sub conducerea distinsului și regretatului coleg Dr Ulea, s'a pu-

¹⁾ Ei numesc lungóre, tóte afecțiunile typhice, typhoidale, séu casul cel mai frequent, typho-palustre (langóre, langor-ia).

blicat o statistică regulată pe câte-va luni. Făcând suma totală a intoxicației palustre, etă ce găsim ¹⁾ :

SPITALUL DIN NÉMȚU

	B.	F.	Total	Câți la miă
Totalul bolnavilor căutați	718	408	1126	—
Intoxicație palustră	175	102	277	246.0
Pellagră	19	19	38	33.7
Venerici simpli.	35	10	45	49.9
„ syphilitici	83	58	141	125.2
Totalul venericilor	118	68	186	176.2

Acești 1126 pacienți s'au căutat de D-nu Dr Ullea in 1877, între Iunie—Decembre, și 1878 Ianuarie ²⁾.

Același lucru găsesc și in un studiu al D-lui Dr Manolescu, citat mai sus, in care vorbind despre principalele afecțiuni de care sufer locuitorii plaiului Buzău, dice :

„In prima linie este intoxicația palustră, care se manifestă pênă la cachexia cea mai profundă. In cea mai muntósă comună din munte, Gura-Seghei, am căutat mulți suferinși, între care am observat un tânăr de 20 ani, cu oedem general și cu toate caracterele ce constituesc cachexia palustră, și o familie in care din 5 copii, 4 și muma aveau manifestățiuni palustre sub diverse forme. In general frigurile domină in toate comunele ³⁾.“

¹⁾ Veđi Nosographul spitalului din Némțu, No. 1.

²⁾ Veđi «Nosographul de Némțu,» Dr Ullea, 1877—1878.

³⁾ Veđi pag. 146. «Jurn. Soc. Sciinț. Medicale» No. 9.

Țările miasmatică sunt dăr un adevărat mormânt pentru națiunile ce le locuesc.

„Vederea singură a acestor țări, ca și a speciei ce le locuesc, aduce tristețā in suflet. Ele sunt un mormânt pe marginea căruia locuitorul tărăsce dureros scurta sa existență, și a căruia adâncime pare a o măsura in fiesce care și... El este bătrân la trei-șeci ani, când ajunge, și se pierde la patru-șeci 1).“

Dăr Francesii s'au pus pe lucru. Cine nu a admirat la Expoziția din Paris din 1878 lucrările lor de repădurire a munților, râpelor, landelor, terenurilor nesănătóse.

Plantarea eucaliptului in Algeria a făcut prosperă acéstā colonie, și mai pre sus de tóte s'au răpit din bălțile constatate omorătóre, prin repetite plantații de arbori, terenuri intinse, ce s'au dat fecunde agriculturci; ast-fel este cu valea pestilențialā de la Mitidja 2).

Nisipurile Landelor amenințāu tótā partea centrala de sud a Franciei, pământurile mlaștinóse din acéstā parte insalubre, erau imposibile de locuit, atunci un ministru instruit și cu dor de țera, plantă cu brași aceste localități. La 1861, erau acoperite cu paduri 140.000 hectare, din vechile laude și dune. Acéstā numai in Gasconia! Ei pot a fi mândri și a șice ca Ovidiu, că: mlaștine lung timp sterile, au devenit pământuri cultivate și fertile, a căror produse nutresc orașele vecine.

Ele aduc in același timp un enorm venit Statului prin lemnul, therebentina, colofanul și vênatul ce scot

1) Mèlier, «Sur les marais salants.»

2). Vedeți pentru lucrările colosale in acest sens: «Sur la mission de chottes,» par le capitaine Roudaire, Paris 1877.

de acolo. Adăogați că in fie-care an pădurile se înaintăda in plantare spre țermuri și se taie și ară spre centru.

La noi in partea de jos a Doljului și a Teleormanului avem adevărate lande; nisipurile și bălțile au acoperit totul. Cine nu'și aduce aminte cu desgust de satul Poiana ce era centrul ales spre conducerea armatei, unde fie-care casă, pe o întindere de 5 kilometri, avea alătura o baltă verde tot atât de adâncă ca și casa cel puțin. Cine a uitat *Simonul Sachareș*, ce ducea nuorii de nisip ce ne ineca și orbea. Cine nu'și reaminteste starea acelor săteni și ceia ce a suferit armata noastră.

Este timpul să vorbim ce-va de acésta importantă cestiune.

Trageți o linie de la Cetatea și pênă la Turnu-Magurele, și uitându-vă pe charta statului-major, sêu vizitând acésta localitate, veți vedea ușor că cel puțin ²³ din acésta parte sunt acoperite de nisipuri. Aceste dune, adevărați munți de nisip, sunt așa de mari că adesea șoselele județene trebuie să le incongiure.

Ambulanțele noastre cu câte 4 cai, de și góle, erau peste puțină a străbate printre ele.

Pământul dintre aceste dune e cu totul nisipos, acoperit de o ușóra vegetație și adesea mocirlos, sêu îndestrat cu bălți in regulă.

Acésta tristă cucerire, a nisipurilor asupra terenurilor agriculturii este recentă și ea face progrese mari.

Locuitorii ne arătau parți de ale lor ce căți-va am mai înainte erau acoperite cu grâne și care acum purtau o pavăda de nisip.

Causa ce a produs această tristă stare de lucruri, e tăierea pădurilor și luncilor ce ornau natural malul stâng al Dunărei ce este jos și nisipos.

În dosul acestui zid de păduri agricultura putea lesne prospera.

S'au tăiat aceste păduri, cum s'au tăiat toate cele alte din țară. Nisipurile ne mai fiind fixate, au devenit uscate și lesne de transportat prin vânturi.

Vântul constant ce domină această localitate, e paralel cu cursul Dunărei: Verciorova-Cetatea.

Acesta e vântul ce merge pe albia Dunărei, dér el nu face toate cotiturile Dunărei, spre exemplu: Vidin-Lom-Palanca. El apucă direct câmpiile, până ce pe la Turnu-Măgurele reintră în albia dreptă a acestui fluviu.

Luând de pe malul despădurit toate aceste nisipuri le duce în centru, contribuind la această și malurile despădurite ale Jiului și delta internă a acestui riu.

Dacă nu ne vom grăbi a planta aceste localități, séu cel puțin a respecta luncile naturale ce se produc acolo, o mare parte din terenurile agriculturii vor fi luate, spre mai marea miserie a acestor locuitori.

Să ne ferim éráși, a tăia pădurile Dobrogei, căci din cauza schimbării cursului Călărași-Brăila, ușor vom face din această țară un adevărat desert căci vânturile Dunărei trecând pe d'asupra vor umple-o cu nisipuri ca și partea sudică a județului Doljiu.

Dér ce am făcut noi până acum pentru a remedia la aceste rele? Abia am uscat balta de la Icóna, și mai avem Cismegiul alături, și Dâmbovița infectă ce este drumul cel mare spre cimitir. Barăgane întregi, bălți cu miile sunt în fie-care județ și ce am făcut? nimic.

Vântul dominant al Bucuresciului e N. E. E. in direcția Bulevardului său E. aproape același lucru.

Acest vânt spală mai întâiu toate efluviile din bălțile ce fac codă de la apa Călinei, Valea-Moștiștei, Pasărea, Cernica, Panteleimon, Mărcuța și ast-fel saturate, pline de otravă, intră in capitala țerei.

Êta de ce suferim atât de friguri.

Nu ne pricepem și nu voim cel puțin a respecta padurile actuale și a planta încă in această parte, ast-fel că aceste vânturi încărcate cu efluvii să se filtreze și să se purifice prin ele. Acest lucru îl cunosc pêne și sêlbaticii Guianei care pun corturile lor in dosul arborilor ce'i despart de bălți.

Lancisi, atribuia insalubritatea clasică a Romei, tăierei unei păduri ce o apăra contra vântului care sufla din spre mlaștinele pontificale.

Același lucru se petrece cu Bucuresciul și cu nenumărate orașe din România. Satele se pot număra cu miile.

Acăsta neglijență a noastră dă nascere la grave afecțiuni și stări patologice.

„Doctorul Lefèvre asigură că mlaștinele din Brouage trimet efluviile lor pêne la Rochefort, depărtare de 7 seu 8 kilometri. Se scie asemenea că efluviile urmegă exact direcția vânturilor: *acel care sufla de la est peste Holanda aducea febrile pe côsta Engliteri.* D-nu Mêlier a signalat același fapt pentru mlaștinile din impregiurimele orașului Marennes, carele *este atins seu preservat, după cum vântul vine de la ost seu est* ¹⁾“

1) *Amb. Tardieu.* Lucrarea citată, volumul 2.

„In 1826, frigurile datorile bălților, după ce au desolat epidemicesce Holanda, trecură marea, grație vânturilor de la est, și făcură de o dată invasie in Engli-tera, unde se năpustirăcu violență. Spitalul de la Wool-wich, unde febra intermitentă este excesiv de rară, au primit atunci pênă la 300 casuri; singură comuna Marston numără 25 morți din o populație de 300 in-diviđi 1)“

Éta ce scrie unul din distinși medici Românt D-nu Dr Obedenaru, despre relele paludismului:

„In țările cu miasme, *debilitatea abitudă*, constitue partea cea mai de căpetenie a corpului și a moralu-lului la omul din popor; adică corpul lui, constituțiu-nea lui, este tot-d'a-una debila, cu puțină putere; mo-ralul lui este cum 'l descrierăm mai sus. In acésta țéră la ómeni din popor, *starea de sănătate* este o ade-vărată *stare de bóla*. Acésta se observă la cea mai mare parte din țérani cãmpiilor din România. Fe-meile, copii și o bună parte din ómem, au figura de o culóre gălbue particulară și caracteristică. Au puțină forță musculară (putere puțină): sunt leneși de e ce-va rar, însă acésta este o lene pentru care nu este ni-meni in drept să le facă imputari, pentru ca lenea este rezultatul bólei, rezultatul unei adevărate otraviri, de óre-ce miasmele, care din aer au pãtruns in corp sunt o adevărată otravă“

„Uitați-vé la țéră când mai multe femei sunt adu-nate la un loc, și veți vedea ca ele nu șed drepte, ci plecate inainte și rezemate pe genunchi séu cu spa-

1) M. Lévy. Traité d'Hygiène, tome I, pag 420.

tele rezemate de ce-va; ele nu țin capul drept în sus, ci cam plecat la o parte; ele nu duc privirile de la un loc la altul cu vioiciune, ci fixădă (pironesce) ochiul mai mult timp pe același lucru, se uita lung la el, și numai cu încetul mișcă capul și duc ochii ca să vedă alte lucruri; în sfârșit, ele țin brațele lăsate în jos; cădute, par c'ar fi de cârpa¹⁾.”

Tristele efecte ale paludismului le putem vedea și din tabloul alăturat, ce ne-au servit a arăta și degenerarea noastră.

Se vede lesne diferența ce exista între județele de câmp unde avem multe mlaștine și între-cele-alte.

La munte, grelele condiții de viață, contribuie de asemenea la pierderea noastră.

Județele intermediare sunt *relativ* mai favorizate.

Județele	Anii 1874			1879			Media pe 1874—79		
	De munte	Intermediare	De câmp	De munte	Intermediare	De câmp	De munte	Intermediare	De câmp
Căți la mie ne având talia. . .	61.3,	50.0,	62.6	16.0,	20,4	27.9	38.6,	35.2,	45.2
Căți la mie scu- tiți p. infirmi- tați	165.8,	122.7,	217.1	172.2,	113.3,	135.2	169.0,	118.0	176.1
Căți la mie ne desvoltați . . .	12.8,	2.0,	36.4	105.4,	6.4,	13.7	59.1,	4.2,	25.0

Bossi²⁾), vechiu prefect de district, a constatat pentru anii 1802, 1803 și 1804, progresiunea următoare a mortalității, în Franția :

¹⁾ «Despre friguri.» Bucuresci, 1873

²⁾ Citat de *Michel Lévy*.

In comunele de munte:	1 mort anual la	38.3 loc.
„ „ „ țermuri	1 „ „ „	26.6 „
„ „ „ de câmpii		
semănate	1 „ „ „	24.6 „
„ „ „ demlăștine		
și bălți	1 „ „ „	20.8 „

Perniciositatea localităților palustre pentru cei ce le locuiesc se poate constata și prin următoarele date statistice. Se știe că un călător întrebând pe un locuitor al unei regiuni de această natură cum trăesc, el răspunde: „Noi nu trăim, noi murim!“ Acesta se adevărește prin faptele de totă ziua.

Ne mirăm de asemenea de dese epizootii ce pustiesc țera, de scăderea numărului vitelor noastre cu care țera se fălea, și mai ales de *rasa lor degenerată*. Causa însă este *tot paludismul*.

„Animalele chiar sunt influențate de miasme, influență pe cari cei vechi o cunoscneau foarte bine și pe care o căutau în bojócele victimelor, când voiau a'și alege locul unui oraș¹⁾.“

„Este constatat că vitete pier iute în țările mlăștinoase, precum în Bresse și în Sologne, și că rasa cailor și a boilor se degradă vizibil; animalele sunt în genere mici, slabe și puțin active, și epizootii mortale leucid la órecare epocă²⁾.“

Plantarea arborilor este cel mai bun mijloc pentru a combate umiditatea solului, și de aci puterea efluviilor.

Sunt unele plante cari par a avea o deosebită pro-

1) Lacassagne. «Précis d'hygiène privée et sociale,» Paris, 1879.

2) Amb. Tardieu. Lucrarea citată, volumul 2.

prietate de a trece prin ele ca prin nisce filtruri apa solului, și a o ceda atmosferei.

Ast-fel Hales, observă primul această utilă proprietate la planta cunoscută sub numele de *Flórea Sóreului* (*Helianthus annuus*) pe care a vëdut'o transpirând in acest mod in timp de 12 ore, una livră și 14 unci de apă.

Aceiași experiența s'a făcut mai sciințific încă la 1811, Iuliu, de către D-nii Chevreul, Desfontaines și Mirbel, cu o plantă de aceeași speță ce mësura in înălțime 1^m,80, și a căreia rădăcinii se aflau in un vas smălțuit, coperit de o fóie de plumb ce dădea trecere trunchiului plantei.

Apa ce a sustras solului pentru a o evapora in urmă in timp de 12 ore a *fost de 15 kilograme!*

Este adevërat că in fie-care oră se turna la rădăcină o cătine de apă pentru a ține pământul la același punct de saturație.

La noi țëraniil plantedă fórtè des această plantă in tre porumburii și in grădine. Ar trebui plantate cu deosebire părțile humide, vecinătățile mlaștinelor și in orașe părțile cele mai de jos. S'ar purifica ast-fel aerul profitând și de semințele acestor plante, cari dau un uleiu fórtè căutat și bine plătit.

In darea de sémă ce acești trei Domni făceau despre experiența cu *Flórea Sóreului* și relativ la utilitatea plantațiilor, ei dăceau :

„Se vede decii cum apele ce pëtrund din afară in intrul solului cu materiile organice alterabile și materiil saline, sunt in timpurile bune sustrate fără inctare de către vegetale, cari rësândesc cea mai mare

parte în atmosferă, după ce au fixat o porțiune ca aliment din preună cu materiile organice și sărurile ce ele țin în soluție.“

Séu aceste materii organice, și mai ales în prezența 6re-căror săruri anorganice, sub influența căldurii și luminei, se descompun în acid sulfuric și alte particule toxice organice, numite efluvii, malarie, producătoare a atâtea b6le și stări febrile.

Cel mai bun lucru însă sunt de o dată lucrările de uscare și repădurire.

„Drenajul prezintă un interes capital, pentru hygiena publică. Nu mai este permis astă-zi a pune în dubiu acțiunea sa eficace asupra însănătoșirii aerului ¹⁾.“

„Aplicațiunea unui bun drenaj cere înaintarea de fonduri destul de importante; dér el prezintă curând o largă remunerație a acestui capital în creșterea extremă a productelor obținute ²⁾.“

În Franția lucrările de irigație, uscare și repădurire, începute la 1853, au produs deja rezultate bune surprinzătoare.

Din punctul de vedere economic éta rezultatele obținute pentru stat:

Câmpia de la Forez a consumat 7 milioane, pentru a nu mai fi „un focar de pestilență“ și terenurile vândute au produs 24 milioane.

Câmpia de la Valence (Dr6me) în curând, căci lucrările nu sunt cu totul terminate, va da 20 milioane!

Gura Senei pentru a caria canalizare se cheltuește

1) *Amb. Tardieu*. Lucrarea citată, vol. 2.

2) *Amb. Tardieu*. Locul citat.

17 milioane va da Statului in mai mult 33 milioane și jumătate.

Étă rezultate mai mult de cât încorajátore, ce ar putea sã ne facã lesne sã videm cât am profita noi, uscând nenumãratele bãlți și mlăștine, *ce nu ne dau absolut nici un beneficiu de cât Mórtea.*

Cât am câsciga de asemenea uscând o mare parte din lacurile intinse ce megiesc țermul stâng al Dunării.

Cât de asemenea am câsciga decât am aplica Bărăganului din Ialomița și la atâtea altele din țera noastră, o bună systemă de irigațiuni, și numai in acest mod *s'ar ridica îndecit sã fim bine convinși* venitul acestor localități, contribuind tot o dată la avuția particulară și națională.

Intru cât privesce beneficiile igienice, étă încă un rezultat *obținut* deja.

Les Dombes, la sudul orășelului Bourg-en-Bresse, erau unele din „țările blestemate.“ Starea drumurilor nu permitea căruțelor de a transporta de cât a patra parte din încărcarea ordinară.

Iazurile ce acopereau 19,215 hectare răspândeau frigurile și mórtea in împrejur.

La 1853, s'au inceput transformarea țerei. Acum, grâul a inlocuit pe câmp secara și ovėsul. Trifoiul cresce pe paragenele vechi; fânețele artificiale și via inlocuiesc terenurile ce erau ne cultivate; *in acelaș timp, frigurile mai că au dispărut. Durata vietei medii, care se redusese in aceste regiuni la 25 ani, se ridicã astă-dzi la 35¹⁾.*

1) L'année scientifique et industrielle par Louis Figuier, 1880, pag. 436.

D-nu Drouyn de Lhuys reamintesece in raportul său către Societatea de Agricultură din Melun „că D-nu Cuthbert Johnson, care a percurs Englitera in tóte sensurile, timp de 40 anī, a constatat că operațiunile de uscare (drenaj) a schimbat pentru a ȳice ast-fel. climatul acesteī regiuni; că in districtul mlăștinós Lincolnshire, ceșile au scăđut cu *nouă ȳecimī* in intensitate, și că *sănătatea locuitorilor s'au întărit fórte mult.*“ D-nu Barré de Saint-Venant raportéđă că: „in districtul Kelso, in Scoția, de când s'au executat lucrările de canalisare, frigurile și hydropisiile, care *formau aprópe jumătatea malatiilor, au dispărut mai in intre-gul lor* ¹⁾.“

Étă rezultate ce nu mai au necesitatea de comentarii și cari décā ar trebui să servescā cuiva de exemplu și stimul, apoi in prima linie suntem noi.

Nu ne trebuie dér, de cât bună-voința in a aplica corect cele ce cu succes s'au făcut in altă parte.

Baniī se găses lesne, căci am găsit pentru copilarīi credet, cum nu s'ar găsi pentru lucruri ce vor ridica valoarea imobilului.

Aceste lucrări dér ar trebui neapěrat făcute și la noi.

Systema nóstră administrativă actuală, modul cum se fac lucrurile ce concernă hygiēna, lăsată pe séma unor persóne cu totul ne instruite, se opun mult insă la o bună reușită.

Rěul este chiar in faptul prea mareī descentralisări, cu tóte că se strigă mult incā că mai trebuesce mărită sub autonomia administrativă, din causă că nu avem

¹⁾ Veđi *Amb. Tardieu. Art. Drenage. Dict. d'hygiēne publique, Tome I, Paris, 1862.*

incă ómení cu sciință, inițiativă și onești pentru acésta. 'Mí place sê spun lucrurile cum sunt.

Comitetele județene, consiliile comunale, adesea sunt nisce adunături de ex-funcționari, patronați de administrația centrală; puși acolo ca sê se căpêtuiască, séu pentru ca guvernul sê dispună de voturile și influența lor in alegeri.

De aceia, ei se căpêtuiesc in realitate și avem trista privești a vedea pe acești domni trimițênd copii lor in internatele din țéră și Paris, unde se plătesce de aceste comitete pentru a face dreptul, *bacalaureatul*, și a se plimba cele mai de multe ori! Ar trebui sê nu se mai permită acésta, sê nu se mai aprobe aceste burse de cât dupê concursuri, și numai, absolut pentru ramurile ce nu se pot face in țéră.

Atunci, banii cheltuiți pe bulevardele Parisului, ar servi sê usuce bălțile din satele nóstre!

Atunci medicamentele s'ar da pe o scară mai inlinsă medicilor de plasă.

Étă un exemplu cum se ingrijesce sănêtatea publică ¹⁾.

„In timp de dysenterie in 12 comune, dupê reclamațiunile pentru medicamente, am obținut telegrama: „Pênê la realizarea dispozițiunilor, intrebuintați medicamente domestice.“ Dispozițiunile au fost ordine, cari pênê la primari și-au trezit puterea și efectul cel mai mare e că primarul convócă consiliul ca sê supuie aprobărei sume pentru medicamente, etc. In definitiv am recurs la zémă de cójă de gorun și de córne, etc.

¹⁾ Veđi: «Dificultățile serviciului medical» Jurnal. soc. sciinț. medicale, No. 14—1879, N. Manolescu.

Aceste singure considerațiuni sunt de ajuns ca să se suprimă rolul principal de intermediator al administrațiunii între medic și bolnav, modificându-se serviciul.

Nu s'au executat ordonanțe, pentru că s'au tăscat la farmacia 22 lei în loc de 20 alocați în buget."

S'au vădut însă cumpărându-se foarte multe medicamente, adesea ne necesare pentru a face *derer* cutărui farmacist.

S'a vădut de asemenea tipărindu-se diferite condice, formulare, absolut inutile, numai pentru a se face gheșeft cutărui tipograf, membru în comitetul județian, ce oferea un preț scădut!.....

Și Câte!..... Și câți!.....

Un medic de plasă, doctor ténér, instruit și cu multă bună-voință, de câte ori se adresa pentru medicamente, căci ómenii muriau cu sutele (în timpul și după campanie), și dăceau cu miile, D-lor răspundeau că capitolul acesta e gol pentru acel an, de și era în Iunie.

Ast-fel bietul om de *rușinea* ómenilor nu se mai ducea în plasă!

El făcea *Hydrotherapia*(!!) chiar în contra frigurilor, numai pentru a'î căta pe cât se putea și a le spune ce-va, căci nu hidrotberapie rațională putea face în ast-fel de condiții.

Dér câte capitole erau deschise în același timp altor medicamente reconstituante multora din pungele acelor domni.

Acel medic le presintă un proiect de uscare a o mulțime de bălți ce erau morméntul celor din împrejur și le arătă că nu va mai fi atunci necesitate de a

prevedea chinină pentru cei cu friguri și în același timp se va da agriculturii un teren sănătos.

Dér risul omului în nesciință se manifestă.

„Ia lasă-ne în pace, D-le Doctor, D-ta ai să schimbi lumea, dóră nu va muri lumea din câte-va bălți.“ Étă răspunsul nostim; decă nu mă înșel acest specimen era membru și în consiliul de *Hygienă* al județului!.....

Acésta e icóna marelui majorității.

Cu aceștia să avem o administrație, cu aceștia complectă descentralizare?...

Cum s'au făcut și se fac în fie-care și șoselele în țeră, și după cum țeranul s'a pus cu atâta bună voință la facerea lor, tot ast-fel s'ar putea face și lucrările de însănătoșare ale terenurilor.

Dér câte fraude nu s'au făcut cu aceste zile de prestație, câte din ele nu au fost întrebuintate pentru alte scopuri, ducând chiar poștii întregi pe bieții țerani.

Câte piei nu li s'au luat pentru aceste șosele.

Căți nu au rămas cu pogónele nelucrate, luați la șosele tocmai în timpul lucrului de câmp!

Pentru a face dér acésta, în acest mod ne trebuie o administrație corectă, cinstită și cu milă de acești copii minori ai nației, ei cari sunt în adevăr basa, dér de care nimeni nu se ocupă.

În același timp și în raport cu averea sa, fie-care ar trebui să contribuie la aceste lucrări de însănătoșare comunale.

Trebuie dér mai înteu bine cunoscute întinderile localităților mlăștinóse din țeră, și în urmă a se face o lege prin care să se oblige proprietarii acelor lacuri ca în termen de trei, maximum 5 ani, pentru lucrări mai

marî, sã se însãnãtoșeșe acele lacurî. Acei ce vor declara a nu le putea face singurî aceste lucrãri trebuie ca Statul sã'i expropieșe, și in urmã însãnãtoșind acele locurî sã le vândã.

Ast-fel se vor da agriculturêi terenurî intinse, se va aduce un beneficiu Statului și in același timp se va purifica aerul de efluviile pestilențiale ce omorã și degeneșeșã populația nãștrã.

Pentru cele mãi importante sã contribue județul intreg.

Èr acelea ce cer mãi multã sciințã și cheltuialã sã se facã de țerã.

Țerã! sã nu uitãm proverbul vechiu : „Bunã țerã, rea tocmelã.“ La câte nu se aplicã acesta!

Epitropiile ce dispun de marî domenii, dër mãi ales Domeniile Statului ar trebui sã dea esemplul cel mãi strãlucit in acẽștrã ramurã, in repadurire, in agriculturã corectã și administrație bunã a moșiilor. Cãte inșã nu s'a đis cu dreptate de indolența lor, cãte sunt inã de fãcut și cãt lasã adesea de dorit.

La noi pentru a ajunge copist trebuie a depune concurs și a avea bacalaureat. Pentru a fi ministru, membru la cea mãi importantã ramura, etc., nu se cere studiu special, nu se cere nimic serios ; se cere inșã absolut prietenia și protecția cutãruia sãu cutãruia, se cere sã nu faci nimic, sã nu faci atenție la gheșeflurile și hoșiile ce se fac, se cere ca sã ajungi la tãte in fine . . . influența in alegeri.

In țerã Romãnescã nu sciințã, nu onestitatea, sunt cumpãna cu care se ridicã sus ómenii. Departe. Cãte voturî ai in județ sãu capitalã, cãte rude, amici, etc.,

la alegeri, acestea decid de calitatea persoanei ce se va pune in capul afacerilor. Să fii bine susținut de partida cu care votezi; in urmă spânzura și taie!

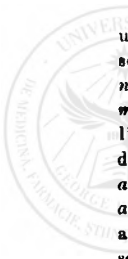
E trist, dér e așa.

Uitați-vă și vedeți.

Cu toate acestea să sperăm !

MALATIILE VENERIENE ¹⁾

«D'entre malatiile ce pot afecta speța umană prin mijlocul contagiunii și care se aducă societății mai mari prejudicii, nu este nici una mai gravă, mai primejdiosă și mai mult de temut ca Syphilisul. Sub acest raport nu mă tem a fi desmințit zicând că desastrele, ce el aduce după sine, covârșesc nenorocirile ce au exercitat toate ciumele, care din timp au venit să arunce spaima în mijlocul societăților.»

Parent-Duchatelet. „De la prostitution dans la ville de Paris.” Tom. 1, page 603.

Unde miseria crește, populațiunea scade, insurătorile sunt imputinate, relațiunile sexuale clandestine cresc, prostituția se desvoltă, și atunci malatiile veneriene se presintă.

Tot atunci o nouă și puternică armă de destrucțiune fizică și morală se adaugă și acesta este syphilisul.

¹⁾ Bóle lumesci. — Cele syphilitice sunt numite popular : Sfrenție, cuvânt corupt din *Francia, malla Franca*, după cum a făcut *Sfranțuș* din *Frances*.

Țera noastră virgină mult timp de acest rău, a fost syphilisată în mai multe rënduri, în focarele sële principale, de către diferite invasiuni făcute în acest secol; în urmă de imigrați și de către cei ce o importau din voiajurile lor.

Austriacii ne-au adus mai mult șancărul îndurat, prin gradul lor mai înaintat în civilizație și prin proximitatea lor și neconținutele incursiunii ce și ei au suferit de la Francesi, unde *malla Franca*, era mult mai răspândită la începutul acestui secol.

Ast-fel că „la 1869 armata austro-ungară număra 16,928 venericii“ ceia ce este o proporțiune destul de mare ¹⁾.

Rusia ne aduse la început pe lêngă jocul de cărți și Blennorrhagiile sële virulente, în cât „sculament rusesc“ este cuvântul ce se dă la orî-ce scurgere specifică mai abundentă.

Blennorrhagiile aceste acute și cu fenomene inflamatorii, probedă ómenii cu o constituție virgină și mai ales forte, căci nu orî-ce organism póte a se surexcita pênă a produce o iritație atât de forte a uretrei, în timpul relațiilor sexuale, séu care căpătând germele sêu, sê póta a face malatia cu fenomene atât de grave inflamatorii.

Acum în urmă însă Rusia a contribuit mult la syphilisarea țerei, atât prin relațiunile sële comerciale cu noi, cât mai ales prin marea masă de trupe ce ea a trecut prin țera noastră.

Rusia astă-dî din cauza administrației, lipsei de po-

¹⁾ Veđi pagina 486. *Jullien*. «*Traité pratique des maladies véneriennes*.» Paris, 1879.

liție higienică și relei îngrijiri a populațiunei rurale, e pe cea mai rea treptă din Europa.

Vom vedea însă că și noi am făcut mari progrese și că dacă nu se vor lua măsuri urgente vom ajunge cu totul în starea tristă în care se află ați populația urbană, séu parte din populația rurală a țerei.

Pentru a vedea intru cât armata rusescă a trebuit să ne infectețe țera noastră, să vedem mai de aproape ce se petrece la ei.

„Syphilisul este în o stare ast-fel în Rusia, după D-rul Podolinsky, în cât el constituie principalul flagel al populațiunilor rurale, cu deosebire în Sud. Guvernământele Kiew, Pultawa, Tchernigow, sufer mai mult. *A treia parte din populația óre-căror sate este contaminată.* La Jaroslawka, spre exemplu, din 120 familii, 30 sunt syphilitice, 64 numai sunt scutite. *De aci degenerescența populației și o mortalitate enormă.* Nici un membru al unei familii syphilitice a acest din sat nu trece peste 60 ani. În 27 ani au fost 124 morți, séu 4.15 în cele 30 familii cõntaminate, pe când celelalte 64 nu au dat de cât 176 morți séu 2.75 de familie. Acesta constituie dér o diferență de 150 la 100.

Hereditatea și insurătórea sunt cele două cauze principale a acestei deplorabile propagațiunii ¹⁾.”

Același lucru se descrie și de alți autori ²⁾.

1) Syphilis. Garnier. Dict. annuel des progrès medicales, 1880, Paris.

2) «Imperiul rus întreg, dacă trebuie a crede pe De Valcourt, plătesce un greu tribut syphilisului, care se arată cu deosebire grav în vecinătatea Balticeii și în Podolia la Kasan, în Siberia și în Kamciatca. Numeroasa armie ce întreține această putere, proporțiunea considerabilă a femeilor publice care se întâlnesc, favorisă în un mod singular propagațiunea malatiei, căci cea mai mare parte dintre aceste de pe urmă, după

Vedem d'ér că efectele syphilisului inveterat in sângele populației rurale, produce efecte simile cu acele ce se observă la noi.

Diferința e că medicii lor de arondismente au o altă poziție, se ocupă serios, vindecă, arată răul, pe când la noi, țără ce ne fălim cu instituțiile noastre liberale și prea costisitoare chiar, nu facem absolut nimic, astfel că vom vedea in acest capitol că răul e destul de întins între populația rurală și că el se întinde necontenit, fără a face ce-va serios spre a'l combate.

Imigrațiile, ca și armatele străine au contribuit foarte mult de asemenea la importarea acestei malatii.

Să scie că cel puțin 16,000 ¹⁾ ómenī anual imigréda in țera noastră. Printre aceștia cel puțin 6 mii sunt Unguri, séu Evrei din Galiția.

Étă ce găsesc in acéstă privință:

„... Populațiunile jidovesci din Galiția, printre care *infecțiunea hereditară e frequentă*, și Ungurii din Comitatul Neustra, unde contrariu aserțiunilor formale ale lui Zeissel, Hirsch 'l consideră ca Endemic ²⁾.”

Tocmai punctele din care ne vine marea invasié ovreiască ce ne acusă pe noi de syphilitici. D-nu Dr Marcovic, a observat chiar in Bucuresci, casurī de syphilis transmis nuoilor născuți, in timpul circumcisiunei prin rabinī ce aveau plăci mucóse pe buze.

ce s'au dat câți-va ani desfrânării in orașe, se reintorc la țără, unde se mărită. Dupé Dr Schperk, de la vârsta de 25 ani, afară de mici excepțiuni, personalul întreg al prostituatelor din casele publice este syphilitic. » «*Traité pratique de maladies vénériennes*» par le Dr Louis Jullien, Paris, 1879, pag. 483.

¹⁾ Veđi pag. 91.

²⁾ Jullien, Lucrarea citată, pag. 486.

Calătoriile în străinătate au contribuit de asemenea pe o largă scară la răspândirea acestor malatii.

Se scie că *Boerii* ca cei ce fiind mai avuți treceau mai des în untru, și chiar copii celor avuți în mare parte și ați încă de mici sunt trimiși în străinătate.

Ei dăr aduceau această malatie și ei sufereau mai mult de ea. *Syphilisul la noi a venit pe sus în orașe, și prin orașe la sate.* Etă de ce numirea de: *bôle boeresci*, séu: *a luat o boerie*, se dă în rădere malatiilor veneriene, fără distincție.

Banii nostri cheltuiți în străinătate nu ne-au adus numai moravuri streine, dăr și un sânge adesea stricat prin syphilis.

Prostituția, începută de o jumătate secol numai, ne surveghetă de loc, séu nu în de ajuns, ceia ce se întâmplă în cele mai multe orașe și ați, ca în orî și ce început, au contribuit de asemenea la răspândirea malatiile veneriene.

În fine porturile și în urmă lucrătorii Germani și Italiani, veniți o dată cu începerea terasamentului liniilor ferate, a fost o largă arteră de scurgere în corpul țerei a acestor grave malatii.

De o decenie de ani mai cu deosebire, aceste malatii se întind cu o repețiciune spăimântătoare.

În orașe, rare-orî se vede un tinăr care la 25 ani, adesea chiar de la 14, să nu aibă deja infectat sângele său prin syphilis.

Ceia ce e mai trist, e că o nebunatică nesocotință și nesciință, ȳ împinge chiar să caute cu plăcere ocașiunea a avea aceste malatii, ca o decorațiune adusă abusului ce fac de organele lor sexuale.

De aceia sunt mulți, care la prima vorbă a unei discuțiuni, chiar depărtate de acest subiect, încep a înnumăra atâtea și atâtea Blennorrhagii, ulcere, adenite, orchite, ce au avut, și bucuria lor e crescândă ca și a celor ce'î ascultă, cu cât acest număr e mai mare.

Am cunoscut chiar câți-va cari nu erau *fericiți* de cât când aveau aceste malatii, căci 'mî țiceau cu un aer convins : ce voesci, am avut atâtea bóle, că acum a devenit pentru mine o a doua natură, nu știu ce ași face decât sculându-mă séu culcându-mă, nu ași avea necesitatea a face o injecție séu a mă pansa!!...

Sărmanii, ei uită că acesta nu trebuia să fie, și nu este adevăratul și dulcele fruct al tinereței lor.

Ei nu cunosc că voind a trece in adevărata fasă de fericire ce nu o vor găsi de cât in căsătorie, ei vor fi adevărat sterilii, séu ce e mai crud încă, vor impune femeii lor sarcina unei suferințe de 9 luni fără cel mai mic rezultat, căci când vor voi a avea acea fericire supremă de a îmbrățișa ființa careia 'i vor fi dat nascere, atunci tocmai acea scumpă ființă, va sucumba fără a le suride, purtând pe corpul ei sigiliul deboșeriilor ce au făcut părintele lor.

Nu mai vorbesc de relele ce'și fac persoanei lor, de puțința de a deveni infirmii și paralizici, nebunii séu copți in óse, stări ce complică cel puțin 25 la % din syphiliticii in vârstă inaintată, și mai ales la o populațiune unde escesele sunt la ordinea țilei, și hrana insuficientă e de regulă, lucruri ce fac ca această afecțiune dyscrasică să se desvolte și să devastede cu mai multă furie.

Ceia ce este in adevăr trist e că aceste malatii, pro-

duș al imoralității și cauză de destrucțiune a omului, se întind în un mod cu mult mai rău la țară.

„E de ajuns, ca un individ într'o comună să fie infectat de virusul syphilitic, și în curând o mare parte a populațiunei acelei comune poartă stigmatul indelebile al acestei afecțiuni. Acesta probă starea de disoluțiune a moravurilor locuitorilor de prin unele sate. Nu vorbesc despre crimele ce se comit asupra unor ființi nevinovate, voi adăugi numai că toate aceste nenorocite ființi petrec restul vieții lor în cea mai miserabilă stare ¹⁾.”

În orașe de la primul băiat de prăvălie până la cei de pe urmă precupeți de pe uliță, găsesc neconținut în consultațiunile gratuite, date pe o scară mult mai întinsă la noi ca ori undeva, medicamentele și cura necesară, primindu-se chiar în spitale, unde aceste maladii sunt foarte numeroase.

Acastă ospitalitate dată bolnavilor de această categorie în ce privește spitalele din București, nu se poate atribui și spitalului israelit din București, în care cei atinși de aceste afecțiuni nu sunt priimiți. Se vede că ei o confundă încă afecțiunea aceasta cu lepra biblică, și au oare care temere!...

La țară însă o dată o maladie căpătată, pudorea locuitorilor fiind mai mare, lipsa de îngrijire lipsind absolut, ei sunt forțați să ascundă răul ce îi prăpădesce, neevitând însă să dea curs în acest timp necesităților sexuale astfel că e de ajuns un singur syphilitic să aprăpe într'un an tot satul să fie infectat.

Nu are cine-va de cât să vedea cât e de des la țară :

¹⁾ Vezi Thesa Doctorului Agappi, pag. 47.

„*C'el perit*“ (tubercule, adesea perforante ale vutei séu vèhului palatin, necrosa óselor séu cloasonului nasului), pentru a videa cât de des acolo găsim accidente grave, inveterate, datorite syphilisului.

Când vèd că rèul ì copleșesce cu desèvèrșire, arare-orì alérgă la spitale, dér mai adesea o căđetură de babă ì supune la fumuri, invăluindu-ì peste tot corpul cu o țólă, pe când ei stau plecați de asupra cător-va cărbunì, peste care se tórnă mai adesea cinabăr in pulbere. Este inutil a mai adăoga că cele trei degete cu care se face sfânta cruce sunt cumpăna cu care se cântăresce ácèsta otravă. Aceștia absorb mercurul ast-fel pe căile respiratorii și pe tótă suprafața corpului. Câte guri au perdut dinții, câte capete pèrul și căți sănètatea, se pòte sci de acei ce-ì caută in spitalele nòstre, unde cachexia mercurială și stomatitele de aceiași natură sunt fòrte frequente la țèranì, cari toți 'mì declarau că in satul lor e o „*nebună de babă*“ ce ì-au căutat, nebună însă, la a cărui ucidețóre systemă de cură se supun mai lesne ca la a medicului.

Acest tratament e primul ce se făcea in Europa in secolul al 16-lea când pentru prima óra aceste malatì s'au ivit in un mod puternic, și când mercurul incepu a fi intrebuintat ca specific.

Ceia ce este și mai trist, e că fòrte mulți dintre ei, după cum vom videa in tabelele ce am redactat pentru ácèsta, părăsesc spitalul, ne vindecați, acoperiți de plăci mucóse séu ulcere, ce se transmit cu cea mai mare ușurință altuia din familie séu vecinì.

La țèră syphilisul se intinde cu o cumplită repediciune, chiar și in centrurile rurale cele mai depărtate de primele

ca de comunicațiune cari sunt în același timp matca principală prin care curge fluviul malatiilor venerice.

De o dată cu administrațiunea nouă ce s'a dat țerei, de o dată ce mulți din proletarii din orașe syphilisați pênă în 8se, au fost trimiși ca funcționari publici și administrativi, în județe și comune, syphilisul s'a întins în un mod vehement.

Nu știu ce o fi câștigat țăranul de la totă această armată de ómeni, mai adesea ne însurați séu însurați și syphilisați deja, trimésă în toate unghiurile țerei, și pe care o plătesce cu spetele séle; dér ceia ce știu pozitiv, e că aceștia au împărțit numai în acest mod *bunurile lor* cu populația rurală.

Nu mă sfiesc a spune că de la vătășel, profesor, preot (din seminarele orașelor), adesea primari, pomojnici, subprefecți, medici de plasă adesea, ingineri, arendași, copii acestora și ai boierilor proprietari ce se duc s'și petrecă vacanțele la țără, bucătari, persoanele de la gară și poște, toți, cel puțin 50 % fiind syphilisați, voluntar chiar infectéđă populația rurală, căci adesea știindu-se în suferință, nu au cruțat bieteale femei, carele adesea plătesc în un mod cumplit această lipsă de onestitate.

Adăogați bâlciurile ce se fac în unele locuri retrase, unde merge tot ce'i mai rafinat din marchitanii orașelor mari și care sémână cu o profusiune nespūsă aceste malatii.

Ca probă cât suntem încă de inapoiăț e că ca și sélbaticile din Africa și Australia, țeranca noastră nu'și vinde. *Dómne feresce*, corpul pe bani, dér adesea face această, în fața unei salbe de mărgele, ce nu costă de cât 10 bani!!...

Adesea și foarte des încă, odată cu salba de mărgele, mai ia o altă salbă : *Coróna Veneris!*

Étá in mare parte avantajele bâlciurilor.

Cel mai puternic factor însă de syphilisațiune a locuitorilor de la țără, este selecțiunea militară.

Pot declara, și m'am ocupat de mult cu această cestiune, că 90 la sută din femeile séu bărbații de la țără syphilitici ce am văduț in spitale séu la consultațiunile gratuite 'mă răspundeau la întrebarea ce le făcém că cum se face că ei ómení insurați sunt bolnavi : „la un sec de militar, Domnule, ne-au umplut satul!“

Acésta e foarte grav, dér in același timp un réu remediabil péné la un punct.

Nicăieri syphilisul nu e mai întins in armată ca in țără la noi. Numái in spitalul central militar din București, pe lângă că sunt infirmerii regimentale și căutarea medicală pe picere, a acestor malatii, totuși *gîlnic* sunt 45—50 bolnavi la pat, in secțiunea malatiilor veneriene . . .

Din 6,000 ómení, ce pe fie-care an finesc serviciul militar activ și se reintorc in comunele rurale, 500 *număi*, după declararea ce 'mă-a făcut'o Locot.-Colonelul Doctorul . . . nu sunt venerici, toți cei-l-altí au suferit deja când se reintorc in familiile lor.

Cu alte cuvinte 91.6 la suta din tinerii ce vin in armata permanentă, se întorc inapoí altoiți cu germenul cel mai puternic al destrucțiunei genului nostru.

Nici in o armată din lume nu se observá acésta!

Ceia ce e mai grav e că adesea aceștia se duc in comunele lor cu ulcerele pe ei, și alții capéta accidente secundare contagióse tocmai când sunt in miđlocul fa-

miliei. Ță de ce ómenii bėtrăni, părinții acestor nenorociți, ne vim umpluți de syphilis.

Ei nu știu de loc profilaxia datorită acestei malatii și nici rėul la care dă nascere, și ță pentru ce malatiile aceste se întind așa de iute.

S'a dus de mult timpul, ce există încă in multe localități, in comunele rurale din occident, că atunci când un locuitor se află atins de această afecțiune, se fie evitat de toți, se fie țepuit in casa sa !

La țără la noi, ca și in orașe, este un subiect de veselie și de apropiere încă mai mult, când tinerii au *floricel*e... pe frunte, și pe buțe!.....

Ar trebui ca ministrul de interne să intervină la ministerul de resbel, pentru ca surveghierea in regimente a acestor malatii să fie mai seriósă ; ca căutarea docilă să se facă pe o scară cât se póte mai largă, ca acelor ce sunt aprópe de a li se da drumul, să nu fie lăsați a pleca, decă nu vor fi mai ăntėiu vindecați, căci numai ast-fel vom putea vindeca acest rėu.

Știu că și atuncea vor fi căți-va cu ulcere recente pe ei, căci acești soldați, cărora la termenul congedierii li se dau și economiile pe câte-va luni, stau adesea in orașe încă câte-va zile, *pentru a pitrece*, adică a se vaccina din nou, dér totuși vor fi mai puțin ca acum.

Acăsta 'mă reamintesc tristul fapt ce se pitrecea sunt căți-va ani la pompierii din orașul.....

Comandantul, un om de merit de altmintrelea, care a ajuns departe in gradația militară, cu tóte că era din timpul când recruții se luau cu arcanul, declara la toți că dēnsul ca soldat a fost *necontenit prost* pēnē ce a

luat o hólă venerică, dér că o dată cu acésta i s'au deschis mințele.

De aceia, ajuns comandantul pompierilor, avea de regulă a trimite recruții prin căți-va sergenți, „invechiți in dîle... bune“ cum s'ar dîce, care 'i ducea la bordelurî séu femeî anume sciute, unde acești băieți erau infectați systematic, din ordin superior!

D-sa se lăuda mult a fi obținut in acest mod fórte bune rezultate intelectuale la soldații sêi, rezultat ce căpétasă și D-lui in tinerețe!

Póte sê fi avênd dreptate, dér ceia ce pot declara că a rezultat grav in acésta, e că D-sa voidnd a *discepta* in acest mod pe recrutul Român, a comis involuntar o mare crimă, nepermisă, aceia de a fi contribuit a răspândi acest flagel, in sênul populațiunei rurale.

Proporțiunea celor venericí este cu mult mai mică in cele-l-alte armate Europene.

„Venericíi sunt in număr de 10 la ‰, proporțiunea cea mai tare e in corpurile speciale de la Paris. Acéstă cifră de $\frac{1}{10}$, pare a deveni normală in toate marele armate Europene ¹⁾.“

Chiar și acéstă mica cifră a scăđut in urmă:

„Un fapt neasceptat este diminuția fórte remarcată a numărului afecțiunilor veneriane, și póte chiar a gravității lor. — Venericíi au fost in număr de 88‰ in loc de 100‰ ca in 1872 și de 168‰ in 1862—69. De altă parte proporțiunea venerianilor spitalisați, nu e de cât de 350‰ in loc de 367‰ ²⁾.“

¹⁾ Statistique médicale de l'armée en 1872. Revue médicale en France et à l'étranger. Hayem, No. 7. — 15 Juillet 1874.

²⁾ Stat. méd. de l'armée en 1873. Idem No. 11, 15 Juillet 1875.

N'avem acum de cât a ne aduce aminte de cele ce se petrec la noi pentru a vedea diferența.

Repet că nu am date positive, și după cât știu nu s'a adunat încă pênă acum materialul necesar.

Sunt însă convins că la noi avem în total cel puțin 400 la ‰ venericî, și din cei spitalizați am vădut că dîlnic sunt numai în spitalul central militar din Bucurescî, 40 pacienți venericî.

Ar trebui să se publice ceva exact însă în acest sens.

Măsuri urgente trebuiesc ca numărul mare al venericilor și în special al celor syphiliticî să fie scădut.

Prostituția clandestină mai mult ca infectată ce formédă atmosfera ce înconjoră casarmele nóstre trebuiesc systematic denunțată și supusă controlului medical. În acésta sunt exemple fórte instructive.

La 1842, D-nu Vleminskx, inspectorul general al serviciului sanitar în armata Belgiană, după mai multe măsuri luate, a făcut ca numărul syphiliticilor să scaadă la 1 din 190 soldați, pe când în același an garnisona de la Lyon avea 1 din 40 și cea de la Strasbourg 1 din 33 soldați.

Cred că ar fi absolut util și urgent a se lua aceleși măsuri profilactice și la noi pentru a impuțina numărul celor syphiliticî și în același timp a cura cât se póte de radical pe cei ce sunt deja, *căci trebuie a ne gândi cât rău ne facem, ce responsabilitate enormă apasă asupra medicilor militari, când ne gândim că fie-care soldat confiat lor, e un viitor părinte de familie, un apropiat membru al țreii, ce trebuie a'i asigura viitorul prin solida sa descendență.*

Êta măsurile ce D-nu Vleminskx, a întrebuițat pen-

tru a obține fericitele rezultate de mai sus în armata Belgiană.

De asemenea Ministerul de război ar trebui să se gândească a imita ceea ce se face în Franța, unde soldații sunt duși ex-officio la prostituate de a căror curățenie sunt siguri. Acum soldatul, mai ales la noi, este lăsat a-și alege între două rele: *syphilis* sau rezultatele triste ale *viciurilor solitare*.

Doctorul Vleminchx, proceda astfel :

„Am prescris, că ori-ce om intrând ca syphilitic în spitalele militare să fie chestionat asupra originii răului, ori cât de mic ar fi el, asupra locului unde l-a contractat, asupra femeii care l-ar fi contaminat. Am făcut să fie recompensați soldații cari ne spuneau ei singurii locul de care sufer. Resultatul acestor măsuri a fost din cele mai favorabile; am denunțat în acest mod autorității civile mai multe locuri clandestine, și ni s'au întâmplat foarte rar de a avea accidente secundare în rândurile armatei¹⁾.”

Pe lângă cauzele de mai sus, satele noastre mai sunt syphilisate, prin locuitorii ce vin ca muncitori cu ziua, în București mai ales, și cu deosebire prin țigarii ce lucrează la zidărie, sau în unele locuri, prin precepuții ce se întorc în satele lor.

Asemenea ultimul război, în care armata Rusă a cantonat luni întregi în unele din comunele noastre rurale, nu a contribuit puțin la extensiunea acestui rău, căci am văzut ce întindere are această mală în Rusia.

¹⁾ Expunerea D-lui Crook, în numele D-lui Vleminchx, în senul congresului medical de la Paris 1867.

Sunt sate întregi, aproape complet syphilisate, după declararea ce'mi făcură neconținut pacienții ce ne vin de pe acolo. Satele din giurul Bucureștiului, cu deosebire, acelea ce au un oraș în vecinătate, sau care au nefericita fericire de a avea tactul sub-prefecturii, sunt mai ales victime.

Pot cita între altele comuna Corbiț-Mari, de unde ne-au venit ¹⁾, în acest an, mai multe femei bolnave, asemenea comuna Gârbovii, plasa Câmpului, distr. Ialomița, chiar după ceie ce-mi spuse preotul din localitate, care era speriat de marea extensiune a acestor malatii.

La întrebarea ce le-am făcut celor de la Corbiț-Mari, ele ne răspunseră : „Ei D-le, la noi în sat toate femeile sunt pline de bólele acestea ! !“

Copăcenii, Bolintinul, Buciumeni, Fierbinții mai ales, ne dau sistematic un bun contingent.

Pentru a'mi da cont mai bine despre starea acestor malatii în diferiți ani, am cercetat registrele pacienților căutați în serviciul clinico-chirurgical din spitalul Colțea, care fiind sub direcțiunea scrupuloasă a D-lui Dr Turnescu, eram sigur a fi exacte aceste înscrieri.

Am căutat anii 1876-77-78-79, și éta rezultatele obținute :

¹⁾ La consultațiunile gratuite, s'eu spre a fi primite în căutarea spitalului Colțea, serviciul Clinico-Chirurgical.

• SPITALUL COLTIA •
SERVICIUL CLINICO-CHIRURGICAL ¹⁾

	1 8 7 6		1 8 7 7		1 8 7 8		1 8 7 9		Totalul pe 4 ani		Raportul numeric între malatiile venerice simple și syphilitice pe 4 ani
	B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.	
1. Malatiile chirurgicale .	38	12	64	11	46	11	97	23	24.5	57	
2. » vener. simple.	5	3	9	1	7	4	15	8	36	16	
3. » syphilitice. .	13	9	8	17	13	15	18	26	52	67	
4. Totalul	56	24	81	29	66	39	130	57	333	140	
5. Câte la % de malatii sunt venerice simple . . .	8.2	12.5	11.1	3.4	10.6	13.3	11.5	14.0	10.8	11.4	11.1
6. Câte la % de malatii sunt syphilitice.	23.2	37.5	9.8	58.6	19.6	50.0	13.8	45.5	15.6	47.8	31.7
7. Câte la % de malatii sunt venerici.	15.7	25.0	10.4	31.0	15.1	31.6	12.6	29.7	13.2	29.6	
8. Câte la % de malatii sunt venerici in total fără considerație de sex . . .	37.5		31.8		40.5		35.8		35.6		

¹⁾ Aci sunt puse numai casurile observate asupra locuitorilor de la țară, veniți in spital spre a se cura.

De aci putem videa lesne faptele următóre :

Că numărul malatiilor syphilitice, carele sunt cu mult mai rele, se află raportate la cele venerice simple de trei ori mai numeróse, ceea ce e enorm și de tot trist.

Acésta e fórté curios fiind că lucrurile ar trebui să fiă cu totul alt-fel.

Am putea lua și acésta ca un argument al stăreii nóstre phisice de decadență, căci corpurile, constituțiile nóstre nu-și permit de cât escepțional luxul unei malatii veneriane simple inflamatorii (Blennorrhagie), căci pentru acésta trebuie sânge și nervi. Dér nu e mai puțin adevărat, că malatiile dyscrasice, carele, ca syphilisul, progreséză în un mod mai perfect în organismuri șubrede, se desvoltă și merg de trei ori mai bine ca cele-l-alte în satele nóstre.

Malatiile venerice dér merg în modul următor :

1876	1877	1878	1879
37.5	31.8	40.5	35.8

Din acésta resulta doué fapte. Se vede mai întâiu că malatiile veneriane, urmédă în comunele rurale un mers ascendent, și că în anul 1878 în urma trecerii armatelor rusești, ele au ajuns la 40.5 din o sută. Un fapt de tótă importanța este că femeile sunt fórté des atinse, ast-fel că numărul lor (veđi No. 7 din tablou) este de doué sau trei ori mai mare ca al bărbaților. — Bărbații prin urmare neglija cura mai mult ca ele, căci nu se presintă frequent la spitale, și femeile acestea sunt fórté des măritate. Se scie ce influență funestă are acésta stare a mumei asupra procreațiunei.

Scaderea din 1877 se explică prin aceea că dorobanții, ades syphilisați erau peste Dunăre, și că in serviciul acesta s'au căutat răniții Români și Turci, ast-fel că paturile erau mai rar puse la dispoziția celor syphilitici.

Numărul celor syphilitici din comunele rurale e cu atât mai mare cu cât vedem că de odată casurile chirurgicale se înmulțesc foarte mult in 1879.

La 1878 ele nu erau, tot din cauza răniților, des priimiți.

Acésta se datoresce răului obicei de a'și face între ei procese, căci pentru lucruri de nimic vin numai a lua un certificat.

Advocații s'au amestecat și acolo, de aci acésta anomalie, acésta inverșunare între ei pentru lucruri de nimic, acésta tristă tendință, de a se despuia unul pe altul la cea mai mică ocație.

Și in acésta ei imiteză relele exemple ce au vădut la orășeni

Orașele, mai ales la noi, sunt bubele țerei.

Förte mulți in adevăr au venit in 1879 care de și se faceau apröpe morți in căruțele lor la sosire, odata primiți in spitale, se constatau niște mici escoriațiuni sau echimose insignifiante pe corpul lor, și care indata, inaintea ori căruți tratament ne cereau certificate. Starea de siphilisație a populațiunei rurale se probesa și prin următorul tablou ce am redactat după condica consultațiunilor gratuite ce se face in același serviciu de un an numai.

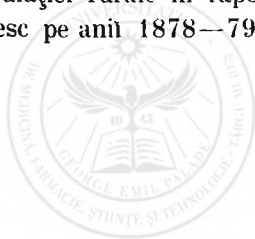
Aci rezultatul e mai rău căci malatiile venerice in total se află cu 49.3 către 50.6, adica egal cu cele chirurgicale.

SPITALUL COLȚEA

Secțiunea Clinico-chirurgicală.
 Consultațiunii gratuite ¹⁾.

Locuitori ai comunelor rurale	Malatii chirurgicale	Malatii venerice simple	Malatii syphilitice	Totalul malatiilor venerice
Bărbați	106	43	43	86
Femei	18	10	25	35
Totalul,	124	53	68	211
Cățila sută	50.6%	21.5%	27.7%	49.3%

În ce privește succesul curei asupra lor, precum și morbiditatea populației rurale în raport cu starea civilă, etă ce găsim pe anii 1878—79.

¹⁾ S'a extras numai populațiunea rurală.

	Casatoriți		Necăsătoriți		Văduvi		Eșiți nevindecați		Eșiți vindecați	
	Malatii	Venerice-syphilitice simple	Venerice-syphilitice simple	Venerice-syphilitice simple	Venerice-syphilitice simple	Venerice-syphilitice simple	Venerici-syphilitici simpli	Venerici-syphilitici simpli	Venerici-syphilitici simpli	Venerici-syphilitici simpli
1878 { Bărbați . . .	1	4	6	8	—	1	5	5	3	8
Femei . . .	$\frac{2}{3}$	10	$\frac{1}{7}$	$\frac{3}{11}$	$\frac{1}{1}$	$\frac{2}{3}$	2	$\frac{7}{12}$	$\frac{2}{5}$	$\frac{7}{15}$

Căți la sută au părăsit spitalul fără a fi vindecați 15.3% 30.7%
 Venerici simpli-syphilitici

	Casătoriți		Necăsătoriți		Văduvi		Eșiți nevindecați		Eșiți vindecați	
	Malatii	Venerice-syphilitice simple	Venerice-syphilitice simple	Venerice-syphilitice simple	Venerice-syphilitice simple	Venerice-syphilitice simple	Venerici-syphilitici simpli	Venerici-syphilitici simpli	Venerici simpli-syphilitici simpli	Venerici simpli-syphilitici simpli
1879 { Bărbați . . .	8	13	7	4	—	1	6	6	9	12
Femei . . .	$\frac{7}{15}$	$\frac{13}{26}$	1	7	6	7	$\frac{1}{7}$	$\frac{4}{10}$	$\frac{7}{16}$	$\frac{22}{34}$

Căți la sută au părăsit spitalul fără a fi vindecați 10.4% 14.9%
 Venerici simpli-syphilitici

De aci se vede că vaduvele in comunele rurale jăcă rolul prostituatelor din orașe, fiind iuca cu mult mai infectate.

Se vede de asemenea numărul mult mai mare al femeilor bolnave, relativ cu bărbații, și ceea ce este mai trist și demn de totă rușinea, este că numărul celor insurați este covârșitor cu mult asupra celor ne insurați și văduvi. Mulți însă din insurați, ieii sau femeile ne-au declarat, că s'au întors bolnavi de peste Dunăre, sau din armată.

Concentrările regulate către centru ale dorobanților, aduc același trist rezultat ca și luarea in armata permanentă.

Tot din acest tablou se vede bine că cei syphilisați ies in număr destul de mare încă nevindecați. Opuindu-ne ai opri, ieii necontenit ne-au răspuns că au afaceri, că timpul plugului, său al prașilei se perde, sau că vor veni la iarnă, căci atunci au timpul liber.

Nenorociții, ieii nu cunosc că cea mai mică întârziere in această afecțiune le aduce ruina fizică.

Am constatat asemenea prin cele spuse de ieii ca numărul aborturilor syphilitice, sau a copiilor cu syphilis constituțional mortal este foarte mare.

Finul observator și bunul clinician D-l Dr Marcovică, in nenumărate rânduri spune elevilor săi că cauzele principale ale stărei de miserie, și de aci morbiditatea și mortalitatea mare in țara Românească sunt : *Paludismul, alcoolismul și syphilisul.*

Să nu credem însă că această tristă stare se observa numai pe lângă capitală, căci găsește rezultate destul de triste in toate unghiurile țerei.

Ast-fel la spitalul din Némțu, unde se primesc aprópe 90 la sută din populațiunea rurală muntenescă, găsesc că se află 15.9 la sută venerici.

Din aceștia 3.3 sunt venerici simpli și 12.5 syphilitici, ceia ce face că acolo accidentele syphilitice sunt *de 4 ori mai numeroase* ca cele venerice simple ¹⁾.

La munte in Moldova, județele Némțu și Sucéva sunt fórté réu hântuite de acéstă malatie, și din causă că ea nu e recent căutată, ea ajunge a produce asupra nenorociților pátimași lesiuni ce ingroșesc și cari nu se observau de cât in evul mediu.

Acéstă răspândire a afecțiunilor venerice in munții Pietrii din Moldova, se explică prin plutașii ce párasesc regulat véra munții pentru a duce produse la portul Galați, și mai ales prin nenumărați Turci și Greci ce din vremuri staționau acolo, făcând pe lęnga comerțul cherestelei, adesea și comerțul malatiilor venerice.

Același lucru găsesc și pentru plaiul Buzéu, in o dare de sémă a Dr Manolescu ; intre alte afecțiuni enumerate, D-sa ȓice : „Bólele veneriene, cari au invins castitatea vechiă pe o linie remarcabilă . . . ²⁾.”

Mai găsesc câte-va probe in rezultatele recrutațiunei, rezultate ce le-am pus in detaliu in capitolul special relativ la degenerare ; voiu reaminti numai că iu un județ cu totul depărtat, cum e Râmnicul-Vâlcei, la recrutațiile cu medicii militari de la 1869—1874 nu am găsit nici o scutire din acéstă causă, pe când in 1879, găsesc deja trei scutiri la rubrica : *Syphilis*.

¹⁾ Veȓi Nosograful de Némțu, No. 1. 1878, redactat de Dr Ullea.

²⁾ Veȓi No. 14 al Journ. Societ. Sciințelor Medicale, 15 August 1879.

Acésta se explica pentru județele de peste Olt și prin faptul (pe lângă cauzele arătate, mai sus), ca mulți din Oltenii tineri, fac pe precupeții în Bucuresci, de unde se întorc acasă foarte adesea infectați.

Resultatul ce am avut pentru R.-Vâlcea îl găsim pentru întreaga țară, căci la recrutația din 1874 nu a fost nici un cas de scutire, pe când în recrutația din 1879 sunt deja 24 scutiri, sau 4 la mia, datorite syphilisului!

Între alte rapoarte ale medicilor recrutori, pe 1879, etă ce găsim în cea al medicului recrutor, pentru județul Iași :

„Dintre bôlele ce a dat drept la scutire, Herniile se repetau mai des. Frecvență a fost și debilitatea ca efect al Intoxicației palustre și bôlele venerice constituționale. Bôlele syphilitice ruină foarte mult populațiunea rurală; pe lângă casurile inveterate (defecte nasale, etc.) se prezintă și casuri de infecțiuni recente. Influențele deletere a acestei bôle asupra organismului, mai cu seamă în condițiuni igienice așa de nefavorabile ca ale țeranului nostru, împiedică rădicarea de generațiuni tinere sănătoase, care să dea indiviđi apti pentru arme.“

O consecință gravă este deșă manifestare a syphilisului constituțional la ochi, s. e. iritele și choroiditele specifice. Ast-fel că 60 la sută cel puțin din aceste afecțiuni sunt syphilitice.

Necăutate, sigur duc la orbire.

D-nu Dr Manolescu, care a făcut de curând o scurta călătorie în câte-va comune rurale din Buzău, plaiul Pârscov a observat în trecere 4 casuri de irido-choroi-

dita syphilitică, fără cea mai mică percepțiune luminosă.

Intre aceștia era o fata *de 15 ani!*

Se scia că aceste leziuni nu pot fi de loc vindecate.

În orașe malatiile veneriane au o întindere cu mult mai mare. Efectele tardive însă nu se observă în gradul de puternică încarnare cum se prezintă la cei de la țără. Causa e că orașenii se caută mai curând ca cei de la țără.

Armata rusescă au adăus foarte mult malatiile, venerice, acesta se poate lesne constata și prin scăderea numărului pacienților ce se prezintă în urmă în cura spitalului.

Ast-fel pentru anul 1878, an în care efectele inoculațiunii syphilitice se puteau lesne aprecia, se constată în serviciul de Clinică-Chirurgicală din spitalul Colțea 346 venerici din 857 pacienți, sau 40.3 la %!

La 1879 nu găsim însă de cât 296 din 929, sau 31,8 la %.¹⁾

La consultațiunile gratuite pe anul 1879, găsim 44.7% venerici, împărțiți ast-fel 24.1 % venerici simpli, și, 20.6% syphilitici.

La 1877 din 10.022 pacienți cautați în toate spitalele de sub direcțiunea Ephoriei spitalelor civile, cele mai mari numere le-au intrunit următoarele afecțiuni :

Morbele venerice. . . .	1287	séu	128.4	la	%
Traumatismele (în care intră 556 răniți din resbel). . . .	1255	"	125.2	"	"
Intoxicațiunea palustră. . . .	1252	"	125.2	"	" ²⁾

¹⁾ Veți rapórttele științifice către onorabila Eporie, ale acestei secții pe anii 1878-79.

²⁾ Veți tabloul grafic al D-lui Dr. Chernbach, 1876.

Este dar constatat ca cel mai mare număr de malatiî *căutate la pat*, au fost produse prin malatiile venerice.

Éta mersul acestor malatiî pe o serie de 7 ani *căutaţi la pat* in spitalele Ephoriei din Bucuresci :

Anul	Totalul morboşilor	Căţi de morbe venerice	Căţi la miá.
1872	12,104	1554	128.3
1873	12,680	1472	116.0
1874	12,488	1606	128.6
1875	13,596	1637	120.4
1876	12,387	1984	160.1
1877	10,022	1287	128.4
1878	12,346	1967	159.9

De aci se póte lesne vedea mai ántáiu mersul ascendent al acelor malatiî, ast-fel ca seria incepe la 1872 cu 128.3 şi finesce la 1878 cu 159. 9.

Se póte constata mersul ascendent ce au luat aceste malatiî mai ales cu ocazia resbelului.

La 1876 s'au făcut concentrările in Bucuresci efectul. au fost suirea acestor malatiî cu 40 ‰ , 120.4 in 1875—160.1 in 1876.

Scáderea din 1877 ţine la ráníţi *căutaţi* in spitale. la marele număr de tiphici ce de preferinţă erau primiţi. Acesta se póte constata şi prin numărul total al bolnavilor *căutaţi* care a fost cu 2000 mai mic ca in 1876 şi 78.— Acesta din causă cá un malat de tiphos séu unul réu ránit, pástra mai mult timp un pat de cât un malat ordinar.

Regret cá nu s'a publicat nimic péné acum mai sistematic, esact, şi ceva mai intins, pentru a putea face

cât se pôte mai precise punctele ce ating, pentru mai multe localități.

Singurul lucru ce mai găsesc este, grație D-lui Dr Felix.

Ast-fel in un tabel redactat de D-sea asupra mortalității după morbe pe anul 1868, pentru urbea București, găsesc:

Syphilis congenital	38
„ Constituțional.	12
Total.	50

Deci 50 morți in un an datorite numai syphilisului. Dar câte avorturi sau diagnose necorecte încă, ascund tot această afecțiune. Totalul morților la 1868 era de 5035, ceia ce face 9.9 la ‰ datorite syphilisului ¹⁾.

Asemenea pentru anul 1876.

„Siphilisul a dat contingentul mare de 19 (in anul 1875 de 18) decese, sau de 25 la sută din numărul total al copiilor găsiți, decedați. Dintre toate decesele de syphilis din Capitală, mai mult de cât jumătate vine in comptul copiilor găsiți ²⁾.”

Éta ce mai găsesc in această privința tot in raportul general al D-lui Dr Felix pentru 1868.

„In privința bólelor venerice ne lipsesc datele pentru a ne putea pronunța, decât ele devin in realitate din an in an mai rari. Numărul copiilor cari au murit de syphilis congenitale este mic (38). Morbilitatea femeilor prostituate se pare a fi mai mică de cât in anul trecut. Dintre femeile supuse la revisiunea medicală s’au bolnăvit in anul 1868 numai 9 la sută pe

1) Dr. Felix. Raport general pe anul 1868. București, 1869.

2) Doctor I. Felix. Raport general pe anul 1876. București, 1877.

lună; iar în anii 1865, 1866 și 1867 câte 14 până la 16 la sută. Numărul femeilor afectate de Syphilis cari caută ajutor la spitale diminue, iar salele de bărbați din spitale tot sunt ocupate de un număr însemnat de bărbați syphilitici ¹⁾).

După noă ani însă étă ce ne spune tot D-nu Dr Felix în raportul său pentru 1876:

„Siphilisul, mai cu osebite syphilisul congenital, a contribuit la mortalitatea populațiunei în anul 1876 aprópe în aceeași proporțiune ca în anul precedent. S'au înregistrat în anul 1875, 36 decese de syphilis séu 6.28 la 1000 din numărul total al deceselor, în anul 1876, 34 decese, adică 6.74 la 1000 din totalitatea deceselor. Din nenorocire pe de o parte privegherea laxă a prostituțiunei, pe pe alta căutarea frequentă a bólelor venerice de către babe, farmaciști, sub-chirurgi și alte persoane lipsite de cunoștințe medicali, contribue la înmulțirea infecțiunilor syphilitice. Precum am avut onóre a expune la capitolul care traléză despre privegherea prostituțiunei, bólele venerice ale femeilor prostituate au fost în anul 1876 cu 30.8 la 100 mai numeroase de cât în anul 1875 ²⁾.”

Acésta mi se pare că nu probédă nimic alta de cât că syphilisul progresédă în un mod constant în Bucuresci, oraș din care neconținut se trimit elemente noi pentru a *reforma* restul țerei.

Syphilisul congenital e cu atât mai răspândit și efectele séle mai pernicioase, cu cât pe lângă cele 36 de-

¹⁾ Doctorul Felix, Raport general pe anul 1868. Bucuresci 1869.

²⁾ Doctor I. Felix Raportor general pe anul 1876. pag. 57 Bucuresci, 1877.

cese din 1876, trebuie a mai adăoga câte-va din următoarele diagnose insuficiente:

„Un număr mare de decese ale copiilor in primul an al vieței, aprópe 7 la 100 din totalul deceselor, se inregistrează subdiagnosa de Marasm infantil, Debilitate generală, Inanițiune, Neviabilitate, cu aceste diagnose s'a in scris in anul 1875 384, in anul 1876 325 decese ¹⁾.“

Ceia ce probedă încă cât de mult am intrecut pe cele mai inaintate țeri, in acest punct de vedere, e că pe când in Francia intre prostituatale in scrise sunt abia 8 la sută *pe an*, atinse de acéstă afectiune, la noi au fost de la 9—14 și pêně la 16 la sută *pe lună!*

Prostituția clandestină însă in Bucuresci, este fórte răspândită și in același timp fórte murdară. Ea contribuie mai mult a syphilisa cei 5,500 soldați din contingentul de 6,000 ce se duc in fie-care an acasă. Și la noi délul Spirei, vecinătatea Malmesonului, Cotroceni, presintă nisce specimene desgustátore, ce atrag atențiunea soldaților, pe care-i infecteđa, demná de tótă severitatea.

Căci cele ce urmédă se aplică și prostituției clandestine.

„Prostituția publică, adică aceia ce se exercită in casele de toleranță, constituie, dupě ideia tuturor óme-nilor competenți, *o industrie regretabilă dér necesară, un soi de supapă de siguranță oferită instinctelor sexuale. Dēcă dér nu este nici in puterea nici chiar in interesul guvernelor de a opri dezvoltarea acestor forme de prostituții, este însă de a lor datorie de a o surveghia și de a o însănătoși* ²⁾.“

1) *Dr Felix*. Raport general pn anul 1876. — Bucuresci 1876.

2) *Dr H Mireur*. La syphilis et la Prostitution, pag. 415. Paris 1875.

Prostituția, și mai ales cea clandestină, trebuie surveghiată, și în loc de a avea agenți spre a ști ce vorbesce cutare sau cutare, mai bine am plăti agenți, ómenii mai pre sus de toate însă, bine crescuți; convingși de misiunea lor, ca la Paris cu deosebire, și care să survegheze fără a compromite femeile suspecte. pênă la certitudinea căpătată, când se vor obliga a se înscrie și a se supune la frecvente cercetări medicale.

Nu e ridicul a vedea înscrise numai 40—50 prostituante la casa lor, în București, când Bulevardul și Orașul tot geme de marele lor număr? Și acestea au văduț, sunt cele mai periculoase. Să nu uităm că aceste malatii odată căpătate sunt foarte grave prin efectele lor.

„Dintre toate flagelele care apăsă umanitatea, această malatie este de sigur una din cele mai teribile. Diusa nu sémână mórtea și distrugerea pe pașii ei, nu produce o panică surprindătoare, ca Cholera și epidemiile care ne surprind rareori, și care sunt, din acest punct de vedere, mai puțin pernicioase, cu toate devastațiunile lor oribile. Dér dânsa este tot-d'auna în mijlocul nostru, roșând părțile vitale, distrugând într'un mod tăcut constituția morală și fizică, la milioane de milioane, printre cei mai tineri și mai viguroși din rasa omenească. Oamenii vor fi prin a simți cât este de monstruos și de crud prejudiciul care lasă să facă atâtea progrese acest rău fără a face nici un sfurt spre al opri și al extirpa. Se sperăm însă că ziua acesta nu va întârzia a veni ¹⁾.“

¹⁾ *Éléments de Science Sociale, par un Docteur en Medecine Anglais. (traduite en Français) pag. 137. Paris 1876.*

„Syphilisul, care corupe și slăbește cele mai tari constituții când este înrădăcinat, constituie cu mercurul, cu care el se tratăză una din cele mai mari sorginți a scrofulelor, a alienații mentale și a multor malatii debilitante la descendenți. El este unul din originea a mai tuturilor relelor fizice și morale, precum și a viciurilor care sunt consecința, și de care suferă societatea. Este asta óre un subject de mistere, și de secret? Trebuie ca noi să ne mulțumim că nu-l cunoșcem, și să ne lăudăm de această ignoranță din care să facem chiar o virtute? Amorul ce avem pentru semenii noștri, interesul ce luăm la progresul și binele lor, ne permite să-l trecem sub tăcere? Putem noi continua a lăsa această teribilă pesta, se întindă devastările ei și să otrăvască cupa vieții fără a lua măsuri pentru a o preveni? Și dacă inimile noastre sunt încă închise la sentimentul că există o legătură indisolubilă între toți ómenii pentru bine ca și pentru rău, știm noi că nu vom fi atinși, cei dintâiu, că fiul, fratele, amicul nostru, nu vor deveni victime mâine? Ah! de câte ori cele mai strălucite speranțe a unei familii sunt distruse din cauză că o ființă iubită a devenit *victima acestei implacabile malatii* ¹⁾!”

Pentru prostituția clandestină care este cea mai rea și mai de condamnat, și asupra căreia trebuie să apese tótă puterea și vigilența poliției higienice *nu s'a făcut încă nimic la noi.*

Trebuie să se înscrie și căutate tóte persónele, orí-ce numire ar avea ele, séu orí cui ar aparține, care fac un comerț din corpul lor.

¹⁾ Idem pag. 151—2.

Nu trebuie de loc a esita, dér trebuie a fi tenaci și severi.

Nu mai ast-fel vom putea fi utili. Să nu ni se obiec-tețe libertatea datorită persónelor, acésta nu se póte aplica aice.

„Dér este încă o altă causă care am face réu de a o tăcea, care a fost invocată și mai des, și care pare a opune ó résistență, aprópe invingétóre, la punerea in practică a celor mai multe mészuri de prophylaxie generală; este o stavilă netrecétóre, care se ridică majestósă in epoca nóstră, *Libertatea individuală*.

Protectórea inviolabilă a drepturilor naturale și legitime a omului, acéstă formă de libertate ne păzesce de violențele ori și cărui act arbitrar, și ne apară in contra ori cărui exces al autorității.

Printr'o exagerație necređută, căți-va au voit sè véđă in represiunea depravărei publice, o violație flagrantă a acestor drepturi, și au strigat indată la injustiție. Acéstă interpretație este fundată, și, in princip, regulamentarea prostituției trebuie sè fie considerată ca o lovitură dată respectului inviolabil a libertăței individuale? Este in adevăr un problem de resolvat, problem din cele mai complexe a organizațiunei sociale¹⁾.“

Dér :

„In çadar se va obiecta că fie-care are dreptul de a dispune de persóna sa și că nu se póte restránge, reprima, nici reglementa prostituția fără a atenta la libertatea femeiei. In orí-ce lucru trebuiesce o mészură ; viața sociale exige din partea cetățenilor óre-cari restricțiuní a voințelor séu capriciilor lor, óre-care sacrificii a libertăței lor

¹⁾ «La syphilis et la prostitution.» Dr Hyp. Mireur, pag. 5, Paris, 1874.

a căreia întindere o determină pactul social. De îndată ce exercițiul libertății mele va lovi drepturile altuia, datorita mea de cetățen este de a renunța la ea sau atunci mă voi lovi contra unei penalități prevăzută de lege¹⁾.”

„Căci ce libertate individuală este aceea care amenință și distruge libertatea individuală a mai multora? Ce este o viață privată, unde este o continuă imixtiune de străini, și cari sémănă ici și colea, la domiciliu și pretutindinea, o contaminație care poate să fie teribilă în efectele sële?”

„Se exproprie pentru cauză de utilitate publică cei mai frumoși ani ai vieții unui om, și se esită a expropria pentru cauză de salubritate publică câte-va ore, câte-va zile, câte-va luni deca va fi necesar, din libertatea unei fete cu moravuri suspecte și desaprobatе? . . . Se va sacrifica ómenі de distincție și cele mai bune devotamente pentru a conjura flagele transmisibile ca cholera, frigurile galbene, pesta bovină, etc.; se vor impune oneróse carantine ómenilor onești pe singura presupunere de a fi purtătorii unui aer pestilential . . . Și, pentru a stinge flagelul, cu mult mai redutabil, syphilisul, care nu pedepsește numai pe culpabil, dér, prin acésta, inocentul și ceia ce este și mai rău o intrégă descendentă, ast-fel că alterédă viitorul uman în timp de generații, scádénd nivelul și feconditatea, se va opri dinaintea libertății individuale și dinaintea vieții private a unei depravate sau a unei prostituate²⁾?”

1) Jeannel «De la prostitution dans les grandes villes au XIX siècle.» Paris, 1868, pag 136.

2) Mougeot (de l'Aube). În «Congrès international de Paris» 1867, pag. 357.

Să scim dér pentru tot-d'a-una, că in ast-fel de materie :

„Principiul esențial al adevăratei libertăți, residă in întregul său, in respectul absolut al convențiunilor sociale. Nimeni decî nu va putea contesta societății dreptul de a sacrifica interesul micului număr interesului masselor, cu deosebire când acest interes privat satisfăcut constituie o primejdie publică ¹⁾.”

Să căutăm dér, consciincios a ne face datoria cu aceste femei și să fim siguri că departe de a aduce o lovitură drepturilor omului in sine, din contra vom lucra la buna lui stare.

Trebue dér neapărat ca cele mai serioase măsuri să se ia, in ce privesce aceste malatii.

Nu voiu trata aici de măsurile propuse de unii și respinsă cu drept cuvînd de majoritate, precum sunt : prezentarea unui certificat la însurători, ca n'au avut syphilis, s'eu că sunt deplin vindecați; refusarea de a primi in toate serviciile civile persoane ce nu vor presenta un certificat de sănătate; escluderea celor malati, o dată atinși de această afecțiune; căutarea óme-nilor la intrarea lor in casele publice; prelungirea termenului serviciului activ, ca pedepsa soldaților atinși de această afecție; căutarea cu forța a celor syphilitici; sequestrarea lor chiar; responsabilitatea judiciară a celor ce o comunica altora, cu toate ca in fond această ar fi foarte just; și altele de asemenea natură, carele ar face mai mult rău, căci s'ar desvolta mai tare prostituția clandestină, s'ar ascunde cei atinși și nu

¹⁾ *H. Mircur*. Lucrarea citată, pag. 20.

s'ar căuta bine. in fine s'ar nasce neincrederea și chiar adesea ori nenorociri frecvente, in societate.

Este deja timpul a ne convinge că:

„Extirpațiunea acestei lepre a timpurilor nostri ce se numesce Syphilis, *nu este d'asupra puterei Statelor.* Sequestrațiunea și localurile pentru leproși a stins flagelul leprei vechi; Ciurma este obiectul unui vast și dispendios aparat de preservare: toate guvernele fac sacrificii pentru a înaduși germenii variolei: cu toate acestea, *syphilisul face mai mult rău ca toate aceste malatii la un loc. El slăbesce in un mod tăcut generațiile; contagiositatea sa este mai evidentă ca aceea a ciumei; de ce nu i se opune in toate țările aceleași hotare, aceleși mijloace de stingere?* Ast-fel este speța umana: trăsnetul epidemiilor isolate, care trec pe capul său ca nuorul electric. o amuțesce și o lovesce de spaimă; ea se stradănuiesce inutil a preveni reintorcerea lor. *pe când se familiariseli cu ciumele lente și continue ce pórta in costa sa și a le căror spăimântătoare ravajuri le suferă cu aceiași răbdare, ca și succesiunea fenomenelor meteorologice* ¹⁾.”

Numai atunci societatea humană in genere și noi in special. ne-am putea lăuda, că in adevăr facem ce-va cel puțin pentru aceste afecțiuni cari atacă speța noastră in un mod teribil.

Am îmbrățișat cu multa buna-voință vaccinarea, dér se face ea in un mod consciincios? Ast-fel facem in toate... forme și iar forme. Este timpul cred ca și cu vaccinarea și cu de a própe ingrijirea și controlarea prostituției și syphiliticilor să facem ce-va.

¹⁾ M. Lévy. «Traité d'hygiène.» Tome seconde, pag. 713, Paris, 1879.

Atunci vom avea și noi dreptul a dice : in adevăr, am făcut un pas sigur spre progres.

„Cuvântul de progres este pe toate buzele, civilizația actuală se mândrește cu nenumăratele sèle cucuriri... Scorbotul a dispărut din localitatea unde domina endemic; *vaccina a pus un termen devastărilor variolei*¹; *dér syphilisul merge tot propagându-se, și de trei sute de ani nu s'a oprit de a róde humanitatea* . . . Societatea care se lasă ast-fel a fi mâncată, este ea in neputință de a nimici acest flagel secular?! Lepra a fost înădușită, nu ar fi tot așa și cu syphilisul, déca am renoi in contra lui lupta întreprisă de străbunii nostri contra surorii celei mai mare²).“

Medicii vor trebui să descrie relele prin presa și să țină conferințe publice in care să se arate cât trebuie a se pădi de ele, și o dată atins, a evita de a comunica acest rău unui altuia. Vor trebui a indemna cât se póte mai mult la cură și a fi cât se póte mai cu atențiune și bine-voitori la consultațiunile lor gratuite, séu in cura spitalului ce conduc.

Căci:

„*Pentru a mărgini propagațiunea malatiilor veneriene, se facilităm prin orî-ce mijloc, și atât cât putem, mijlocele de vindecare; acesta este, nu vom inceta de a o spune, basa fundamentală a profilaxiei publice*³).“

Odată un pacient priimit, să se decidă a nu se libera pênă ce nu va fi radical curat.

¹) Acesta nu e cazul la noi.

²) *Prosper Iearen*. «Des métamorphoses de la syphilis.» 1851. p. 580
Citat de *Mireur*.

³) *H. Mireur*. Lucrarea citată, pag. 117,

În armată trebuie mai ales ca această afecțiune să fie surveghiată și cât se poate mai larg și bine-caută. Visite săptămânale, ca în Austria să se facă și în armata noastră.

Să nu se permită nici unui soldat a părăsi cadrele active pînă ce nu va fi curat de afecțiunea ce a avut.

Medicii militari trebuie în această cura să puie totă buna-voință, activitatea și docilitatea de cari sunt capabili.

Șeful de corpuri, în diferite orașe, trebuie necontenit a se interesa de această afecțiune la soldații lor, și a căuta prin mijlocele de care dispun să afle acele femei atinse ce îi contamîna și cu *rigurozitate* să cîră administrației civile, adesea ocupată numai de alegeri, ca să ia măsurile necesari.

De asemenea serviciul sanitar central ar trebui să dicteze măsurile necesare, și chiar să puie publicul medical în cunoștință cu faptele observate.

În internatele Statului și cele particulare, cei puși a conduce junimea, să fie clementi, și severi însă, în același timp, în ce privesce o serioasă cură.

Mofturile vechilor pedagogi ce nu fac de cât a pedepsi în loc de a vindeca, nu se mai aplica ađi. Să fim clementi cu tinerii atinși, dăr severi în a le impune o cură serioasă.

Părinții ar trebui să fie severi pentru copiii lor ca mijloc preventiv, dar o dată certitudinea capătată ca copiii lor sunt bolnavi să se facă ori ce sacrificii pentru a-i cura.

Trebuie să probăm și prin fapte că suntem departe de acele timpuri în care acești nenorociți pacienți erau

aruncați și depărtați ca nedemni de îngrijire. dăr numai de dispreț. căci răul nu e numai al lor, dăr cauza e în starea noastră socială de astă-đi, și răul lasat la ei, se va comunica și restului.

Căci:

„Trebuie din contra. multiplicare. în jurul venericilor, ajutorurile de ori-ce speță. și a' atrage în cura spitalelor prin bune tratamente¹⁾.“

Să cautăm a eși din următoarea categorie ce nu face onóre societăților.

„Nicî la un popor din epoca noastră, nu mă tem de a afirma, *situația creată nenorocitilor syphilitici nu este în raport nici cu progresele științei, nici chiar cu progresele civilizației*²⁾.“

Arestați pentru diferite cauze, să fie căutați și chiar de se vor proba inocenți de fapta ce li se impută, să nu fie liberați fiind bolnavi, dăr surveghiați la spitale pêne la complecta lor însănătoșire.

Acésta se face la Viena și în alte localități. Nu vom fi dăr acusați de exclusivism.

Porturile noastre cu deosebire. trebuesc bine surveghéte, căci ele sunt în tóte țările marele artere de intrare.

Să nu ne măgulim că numărul malatiilor syphilitice e mai mic la noi ca în alte părți, să ne aducem aminte ce am fost de curênd și cât de mare e progresul făcut în . . . rău.

Mai ales în ce privesce populația rurală. ar trebui luate măsurile cele mai urgente.

¹⁾ *Amb. Tardieu*, tome 3, pag. 417.

²⁾ *Dr Hyp. Mireur*. «*La syphilis et la prostitution*,» p. 102. Paris, 1875.

Spitale provisorii în fiecare arondisment vor trebui înființate astfel ca oamenii să fie atrași cel puțin iarna prin gratuitatea îngrijirilor bune ce se vor da.

Să se oblige comunele să trimită pe cei atinși de această afecțiune la spitale, și chiar să se trimită pe compta lor cei sărmani.

Dacă syphilisul nu va fi curând și energie combătut în comunele rurale, se va fi sigur că ne expunem în curând la pierderea noastră.

Acăsta mai lipsea țeranului nostru spre a fi exterminat.

Să combatem și să pedepsim sever pe toți acei ce practică medicina frauduloasă în țară, căci aceștia comit o crimă înșelând populația suferindă fără a o putea vindeca și lăsând astfel ca răul să se întindă cu mai multă vehemență.

În capitolul special pentru această vom vedea că aceștia sunt cea mai rea plagă pentru țara noastră.

Pentru a-i combate însă cu succes trebuie să înmulțim cât se poate spitalele noastre, să le răspândim în toate punctele din țară unde vom ști că este mai mult pericol. În București și Iași pentru această, trebuie să cel puțin, îndoit acum numărul paturilor.

Nenumărați pacienți din țară sunt refuzați și tocmai cei syphilitici și despre gravitatea acestui fapt încă nu ne dăm bine seama.

„Nici o dată, într-o dată, mă privește, mărturisesc în toată sinceritatea, n-am asistat, fără să simțesc un sentiment de profundă tristețe, la acele consultații la spitalele unde se prezentau suferinții mâncați de virusul syphilitic, pe care lipsa de locuri nu permitea să aibă

priimi, și care mergeau, lipsiți de orî-ce ajutor, expuși a semîna pretutindenî contagiunea în mersul lor.

Este evident d'er un viciu de organizație a caruia reformă e cerută de cele mai mari interese. *Este indispensabil ca starea actuală să fie modificată; trebuie ca spitalele să deschidă larg porțile lor și se priimescă fără distincțiune toți venericii ce se presintă; trebuie ca fără considerație de vîrstă, de sex, profesiune, origină, să se p'otă da ajutorurile inerente ospitalizațiunei la toți cei ce le cer; trebuie în fine, și trebuie neap'erat a pune un cap'et la acest spectacol sdrobotor a suferinșilor delăsaiți în prada riului ce'i devoră. În ac'osta, (în s'e o repet, stă principiul fundamental al adev'ratei prophylaxii¹⁾.*"

S'e nu uitam că un malat de Pneumonie caruia 'i se refusă acum un pat, s'eu se vindică de la sine, d'ecă malatia sa ia mersul bun, s'eu în fine m'ore necautat și atunci familia și ț'era, pierd un om. *Un pat însă ce se refusă unui syphilitic, acesta nici nu se p'ote vindeca singur prin natura malatiei s'ele, și adesea m'ore după crude suferințe, după bani perduți inutil în căut'iri empirice, și după ce au umplut lumea. Ast-fel ț'era și familia pierd de sigur un om, după ce mai d'nt'eu a l'asat s'e se mai facă nenum'erate victime.*

Trebuie d'er cur'end și cu orî-ce preț a inlesni cautarea acestor nenorociți.

Căct trebuie a ne convinge ua data, ca :

„Hospitalizațiunea practicată fără limite, etă ț'inta ce trebuie a atinge, d'ecă voim a ajunge să desrădăcinăm syphilisul. Ne mai fiind forțați a se adăposti în locurile obscure ale miseriei, a se ascunde sub scutul ru-

¹⁾ *Dr Hyp. Mireur. «La syphilis et la prostitution,» p. 107, Paris, 1875*

șinel, a lua forțe fără încetare renăscându-se în privații și nedomire, această plagă socială va putea fi atacată de o dată în principiul și în elementul său cel mai vivace. Va rezista el încă mult timp contra acestei ligi universale întreprinsă contra propagațiunii sêle?... Atunci, cel puțin, nu va mai fi irațional de a pune extincțiunea syphilisului în rëndul lucrurilor posibile 1).“

Dispensarii de căutare și medicamente gratuite sê fie la dispoziția celor sêrmani, ast-fel ca ajutorul sê'l găsescă în tôte locurile.

Sê fie câte un interu sêu medic de ziua, în orașele mari pe lângă spitalele centrale ast-fel, ca la ori-ce moment sê se pótă face un pansament, sê se dea o injecție. Acesta ar contribui mult la stingerea rêului.

La noi unde băile mari că nu există, unde curațenia corpului încă nu e cunoscută, unde miseria este destul de răspândită, am vêdut adesea persoane de o murdărie de ne descris, care'mi spuneau, ca nu pot avea acasă apă caldă, ca nu au scamă, sêu ca fiind în familie nu au cum face o injecție.

Sê nu uităm că aceștia sunt foarte numeroși. Sê cautam a ne fi utili, vindecându'i și înlesnindu-le acesta.

Sê nu punem mare confiență însă în consultațiunile gratuite, chiar când se dau și medicamentele necesare, căci adesea se fac în un mod condamnabil de neglijență.

În congresul medical de la Paris, din anul 1867, D-nu Garin șicea cu multă cunoștință de lucruri : „De sigur, este plăcut lucru a distribui în fie-care an,

1) *Dr H. Mircur. «La syphilis et la prostitution.»* Pag. 110.

unei lumi de syphilitici ajutorurile consultațiunilor gratuite; *dér cine nu vede, în această mulțime de suferinți atinși de afecțiuni contagiöse, ca și o endemie ambulanta, respândind ici și colea, otrava, pe care consultațiunile gratuite se silesc în zadar a'î opri mersul către fiitor? Cine nu vede că cel mai bun mijloc de a se opune la această revărsare neincetată a syphilisului este de a deschide mai larg spitalele și de a oferi venericilor, pe lângă tratamentul gratuit, și avantajele unei izolări temporare.*"

Pentru a combate însă curând și bine această teribilă epidemie trebuie ca și statul să vie în ajutor, în un mod cât se pöte de larg, căci numai ast-fel s'ar putea face acesta.

De asemenea persoanele caritabile, cei cu influența multă și filantropi, ar trebui să desvolte sympatia publică, ast-fel că societăți filantropice de utilitate publică, în acest mod, să se formeze și să contribuie la același rezultat.

Societatea Româna în acest sens a dat destule exemple de umanism chiar pentru străini, ușor va face dér ce-va pentru ea.

Se vor găsi mulți cari la cererea noastră ca guvernul chiar să contribuie, la noi unde avem atâtea administrații spitalicesci isolate, grație bunei-voințe și umanismului public, să ne spuna *că Guvernul nu are fonduri pentru acesta.*

Mai, întâiu de toate ca guvernul găsesce tot-d'a-una fonduri pentru epidemiile accidentale ce cad pe țera: *Guvernul trebuie chiar, să găsească fonduri pentru a lecu țera de această teribilă și constantă epidemie.*

Cum? Nu sunt bani, când statul dă pensii și re-

compensii naționale mai mult ca grele pentru țără și foarte adesea nemeritate?... Nu sunt bani? când videm că tocmai persoanele ce nu fac nimic au pênă la 5000 franci pe lună! Nu găsesc fonduri pentru a vindeca țera și gâsim pentru a întreține tétrele și chiar spionii și bătăușii?

Administrațiile spitalicesci ar trebui neapărat să deschidă și ele larg porța spitalelor și să se priimască tot cu aceeași bună-voință syphiliticii.

S'au trecut timpul acușățiilor neróde, nu syphiliticul este de vină, căci adesea malatiu lovesce cele mai morale persoane, dér societatea, se o știm bine acésta, e cauza și e singurã responsabilã, de cei ce sufer.

„In fine, sacrificiile ce ei și vor impune, nu vor fi mai mari și nu vor constitui de cât simple inaintări de bani. Căci, scăderea numărului malatiilor venerice va micșora mult cheltuielile; cele făcute pentru măsurile preventive vor fi uoperate și cu prisos prin economiile realizate asupra tratamentului, care nu se va da in urmă de cât unui număr din ce in ce mai mic de pacienți¹⁾.”

Să ne gândim numai la sumele enorme ce se cheltuiesc acum, in armată, unde zilnic se află la pat 300 ómeni cel puțin pentru acésta cauză; in spitalele civile unde trebuiesc neapărat zilnic a fi căutați la pat 1000 pacienți. Puneți acum cheltuiala consultațiilor gratuite care e o sinecură și aprópe absolut inutilă. Adăogați brațele ce sustrageți de la muncă și veți videa pierderea enormă ce este pentru țără.

Numai Ephoria Spitalelor Civile din Bucuresci, anua

¹⁾ *Méneur*. Lucrarea citată, pagina 110.

caută 1300 syphilitici la pat, ceia ce represintă o cheltuială de cel puţin 50,000 franci.

Ucideţi răul şi nu veţi mai cheltui aceşti bani.

In fine ca mişlôce profilactice fôrte utile va trebui ca serviciul sanitar se numai permită de cât cu totul excepţional vaccinarea cu vaccin uman.

Cow-poxul, singur şi exclusiv să fie permis şi inlesnit pentru acésta.

De asemeinea la noi, mai ales in oraşe, va trebui ca administraţia, medicii, consiliile de hygienă, să se amestice la regulamentarea şi privegherea doicilor.

La noi doicele constitue o mare cestiune, căci *se scie că mai tóttu clasa avută a societăţei cresce copii cu doici, care adesea comunică virusul syphilitic copilului său vice-versa.*

Să sperăm că medicii, aceşti preoţi moderni ai societăţei, cari decă in genere 'şi vor înţelege misiunea, pretutindenea şi mai ales la noi, ar avea multe de făcut, vor lua iniţiativa in curënd, in tóte cestiunile sociale ce'i privesc şi mai ales in a malatiilor veneriene, ei vor proba prin acésta că sunt utili ţerei. care'i va bine-cuvânta pentru serviciul lor.

Malatiile sociale sunt inimicii societăţei, medicii sunt armata ei, să lupte dér cu inimicul, să'l infrângă, şi gloria va fi a lor.

ALIMENTATIA INSUFICIENTA SI NEHYGIENICA

PRECUM SI RELELE POSTULUI LA ROMANI

«Câte mari fapte in viața națiunilor, cărora istoricii le atribue cauze variate și complexe, și a căror secret este in focarul familiei. Priviți Irlanda, priviți India! *Englittera ar domni ea liniștit pe un popor in nenorocire, deea cartofii, mai singuri, nu ar ajuta pe acestia a prelungi plângătorea lor agonie? Si peste mări, una sută patru-șeci milioane Hinduși ar asculta ei de câte-va miș de Engleși, deea s'ar hrăni ca și ei?*»

Geoffroy de Saint-Hilaire.

«Starea deplorabilă, materială și morală a țeranului român este cunoscută de toți. El se hrănesce cu mălaiu, și modul cum 'l prepară nu este tot d'a-una cel mai nemerit. Fără ca porumbul să fie bine copt, țeranul 'l culege, silit de trebuință și, séu 'l macină indată, séu nemăcinat 'l aședă in pătul in care nu este tot-d'a-una apărat de plóie și de umezélă. In aceste condițiuni mălaiul devine albicios, miróse a mucigaiu și provócă sete și dispepsie. *Pe léngă mă-măligă, țeranul din unele localități nu póte adăoga nici puțină carne, nici chiar puțin vin, cari sunt neapérate pentru reînóirea forțelor.*»

Dr Sutz. „Allenatal in fața Justiției.”

„Una din cele mai importante cestiuni, de care depinde direct sănătatea și prosperitatea, fie a individului séu a familiei luați in parte, fie a națiunilor, este fără indoială alimentația.

După cum dânsa va fi suficientă séu nu, individul séu poporul, supus uneia séu alteia din aceste două alternative, vor fi într'o pozițiune mai mult séu mai puțin prosperă. Căci după cum natura combustibilului prin echivalentul caloric determină direct o cantitate dată de travaliu, tot ast-fel, și mai ales astă-đi, munca și de aci prosperitatea individului, familiei séu națiunii vor depinde de calitatea combustibilului, pentru dênșii calitatea alimentației, de care vor dispune.

Este atât de adevărată acéstă comparație, in cât cu aceeași fidelitate putem trage conclusia că, după cum cutare locomotivă va produce un travaliu mai mare, va trece mai departe in spațiu, fiind alimentată cu cărbune in cantitate și calitate superioră, tot ast-fel și individul séu o națiune nu va produce o cantitate de travaliu hotărît și nu va propăși mai departe in timp, decât cantitatea și calitatea cărbunelui, adică alimentația absolut necesară corectei lor existențe fiziologice, nu va fi in calitatea séu cantitatea necesară ¹⁾."

Aceste premise fiind bine stabilite, să întorcem privirea noastră din domeniul speculațiilor teoretice pe câmpul practic al observațiilor și ca ast-fel să observăm modul cum se nutrește majoritatea populației României.

După datele fiziologice ce se cunosc mai mult ca pozitiv astă-đi, se scie că *cantitatea muncii, de aci prosperitatea țerei; gradul ei de sănătate; mortalitatea in plus séu in minus; precum chiar și existența unei ginte,*

¹⁾ Veđi: «Postul la Români» de Dr Istrati, Jurnalul Societăței Științelor Medicale, No. 20, 1879.

in viitor, séu existența sa in un mod demn ; depind după cum majoritatea populației unei țări și pentru noi in particular elementul român, se va nutri, bine séu insuficient.

Acéstă cestiune este una din cele mai importante și cu părere de rău trebuie a o spune că pênă acum tare puțin s'au ocupat in un mod special a descrie relele ce suferim pe fie-care și in țera noastră, din cauza alimentațiunei nesănătóse și ne suficiente, ce caracterisédá absolut, majoritatea populațiunei acestei țeri.

Persónele cari au insistat mai mult asupra acestei importante cestiuni sunt D-nii *Ioan Ionescu, Dr Felix, Dr Obedenaru, și D-nu P. S. Aurelian.*

Ceia ce este și mai trist e că nimeni nu s'a ocupat a da o bună direcțiune in acest sens și mai ales a combate existența postului, acest mare rău din deprinderile noastre religióse, care adáugat la relele unei alimentațiuni aprópe insuficiente, *constitue principala caudă de morbiditate și de mortalitate in țera noastră. Alimentațiunea devine un subiect cu atât mai important pentru viitorul elementului Român, cu cât se scie că țera noastră este una din cele mai palustre din Europa, tristă condițiune la care se mai alipesce, bruscele schimbări de temperatură, ce constitue adesea orí 50° de diferență, între temperaturile extreme ale iernei și ale verei.*

In ce privesce alimentația poporului Român étá ce găsesec descris de unul din distinsii medici Români, D-l Dr Obedenaru.

„Hrana țeranilor se compune *mai exclusiv de legume, de varđă și mămăligă, un soiu de aluat de făina de porumb, mai puțin degistivá incă de cât polenta Italianilor.*

Din când in când puțină brânză séu lapte fără unt, puțin pește sărat, fórté rar carne sărată, numită pas-tramă.

Acéstă carne sărata și uscată, este adesea-orî transformată intr'o multitudine de păduri de ciuperci microscopice (mucedinee).

Cel mai rău din tóte este că poporul postesce 185 de zile pe an. Și ce post riguros! Fără carne, fără ouă, fără brânză, fără pește! Numai erburî și mămăligă, și ne putem asigura d'inainte, ca va fi atins de o dyspepsie, o atonie, o prostrație a forțelor fizice, o incapacitate pentru lucrarea intelectuală, și mai ales descurajarea și abaterea morală.

După un prânț de o așa grea degestiune, nenorocitul colon simte nevoia de a lua un condiment, un excitant. Nu trebuie a se gândi la cafea séu la ceaiu.

Vinul s'a scumpit peste măsură de vr'o 12 ani. Nu rămâne nenorocitului om din popor a bea de cât rachiu de grâne, bătură falsificată cel mai mult timp.

Și cum sărbătorile sunt mai numeróse de cât in orî și ce țéră, ocazia de a trece ziua la cărciumă se presintă fórté des. Cu cât sărbătorile sunt mai numeróse, cu atât lucrarea câmpului este neglijată și cu atât mai mult sërăcesce colonul. *Acéstă hrană, insuficientă prin calitatea ei, care ostenește aparatul digestiv peste măsură, fără a repara pierderile zilnice ale economiei, ar fi mai de suferit in climatele dulci (Asia Minoră, Palestină); dar nu este compatibilă cu jocul regulat al tuturor funcțiunilor corpului și crierului intr'o țéră ca România, unde domnesce malaria și unde răcelile ier-nei sunt tot așa de excesive ca și in Crimeia.*

În Apriliu și Maiu, febrile decimă copii sătenilor. Și acest flagel este cu atât mai puternic cu cât copii au fost *prealabil debilitați, slăbiți, aproape transparenți prin postul de la Paști.*

S'ar țice că au făcut într'adins de au pus postul cel mai riguros tocmai la începutul epocei când miasmele încep a se răspândi prin aer cu o mare intensitate. Tot în timpul postului țeranul începe lucrările cele mai grele (aratul de prima-vără, sămănăturile, etc.).

La munca pământului se obține de la el jumătate din lucrul care l'ar face un Engles séu Frances de la Nord. Și *din toate acestea, când se consideră hrana luată de un țeran român, este mirat cine-va de rezultatul muncii lui.*

Lucrătorii țărilor occidentale nu ar face de cât jumătate de cât fac ei, decât ar fi supuși regimului erburilor și mămăligei¹⁾."

Aceste rele ale unei alimentațiuni nehygienice, au fost foarte bine condensate în următoarele cuvinte de distinsul profesore D-nu Dr Felix, carele cu deosebire s'a ocupat mai mult timp cu această importantă cestiune.

„Muncitorii Români n'au puterea dinamică pentru lucru ca muncitorii din alte țări. *Causa este frugalitatea lor, séu mai bine abstenența lor exagerată²⁾.*"

De asemenea ideile s'ele în această cestiune le am vădut și la începutul acestui studiu, în espunerea ce am făcut despre importanta sa lucrare, rostită în fața Academiei Române.

1) Dictionnaire Encyclopédique de sciences médicales, par A. Dechambre. Article: Roumains, par Obédénare. Paris, 1877.

2) Veđi importanta sa lucrare asupra Hygienei. Bucuresci, 1870.

In adevăr, cine cunoște modul de viață al țeranilor noștri, cine au vădut de aprópe gospodăria, grădina și masa lor, nu póte de cât a rămânea incremenit, și a se întreba cu mirare, cum de trăesc încă in ast-fel de condițiuni. Rațiunea noastră, deprinderile noastre, cunoștințele noastre medicale, mai ales, sunt surprinse, in cât adesea nu putem a deslega marele problem physiologic al vieței, când vedem in ce mod locuiesc, și cu ce alimente se nutresc.

Rare orî, fórté rare orî, mai ales in Moldova, locuitorii de la țéră au o grădină. *Sunt sate întregi in țéra noastră in care abia se găsesce o cépă in pământ.*

Ce este mai comun de cât castraveții ?

Ei bine, am vădut sate numeróse, in care castraveții, erau cultivați numai de jidovul cârciumar, care singur avea grădina lui de verdețuri ! Singurele legume cultivate de ei, sunt cu predilecție fasolele. ce sunt semenate printre cuiburile de porumb. Acestea și porumbul ar putea se represinte aprópe totalitatea substanțelor priimitive cu cari se hrănesc dênșii. In urmă adesea câți-va câțel de usturoi, sunt vărâți in pământ prima-véra, intr'un quassi strat de legume. Pe lângă acestea vine cépă și cartofele.

Étă aprópe tot ce au in grădinele lor. Adesea câteva tufe de *Mintă* și *Văzdóye*, constituie partea ornamentală! . . .

Moșnenii (Rězașii) se nutresc mai bine, la ei mazarea, linteá, fórté rari la țéră, castraveții, mărarul, ardeicul, cimbrul, pătlágelele roșii (cele vinete mai că nu se mánancă la țéră), varđa cu deosebire, și o bună

parte din arborii noștri fructiferi, adesea și vița, necunoscute la cei-l-alți, sunt în cantitate suficientă.

Să scim bine că în ce privesce alimentația la noi avem a lupta cu trei cauze importante.

Prima, este miseria în care se află majoritatea populației rurale, ast-fel că alimentația lor se reduce absolut la strictul necesar de a nu muri, și atunci e compusă după cum vom vedea din substanțe foarte nesănătoase.

Secundo, e că chiar când locuitorul de la țară dispune de ce-va avere, totuși două factori conducă a se nutri în un mod necorect. Aceștia sunt Postul și deprinderea de a se nutri nu numai cu lucruri grele de digerat, dăr adesea chiar nesănătoasă.

Tertio, e că arta culinară atât de importantă în regimul alimentar, este aproape absolut necunoscută țărânilor noștri.

Căci, câte produse, grație acestei științe de a face, pentru a dice ast-fel, din nimic un lucru bun și sănătos, și în care ramură escelau înainte femeile Române, acum nu se mai cunosc! Ast-fel că multe din alimentele lor indigeste prin textura lor, devin adesea și mai indigeste prin modul necorect cum ele se prepară.

Să discutăm pe rând fie-care din aceste trei cestiuni.

Miseria, lipsurile de tot felul, și mai ales lipsurile ce lovesc direct asupra regimului alimentar, sunt o condiție sine qua non, de viață a sătenilor noștri.

Noi ne inspăimântăm cu dreptul când cetim în descrierile romancierilor, séu ale persónelor philanthropice, tristul mod de viață al claselor lucrătore din Lion, Paris și mai ales din Londra. Inima noastră se strânge

de durere, și adesea deplângem această soră tristă tocmai a acelor dintre semenii noștri cari lucrădă mai mult.

Nimeni însă, séu foarte puțin caută a'și da sémă de ceia ce se pitrece la noi.

Când vedem câte o dată miseria în orașele noastre, care din fericire este foarte redusă în raport cu ceia ce se observă în alte centruri mari, ne consolăm cu ideia că și celelalte clase din capitale mai splendide ca a noastre, suferă tot astfel; ba chiar, ne consolăm cu ideia că la noi miseria în orașe este mai puțin întinsă. Dér foarte puțin caută a'și da sémă de următorul fapt.

La noi nu în orașe, miseria și proletariatul au loc, nu o mică porțiune din corpul nostru, suferă de acest rău; în România, totă țera, adică aproape totă clasa locuitorilor de la țară, sunt adesea în o pozițiune cu mult mai tristă ca cei de pe urmă uvrieri din centrurile mari ale Occidentului.

De câte ori, și chiar anul acesta nu au murit ómeni la noi de fómé? Ce voim dér mai mult? Se póte ce-va mai trist ca acesta? Se póte ce-va mai de plâns? Și apoi ce origină au nenumăratele epidemii ce devastă comunele rurale, aproape necunoscute pênă acum, decât nu tot acea iminență morbidă și mortală, creată prin un regim alimentar mult timp necoréct și nesuficient!

Ceia ce pare paradoxal și de tot curios, e că acesta se întemplă în o țară agricolă, de unde se exportă cerealele în Europa, cari au ajuns chiar pênă a fi numită de gașetari *Gránarul Europei*, și în care nu se află de cât a 4 parte din populația ce cu fericire ar putea trăi în ea.

Noi plângem pe paria al Indiei, deplângem pe Irlandes, dér nu videm și nu auđim plânsul acelor ce muncesc stăpinului tótă ąiva pentru o sumă ridiculă, și căroră mánccarea este trimésă și aruncată ca la căini!

Nu auđim suspinele și nu deplângem, *sórta atátor decimí de mŭ dintre sŭteniŭ nostri, care de și muncind de diminéřă pênŭ séra, abia au o bucată de mămăligă ca să ęi aline fómea.*

Ce vrea tálharul cela de Ion? ... Iată întrebarea boierului ce ęi bea caféua liniștit în cérdac la țéră. *A venit să ęi ia tainul, i se răspunde.*

El este plătit cincŭ galbenŭ pe an, *bezŭ douŭ pŭrechŭ de opincŭ și mánccarea.*

Ce mánccare are o să vă spun îndată.

În ąilele de post *un mertic*¹⁾ *de făină de porumb,* și nu din cea mai bună. Adăogați la acesta un *castravete crud* séu murat (*acru*), *o cépă și puțină sare în colțul glugeŭ!*

Étă regimul ce urmédă aprópe 185 ąile, căci fasolele rar le mánccă el, sunt prea scumpe!

Ąilele de dulce, pe lêngă merticul de făină, un *pumu de fasole* séu *o mánă de brânză*, *chisliég* séu *zară* (de vacă). Carnea se întemplă de tot rar. Atunci séu *a murit cre o rită boierului*, séu i se *dă pastramă* făcută, cam tot din *ejusdem farinae*!!...

Acésta constitue regimul argaților, păzitorilor de vite, servitorilor, plugarilor, cosașilor, secerătorilor, etc., ce sunt tocmiți cel mai adesea, *cu mánccarea!*

Miseria multor ómenŭ la țéră e ce-va spăimântător.

1) Mésură ce equivalédă cu o oca.

Anul acesta la Titu, unde se află o fabrică de rachiu, câte-va sate din prejur, se duceau de culegeau borhotul (pocirla) acră, ce o lepăda de la fabrică, pe care o uscau și făceau mălaiuri cu ea!...

Cum vreți ca această populație să crească, cum vreți ca ea să nu se stingă? Irlandesul și paria, trăiesc însuși mai bine.

Adaogați făina de ghindă, de coceni de porumb, de cójă de copaci, tot soiul de bureți și radăcini ce mănâncă, și atunci vom vedea mai bine, starea în care se află.

Aceste excepțiuni, nu sunt tocmai excepționale la noi!

Cine are ochiul imparțial, va vedea că adesea miseria lor e cumplită.

În privința cestiunei a doua, că chiar când locuitorii de la țară dispun de miqlóce, ei totuși nu duc un bun regim alimentar, voi observa următoarele.

La acesta contribuie postul în prima linie, căci de și atunci se pot mânca lucruri hrănitore, miqlócele lor nu le pot permite însă acesta, vom vedea relele la urmă.

Dér cine nu'și aduce aminte predilecția ce au ei pentru tot soiul de fructe, și adesea nemature? Cine nu'și reamintescă chiar parcimoniositatea răzeșilor (moșnenilor) în această privință?

„Mănâncă patru din un ou“ séu „pun brânza în un pahar, și o dată înting mămăliga în intrul, ér de patru ori în afară,“ ne dovedesc că adesea, chiar când au miqlóce, duc o viață prin deprindere miserabilă.

Ciupercile și tot soiul de bureți ce intră în modul lor de nutriție, ardeii, lucrurile de tot sărate și mai ales pipărate, predilecția pentru pastramă și pește să-

rat; predilecția pentru rachiu tare și oțet cu usturoi (mujdeiu), *sunt atâtea lucruri ce fac că atunci chiar când dispun de ce-va mîlîce, ei departe de a se nutri cu lucruri substanțiale, se nutresc cu lucruri indigeste și nemnutritoare.*

În ce privește arta culinară, majoritatea femeilor de la țară, au uitat totul, după cum au uitat și cultivarea legumelor în grădini, și țesutul pânzelor, vîlînțelor, ițarilor, etc.

Adesea cele necesare le lipsesc.

Intrați în un bordeiu, séu casă de sub pămînt!

Unde e masa? unde e soba?! unde e cămara?!...

Ca prin farmec *tóte lipsesc!*

Câte-va găteje ard trosnind pe o ridicătură de pămînt sub ursóică, ceia ce ține loc de sobă, aruncând tăciunii în óla cu fasole, séu céonul cu mămăligă. Masa e un trunchiu murdar, ce ține la nevoie și locul de scaun. Cămara, un cotlon întunecos în care se află sacul cu mălai; câte-va cepe pe brăul ursóicei, și câți-va ardei roșii spîndurați la ușă.

Étă provisiunile!

Sarea, e pusă cu prisos tot-d'a-una. Ardeiful măi ales în Muntenia, întrece sarea. Dēcă întêmplător se frige o bucățică de carne, séu un puiu, atunci este lăsat pe jeratic, aprópe sě se carboniseđe, ca sě nu se măi védă sucurile. Ouele tot-d'a-una sunt mănecate rěscópte. Legumele din contra nu bine fierte. Mălaiul chiar, nu bine măcinat și fiert, ceia ce 'l face iritant și dificil de digerat. În urmă grație administrației nóstre sunt adesea đecimî de familii în sat, care nu măi au chiar nici în ce prepara!

Céoanele sunt duse la tact și ólele sparte, de cei puși a aduna birul!

Câte lacrimi, câte blesteme, și acesta adesea chiar la pórtá Bucuresciului!!...

Atunci trebuie să se róge la o vecină, să aștepte pentru a avea acest ustensil absolut necesar, pe când copii plâng de fóme.

Să nu fiu acusat de a denatura faptele, căci am colecții mult mai frumoase de aceste buchete administrative de sub multe din guvernele ce ne-au condus spre nenorocirea noastră, pênă acum!

Să videm acum pe rënd, tóte substanțele ce intră in regimul alimentar al populației noastre de la țérá. și modul cum ele sunt in genere preparate.

Grâul. Țéra noastră produce fórte bune grâne și in o cantitate ast-fel, in cât se face un export pe o cale destul de insemnată.

In anii din urmă cualitatea grânelor noastre au fost mult depreciată din causă că s'au semănat neconținut, s'au stors sistematic pământul, ast-fel că neingrășându'l, forțele séle producătoare au scăđut in mare parte. De aci grânele noastre au pierdut și in cantitate și mai ales in cualitate.

La noi grâul se cultivă inșá puțin de țéranii. In thesă generală locuitorii din Muntenia cultivă, cu mult mai mult, ca cei din Moldova. Acolo aprópe numai vechii rézeși (moșnenii) mai sémână câte un petic de pământ.

Décă ei cultivă inčá pe séma lor puțin grâu, consumă inșá de tot puțin.

In vechime țéranul Român se nutrea numai de pâne.

Soldatul Român e descris purtând pâine alba la oblâncul calului.

Acum foarte rar se vede pâinea la țără; mai ales véra, din cauza ocupațiunei câmpului, pâinea este absolut neusitată.

Ceia ce e mai trist e că foarte rar se vede o pâine bine făcută.

La munte țéranul face mai des pâine, și atunci am vădút făcând'o pe lêngă colaciî ce se trimeteau la Biserică. Colaciî și Biserica, aduceau ast-fel in casa locuitorului pâinea și hrana bună. Acestia erau de buna calitate, aluatul era dospit (fermentat).

La câmp se face azimă séu turtă, rare ori pâinea.

Mulți, mai ales in Moldova fac o azimă ¹⁾ foarte bună. Turta însă, in genere e tot ce póte fi mai indigest și réu făcut. Tóte județele de pe malul stâng al Dunărei, obicei luat de la Bulgari, și pêně la Ploesci, căci acéstă deprindere se póte videa și la Chitila in sat, etc., fac turtă in modul următor:

Făina, adesea foarte próstă, se amestecă cu apă și sare pêně la consistența unei paste semi-solide. Atunci focul făcut in vatră, se desparte in doué, vatra se curăță, se pune acéstă turtă (mamelon de aluat) și se acopere cu un ciob, țest séu captar (forma lighénelor ordinare) intors cu fundul in sus, peste care se pune cenușa* și jeraticul. Esperiența invétă pe aceste femei, timpul cât trebuie a lăsa acéstă cocă spre a se cóce, puténd a ridica chiar colțul captarului din când in când, spre a videa ce se pitrece sub el.

¹⁾ Pâine lată, pedea, cu aluat nefermentat. Se face in orașe și cu aluat fermentat numitá: lipie.

Acesta cred e modul cel mai primitiv al fabricațiunii pâinei.

Rare ori pâinea se face la cuptor și mai rar aluatul e fermentat. Pâinea mai sistematic făcută, se găsește la țeranii iarna, mai ales în județul Râmnicul-Sărat.

Pâinea d^{ér} este o excepțiune în regimul alimentar al țeranului nostru. În genere când ea se face, ea e făcută în un mod nesănătos.

Grâul se mai mănâncă la noi în diferite moduri. Grâul fiert, se mănâncă cu miere sau lapte, și colivă.

Pentru aceste trei moduri de mănăcări grâul se spală și se usucă. Se pune în o piua de lemn și se sdrobesc puțin. Atunci se pune cu puțină apă și se lasă a fierbe între 6—8 ore. Grăunțele se umflă, plesnesc, o parte din amidon tumefiat formează o cocă ce cimentează totul la un loc, o altă parte a trecut în formă de dextrină și glycosă, ceia ce dă gustul puțin dulce acestui aliment, care e solid când e scos din olă.

Ast-fel se pun bucăți, lesne de desfăcut, în lapte dulce, cu sare, și acest aliment este foarte plăcut la mănăcare și cu deosebire foarte hrănitor. Pot dice că ar fi unul din cele mai hrănitoare de care ar putea dispune țeranul nostru.

Tot acest grâu fiert, în loc de lapte, se mănâncă anestecat cu puțină miere, (foarte răspândită și efină mai înainte în țără), ceia ce le dădea și le-ar procura lor, un dulce, sănătos, plăcut și foarte substanțial.

Nenorocirea este însă că aceste alimente odată foarte usitate la noi, acum rar se mai ved pe masa țeranului.

Mierea se aduce acum din străinătate; grâul se tri-

mete în străinătate; laptele se mănâncă cu mămăligă, regimul din odinioară e cu totul schimbat.

Rămâne coliva. Când țeranul face colivă, atunci o parte din grăul fiert (tot după modul de sus) este mâncat cu lapte, mierea fiind foarte scumpă și cultura albinelor fiind aproape cu totul stinsă în țară, mai ales în ce privește pe țeranii.

Coliva nu este alt ce-va de cât grăul fiert, lăsat pe o farfurie, sau la înmormântări pe o tavă de aramă, peste care se pune (sub formă de cruci, sfinți, sau în orașe figura mortului), stafide, cafea prăjită bobe și pisată, sahar în pulbere, adesea colorat, diferite mici bombone, colorate foarte adesea ori cu substanțe toxice (bombone ordinare); smochine, portocale, lămâi infipte toate în bețe, etc.

Coliva, decă e prospătă, și decă nu este ornată cu lucruri colorate cu substanțe toxice (chromate sau bichromate, mai ales de plumb, etc.), după cum s'au vădit adesea în București, constituie o substanță destul de hrănitore și neofensivă.

Adesea însă în orașe, unde se speculă din toate, acciași colivă, pe care se schimbă numai figura mortului, servește chiar săptămâni întregi, la diferite pompe funebre. Ea muceșce în acest cas, nenumărate muceșce se desvoltă, cari sunt eminentemente toxice. Atunci numai coliva fiind lăsată cioclilor sau personeilor ce înconjură mortul, și care mâncând această substanță alterată adesea, după diferite observări ale D-lui Dr Felix, prezintă grave symptome de gastroenterită acută.

Nu mai vorbesc de colivele de lemn, sau ipsos, ce

adesea urmédă morții, ele sunt recente, și presintă însă avantajul hygienic al unui lucru ce nu se pôte mânca fiind deja muced.

Făina de grâu, mai servă adesea, mai ales la in-mormântări, a face *tăiteții* (aluat tăiat mai gros ca fidéua), séu *frecăței* (un fel de macaróne pline), carele se fierb cu lapte. Acestea sunt in genere un aliment greu de digerat. Acest lucru se mai face și in post la 40 mucenici, cu apă și sahar.

Ca lucruri dulci, făina se mai intrebuintédă la Pasci, pentru a face *Pasca*. Atunci se amestecă aluatului ouă, adesea lapte, și rari ori la țeraní unt. Pentru ácésa se face o fóie lată, cu un colac pe laturi, ér miđlocul se umple cu brândă de oi séu de vacă, bătută mai întéiu cu un gălbenúșiu de ou. Aliment sánetos și nutritiv, este de regretat că se face numai o dată pe an și numai in o jumétate a țerei.

Se mai face un fel de plăcintă cu brândă la țeră, (disă cu pólele in brău, din causă că colțurile ei sunt întórse peste brândă ce se pune in centru, ca și acele ale unui plic de scrisori), tot ast-fel se face și cu vișine séu cireșe, alimente bune și nu indigeste, rar însă făcute.

Étă modul general al preparațiunilor fórte rar usitate de alt-mintrelea ale grăului.

Vorbim, bine ințeleș, de țeranul Român.

Porumbul. Constituie basa alimentară a populațiunei rurale din țeră și a o mare parte din orașe. S'au acusat mult porumbul și prin imitație căutăm necuțentit a introduce și noi pâinea la sătení. De pe masa avuților noștri mămăliga este deja absolut exilată.

Acésta nu din cauză că o găsec re a gust, indigestă, etc., dér numai din cauză că ea constituie hrana poporului și fiind-că nu se mănâncă la Grand Hotel du Boulevard des Italiens, la Paris.

Acusațiunile aduse porumbului, sunt nenumărate.

Prima, că porumbul, după analysile chemice făcute, nu are azot in aceeași cantitate ca grăul.

Al douilea, că e un aliment prea gras, și chiar dificil de digerat.

Al treilea, că porumbul produce Pellagra (jupuiala).

Să videm pe scurt fie-care din aceste puncte, căci pentru noi porumbul este o cestiune de viață, fiind hrana ȃilnică a majorității populațiunei țerei noastre.

Analisa chimică in adevăr probă că porumbul are mai puține substanțe azotate ca grăul, dér este ore acésta un argument serios ca el să fie inlăturat? După acésta teorie ar trebui și grăul inlăturat, fiind că sunt alte produse vegetale mai azotate!

In urmă câtă diferență este între cantitatea principiului azotat din unul și altul din aceste două cereale.

Etă rezultatul comparativ obținut de Boussingault:

NATURA CEREALELOR	Anidon	Substanțe proteice	Dextrină și glicoză	Grăsimi	Țelulosă și con-genere	Materii minerale	Apă
Grău (Termen de mijloc)	59.7	14.6	7.2	1.2	1.7	1.6	14.00
Porumb	58.4	12.80	1.5	7.00	1.5	1.1	17.7

Prin urmare 14.6 către 12.80.

Diferența este la sută, de: 1.80 substanțe proteice.

Acésta diferență e de tot neînsemnată.

Étă de ce după analysele făcute, distinse celebrități ca Payen și Dumas, recunosc avantajele porumbului. Cu deosebire D-nu Dumas, étă ce ȝice : „Considerat sub raportul economic, porumbul, după compoziția sa, se află in primul rënd al cerealelor; in fine, pe lênga proporțiunea de materii azotate, *mai egală acelei a grâunților cari o conțin in proporție mai mare, uleiul dulce și comestibil, ce conține in proporție așa de mare, ajută proprietăților sële alimentare.* Ast-fel că *puține producțiuni naturale reunesc mai bine ca porumbul, principiile necesare nutrițiunei ómenilor și animalelor.*

De curënd incă D-nu Fua ¹⁾, de la Padua, a scris un memoriu prin care caută a arêta marile avantaje ale acestui cereal, cerând mai ales rëspândirea sa in nordul Franciei.

Dér decă in laboratorul de chimie se constată o proporțiune mai scăđută a azotului in porumb, nu tot ast-fel este și in făina acestor douë substanțe ast-fel cum ea este întrebuințată in alimentație.

Căci in adevër, făina de grâu este des și bine cernută, äst-fel că Bouchardat chiar a dovedit că jumătate numai din principiul azotat rëmâne in ea. De aci acele pâini de scrobélă ce se mănăncă prin orașe.

Făina de porumb din contra are fôrte puține tērițe, din cauza sitei cu mult mai rară, cu care se cerne și se cerne la țeră de tot rar.

Comparând dér, și decă o analiză chemică s'ar face, între mămăligă și pâine, sunt convins că cuantitatea substanțelor azotate, va fi aprópe aceiași.

¹⁾ Veđt: *Emploi du maïs dans l'alimentation.* «L'année scientifique» par Louis Figuier, 1880.

Éta dér la ce se reduce primul argument.

Dér unde punem superioritatea ce o are mămăliga asupra pâinei, prin marea cantitate de substanțe grase, absolut necesare in o țără undé climatul e așa de variabil, unde diferența de temperatură, nu numai între anotimpuri, dér chiar între ȝi și nópte, este vara adesea ori așa de mare.

La argumentațiunea că mămăliga este grea de digerat, ori-cine póte videa că acéstă cestie depinde de modul de preparație. O mămăligă bine făcută e tot atât de ușor de digerat ca pâinea, și e mult mai lesne de digerat de cât pâinea ce comerțul, in general, pune la dispoziția claselor lucrătore, și insutit mai ușoră de digerat de cât turta, cum se face sub cuptor la țără.

Adăogați că mămăliga se mănâncă caldă, ceia ce face mult. Căldura, moleciunea, ceia ce nu ar presenta pâinea la țără, neputându-se face de cât o dată pe săptămână, și curățenia, căci se mănâncă tot-d'a-una prospeta, și nu acoperită cu mucedineie, ca pâinea ordinară puțin timp numai ținută, sunt calități bune.

In urmă țéranul cunoște foarte bine făina porumbului, chiar când o cumpăra, mai ales că el o are tot-d'a-una ca produs al culturei séle proprii. El ar fi însă tot-d'e-una inșelat, ca și majoritatea orașenilor, cărora cu toate precauțiunile luate, li se vinde o pâine foarte adesea réu făcută séu falsificată.

Când ȝic falsificată, se se scie că e și mai puțin hranitóre și mai indigestă.

Prin urmare a cere că țéranul se escludă cu totul mămăliga și se intrebuinte exclusiv pâinea, e o cere cere ce nu e nici practica, nici posibilă pentru mo-

ment, nici indicată prin igienă; căci se scim bine, nu mămăliga e cauza răului de care sufer țeranii, dér lipsa de mămăligă, séu măncarea numai de mămăliga cu *cir* ¹⁾; și ȕeu, nu sciu decă avënd pâine in ast-fel de condiții ar resista tot atât de bine la intemperii și la gréoa muncă agricolă.

La a treia acusațiune, faptele ar părea, că condamnă cu totul usul porumbului.

ȕeră nóstră — ȕic mulți — presintă nenumărate casuri de pelagră, din causă că basa alimentației este porumbul.

Doctorul Balardini, fu cel întâiu a spune că : „Pelagra nu este o malatie veche, că ea s'a manifestat și propagat din țilele nóstre puțin timp după *introducerea și generalizarea porumbului.*“

Tot dënsul a probat pënë la evidență că : „*Malatia inconjură pe cei ce se nutresc cu alte alimente și incetădă cu totul decă economia nu a fost prea adënc atinsă, la acei ce incetădă a mânca mălaiu (pâine de porumb) séu mămăligă, pentru a se nutri cu alt gen de alimente.*“

Acéstă malatie e una din cele mai grave, mai ales că atinge numai elementul român.

„Se vede deci, prin ceia ce precede, că pelagra este o malatie din cele mai grave, și că nu numai că conduce la nebunie, care este o mórte intelectuală, dér ea conduce chiar mai fatalmente la o mórte reală, făcënd se trecă prin suferințe teribile. Putem dér a o

¹⁾ Făina de porumb fértă cu sare și multă apă.

privi ca una din cele mai mari flagele ce au căzut peste omenire de un secol ¹⁾.”

Dér óre, făina de porumb e cauza ? De loc.

Décă noi am cultiva tot așa de rău, orî-ce alte cereale, am avea inconveniente igienice tot atât de mari.

Pellagra nu este o malatie datorită porumbului și intrensecă lui. Ea este datorită porumbului stricat, după cum pâinea mucedită, dă aphtele bucale, și gastro-entheritele câte o dată mortale; după cum fructele necópte au inconveniente lor.

Acésta nu trebuie însă să ne facă a depărta pâinea bună și fructele cópte.

Prin urmare, oprirea rēului stă in mâna noastră.

Oprim lumea a mânca fructe rele și crude, pentru a nu avea cholerină; surveghiăm piața spre a nu se vinde pâine mucedă și necóptă, pentru a nu avea re-lele de mai sus; ei bine, să surveghem și semănarea la timp a porumbului, pentru a nu se culege crud; in urmă, să arētăm ce trebuie să facă cu porumbul, ca din cauza relei noastre ingrijiri să nu mucedescă, după cum facem ca grăul să nu se aprindă; și odată începēdu-se a se altera, ce trebuie a face pentru ca el să devină inofensiv. Atunci pelagra, acéstă malatiă produsă prin o cultură séu păstrare rea a porumbului va dispărea, și acéstă acușație ce trebuie a ne o aduce nouă, ér nu acestei utile plante, nu va mai avea loc.

Pentru a ucide mucegaiul ce otrăvesce odată cu grăunțele de porumb și persónele ce se nutresc cu ele, D-nu Costallat a propus a inferbinta grăunțele de porumb in un cuptor, mai ales decât nu sunt bine

¹⁾ *Am. Tardiu*, *Lucrarea citată*, tom. 3.

cópte, séu puțin umede, și in urmă de a conserva făina cu ingrijire

D-nu Grouvelle a făcut chiar planul unui aerotherm, in care se se usuce câtimī mari de porumb, ceia ce ar fi util in multe din orașelele nóstre. Căldura este in-tre 150—180° grade, temperatură la care nu pot re-sista plantele séu animalele, cuagulându-se sucurile vitale albuminoase.

Mămăliga dér bine făcută, și din făinū bună, este un aliment bun, higienic și in raport cu necesitățile physio-logice și cu necesitățile climaterice ale țerei nóstre.

In acest mod difer cu totul de viderile D-lui Dr Obe-denaru in privința acestui aliment.

Mămăliga, rău preparată, din făinū mucedă, este un aliment rău, ca ori-ce aliment însă preparat in acest mod.

Asta nu va să dică, că nu este de dorit ca țeranul nostru să nu-și facă pâine bună de casă, care e mai hrănitóre și mai ușor de digerat.

Nu voiu sustine însă nici o dată că o pâine cum se întemplă de ordinar in comerț, rea, să fie mai bună de cât o mămăligă ce de ordinar nu lasă mult de dorit.

Le voiu pune pe aceeași tréptă.

Aci e tótă cestiunea.

Și decă pâinea, cât de bună ar fi, nu este suficientă singură unui lucrător, să nu acuzăm atunci inutil mă-măliga când face același lucru.

Toț sciui cum se face mămăligă, țeranii sciui a o face mai bine însă de cât alții. In această privința nu avem a'i invēța nimic. *Decă câte o dată ei o fac in condițiuni mai rele, nu e din cauza nesciunței, dér din causă că nu pot face alt-fel.*

Pâinea, din făină amestecată de grâu și porumb, cea ce ar presenta un aliment foarte bun, nu e cunoscută în țera noastră.

Ar fi de dorit însă ca să se introducă, căci, locuitorul de la țără, sunt convins, ar îmbrățișa-o curând, în folosul său.

De curând chiar, în o importantă lucrare asupra porumbului, „D-nu Fua face să reiasă avantajele economice și igienice ale pâinei care ar fi făcută cu jumătate făină grâu și jumătate făină porumb, cum se face de ordinar în multe orașe din Italia, mai cu seamă la Turin, la Milan, spre marele avantaj igienic și economic a claselor lucrătore.

După Lelieur, directorul moșiilor și parcurilor regale, Ludovic al XVIII iubea mult pâinea de porumb care îi era procurată de același Lelieur. Washington nu mânca de ordinar altă pâine¹⁾.”

Se face însă numai din făina de porumb, mai ales în Moldova, un soi de pâine numită mălaiu.

Acesta se prepară din făină cu apă rece și sare, în urmă se face o turtă rotundă semi-solidă, ce este pusă pe foi de varză, său de viță și ast-fel pusă în cuptor ce se prepară ca pentru pâine.

Se obține un fel de pâine (mălaiu), caramelisată pe din afară, foarte gustosă, umedă, și lesne de conservat și digerată. Copii mai ales, la țără, găsesc întrânsa un aliment foarte bun și plăcut, căci căldura transformă în caramel, dextriină și o mică parte de glycosă, o parte din amidonul ce constituie crusta, făcând și

¹⁾ Vezi: *Emploi du maïs dans l'alimentation*, în «L'Année scientifique.» L. Figuier, 1880.

restul mult mai atacabil prin sucurile digestive, prin urmare mai ușor de digerat ca măămăliga.

În ȃilele de post, acest măălaiu este pus în un ca-pac de aramă uns cu uleiu de măăline ce se pune și în pastă, și ast-fel copt, se obține un aliment plăcut și mult măă gras. Nu se pôte însă păstra tot așa de mult ca cel alt din causă că uleiul se rănceșce.

Pe lêngă acésta se măă face în unele localități tot ca și măălaiul, pitanul (chitanul) adăogând făinei de porumb, tărățele de la grău. E ce-va măă uscat, nu se conservă tot așa de mult. El este ușor acru, dér însă mult hrănitor și e de dorit ca usul său se se întindă măă mult. Se face măă ales în curțile avute, unde sunt tărăte multe, pentru lucrători, argați, etc.

Măămăliga este măăncată caldă și atunci adesea e môle. Se face însă și tare și atunci se taie porții cu o sfôră, și se pôte conserva fără inconvenient 24 pêne le 48 ore. Când țărani plécă la drum, au cu ei făina, seu măălaiul (păinea) făcut gata.

Măămăliga se măăncă și prăjită pe cărbuni. ceia ce-î dă un gust și o aromă plăcută.

În acest cas, adesea, se pune în miđlocul ei brândă și în urmă se prăjesc, atunci se numesc boț seu urs.

Măămăliga cu lapte, carne seu brândă este alimentul cel măă reconstituant.

Un mod sănėtos de a prepara măămăliga este de a o face ca la munte de ciobani, cu zer seu lapte, în loc de apă.

Cel măă sănėtos aliment preparat de sătenii nostri cu ea este *papara*. Ea consistă în felii de măămăligă, ce altereș cu felii de brândă, pusă în o tigiaie seu tin-

gire, și peste care după ce s'a pus unt prospăt se pune capacul și se cöce împreună aproximativ o jumătate oră. Papara e alimentul cel mai sănătos și mai complet ce se pöte dori țëranului nostru.

Porumbul se mai mănăncă și in alte moduri.

Böbele séle se pot ferbe in lapte și atunci este un aliment plăcut și nutritiv.

Acesta este un lapte cu porumb, după cum in orașe se face lapte cu orez. Diferența e că este mai nutritiv și mult mai plăcut.

Tot din böbele de porumb se prepară *Floricele* (la copii), lucru ce se face mai ales in orașe și nu e tocmai sănătos. Ele nu sunt alt ce-va de cât böbe puse de o dată la o temperatura ridicată. Celulele de amidon din centru se umflă, crepă și in același timp dilate, grație apei ce conțin, fac ca invelișul cornos să crape și atunci rezultă o hernie a substanței centrale alba ca o flöre, de unde și numele de floricele.

La Expositiã din Paris de la 1878, era o fabrică americană ce făcea Floricele lipite între ele prin un sirop consistent de smeură séu lămăe, ceia ce dădea loc la niște bule mari ca pumnul, förte plăcute la mănca.

Americanilor nu le e rușine de porumbul ce le procură țëra lor!

Se mai mănăncă încă porumbul pënë ce nu e încă cules.

Böbele conțin atunci un suc lăptos, förte dulce.

Ast-fel el se prăjesece la foc când e încă de tot crud, séu se ferbe când este ce-va mai matur, și se mănăncă preserându-se cu sare in ambele casuri. Aliment bun, dér de care abuséã la țëra copii și chiar adulții, ce adesea, pënë la cules, *n'au altă hrană.*

Americanii, iubesc mult porumbul fiert, la toate restaurantele lor se usită ca desert.

Noé, ne este ruşine! Şi aci ca in toate detestăm ceia ce producem.

Ne detestăm pe noi!

Resultă dér din cele ce am vădut mai sus ca nu trebuie a căuta ca ţeranul să parasască porumbul pe grâu. Este de dorit însă ca usul pâinei să se generaliseze, mai ales al pâinei făcută cu făină mixta.

Trebuie a surveghia cu deosebire momentul semănării, studiate toate localităţile din ţeră din acest punct de vedere, pentru a nu se permite prea târziu semănarea de porumb. Atunci el nu va mai da loc la Pellagră, şi va fi un puternic mijloc de nutriţiune corectă săténului.

Meiul séu mălaiul, era foarte mult întrebuinţat inaintea introducerei porumbului in ţera Românescă.

Astă-dî sunt unele localităţi, s. es. Râmnicul-Sărat. Ialomiţa, unde mămăliga in genere se face, mai ales in primul judeţ, mai numai din făină de meu.

Acéstă mămăligă este hrănitore, mai hrănitore ca cea de porumb, dér nu are gust plăcut şi cója grăuntelului conţine multe materii siliciose, ceia ce face displăcut pentru dinţi acest aliment.

Meiul se mai mănâncă cu lapte, şi este atunci un aliment bun.

E curios că in judeţele unde se mănâncă meu, porumbul in genere este exclus, ér iarna când locuitorii au timp, dênşii fac pâine bună. Ei urmędă aprópe regimul nostru vechiu.

Hrişca, care se întrebuinţa inainte pentru facerea mămăligei séu măncată cu lapte, se mai usită excep-

țional pe lângă Braila. Ea este o excepțiune în viața locuitorului de la țară. Mâncată cu lapte este un aliment foarte nutritiv. Se mai cultivă în localitățile unde sunt încă albine, pentru flórea sa.

Carnea. — Carnea este alimentul absolut necesar omului care muncesce mult. Ea póte lesne pune la loc pierderile ce face organismul. Necesitatea de a consuma carne, este absolută în țările cu o latitudine mare și mai ales în acelea unde mlaștinele produc friguri.

Țera noastră are vara călduri destul de mari, pentru a nu cere absolut atunci usul cărnei. Acesta pentru localitățile din Câmp. Nu tot ast-fel este cu restul anului și chiar pentru timpul verei cu partea muntoasă.

Țeranul nostru muncesce mult véra, prin urmare trebuie a fi robust. Décă câte-va săptămâni carnea ar părea prea grea de digerat și prea excitantă, din cauza căldurilor, cu tóte că carnea în doze mici nu produce aceste efecte, nu e tot ast-fel însă și în restul anului, și mai ales iarna, când carnea este absolut indicată atât din cauză frigurilor, cât și a necesității de a se prepara în un timp favorabil, prin un regim tonic pentru grelele lucrări de véra.

Sunt convins că atunci când carnea, va fi unită mămiligei, țeranul va fi sănătos, foarte activ, neinfluențat de efluvii și mai ales nu va fi bețiv.

Carnea însă este consumată de tot puțin în țera noastră.

Décă țeranul nu muncesce mult, decât copii lor mor în număr mare, decât ei nu sunt robuști și veseli, decât

sunt bețivi, cauza e lipsa de carne, și substanțe nutritive, și nu în faptul că mănâncă mămligă în loc de pâine, sau a altor cauze rău invocate.

Asociați substanțe azotate (carne, brândă, ouă, lapte) mămligei, și veți adăoga sânge Românului, veți mări forța individuală și a Nației, veți înmulți familia și locuitorii țerei.

Ei nu vor mai fi nici bețivi, de aci nici răi, nici bolnăvicioși, nici acușați de leneși.

D-nu Loiset ¹⁾ a căutat a demonstra în statistica alimentară a orașului Lille, pentru anii 1851 și 52, relațiunea ce există între carnea consumată și numărul copiilor născuți sau a mortalității.

D-sa a ajuns la rezultatul următor: „Oscilațiunea ce indică o creștere a cărnei consumate conrespunde unei oscilațiuni a creșterii populațiunei; deviațiunea inversă în scăderea regimului animal este din contra urmată de un semn de descrescere al aceiași populațiuni.“

Carnea de bou este mâncată mai ales pe lângă orașe, iar în satele depărtate pot declara fără a fi desmințit că nici o dată nu s'a tăiat o vită pentru a fi consumată. Se taie și se mănâncă însă vitele ce sunt gata a succomba. Atunci toți au partea lor.

Pastrama însă este des usitată, mai ales în județele de sus ale Moldovei, unde vitele sunt crescute pe o scară mai largă, și unde volumul lor este mult mai mare. Tot acolo este carnea păstrată în saramură.

Pastrama cu toate inconvenientele sële este un aliment reparator și trebuie a înlesni și a consilia locuitorulu de la țără usul său.

¹⁾ Vezi: *Subsistance* «Dict. d'hygiène publique» par A. Tardieu, vol 4.

„Dacă este adevărat că această hrană, luată în un mod exclusiv, poate oferi serioase inconveniente, este de asemenea just de a respinge acușățiunile ce au fost adesea aduse contra usului pastramelor, ca cauză a malatiilor scorbutice¹⁾.”

Țăranii nostri în genere au desgust pentru carne, și am cunoscut foarte mulți, mai ales în partea sudică a județului Dolj care mi declarau că nu se spurcă cu carne, căci nu au mâncat nică o dată.

Ceia ce e trist, e că femeile au cu deosebire acest prejudiciu mult mai răspândit.

Ar trebui ca carnea să între mai des în regimul alimentar al săténului. Nu se poate însă face acesta, mai întâiu, din cauză că vitele sunt de tot puține la noi, țără ce eram exemplară în acest sens; și al duoi-lea, neputința de a se tăia carne în sate. De aceia ar trebui incurajată, însă surveghiată în același timp, face-rea și vinderea de păstramuri curate, făcute din vite ce nu au fost mortaciuni, cum se cam întâmplă de ordinar.

Carnea de porc este însă cu mult mai des usitata la țără. Animalul fiind mic, ieftin și lesne de crescut, lie-care casă mai cu cuprindere taie unul la Crăciun.

Bóla Trichinosa, fiind aproape excepțională la noi, Eystiércul mai numai în cărnurile porcilor ce cresc pe lângă oraș, este de dorit, și nu știu cât ași putea recomanda crescerea masculilor la țără, *ast-fel ca cel puțin iarna, în acest mod țăranul să aibă o carne nutritivă și grasă*. Vênaturile sunt aproape necunoscute în regimul săténului. Iepuri de casă, porumbei, bróștele,

¹⁾ *Am. Tardien*. Lucrarea citată, volumul al IV.

atât de usitate în Franța și Italia sunt lucruri necunoscute la noi.

Păsările de casă, sunt des crescute, cel puțin fiecare casă are o găină, două.

Ei consumă adesea pui véra séu iarna câte o găină mai bătrână. În această privință este trist de a videa neingrijirea ce pun dênșii, căci ar putea avea cel puțin o dată pe săptămână o pasere, ceia ce ar face mult, căci atunci ar avea și ouele mai lesne. Adesea însă buna noastră administrație opresce acesta.

Călătorind în mai multe localități din țară, am rămas indignat adesea, de micul număr de păsări ce videm la săteni. Arătându-le părerea mea de rău, bunele femei 'mi răspundeau suspinând, „Ce vreți D-le să ne mai ostenim, căci nici nu apucăm a le cresce și ne le și umflă de géba. Ba e d-nu sub-prefect, ba d-nu prefect, ba d-nu pomojnic, ba nu mai știu cine, în cât de e puiu de găină 'mi-l iau dorobanții, de sunt curci, le fură țiganii, ast-fel că m'am desgustat a le mai căuta.“

Pênă la un punct cam au dreptate, căci adesea am asistat la aceste *razzia*, și am rămas surprins vădând câte biruri plătesc pênă și țiranca noastră.

Carnea de ôie, este de asemenea cea mai răspândită după carnea de mascur. Tómnă, carnea de berbeco mai ales friptă, primăvéra carnea de miel, friptă, mâncare séu borș, constituie un aliment foarte bun și conform cu anotimpurile în care se mănâncă.

N'ar fi ôre de cea mai mare necesitate ca oile, aceste docile animale, care se desvoltă așa de bine în țera noastră, să fie răspândite prin toate miqlócele.

Societăți de bine-facere, ar trebui în fie-care județ, să le distribuie, pe la văduve și familiilor sărmâne numeroase, căci acest animal dă laptele, brânza, atât de căutată și bună la noi, carnea atât de hrănitore, lâna pentru sumane, velințe, etc., pielea pentru cojoc și căciule.

... Din toate aceste rezultă că carnea este o rară excepție în alimentația săténului nostru. Se poate lesne vedea că grație oilor și mascurilor, carnea ar putea deveni mult mai frecventă și ieftină la țără și că pentru moment vitele sunt foarte rare la noi.

Să nu uităm că gradul de civilizație și de progres în o țară e în raport și cu cantitatea cărnei consumată. Cât lăsam noi atunci de dorit chiar în orașe!

Moleschott, ȳice cu multă dreptate: „Cugetarea noastră, amorul nostru, proligerarea și puterea noastră depind de sângele nostru și sângele de nutriment.“

Trebuie căutat dăr a răspândi gustul cărnei, și pentru acesta însă trebuie a face ca ea să fie ieftină și accesibilă tuturilor satelor, sub forma de pastramă și șuncă, etc., cel puțin în timpul iernei.

Trebuie a asigura proprietatea săténului, ca el să pótă cresce în siguranță păsările și a lua urgente măsuri contra pestelor bovine și spre a incuragia creșterea vitelor de bună calitate.

Pescele, constituie, prósplet fiind, una din cele mai bune alimente în timpul verii. Bine înțeles că vorbim de pescele de gârlă și ape dulci. El este unul din mijlocele de viață cele mai ieftine (de și s'au scumpit mult în anii din urmă), pentru locuitorul de la țără. Ori unde este un curs de apă, un iaz, etc., s'era țe-

rancele, cu vologul séu prăsnicul, ómenii cu undița, caută neconținut al avea pe masa lor.

De ordinar borșul de pesce este cel mai răspândit mijloc de a prepara pescele próspét. Borșul consistă din o liquóre acidă (acid lactic) obținută prin fermentuția tērâțelor de grâne. Acestui liquid i se adaogă in timpul fiertului pesce și legume.

Pescele sărat este fórté răspândit la noi, el e pescele ce provine din Dunărea séu bălțile mari.

Pescele sērat, bine conservat, cu tóte că lasă mult de dorit ca aliment reparator, păcătuind in același mod ca pastrama, totuși este de dorit ca el să fie cât mai des in usul locuitorului de la țēră.

Pescele sărat, se fierbe și se mănâncă séu cu borș, séu rasol cu oțet și usturoiu.

La noi se face un mare rēu cu modul cum se prinde pescele, ceia ce a făcut ca el să fie impuținat așa de tare. Causa este că se prinde pescele de tot mic; și al douilea, e că se calcă o mulțime de ouē in picióre prin mijlocul pescuitului actual. Adăogați la acēsta și relele pescuitului cu globule de „turta lupului“ care fac o mulțime de victime, din care abia a 10 parte servesc alimentației.

Ar trebui dēr făcută o lege, de sistematică exploatare și cultură a apelor, și ast-fel consumația generală va căsciga prin o mai mare cantitate de pesce ce va avea la dispoziția sa.

Icrele de pesce, próspete, sunt un aliment fórté substanțial și des intrebuițat. Din acest punct de vedere, România, tot așa de bine ca și Rusia, e țera icrelor de pesce.

Scoicile sunt des mâncate, dér constitue resurse cu totul parțiale, ne punându-se de cât rar in comerțul mare, cum se face in alte părți.

Tot ast-fel e cu *Melcii*, din ce in ce mai puțin căutați.

Raci, sunt mâncați adesea și căutați cu plăcere de locuitorii. Ei constituesc, impreună cu scoicile, melcii și peștele, unul din cele mai căutate articole, pentru post.

In ce privesce dér piscicultura, ar trebui să se ia toate dispozițiile posibile, pentru a înmulți această ramură a resurselor alimentare, sănătoasă și deja in us așa de răspândit, și a căuta in același timp a nu se mai pune in circulație, de cât pescăriile absolut curate și ne alterate. Sănătatea publică va câștiga mult.

Din cele ce am văzut in acest capitol rezultă că imensa majoritate a locuitorilor noștri de la țară se nutresc de preferență cu pește, care este cea mai frecventă carne usitată de ei.

Intre substanțele emaminante azotate și de aci substanțiale și nutritive, intrunind tot o dată și ușurătatea digestiunii, avem *ouă* și *laptele*, cu preparatele ce se fac din ele la noi; lapte acru, lapte bătut, brânză, chislég, unt, etc.

Oule sunt des mâncate de locuitorii. Două lucruri însă se opun și acestei mâncări substanțiale. Mai întâiu cele 185 zile de post, și al duoilea vecinătatea orașelor séu scóterea puilor.

Postul opresce pe ómeni a consuma acest perfect aliment ce se află in posibilitatea lor.

Este de observat că țéranul la o mâncare întrebuințéđă rare ori mai mult de un ou de o dată.

Étă de ce cu multă dreptate D-nu Ion Ionescu, dicea :
*„Cu un ou muncitorul nostru face un prânz!”*¹⁾

Indată ce un sat se află lângă oraş, ouele său sunt puse la cloşcă şi puii *vënduți*, său vëndute ele chiar.

Faptul cel mai curios e acesta, că la noi satele sunt mai avute, locuitorii se nutresc mai bine, cu cât ele sunt mai depărtate de oraşe.

In Moldova, satele având Ovrei, *ouele sunt adunate său consumate de ei, şi săténul mănâncă mămăliğă cu cêpă şi rachiul infectat ce li se procură.*

Ei dau sănătatea în schimbul otrăvei şi a morţii!

Căci :

„Oul este unul din *typurile naturale ale alimentului complet*, pentru că el ajunge singur evoluţiunei germinului, formaţiunei ţesuturilor animale, muschilor, tendónelor, óselor, peleii, etc. ¹⁾.”

Laptele, are aprópe aceiaşi sórta ca şi oule.

Aci tot e mai bine, căci ei vënd untul şi le rămâne chişlégul (caseina cuagulată gratie Ac. Lactic), aliment încă destul de nutritiv.

Ceia ce e trist, e că postul opresce usul său şi impune acéstă rigóre pêne şi copiilor mici de tot. Cel puţin practica dovedesce acésta. *Ast-fel că unui copil de curênd întărcat i se dă în post în loc de lapte, cir de mămăliğă, fasole (făcute după moda lor, etc.), fapt ce contribuie mult în sate, la marea mortalitate a copiilor.*

Brânza, este alimentul care ar trebui să contribuie unită cu mămăliğa, la a da sănătatea, vigórea şi viaţa săténilor nostri.

¹⁾ M. Lévy. *Traité d'hygiène publique et privée.* Tome premier Paris, 1879.

Trei cauze se opun însă la acésta :

1. Postul, care exclude cu desêvêrșire brânđa.

2. Raritatea vacilor, ce dau încă o brânđa inferiôră, dêr care tot ar fi mai bună ca cépa și usturoiul. Raritatea oilor la sâtenî, ceia ce face că ei nu au adesea parte de acest aliment, eminemente reparator. Țêraniî de la munte însă, in mare parte, nu sunt in aceste condițiî.

3. O cestiune fôrte importantă, e că, chiar când au brânđa, ei nu știu sê o conserve bine; și adesea ceia ce li se vinde in unele orașe este infectă și nesănê-tôsă.

Brânđa de burduf, care este identică cu brânđa de pu-tină, făcută din caș prospêt, bine frământat cu puțină sare, este *tot ce putem avea mai bun in acest sens. Ea in-trece cu mult, majoritatea brânđietelor streine, fermentate și muceđite*. Nenorocirea stă in acésta că in o mare parte din țêră, brânđa nu este făcută ast-fel.

Cașul, in loc de a fi frământat și ținut in putine, aco-perit cu un strat de pâmênt, din contra este tăiat in felî și pus la sare, ast-fel că se află in un liquid sărat și acru, grație acidului lactic și butiric ce se desvoltă, lesne de mu-ceđit ceia ce este casul cel mai des. Adesea se vede vên-dêndu-se brânđa preparată ast-fel, verde de mucedineie.

Ceia ce este mai trist, e că pe lêngă orașele mari ca Bucureștiul, etc., nu se usită *chégul* pentru a coagula ca-seina; din contra, se face acésta cu *pêtră acră*. *Nu este de ajuns că in București, ne acrim sufletul cu acéstă substanță, mai acrim ast-fel și brânđa noastră. Acéstă deprindere rea ar trebui fôrte serios combătută de poliția sanitară.*

Lăpturile, sub diferite moduri, cum se prepară la

noi, sunt alimente foarte bune și răcoritoare în timpul verii.

Este de dorit numai ca țeranul să le aibă mai des pe masa sa.

Brânza și lăpturile pentru noi sunt unul din cele mai principale elemente de viață ce ar trebui să procurăm populațiunii agricole. Uniți mămăligei, brânză, și rețî schimba fața țerei.

La acesta ei vor putea să adauge orî-ce vor voi, acestea însă să nu lipsescă.

Postul va trebui curînd și neapărat schimbat în acest punct de vedere.

Despre utilitatea și rolul brânzei, cu multă dreptate Moleschott a zis: „Nu se poate face brânză de cît numai în regiunile unde creșterea vitelor produce un excès de lapte. Unde se face brânză, carnea nu poate să lipsescă. Unde carnea nu lipsesce, se găsește un sînge avut, și bogăția sîngelui produce forța mușchilor, fîlnicia sufletului și curajul ardent ce inspiră libertatea. Acastă înlîntuire de idei a făcut ca istoricul Ioan de Muller să dică, că orî unde se fabrică brânză, înflorește libertatea.“

N'avem de cît a privi Svițera, Olanda, Belgia și Franța, pentru a vedea decă are dreptate séu nu!

Carnea chiar, nu așî cere-o nicî o dată, decă așî fi convins că săténul nostru va avea brânză, ouă și pește.

Quantitatea brânzei, depinde de numărul vitelor din o țără.

La noi mai ales, în urma atător epidemiî și a resbelului, numărul vitelor s'a impuținat foarte mult. Sunt

sate de câte 50—60 familii, cari abia pot organisa 2 pluguri, adică 12 boi și aceștia . . . juncanii tineri.

Țără eminamente agricolă și cu abondente pășuni, și nu avem nici vitele necesare, ce rușine! Va trebui să facem decî totul pentru a înmulți numărul vitelor, căci de aci depinde fericirea și bunul viitor al țerei.

Am vădut pînă acum intru cât locuitorii de la țără, unesc la mămăliga lor, substanțele eminamente nutritive, grație principiilor azotate ce conțin, și pe care și le procură din regnul animal.

Să videm acum și substanțele mai mult séu mai puțin azotate, din regnul vegetal.

Cele mai răspândite din tóte plantele alimentare in țera noastră sunt fasolea și cépa; in urmă vin, usturoiul, crastaveții, varța, cartofii și ca condiment ardeiul.

Să videm pe fie-care din ele in parte, precum și cele-l-alte legume, buruiene și fructe, ce intră mai adesea in regimul lor nutritiv.

Fasolile, sunt, pot dice cu multă dreptate, pe lîngă porumb, basa alimentațiunei la țără.

Cele 185 zile ale postului, cer fasolea de rigóre, restul prin deprindere séu lipsă, etc.

Fasolile sunt fórte nutritive și numai marelui us, ce țeranul nostru face de acéstă *brîndă vegetală*, el se mai menține și póte munci.

Fie-care are in marginea porumbului cuiburile séle de fasole.

Réul ce resultă este numai din cauza marelui monotoni, in regimul alimentar al țeranului prin usul aprópe exclusiv de fasole.

Căci chiar o *alimentație de și hrănitore in sine, pôte deveni insuficientă, prin neconținutul us ce se face de ea.* Atunci ce se șicem de țranul nostru care dispune de năimăligă numai, și aprôpe exclusiv de același număr de *vegetale și substanțe, in timpul anului.*

Êtă de ce, scorbutul — și am fost surprins de numărul mare de scorbutici ce se observă între cei scutiți de la sorti—este așa de răspândit, din preună cu Dysentheria la țără.

Se scie cât rău fac acestea populației rurale!

Ei mănăncă mult, „și umflă folele“ cum șic ei, dăr cu substanțe fôrte puțin nutritore, care-i ostenesec fără a le servi mult la ce-va.

Și: „Se pôte stabili *a priori*, in un mod absolut, șic Bouchardat, că in condițiunile ordinare, o *alimentațiune este insuficientă când alimentul digerat și utilizat nu este proporțional perderilor organismului*“¹⁾.

De asemenea modul cum se prepară in genere fasolile nu e cel măi corect. Afară de fasolile tierte, ce se prepară in urmă cu oțet, amestecate și cu puțină cêpă, ele se mănăncă făcute cu borș séu dulci. Borșul, consistă din fasole fiartă in borș, cu cêpă, adesea și alte legume.

Atât la borșul de fasole cât și la fasolile dulci (ferte numai in apă cu sare), ar trebui să se combată *abusul de ardeiu roșu*, măi ales in unele localități, și să se consilieze *a ferbe împreună măi multe legume.* Ast-fel vor obține un aliment nutritor și stimulent, prin plăcuta aromă datorită legumelor verđi, după cum excepțional se face și acum.

1) «Hygiène Alimentaire.» I. B. Fonssagrives. Păgina 509, Paris, 1867.

Ar fi de dorit ca și mađerea seu hobul să fie consumate la țără pe o scară mai largă, de cât pêne acum, din cauză că ele sunt mai nutritive și chiar mult mai digestibile, prin modul mai ales cum mađerea se prepară, in raport cu fasolile.

Mađerea bătută, ce se mănâncă in post este cu deosebire foarte nutritivă.

Cépa, este leguma nedeslipită, de masa țeranului. Ea intrunesce două bune calități: Mai întâiu e o legumă foarte azotată, și in urmă aroma și gustul seu tare. fac din ea un bun stimulent, pentru enorma masă de mămăligă, ce țeranul e forțat să mănânce, din cauza lipsei de carne seu brândă.

Unită cu brândă, cépa constitue un aliment sănătos și nutritiv.

Cuantitatea in care se póte mânca, fără a irita prea tare căile digestive, o face cu tótă proporția sa de azot. a nu fi suficientă. Étä pentru ce săténul ce se nutresce numai cu cépă și mămăligă, fără carne seu brândă, nu póte a avea forță multă și de aci nici munci, nici procrea.

Și să nu uităm că: „Lucrătorul trebuie să *ingeređe enorm (in cât chiar absorbțiunea prin căile digestive devine mai imposibilă) decât el voesce, prin o hrană ne azotată, să dea sistemului seu muscular tóte materialele de care el are necesitate. Étä pentru ce, când se întemplă ast-fel, lucrătorul slăbesce atât de iute. Orî-ce mașină care muncesce fără a repara pierderile sêle se usédă neapărat* 1).“

1) *Lacassagne*, uvrăgiul citat.

Cépa însă unită cărnei séu brânzei și cu mămăligă este un foarte bun aliment.

Pentru copii mici, cépa este un rău, și trebuie a arăta tristele consecvențe sătenilor, care le dau cépa și refuză a le da lapte în ȕilele de post.

Usturoiul, are aceleși proprietăți ca și cépa.

Crastaveții, cari sunt foarte puțin nutritori, căci au aprópe numai 0.8 la % substanțe azotate, sunt des întrebunțați. Ei sunt mâncați séu verȕi numai cu sare, séu mai rar și cu puțin oțet. Uleiul mai nici o dată nu se pune în salata lor.

Un bun mijloc de a-ți mânca sunt crastaveții acri (murați); atunci, acidul lactic ce se desvoltă favorisa digestia lor precum și a enormului volum de mămăligă ce mănâncă cu ei.

Crastaveții sunt dér indigești, foarte puțin nutritivi, însă foarte des intră în usul lor alimentar.

Mâncarea lor vara, în o țără palustră, contribue mult a da putere efluviilor; de aci ideia, că ei produc friguri. Acéstă proprietate se atribuie tuturor fructelor și vegetalelor indigeste, capabile de a produce o iritație a căilor digestive, din cauză că slăbind indiviȕii, servesc de cauză ocasională acțiunei constante a efluviilor palustre!

Varȕa, de asemenea este des usitată la țără. Ea se mănâncă fértă cu carne, cu slănină de mascur, séu acrită ca și crastaveții.

Varȕa, de și cam dificilă de digerat, este sănétosa și foarte nutritivă prin șărurile séle, și chiar prin o proporție bună de substanțe azotate.

E de regretat numai că se cultivă rar de săteni,

, cari se mulțumesc cu cépă, crastaveți și fasolile nedeslipite.

Unită cu slănină séu carne de mascur mai ales, după ce mai întâiu a fost acrită, constituie, mai ales iarna, un foarte bun aliment. E de observat că varța dulce, nemțescă, cum o chémă in orașe, nu se cunosce la țără.

Ea este una din plahtele alimentare ce crește foarte bine la noi, și a căria prezență este neapărată in grădina locuitorului de la țără.

Sfeclele, sunt rar intrebuintate. Ele se mănâncă la țără, cöpte in cuptor, ca ce-va dulce; de asemenea tot cöpte séu ferte, și in urmă cu oțet. Mai adesea ele intră in facerea borșului cu sfecle, in care pun o mulțime de legume, cum este *loboda*, *cimbrul*, *cépă*, *cartofi*, *ștevie*, etc., care însă se usită mai ales primăvara.

Sfecla e o legumă ușoră și plăcută, lesne de cultivat și sănătósă; ar trebui mai mult cultivată ca péné acum.

Morcovii, așa de emolienți și buni pentru copii, sunt foarte rar usitați la țără. *Ei nu preferă de cât lucrurile cari pot fi acrite (murate), séu mănccate acru; acéstu, ne putându-se întembla cu morcovul, el este apröpe cu totul exclus din regimul lor alimentar.*

Același lucru se întemplă și cu țelina, plantă hrănitóre și lesne de digerat.

Ardeiu, mai ales in județele de pe malul stâng al Dunărei, jöcă un mare rol in alimentația țeranilor. *Mii de ómenii se nutresc cu mămăligă și cu câte un ardeiu crud cu sare, séu copt pe spuđă, și cu puțin oțet.*

Ardeiul se mai pune printre crastaveți la acrit, séu chiar se acresc singuri.

El nu este aprópe de loc nutritiv, dér este un bun condiment mai ales când ne gândim la *enormul volum de substanțe quasi indigeste ce locuitorul de la câmp ingerédă.*

Ardeiul mic ce se pune ca pulvere, séu intreg in bucate, este un condiment fórté iritant, ce trebuesce combătut, căci din cauza lui sunt o multime de afecțiuni chronice ale stomacului la țéră.

El chiar póte fi considerat ca un stimulent la abusus bėturilor spirtóse.

Ne mai rămâne acum a videa unul din principalele sorginți de viață ale săténului, care este cartoful.

Cartofii, intră pentru o bună parte in regimul țéranilor nostri. Departe de a le dori numai acest tubercul, ași videa insă cu plăcere decă el ar fi mai răspândit.

Cu părere de réu trebuie a spune că sunt sate intregi, in care abia una séu douė familii, au câte-va cuiburi de cartofi.

Acéstă lipsă in țéră se póte lesne videa și prin marile import ce facem din Ungaria, cu deosebire de la Brașov.

In Moldova satele de Ungurenii, au mai exclusiv comerțul cartofilor, pe când in Muntenia fac aprópe acelaș lucru Bulgarii.

Acest tubercul, bun pentru copii mai ales, ar fi fórté util țéranilor.

Piureaua, făcută din cartofi cu lapte și puțin unt, este tot ce se póte dori copiilor mici de la țéră.

Cartofii cu carne care sunt o escelentă hrană, rar se mănâncă la țără.

Țăranii însă mănâncă cartofii séu copti séu borș făcut din ei și cépa.

Trebuie a lua tóte măsurile ca țăranul sé profite de acest tubercul și ca sé nu mai vedem rușinosul fapt al importului de cartofi.

E ce-va de speriat, pentru cine a vădút de aprópe, sērăcia ce există in grădina țăranului.

Duceți-vă la țără, și adesea veți videa decimă de case, de a celor improprietăriți la 1864, infecte și insalubre care nu au nici gard, de unde mai voiți s' mai aibi grădină de legume, séu póme; și de unde sé se mai véglă vacă séu porc?

La țără este o miserie profundă de care încă nu ne d'ím bine séma!

Miseria creată locuitorului desgustat de viață; demoralisarea in care se află; sdrobirea bunelor séle gândiri; totul au contribuit a'l aduce in acéstă miserabilă stare, in cât sé nu scie nici chiar cu ce se va nutri mâine!

Țăranul însă afară de abusul ce face de fasole, cépa și ardeiu, mai consumă, o mulțime de ierburi, ce cresc in un mod natural pe câmpiile nóstre.

Ast-fel Urđicele constituesc mai numai singure, cu usturoiul și cépa, alimentele întregéi primă-veri.

La acestea trebuie a adăoga *stevia, loboda, știrul, susaiul*, carele preparate fierte, cu borșu séu crude cu sare, ca cea din urmă, constituesc adesea tot prândul lor. Și câți, venind primă-véra, cu aceste ierburi se simt fericiți, avénd cel puțin ce-va spre a se nutri.

Étă ce'mi scrie in acéstă privință D-nu Drand Sabin,

care a pitrecut mai multă vreme véra acésta la Gheboea, plasa Ialomița, județul Dâmbovița :

„Ei au căutat indată ce a dat iérba sê amestice málaiul cu diferite buruiene ca sê'l facê mai spornic. Ast-fel au mâncat un fel de mămăligă sau turtă cu urđici, stevie și alte buruiene și o mână de málaiu. Acest mod de nutriment nu a fost bun pentru copii cari au căđut bolnayi indată.“

Turtele acestea, negre verđui s'au véđut astă primă-véră și in Bucuresci, la nenorociții sătenii ce venise pentru prașelă.

Alunelele, atât de nutritive, mai nici nu le cumosc dênșii.

Din contra tot soiul de *mânătărci*, pênê și un fel de *ciupercă negre*, desigur nesănătósă, cu aparența mucilaginosă, ce cresc pe ștejarii sunt căutate și mâncate ferte cu usturoiu și une-orii cu puțin oțet.

Locuitorul nostru de la țéră, atât prin lipsă, cât și prin rea deprindere se nutresce de tot réu.

Fără a denatura lucrurile, putem a afirma, că sunt puține țéri in Europa care sê producă fructe mai frumóse ca România.

Cronicarii descriu invasiunile Poloneđe in Moldova, nutrindu-se mai numai cu fructele bune ale țerei.

Grădinile de la Pitesci, Délul-nouu, Drăgășani, Odobesci, Nicoresci, Huși, Hălăucești, Horotniceni, Dulcești, sunt atâtea reminiscente in mare parte de ceia ce ele erau.

Prunele, merele și perele, gutuiile, uscate séu Povidla (pistil móle), rișenele și cireșele uscate, nucile și alunele; uleiul ce se făcea din acestea, erau atâtea lucruri plăcute și nutritive de care dispuneau locuitorii nostri.

Acum moșnenii, în mare parte au pierdut grădinele lor. Improprietăriții nici s'au gândit a le face. Prunele uscate, se aduc de la Brașov; cele-lalte conserve de iarnă rar se mai fac.

Ceia ce este mai trist e că dînșii au acum cele mai rele spețe, și sunt plăși întregi, în care nu se găsește o fructă cum se cade, exceptând câte-va grădini, de a le proprietarilor mari.

Un mare rău e și deprinderea de a mânca aceste fructe de verși, ceia ce e apópe de regulă.

Pe urmă se mai face la noi un mare abus de pepenele galben și verde mai ales.

Lesne se poate videa din zorul zilei, copii séu adulți, cu câte un enorm pepene, pe care 'l bate și scutură, pênă ce scurge tot liquidul din intrul, și în urmă, tăindu'l felii, nu consum numai partea còptă, dér pênă și cea verde din cójă!

Acésta fără nici o altă substanță, afară decă nu'l mănâncă cu mămăligă, și atunci e un prânj în regulă.

De aceia, câte indigestii și câte friguri, căpătate din acéstă cauză.

Struguri, în genere sunt buni, dér ei sunt cu totul parțial răspândiți în țără. Sunt județe întregi chiar, ce n'au un singur butuc de vie.

Din tóte acestea rezultă că țărânul nostru se nutrește în genere, cu substanțe grele de digerat, și afară de fasole, fórte puțin nutritive; ast-fel că pentru a se putea nutri fiziologicesce, trebuie a ingera un volum enorm, și a se servi de condimente acre și iritante. Din cauza regimului ce duce acum, unit abususului ce fac de ierburii și póme necópte și de rea cualitate, rezultă o influență tristă

asupra physicului și moralului său, precum și asupra pro-
geniturerii sale.

Acésta dér e cauza slăbiciuneii, morbidității, mortali-
tății și mai ales a puținii rezistențe la muncă și chiar
a leneii sale involuntare.

Éta de ce distinșii medici ca Dr Felix ¹⁾ și Obede-
naru s'au grăbit a aréta că acéstă stare de malatie,
ce i se aruncă de mulți ca o insultă nu este lenea
condemnată de morală.

D-nu Dr Obedenaru dicea in tratatul său „Despre
Frigurii“ citat deja in mai multe rînduri in acéstă lu-
crare :

„Debitatea țéranului Român insă este produsă in parte
de hrana neindestulătoare. Mămăliga, laptele bătut și le-
gumele nu sunt de ajuns pentru a susține puterile omu-
lui, după cum paiele n'ar fi de ajuns ca să susție puterile
unui cal care n'ar mânca nici fân, nici orș și numai pae.
Și apoi laptele bătut nu este mâncat de cât in di de dulce.
Când este di de post, mâncarea țéranului este ci mai de
plâns; varșla acră și fasole séu linte, fasole séu linte și
varșlă acră! Cu acest fel de hrană tot ar mai putea ci-
nera fi sănătos decât ar locui o țéru cu totul sănătósă, și
deci n'ar avea nimic de muncit. Déră in câmpiile năstre
omul are fôrte adesea friguri, chiar hrânindu-se bine;
cum ar putea să scape de acest réu muncitorii nostri cari
sunt așa de réu hrăniți? Écă pentru ce dicem mai sus ca
nu trebuie să facem imputări țéranilor nostri și să dicem că
sunt leneși din fire.“

D-nu Dr Obedenaru, uită încă că acest regim e es-
cepțional și că adesea mujdeiul, cirul, cépa, ciupercele

¹⁾ Veđi pagina 245.

de pe stejar, crastaveții, mămăliga gólă, borșul cu prune verzi, sunt alimentele ce mulți mănâncă chiar atunci când trebuie a munci mai mult. la prașală, secere, séu la cosit.

Eu mă mir cum mă resistă. Se vede că și azotul din atmosferă e asimilabil!

Acésta stare produce două mari rele.

Primo, că slăbindu'l pe el, 'l supune la diferite malatii, cu deosebire la influența efluviilor palustre, care o dată căpătată nu'l lasă nici timpul, nici forța pentru a munci. Relele se întrețin unele pe altele, susținându-se reciproc. Tot din acésta cauză, rezultă și mortalitatea mare a copiilor, a bătrânilor și a convalescenților.

La țără nu trăiesc de cât cei ce au o constituție de fier. Constituțiile slabe, ce vegetă în orașe, acolo nu pot viețui. Eță de ce ei se culcă pe zăpadă séu in noroiu, mănâncă ce au vădut, și totuși sunt încă, totuși se mai numără între ființele viețuitoare.

Răul cel mai mare este și in nenorocitul obicei al postului, căci chiar acest insuficient regim, nu durează de cât jumătate an, făcând loc postului despre a căruia rele ne rom ocupa îndată.

Al doilea, că cu un organism rău nutrit, avem mai puțină șansă de a avea copii; și mai ales, de a nasce copii viabili, validi. Acésta e de cea mai mare importanță, căci viitorul țerei nu este de loc asigurat; și atunci, toate sacrificiile ce noi ne-am impus, vor servi numai pentru a se ridica pe cadavrul nostru alt nēm, care va beneficia, singur și sigur, de micile noastre economii și îmbunătățiri.

Să nu ne măgulim cu nici o altă idee, lupta pentru

existență este fată, și mai ales încă, când ne sinucidem singuri!

Ca mijloc de îndreptare în prima linie, va trebui a se reînființa la țară, pătulele (coșarele) de rezervă; cu rezervă însă, ca guvernul, comuna său județul, cu nici un chip să nu se amestice, de cât numai pentru ca sătenii să depună o porțiune cu totul mică (două la sută s. e.) din recolta lor. Dăr să nu ia nimeni alții aceste rezerve, de cât tot dânsii în raport cu ce au pus, la fie-care 2 ani!

Bunele teorii ale economiștilor din alte țări industriale ce sunt contra instituției coșarelor de rezervă, nu se pot aplica la noi.

Ei au dreptate a susține la ei că aceste coșare de rezervă sunt rele din cauză că țin un capital închis, ce ne fiind în circulație, nu produce.

Dăr ei au capitaluri la dispoziție în momentele crude ale fometei cu care pot imediat avea produsele brute necesare alimentației.

Noi nu avem capitaluri și suntem și o țară agricolă de la care alții cumpără. Trebuie să dăr a le reînființa neapărat.

Să se încurajeze de asemenea munca, să se premieze și să se ajute sătenii cu seminte și bune consilii, mai ales în ce privește îngrășămintele, micile irigații, ce pot face lesne pe pământul lor.

Să li se arate marea importanță ca cu toții fără distincție să cultive în grădina lor, fasole, mașăre, bob, cėpă, usturoiu, vargă și cartofi, beneficiind pentru acesta de locurile ce acum lasă sterpe și de gunoiul ce lepădă.

De asemenea să li se arate necesitatea d'a avea câți

va pomi roditori, de speță bună, care se le dea pentru tot anul fructe bune, răcoritoare, lesne de conservat și adesea foarte nutritive, lucru pentru care nu le trebuie nici muncă, nici capital¹⁾.

Iar în ce privește vitele și tot soiul de pasări ce stă în putința lor de a avea, se punem totă silința, pentru ca el să și le procure și îngrijescă bine.

Când o dată le va avea, el lesne va înțelege utilitatea și rolul lor imens în economia sa casnică și va căuta tot-d'a-una a'și păstra această atmosferă de mică avuție, de la care depinde totul, *existența, sănătatea și propășirea némului său*.

Comiții agricole în fie-care județ, onest și sincer conduse, fără spirit de șicană și partid, ar da cele mai fericite rezultate.

Un proiect prezentat anul acesta de guvern Camereii au fost deja admis, rămâne însă a avea și sancțiunea Senatului care ar fi fost de dorit a pune mai multă grabă, căci: „Nu există țară în Europa în care să nu existe comiții agricole sau alte asociațiuni analoge, și pretutindeni sunt îmbrățișate de către guvern și încurajate în lucrările lor. La noi, nu știu din ce pă-

¹⁾ Trebuie să se semineze neapărat a se planta șoselele naționale, județene și comunale, cu pomi roditori, pentru ca astfel pe lângă umbră ce va apărea călătorii în timpul verii, pe lângă lemnul ce se va da consumațiunii, se vor cultiva multe fructe, care vor înlesni alimentația și plădițele pentru săteni.

Cine a călătorit în Styria, a putut lesne observa, că șoselele în tot lungul lor, sunt niște adevărate grădini, care fac fructele ieftine și abondante în localitate.

Plantarea nucilor mai ales care constituiau un avut articol de comerț, mai ales prin lemn și ulei, va face ca industria să câștige mult, și să se oprească importul acestui lemn. Șoșelile făcute în Moldova pe timpul lui M. Sturza, pot să ne serve în mic de exemplu.

cate, se pare că este un făcut ca asemenea instituțiuni să nu prindă rădăcini¹⁾.”

Francia cu deosibire datoresce acestor instituții, tot progresul și puterea sa, cel puțin acum se o imităm în bine, căci destul am imitat tocmai ce nu ne trebuia.

Și se nu uităm că : vorbind de comițiile agricole, vorbim de mijlocul de a înmulți buna producție. Scim de asemenea că : „Din momentul ce o populațiune începe a mânca mai bine, începe tot o dată și o viață intelectuală diferită. Tóte necesitățile ei, tóte aspirațiunile, sunt mai alese, mai fin concepute, și tot ce o îngrijoră, este mai bine îngrijit²⁾.”

Un rău încă de o mare importanță consistă în următorul fapt :

Ca ori-ce societate în decadență, punem tótă valoarea și atențiunea noastră în îmbrăcăminte.

Cu cât cine-va e mai *grozav* îmbrăcat, este bine vădut, chiar decât ar fi o nulitate.

Acésta e moda Românilor întorși de la Paris unde ei sunt adesea numiți: *Pequin*.

Damele, mai ales, fac un abus nebun de cele mai excentrice mode streine. Adesea vędându-le cine-va s'ar crede la un bal costumat, séu la o seră în care papagalii Brasilei jócă principalul rol.

Nu ar fi nimic decât numai cei ce au ar comite aceste erori.

Dér răul consistă în acésta că cel mai mic scriitor, funcționar, comerciant, meseriaș séu agricultor, cu to-

¹⁾ «Revista Sciințifică». Cronica de la 1 Martie 1880.

²⁾ «Alimentația în genere» Dr *Crucénu*, 1879, Bucuresci.

ții vroim a ne imbrăca în costume adesea foarte curioase și mai tot-d'a-una foarte costisitoare.

Adăogați la acesta că materiile ne vin din străinătate, și că chiar confecțiunea și comanda se face în țără tot de străini.

E lucru ciudat că Românii nu vor să se uite la simplicitatea imbrăcăminteii străinilor ce le vënd aceste obiecte.

Pentru a face dér față acestei dorințe, persónele cu miđlóce rësrtânse, purt un mare bir, pe absolutul necesar în ce privesce locuința și *masa*.

„Să mânânci ce vei putea, căci acasă la tine nimeni nu scie cine esci, dér o dată în lume, să cauți a fi curat imbrăcat.“ Ță consiliul ce am auđit adesea dându-se copiilor de *părinți* chiar! Ca în tóte și aci forma predomină.

Dér această tristă deprindere influențedă în un mod pernicios asupra sănătății și forței generatrice.

În acesta nu prea diferăm de ceia ce erau acum 30 ani Italianii.

Aceiași rasă, aceleași defecte. E de dorit numai ca și la noi o bună educație să ne schimbe în bine.

„Frugalitatea nu este apanagiul exclusiv a lucrătorilor și țeranilor din Italia, ea este încă *practicată cu virtute cardinală în clasele de sus. Epuisați din cauza neocupărilor lucrative, ne conservându-se nici dreptul de nascere, averile mari nu pot susține în afară o lumină ilusorie de cât cu o economie internă din cele mai aspre. Amorul propriu deplasat, vanitatea la unii, o falsă rușine la alții, au intervertit în detrimentul dignității umane rolurile de necesitate și de superflu* ¹⁾.“

¹⁾ «L'agriculture et la vie rurale en Italie.» Vidalin. «Revue des deux monde.» Tome XVI, 1 Août, 1858, pag. 574.

Deosebirea este numai în aceia că noi am mers mai departe. Pe când în Italia o singură clasă a societății „a intervetit, în *detrimentul dignității umane rolurile de necesitate și de superflu*“ la noi aproape *orî-cine are puține mișlôce, păcătuiesce ast-fel!*

Și fiind că suntem la capitolul important al relelor alimentațiunei, înainte de a studia tristele efecte ale Postului, să vedem încă o importantă cestiune, relativă la înțarcarea copiilor.

Acésta constituie un important moment din viața lor de dezvoltare.

Dirrecția și forța dată unei ființe de mică, va servi în bine séu în rău, acésta ființă în viitor.

Înțarcarea la noi se face în un mod cu totul nehygienic.

Acésta din 2 cauze :

1. Fiind că ei se înțarcă prea curênd, căci cel mult la 7 luni, copilul este în general deja înțercat.

Ceia ce e mai rău, e că adesea de la 4 luni, se începe a i se da de mâncare nenumărate lucruri incompatibile cu puterea și rolul stomahului lor.

2. Modul cum se înțercă copiii este érași fórte rău. La noi de o dată copilul culcat séra la sênul mamei, diminéța se treșesce cu lingura la gură.

Transițiunea nu este respectată și alimentația nouă, e ca un corp străin pentru stomahul copilului, deprins cu lapte. Cu tóte că *Donné* susține că e mai bine să nu se lase *mult timp* alimentației mixte, totuși este mai natural ca să fie câte-va zile de trecere *în care pe când dosa laptelui matern se scade regulat, se cresce câtimea alimentației cuviincioșe etății lor.*

Combaterea acestui rău, se va face prin bune consilii, prin răspândirea instrucției.

Căci nu numai copilul este brusc întărcat, dér alimentația ce i se dă în urmă, fiind necorectă, produce grave desordine, după cum am putut vedea în capitolul antecedent. (Despre Paludism).

Să vedem acum, relele produse prin post și dacă această instituție este conformă cu progresul și necesitățile vieții noastre. Pentru acesta mă voi servi de un studiu ce am făcut deja ¹⁾, și pe care l-am adăogit, pe cât era încă necesitate.

Nu voi discuta de loc origina postului impusă prin condiții climaterice, temperamente, moravuri séu tendințe în direcția ce s'ar fi voit a se da când va popórelor; nici dacă această origină este justificată séu nu prin timpurile în cari 'și-a luat naștere, prin prudența popórelor vechi, séu prin cestiunile de localitate.

Nu voi discuta de asemenea nici cestiunea, dacă în Indiă, centrul Africei séu alte localități, postul ar fi séu nu indicat chiar astă-dă, grație unei excesive temperaturi, prin faptul că în fond postul se apropie fórte mult de regimul cunoscut sub numele de vegetarian.

Pentru mine postul fiind uă regulă, măi mult séu măi puțin prudentă, născută și impusă prin condițiunile de topographie, latitudine, séu resursele naturale ale unei localități óre-care, voi căuta în studiul de față numai, a vedea dacă practica și minuțioasa sa observare, se impun prin vre-una din condițiile măi sus citate și populației din România. În același timp,

1) Veđi: *Dr Istrati*, «Postul la Români.» «Gađeta Societ. Sciinț. Medicale» No. 20, 1879.

voiu face să reeasă răul, căci binele lipsește cu totul, ce rezultă pentru poporul și națiunea română.

Ca ast-fel cestiunea fiind privită în genere, nici latitudinea, nici topographia, nici mișlócile directe de alimentație ale țerei, nici climatul, condițiile sociale, viața mai mult de cât activă a locuitorului de la țera, séu a lucrătorului din orașe, nu justifică această necalificabilă pedepsă physiologică, ce ne-o impunem singuri, în dauna muncii ce suntem chemați a produce, a sănătății, a perpetuării rasei noastre, prin lipsa nascerilor necesare séu de rea calitate.

Obiecțiunea ce unii fac, cu aerul de a fi descoperit piatra phylosophală, că poporul nostru de secolii postesce, fără a se fi pierdut, 'mi pare mai mult de cât rezultatul unei lipse de cunoștințe și observație.

Décă Românul a postit secolii, rezultatul la care a ajuns este atât de nesatisfăcător, în cât el singur condamnă astă-și postul.

Nu brațele slabite, nu vinele umplute cu un sânge apos, nu o inimă ce bate a lene, și un creier ce abia are o voință, erau ornamentele physiologice ale Românului istoric, cualități ce astă-și sunt foarte frecvente, grație în mare parte condițiilor lui de alimentație, în care postul constituie partea cea mai ucidătoare.

Și a'și mai înțelege postul, ca o variație de alimentație la un individ séu popor, când alimentația sa zilnică nu numai că ar consista din substanțe hrănitore, dér ar păcătui încă prin escesul unui ast-fel de regim.

Aș înțelege postul, péné la un punct óre-care, pentru individul séu poporul, care trăiesce în trândăvie,

după cum cu același titlu 'l admit pentru călugărițe și călugări.

A admite însă postul la un popor ce de ordinar postesece printr'un regim absolut insuficient și debilitant; a admite postul la un popor cu viață și care trebuie să muncască, atât cât sórele este la orizont, pentru a'și asigura relativ o bună stare, și a ajunge restul omenirii, de care in mare parte este depărtat prin calitatea negative, ar fi a indeplini o crimă de les-naționalitate, condamnată și de știință și de moralitate.

Prejudiciul și rutina sunt inamicii seculari ai națiunilor, și se încarnedă pene acolo, iu cât chiar regulile cele mai ordinare ale bunului simț sunt cu totul înlăturate.

Acésta o putem videa din punctul de vedere a cestiunii care ne preocupă.

Românul, ca oricare om, cunoșce și el regula elementară că cu cât va îngriji mai bine animalele sële domestice, ele vor fi mai capabile de o bună sănătate, și de a desvolta o forță mai mare in munca ce li se cere.

Prejudiciul însă face, ca sieși să impue cu totul alte reguli de cât acele ce bunul simț 'l-ar sfătui să facă pentru densusul după cum face pentru vitele sële.

Căci, in adevăr, pe când, in vederea muncei séu a unui drum óre-care el dá calului séu fên séu orđ, substanțe cu mult mai hrănitóre de cât paiele séu iérba, pentru densusul face cu totul contrariu.

Ast-fel in cât, in loc ca primě-véra, când slăbit din iernă, trebuie a incepe o muncă escesivă de șépte-opt lum de țile, in loc de a căuta să'si alegă in alimen-

tația sa substanțe echivalente fânului său orđului ce dă calului său, el din contra se supune unui regim de paie, de substanțe, cu totul nehrănitore, in timp de 7 săptămâni!

Același lucru îl face două luni véra (St. Petru și Sta Maria), când laptele, brânza, ouele sunt cu profusiune; și la finele tómnai el serbédă postul Crăciunului când tocmai grație cárnei grase, ce ar avea la dispoziția sa, s'ar putea intrema puțin pentru a reziste mai bine rigurilor iernei.

Adăogați la acésta, Lunea, Mercurea și Vinerea din orî-ce săptămână, adecă tocmai ce trebuie, pentru a'î face să pérđă forța ce unii cel puțin dintr'ênșii o capătă prin o alimentație mai sănétósă in cele-l-alte 4 zile din restul săptămânei.

Să mai adăgăm și uenumăratale séle zile de dulce, in cari dênsul se indulcesce numai cu cépă și mămăligă ?

In cât, pentru ochiul observator și cu totul imparțial, locuitorul român, de la țără mai ales, postesce voluntar mai mult de jumătate an, fără a numera încă cât-va timp de post forțat.

Și încă ce post.

„*Léngă un țéran moldovan* ¹⁾ *observând postul său, un trapist însuși ar risca de a trece drept un epicurian* ²⁾.”

Tristele efecte ale postului se pot observa și asupra Românilor din Transilvania cu tóte că ei de ordinar se nutresc mai bine.

„Printre rasele monarchiei Austro-Ungare, câte-va

¹⁾ Acésta se aplică fără de excepție și celor de dincóce de Milcov.

²⁾ «Trois mois de séjour en Moldavie.» *Dr Eugène Léger*, pagina 55, Paris, 1861.

se deosebesc prin frugalitatea și posturile religioase la care se supun : Români, Ruteni, etc., a caror recruți se prezintă adesea ori la revizie într'o stare spaimântătoare de slăbiciune și lipsă de forță¹⁾."

Cu un ast-fel de regim, observând de altă parte producțiunea agricolă a țerei, decât ne surprinde ce-va, și este ce-va care desvoltă în noi mirarea, nu e că Românul muncesce mai puțin de cât lucrătorul străin, dér din contra, trebuie a'l admira și a ne întreba cum este posibil ca cu o ast-fel de alimentație să mai producă încă enorma cantitate de travaliu ce brațele séle esecută frământând pământul țerei!

Manșetiștii nostri politici și multe din capacitățile produse în străinătate tratădă cu dispreț pe lucrătorul român, taxându'l cu tot soiul de epitete nedemne acestui ném de ómení, în loc de a se inchina dinaintea enormei munci produse de aceste brațe bolnave, în loc de a căuta să aplice cunoscințele, séu să ușeđe de poziția lor socială, spre a face, pentru nenorocitul lucrător, ceia ce alți ómení în condițiile lor au făcut pentru lucrătorii țărilor în cari se aflau.

Tot-d'a-una când mă gândesc la această cestiune, îmi reamintesc un important esemplu întâmplat în Francia, atunci când primele linii de drum de fier se făceau între Paris și Rouen și când lucrătorii franceși, alăturăți pe lângă lucrătorii englesí, veniți în număr mare, se vedură cu cât sunt înapoi, în privința cantității de muncă ce erau capabili a face.

¹⁾ Die simulirten krankheit der Werpflíchtigen. W. Derblich Veđi Revues des sciencés médicales en France et à l'étranger. No. 24, 15 Oct. 1878, pag. 699, Paris.

Oamenii de știință, și cei puși de sôrtă a conduce poporul frances, nu s'au grăbit a defăima pe lucrătorii lor, după cum o fac în mare parte la noi, dăr studiând mai de aproape cauza acestei diferențe, au vădută că ea 'și avea origina direct în modul de alimentație. Căci îndată ce lucrătorul frances a fost hrănit cu o cantitate de carne identică cu a celui engles, și munca produsă de dênșii a fost nu numai egală, dăr și superiôră celor-l-alti, din causă că, pe lêngă forța ce o căpătaseră, erau încă cu mult mai descepti.

„Când în diferite mari lucrări, și cu deosebire când s'a construit drumul de fer de la Rouen, s'au pus Francesii la rația Englesului : *s'au vădută producându-se tot atât și mai mult ca cest de pe urmă* ¹⁾.”

Un exemplu identic hygieniștii ni'l presintă cu lucrătorii unei fabrice de turnătorie din departamentul Tarn din Francia, în care dênșii perdeau cinci-spre-dece zile pe an din cauza ostenelei séu a malatiilor. La 1833 D-nu Talabot fiind numit director al acestei usine, el introduce în regimul alimentar al acestor lucrători carnea ca element esențial. Și de unde acești lucrători perdeau 15 zile pe an, grație acestui regim, numărul zilelor pierdute scădura numai la trei pe an.

Să facem același lucru și pentru lucrătorii Români și să fim convinși că munca lor va fi cu mult mai superiôră, căci în loc de a'i lăsa să ăacă pe prispă din cauza pepenelui și a mămăligei ce mănâncă, dându'i voiă, pe cât miqlócele séle i permit, a mânca ouă, brânză și lapte, din când în când puțină carne, el va fi mai robust și cu mult mai sănėtos; și sunt con-

¹ *Riant*. «*Traité d'hygiène*, pagina 330, 1879.

vins că nenumăratele epidemii de cari populațiunea noastră neavută astă-zi este atât de bătuită, și în special paludismul, nu vor putea să influențeze într'un grad atât de pernicios și destructor, când corpurile pe cari ele fatalmente cad vor fi mai bine îngrijite și hrănite.

N'avem de cât a observa la țera care suferă mai mult de efectele paludismului (frigurilor): proprietarul, de la a căruia masă carnea nu lipsesce, seu săténul, carele adesea prânșesce cu mămăligă și cépă?

Di tóte acestea vedem că postul, mai ales pentru latitudinea țerei noastre, păcătuesce în prima linie prin insuficiența sa ca regim dibilitant, pe când o alimentațiune corectă trebuie să fie reconstituantă și întăritóre. Acésta se observă cu atât mai mult pentru clasele sêrace și în special pentru ómenii ce muncesc, femeile gravide, copii mici, bêtrâni, mamele ce alăptédă și persónele bolnave.

N'are cine-va pentru a se convinge în mic de influența perniciosă a postului de cât a observa natura malatiilor și numărul consultațiunilor date la serviciile destinate pe lêngă spitatalele din Bucuresc, și în special la spitalul de copii.

Îmi reamintesc cu oróre că în unele zile, afară de 50 paturi destinate pentru acésta, se presintau pêné la 76 copii la consultați în timpul postului, între cari 90 la sută erau atinși de tóte stările morbide posibile ale tubului digestiv.

Majoritatea acestor copii marasmatici sucombă în urma acestor malatii devenite chronice.

Mamei adese-orî i se sécă sinul in timpul postului și copilul este victima acestui prejudiciu.

Décă întercarea se face in același timp, copilașului nevinovat i se dă cir de mămăligă, in loc de puțin lapte întăritor.

D-nu doctorand Sabin, chiar véra acésta, étă ce'mî scrie relativ la practica postului, de pe malul Ialomitei, județul Dâmbovița.

„Locuitorii din Ghebóea și Finta, țin cu mare sfințenie la Posturi. *Am găsit aice țărani și țrance care 'mî au spus că mai bine preferă să le móră copii de cât să'i spurce in țilele de post cu lapte séu ouă.*“

Lehusei, bolnavului séu bétrânului gârbovit, religiu-nea nóstră, prin practica postului, in loc de a le da viéță in puțină zémă de carne séu lapte, *le dă din contra mórtea, trecându'i de la cépă, la usturoiu, séu de la icre, la sardele.*

Practica postului după cum se face astă-đi la noi, in vedere cu munca escesivă ce se cere fie-căruia, in raport cu condițiunile de existență din ce in ce mai răstrânse și cu o alimentație in mare parte insuficientă chiar in țilele de dulce, este o adevărată calamitate, care ne duce, și ne a adus chiar la miseria physiologică care, după cum đice Burchardat: „Este factorul esențial al descrescerei și degenărei unui popor.“

Quetelet și Villermé, au probat că *concepțiunile cele mai numeróse au loc prima-véra, cum voiți dér ca țărâ-
nul nostru și Români in genere, să concépă, să se in-
multescă când ei tocmai in momentul acesta suprem, de
la care depinde viitorul unei familii, a unei rase, se su-
pun voluntar, prin o tristă deprindere, la un post care le*

*slăbesc corpul, forțele și prin urmare și puterea procrea-
tore.*

Etă dër la ce rezultat ajungem prin deprinderi nera-
tionale, mai ales in o țără expusă la brusce schim-
bări de climă, și plină de malaria.

De asemenea Casper a probat făcënd o statistică de
trei milióne decese, a principalelor orașe, *că mortalita-
tea cea mai mare are loc primă-véra.*

*Prin postul ce noi facem, favorisăm și grăbim acest
ultim act al existenței noastre.*

Moralitatea chiar condamnă postul, căci crimele ce
el sêvêrșesc prin practica sea nu sunt cerute de nici
o relegiune; căci, un popor, ca și un om, redus in
stare de miserie, decadență fizică și morală, in agonia
sa physiologică, nu mai póte munci și nu scusă atunci
nici un miđloc pentru a satisface naturalei cerinți de
a se hrani.

Câți criminali óre și câți deținuți nu se détoređă
posturilor?

S'ar părea paradoxal și n'ar avea cine-va de cât
s'emi obiecteze că lenea este causa relei séle nutrițiuni.

Sê uită insă că miđlocul in care cine-va trăiesce și
direcțiunea ce sê dá națiunilor, ca și indiviđilor, decid
de sórta lor ultimă.

Cum, faceți pe un popor a'si perde puterea sa prin
posturi forțate, a se lenevi și deveni trândav prin re-
gimul ce impuneți, a'l face să neglijeđe totul pentru
ca credința sa religiósă 'l olbigă a se hrani numai
cu ciuperci și cêpă, și in urmă, după ce ajungeți a'l
perde și ca physic și ca moral, vă rădicați in mora-
riști, voi cari nu postiți nici o dată; deveniți severi

și implacabil, și condamnați un popor întreg la decapitația morală, după ce ați ajuns aproape a-l decapita physicesce?

Da, acum aveți dreptate, postul a produs lenea și lenea întreține astăzi postul, în cât din acest punct de vedere privită cestiunea, găesc că a avut multă dreptate distinsul profesor D-nu Dr Marcovici când într-o discuțiune ce am avut cu D-se în luna Septembrie anul curent, 'mă țise între altele: „Postul l-am studiat și eu, el e ținut nu numai prin credința religioasă, d'ér e întreținut și e în mare parte fructul lenei. Primă-véra țéranul culege urđici și le mánancă cu mă-măligă; asta este ușor, căci pentru a avea ouă, 'i trebuie găini și spre a avea găini trebuie a le hrăni, a le îngriji, căci alt-fel dă mórtea în ele; pentru a avea lapte, trebuie a hrăni și secela vaca; ei nu o fac acésta.“

Relele produse prin post, cari după cum se practică la noi, echivaléđă perfect cu relele produse prin o alimentație insuficientă, nu sunt cunoscute numai de când Bouchardat publică importantă sa lucrare asupra alimentației insuficiente. Hippocrat chiar, în operile sele traduse de Littré, spune că s'ar face un mare réu ómului, déca i s'ar da o hrană insuficientă și nu în raport cu necesitățile sele. El adaogă că acésta este o cauză în economia umană de slăbiciune, de bóla și mórte.

Pentru noi, posturile sunt un réu mai mult de cât mare, sunt o calamitate socială și o nenorocire națională. D-nu Dr Obedenaru, déca nu mă înșel, este acela care a apropiat mai bine cestiunea, când a scris că

cel mai mare inamic al națiunei române de sigur este legislatorul, care ne-a impus posturile.

Ar fi mai mult de cât o copilărie, de a face discuții religioase in țera noastră, séu de a mai pune la vot, după cum s'a făcut, esistența lui Dumnezeu ; dér, ar fi in același timp o crimă, ca acei cari au bună-voință, curagiu și energiă, sé nu se ridice cu un cés mai înainte pentru a scăpa poporul de acest flagel, necompatibil nici moravurilor noastre, nici rasei, nici climatului, nici condițiilor sociale, nici secolului, dér numai un obicei vițios, care in mare parte este elementul principal in etiologia pasivului nostru din demographie, pasiv ce se mântine in florind, grație atator epidemiï, morți prematuri și lipsă de naseri suficiente.

Malthus, in tesă generală, susține cu dreptate că acolo unde in resursele unui popor o pâine scade, un copil nasce mai puțin.

Acolo, đic economiști modernï și statisticiï compențiï, unde un copil este mai puțin, se nasce un criminal, din aceleași lipsuri.

Ce trebuie a đice noi, cari cu duhovnicescele noastre posturi dispunem așa de bine poporul la decadentă fizică și morală ?

Și sé notăm bine că tocmai astă-đi, când lupta pentru esistență este atât de fanatică, când ea este chiar justificată, când in alte părți poporului caută a i se injecta sânge, putere și vieță, noi le sustragem constant mēduva lor, și in loc de a le đice : mâncați, trăiți, lucrați, 'Y lăsăm șansa de a peri, după ce le-am inlesnit șansa de a deveni netrebnici și adesea criminali !

Éta, intru cât privesce postul din punctul de vedere al insuficienței séle ca regim hrănitor!

Sě nu uităm însă că, pentru ómenii cu miđlóce, postul departe de a fi un regim displăcut și nehrănitó, el pécătuesce din contra prin substanțe prea mult nutritive, cari, din cauza moduluí lor de preparație, devin indigeste, cu atât mai mult, că se face un mare abus de ele.

N'avem de cât a ne reaminti diferitele specií de icre de pesce, măslíne, halvale, corpurí grase și alte conserve, cari, pe lěngă că sunt indigeste, in cantitatea in care se mănăncă ele in timpul postuluí, stomacurilor consumatorilor, sunt in același timp indigeste și țérei, din causă că absolut tóte sunt substanțe străine, importate la noi.

Grecii n'au fost atât de simpli, pe cât 'i credem noi, când o dată cu postul, ne-au impus in mare parte și articolele lor de esport.

Mai produce un réul postul, un réu nu mai puțin important și din alt punct de vedere.

Cine nu'și aduce aminte escesul și abusul ce se face in timpul tranzițiunilor de la cășlegi la post și vice-versa. Câte sănătăí compromise, câte malatií chronice inprospătate și iuțite prin aceste escese?

Medicií, mai bine ca orí și cine, știu cât sunt de solícitați după lăsatul seculuí séu după țilele de post.

O imprudență aduce pe alta, și după mănăcare multă vine escesul de beție; in cât, din acest punct de vedere, țilele de la inceputul și finitul postuluí sunt un adevérat scandal. Mese intinse, ce duréđă țilé intregi, ómeni ce nu fac de cât a mănca și bea, pe când străi-

nii din țără lucrădă; beții ce duc le acte de violență regretabile, la scene și fapte desgustătore și imorale.

Obiceiul de a face aceste serbări turcesce, cu puscii și pistole, face și mai nenorocite rezultatele acestei cauze.

La lăsatul secului pentru postul cel mare, Bucuresciul pare o adevărată Plevnă, din cauza miilor de impușcături ce mahalale și poeticii bărbieri din centru, întrețin cu o nespūsă furie sub nasul poliției, in centrul capitalei și in contra tuturor regulamentelor.

Resultatul este pentru fie-care an, o mulțime de omucideri, perderi de membre și alte nenumărate triste accidente. Foile, la aceste ocațiuni sunt tot-d'a-una pline de aceste fapte, ce intristădă ânima și condamnă prin ele *moralitatea* ce căpătăm prin acest obicei religios, dér nu de lăudat.

Același lucru se repetă și in zilele Pascelui, când pe lêngă câții-va impușcați, numărul celor bătuti și injunghiați este ca de ordinar, destul de respectabil.

N'avem de cât a face adițiunea pentru țăra intrégă, a nenorocirilor intemplate la acéstă ocașie, pentru a avea o idee și despre partea morală a acestui regim.

O reformă este absolut necesară; reformă care, pentru a fi mai bine priimită, și pentru onórea chiar a bisericeii, trebuie să vină de la densa.

Prea' Sf.-Sa Părintele Mitropolitul, pe care direct trebuie a' l' privi acéstă cestie, să se gândescă cât 'l-ar datori posteritatea, cât 'l-ar respecta și iubi, mai mult cât este, contimporanii săi, decă ca medic moral ce este al acestii populații, va căuta să supprime posturile, necerute nici de religie și absolut incompatibile cu starea noastră actuală.

Dacă Prea Sf.-Sa 'și-a atras atâta simpatie, dând numai veșmântul strămoșesc clerului român, câtă simpatie și venerație 'și-ar atrage când, suprimând posturile, ar invăsmânta poporul român cu scutul bărbăției, puterii și virtuții strămoșesci, atât de necesare nouă în lupta de astă-zi, pentru a ne putea conserva și trăi ca națiune.

Să sperăm că în curând ómenii de bine din această țară, se vor ocupa de această importantă chestie, și să fim bine cunvinși, că o dată *postul înlăturat, vom depărta una din cele mai principale cause de pierdere ale nemurului nostru.*

ALCOOLISMUL

«*Beția este o calamitate socială.*»

(M. Lévy. „Traité d'hygiène publique et privée.” Tome second, Paris. 1879).

«Fisionomia bețivului exprimă de-gradățiunea morală. Trebuința de a bea devine imperioasă, și, pentru a o satisface, el recurge la toate mijlocele, fie cele mai umilitoare, căci pasiunea 'l domină și 'l tortură neincetat. El devine mánios, iritabil, violent, lovesce fără milă pe cei ce 'l incongióră; el perde ori-ce respect către cei-l-alți, ori-ce demnitate către el însuși, și im-pasibil și indiferent, nu se mai tur-bură nici de scandalurile ce provócă impregiurul lui, nici de miseria ce aduce in familia sa. La unii consciința se póte descepta; ei apreciađă starea in care sunt ajunși; atunci se des-gustă de ei însuși; și in máhnirea și uritul lor nu găsesc alt refugiu de cât in sinucidere.»

(„Alienatul in fața societăței și a sciin-țel.” Dr Sutz. 1877, Bucurescf).

Beția este unul din obiceiurile rele ce se intind cu mai multă furie la noi și care prin urmare a produs și va produce mari nenorociri.

Trebuie să declarăm însă, că beția la noi, nu este nici așa intinsă, nici nu a produs încă enormele rele, de cari sufer in special țerile Nordice ca : Scandinavia,

Prusia, Anglita, Rusia și chiar Franția, unde personaje din cele mai importante prin poziția lor economică, politică și socială, sunt adesea ori reduse la adevărate organisme sugătoare de alcooluri.

Ast-fel că la 1869, în Franția consumația liquidelor spirtoase se ridică la *132,000 hectolitri*.

În Anglita se consumă anual, *200 milioane litruri de alcool*.

În Statele-Unite media anuală a consumației unui locuitor *între 27 litruri*.

În Suedia, scoțând femeile și copiii ea este de *80 la 100 litruri*.

În Rusia răul este încă și mai mare.

Etă pentru ce cu multă dreptate omenii de știință cer, ca: „*Hygiēna ca și morala să găsescă un mijloc, prin care să se pună capăt abusurilor cari mincă forțele vii ale unei națiuni, distrug energia sa, scad sentimentul dignității sēle, și ducē funestul lor rezultat asupra mai multor generațiuni* ¹⁾!”

S'a calculat că numai în Anglita mor anual 50,000 persoane din cauza beției.

Jumătate din nebuni, două treimi din săraci și trei pătrimi din criminali sunt bețivi ²⁾.

Ceia ce e trist, e că bețivii sunt aceia ce ajută mai mult puterea epidemiilor. Tote malatiile, mai ales cele endemice și epidemice, nu numai că i lovesc mai mult dēr, produc la ei o mortalitate mai mare.

Mai trist e când privim puterea genesică a alcoolilor.

1) *A. Riant*. «Leçons d'hygiène.» 1875, Paris.

2) *Veđi*: *M. Lévy*. Tome seconde, pag. 681.

După Lippich, un bețiv căsătorit nu poate avea mai mult de un copil (1.3 în termen mediu).

După Frank, cauza principală a aborturilor la femei, e beția ¹⁾.

În America de Nord, grație acestui viciu adus de Europeni, s'au stins triburi întregi de Indieni.

Etă de ce Bouchardat ține : „Alcoolismul oprește mersul ascendent al Umanității, și conduce fatalmente la înlocuirea raselor cari se degradă, prin rase virgine a acestor cauze de degenerare fizică și morală.

Același lucru arată Huss, pentru poporul Scandinav ²⁾.

El arată că o dată cu întinderea beției, Scandinavia a fost țetrul unor epidemii necunoscute, ceia ce e la noi acum în urmă cu *Dyphtherismul*, etc.

Acastă maladie specială copiilor probă în prima linie, puțină forță vitală de la părinți. Acesta e cazul copiilor a căror părinți sunt bețivi.

„Am avut multe gastrite la oameni mari, provenite parte din răul regim, parte din usagiul rachiului ³⁾.”

Tot Huss, arată că scrofulele, gastritele și alte maladii cronice se înmulțesc, ceia ce este absolut cazul de la noi.

În fine, termenul vieții medii scăduse; numărul alienațiilor, criminalilor și sinuciderilor, crescuse, fapte ce se pot lesne vedea și la noi.

El finisează zicând : „Sub raportul forțelor fizice și al staturii, poporul Suedes a degenerat de la ceia ce

¹⁾ Vezi: *M. Lécy*. Tome premier, pag. 861.

²⁾ Vezi: «Alcoolisme» Nouv. Dict. de Med. et Chirurgie. Tome premier.

³⁾ *Sabin*. Epistolă asupra igienei câtor-va sate din Dâmbovița.

erau străbunii lor. Și decă miqlóce energice nu vor opri progresul răului, *națiunea este amenințată de o decadență neremediabilă.*“

Cei ce au cetit cu luare aminte Capitolele precedente, pot cu multă inlesnire să vedă, marea asemănare de cauze și de *consecuențe triste ce noi prezentăm.*

Intre altele însă beția produce un imens număr de nebuni și de copii ce finesc prin a inebuni, séu a deveni criminali.

Morel dicea :

Un bețiv are trei fii : Cel întâiu, este atins de delirul periodic ; al douilea este atins de stupórea obicinuită ; al treilea este un idiot complet.

Un altul are șapte copii : două mor într'o vârstă înaintată, in urma unor convulsii ; al treilea, devine alienat la vârsta de două-șeci și două ani ; al patrulea póte trece drept un adevărat imbecil din nascere ; al cincilea este bizar și misantrop ; o tinără soră suferă de o nevralgie cu fenomene de histerie, și rațiunea ei a fost turburată de mai multe ori ; al șeptelea este un lucrător inteligente dér cu un temperament fórté nervos ; el este deja subiectul unor accese de tristeță.

Mai mult încă „aceste ființe degenerate sunt lovite mai des de *neputința reproductivă*, și asta in detrimentul desvoltărei normale a organelor genitale ; séu decă, nu sunt cu totul sterili, este de necređut, afară de condițiunii esecțiionale de regenerațiune, provenind de la femee, *că descendenții lor să fie viabili.* In alte circumstanțe in fine, *mai niuneróse de câte s'ar putea crede, acești indiviđi reintră in clasa celor urmăriți de legi și ei adaogă populațiunea aresturilor și temnițelor.*“

Ce s'e mai icem noi, care numai *la Telega avem 300 condamnai pe viața i alți 119 cel puin pe câte 20 ani!*

ta de ce Alfred Fournier, ice : „*Nu se pote crede chiar, ceia ce beia costă umanitatei, ca forța, inteligența i putere generatrice. Din punctul de vedere moral, ea depravela, ea tempeste; din punctul de vedere physic, ea lovesce organismul in organele sele principale i funciunile sele medicale; din punctul de vedere al speei, el de-generla i impu inela*”).“

La noi reul nu este aa de inaintat; cu tote ace-
tea, deca vom face o mică paralelă intre ceia ce era,
sunt acum 30—40 ani i ceia ce este acum, vom vi-
dea că acest reu s'a intins in un mod prodigios, i că
in același timp nu am facut nimic pentru a'l indrepta.

Reul principal in se consistă in următoarele trei puncte,
pe care me voiu cerca a le desvolta in urmă :

1. Consequenele triste ale unor beuturi de rea calitate
(rachiurile de bucate, vinurile acre, falsificate, etc.).

2. Reul ce resultă din beutura acestor substane de
către ómenii ce se nutresc mai mult ca insuficient.

3. Climatul prea fierbinte, in timp de patru, cinci
luni; climat ce nu permite atunci aceste abusurĭ alcoolice.

Le vom discuta dér pe fie-care din aceste impor-
tante puncte in parte.

Causele beției la noi sunt numeróse; principala in se
este *miseria*, lipsa unei alimentaiunii suficiente i re-
constituante, dupe cum am vedut in capitolul special ²⁾.
Cu tote acestea, beia are la noi mai multe puncte de

1) «Alcoolisme.» Nouveau Dict. de Méd et de Chirurgie.

2) Vei pag. 223.

plecare, și trebuie să o mărturisim însă, că două din ele, de și au o origină foarte depărtată, totuși, ele nu ne făceau să suferim ceia ce suferim acum.

Prima cauză a beției, a acelei beții vesele și nu atât de pernicioasă cum e beția actuală, este la noi *mulțimea viilor*. Adevărul e că sunt puține țări pe continent în care podgoriile — regiunile vinicole — să fie atât de răspândite și întinse.

Vinurile noastre cum erau făcute și mai ales ținite de părinții nostri, și cum se prepară încă în unele localități chiar astăzi (căci în majoritate se păstrează și prepară rău și se dau consumațiunii prea curând, etc.), pot concura absolut cu majoritatea vinurilor din Europa. Cotnari, dau vinuri ce nu se găsesc ori și unde, și sunt cele mai alcoolice din vinurile de la noi. Nicorești, și Odobesci dau vinuri negre destul de tanisate. Adesea acum, mai ales cele din urmă, sunt și artificial făcute din vinuri albe, grație unui pharmacist, ce procură podgorenii *Malva arborea*, de alt-mintrelea inofensivă, pentru a le colora.

Délul-Mare, Drăgășani, Valea-Călugărească, Iași, Huși, Gâșteni, etc., sunt atâtea localități în cari viile arată în de ajuns că ele prosper pe toate costele noastre, când sunt bine expuse la răsărit ¹⁾.

¹⁾ Principalele podgorii în țară sunt următoarele :

Cotnari și Socola	în districtul Iași.	
Gâșteni și Târgul-Ocna		Bacău.
Grecii și Costești		Tutova.
Ituși și Huși		Fălcu.
Nicorești		Itești.
Odobesci		Putna.
Valea-Călugărească		Buzău.
Délul-Mare		Prahova și Buzău.

Înțelegem dér că cu atâtea vinuri, ast-fel in cât chiar in 1879 s'au vëndut cu *20 parale vadra*, la Odobestți, orî cât de stoicî am fi, totuși alunecăm adesea pe panta unei vesele șile de pitrecere ; cu atât mai mult tómnă, când toți cunosc ab antiquo la noi, *cât e de bine a mânca nucî verđi cu must de vin încă ne fiert (fermentat)*.

Dér cât sunt de departe efectele ce produce asupra organismului, acest must in care glycosa (sacharul de strugurî) încă nu e transformat in alcool, de efectele produse prin acele otrăvitoare bęturi : *pocirlă, tărâș, basamac, rachiul de Moldova, care omóră clasa noastră de jos!*

Cât diferă consequențele unei beții naturale (pentru a precisa beția de la culesul viilor), grație căreia in timpul culesului toți erau și sunt veseli, in care urele dispăreau, veselia întărea ánima, și intre degradătórea stare mintală in care lasă beția sistematică a rachiului ordinar! Adăogați că prima se face in aerul liber, și alta in pirnițele orașelor, in cárciumile infecte, mai ales ale ovreilor!

Cu tóte acestea mulțimea viilor și culesul lor, era și este o cauză provocátóre a beției. Cine nu'și aduce aminte timpurile căraușilor, in care in decursul tómnai, miî de care. încărcate cu butii in care mustul fermenta încă, se țineau gârlă, s. e. de la Focșani pênă la Iași, Botoșani, etc.

Adesea orî hore întregi mergétóre, de ómeni beți, incunjurau căruțele, cântând și jucând poștii întregi !

Văcărescî	districtul Ilfov.
Gréa	• Vlașca.
Pitesci	• Argeș și Muscel.
Dragănesci	• Olt
Diăgășani	• Vâlcea.
Oreviția	• Mehedinți.

Acestea se cunosceau atât de bine, în cât nu arare ori ómenii pacinicí erau forțați a lua alte căi, căci o dată apucați pe șosea de cărauși, ori cât de boer néoș ar fi fost cine-va, adesea trebuia cam cu de-asila, să se cobóre și să bea din ulcéórele căraușilor, pêně când se suia și densusul cântând în trásurá!

De multe ori certe grave, omoruri, au rezultat din aceste cauze. Și de câte ori, femeí de bună condiție, nu regretau de a fi întâlnit acești ómeni beți, inconșienți de ceia ce făceau în drumul lor.

Acestea erau însă consecințele cele mai triste, a acestei beții, *care se fineau o dată cu ajungerea a casá a căraușilor ; și escesele regretabile după drumuri s'ar fi oprit lesne, cu o supra-vegħiere măi creștinéscă.*

O a doua causá care produce la noi beția este *mulțimea sêrbútorilor și modú cum religiunea înțelege postul și sêrbúřile religióse.*

Ași dori să știu câți óre nu încercá acéstá veselie alcoolicá o dată cu învierea lui Hristos, lásatul secului la diferite posturi, Cráciun, etc.

La Cráciun și Pasce ęile întregi, la párinții nostri, și astá-ęi încă în nenumérate localități, stau mesele întinse, vinul în așteptare de a plăcea ; ocasiuni în tine, de a provova acéstá pasiune.

Imitațiunea éráși, și noi în acéstá privință copiem fórte iute, în réu séu în bine, a făcut ca acéstá pa-timá, să se întinđá fórte mult.

Prin imitație înțeleg imprumutarea acestei pasiuni din stréinátate de către clasa avută, și poporul luánd esemplu de la boeri și streinii ce au imigrat în țera.

Streinii ce au intrat în Románia, măi ales cei diu

Germania și Austria, unde abuzurile alcoolice, dată de mult încă, și care străini, erau adesea spuma ce debordă vasul, au adus pe o scară largă acest viciu la noi. E curios cum mulți din acești oameni, renunță cu totul la berea cu care erau din copilărie deprinși, pentru a nu bea la noi de cât vin. Mi se pare că nu pierd prin acesta nimic; dăr pierd, prin prea multa bună-voință ce au pentru acest product indigen, dând un rău exemplu indigenilor, pe care voiesc a-i civilisa!

Viața fiind mult mai ușoară înainte, banii intrând în de ajuns, o dată cu deschiderea Dunării comerțului European, care veni să cumpere grânele noastre; începerea unei vieți noi, liberă și fără cuțitul turcesc său miseria grecască; toate acestea au făcut ca boerii vechi pînă mult încóce, să iubească desfătările și chiar ei făceau ore-care abus de bătură.

Abusul lor consista în vin vechiu și curat din țară, în vișinap, vutcă, rachiuri curate făcute pe melisă, pe mintă, etc., toate preparate de bunele noastre gospodine, în a căror bușmaccii se și beau adesea aceste alese bături ¹⁾.

Cine a vădut pe Barbu Lautarul, care este o sinceră copie a unei perióde din viața noastră de acum un patrar de secol, póte să și inchipuiască în ce dulce far-niente petreceau cât-va timp bunii nostri gospodari.

Escesele însă se vedeau adesea. *Răul exemplu se dădu.* Boerii beți, s'erutau țeranii ce întâlneau (cu toate că unora a doua di le dădeau câte 50 de bice), eșiau cu mesele întinse, duse de feciori, la plimbare. La fie-care răspântie masa se întidea, musica suna, scaunele erau

¹⁾ Aceste produse se mai prepară în partea de sus a țerei.

ocupate de boieri și vinul curgea. *Acastă educație dată țeranilor și lucrătorilor din orașe dăe triste rezultate.*

Din nefericire chiar copii lor credură că așa e viața, de aceia urmașii în mare parte au fost séu sunt, tipul jucătorilor de cărți și al beției.

Cine cunoșce partea de sus a țerei pôte să înțelégă mai bine aceste rënduri.

Sătenii și lucrătorii români, credură de cuviință a imita pe boeri și străini. Dér cei cari o desvolară pe o scară largă a fost biurocrația, clasa intermediară și mai ales lucrătorii din orașe.

Țera deveni un adevărat focar de bețivi. Diferența de trecut este că nu se mai bea numai la sêrbători și la prilejuri ¹⁾, la *cules de vii*; și ceia ce e și mai trist, e că nu se mai bea vinuri curate și produse alcoolice, indigene! . . . *Departe de acésta, acum sê bea ori și când; sê bea necumpțat; sê beau vinuri Ungurescî falsificate ²⁾ și otrăvite; se bea în fine numai liquoruri strine!* . . .

Productele naționale, curate, sunt detestute, ca tot ce vine din țera noastră.

¹⁾ La ocașii (cuvânt popular, întrebuițat în asem-nea condiții).

²⁾ Este imensă cantitatea de vinuri Ungurescî ce intră în țeră, majoritatea sunt falsificate. În termen mediu se importă pentru o valóre de 337,410 franci anual. Adăogați sumele ce se mai duc pe vinuri franceze, care trebuie a fi dublu, italiene, grecescî, etc., și veți videa ce frumos impozit plătesce străinilor, țera ce ar trebui sê exporte ea milioane!

Ceia ce e mai grav e că importăția cresce cumplit. Ast-fel la 1873 s'au importat pentru 176,312 lei, și deja la 1878 pentru 505,179! . . . Și majoritatea acestor vinuri sunt falsificate cu substanțe perniciose*.

Noi incurajăm crimele străinilor prin pierderea sănătăței noastre, căci consumăm tóte produsele lor alimentare și alcoolice, etc., produse mai tot-d'u-una false și cu substanțe toxice în ele.

Așa însă trebuie sê pățescă acei ce fac bucate cu unt de la Paris și din Svițera, de la Brașov și Sucéva. Acei cari au pe masă tot soiul de con-

* Veđi: „Revista sciințifică“ No. 4 din 1879 și No. 1, 2, 7 și 8 din 1880.

Ceia ce este mai trist e că femeia, ce nu pusese încă acéstă cupă la gura sa, acum adesea orî zace bétă, lêngă masa la care bărbații in momentele de beție, sunt tocmai mai licențioși către ele!

Spirturile cât de próste, *numai tari s'ă fie*, sunt căutate. Țuica, rachiul de prune tare, rachiul curat de tes-covină, sunt depărtate și se pierd, pe când *rachiul de bucate* (de povarnă, velnițe), impur, tare și rău pre-preparat (adesea intenționat de Evrei), se servește lucrătorilor, care 'l găsec mai mult ca bun, de și le arde viața.

Numărul cărciumilor a crescut in un un mod prodigios. In Bucuresci 60 la % din zidirile ce se construesc, sunt făcute de cărciumari séu cofetari ordinari. Cafenelele s'au inmulțit in un mod scandalos, cărciumile sunt câte 1000 de fiesce care scólă.

In Muntenia Grecii și Țințarii ¹⁾, in Moldova Jidani, nu au lăsat cel mai mic colț de uliță, intorsătura séu cișmea pe drum, incrucisare de șosea séu poteca, lêngă care s'ă nu fi stabilit o cărciumă.

Cu tóte poleitele nóstre reglemente, ca Ovrei s'ă nu

serve de carne și fructe, piperuri și muștaruri din Anglia, Italia, Germania, etc. Noi cari nu ne invrednicim a avea nici brândă, căci 3/4 din ceia ce se consumă in Bucuresci é străină. Laptele chiar se aduce și se vinde in cutii, din Svițera! Hainele și mobilele sunt de la străini. Alimentele și băturile streine. Graiul și ánima străine. Ce ne a mai rămas Românesc? Nimic! Uitasem, aerul!... Atât ne a mai rămas din țără! Dér și el decât nu se pôte importa ne ducem însé cu mule in străinătate, unde punga țerei se deșertă pentru a aduce inapoș' ómeni dișerți de dorul și de bunurile țerei. Lu 1871, in un singur an, Principele Dimitrie Ghica, atunci Președinte de consiliu, a constatat că s'a eliberat 30,000 paspórté!... Câte milióne!... și ne mai mirăm că dispărem!

¹⁾ Români séu Bulgari din Macedonia.

aibă cărciume în comunele rurale, ei însă domnesc în toate părțile. La noi se vede că : *Banul face forța. Banul Ovreiului luat de la Români!*

Pentru 10—15 galbeni, adesea mult mai puțin, ce proprietarul anual priimesce de la Jidan pentru hanul de pe Moșie séu din Sat, el lasă ca aceste criminale ființe să sugă sângele Românilor, injectându-le rachiul arșător și ucigător, și se'î despóie și de produsele de pe câmp, dându-le în loc vițitul și mórtea!

Copii mici, sunt adesea orî bețivi ca și părinții, cari 'î deprind de mici cu spirit. *Băieții de 10 ani la țără, beau rachiul regulat, alătura cu părinții lor!* Nu voi uita nici o dată pe un țigan zidar, ce venise la Spitalul de copii, cu un băiat de 6 luni. Copilul suferea de o gastro-entherită cronică, ce'l adusese în o stare profundă de marasm, și tatăl 'mî declară, că dădea țuică copilului de „când 'l făcuse mumă-sa!“

Să nu credem că e unicul.

„ . . . Și mai ales rachiul, cu carele sunt învățați într'un mod admirabil copii, *car'el beau cu apa* ¹⁾.“

Cât suntem de departe de ideile lui Galien care susținea că *pênă la 18 ani* se nu se bea de cât apă; și a lui Platon care nu permitea vinul de cât *de la 22 ani!* De ar fi cunoscut rachiurile, le-ar fi dat ei óre la 6 luni!

Una însă din principalele cauze ce contribuie a se răspândi beția și la noi, ca și în alțe țări, și mai mult încă, *este starea economică deplorabilă în care se află popula'țiunea noastră rurală și urbană, muncitóre.*

¹⁾ Sabin. Epistola citată.

Căci :

„Adesea orî omul pe care deplorabila sa situație îl reduce la disperare, se dedă la băutura și se espune la ruină ¹⁾.“

Spoliați și nedreptățiți de toți, dându-le însă consciința drepturilor lor prin legile noastre, fără a le da în realitate nici o serioasă atențiune ; lăsați pe mâna cărciumarului Grec și Jidan, aceste adevărate Lipitori ale Satului așa de minunat descrise de distinsul și ilustrul Alessandri ; lăsați și pe mâna vechililor Greci și acum în urmă și pe a vechililor, arendașilor și proprietarilor Jidani ; puteți a vă face ideă de ceia ce le rămâne acestor nenorociți !

Și câți chiar din *connaționali* lor nu abusează în un mod rușinos de miseria și ignoranța lor ? !

Caracterul lor s'a înăsprit ; bunătatea și ospitalitatea bătrânescă, caracteristică a Românului, s'au schimbat la mulți, în dispreț său ură pentru tot ce'l incongiură ; ei au devenit mincinoși și vindicativi ; leneși prin starea lor miseribilă, bețivi la culme, bețivi pînă vînd totul, pentru a-și da momente de plăcere, false și costisitoare, pungei și sănătăței lor ; momente de plăcere în care pumnul său toporul, găsesc adesea orî un obstacol de invins, în capul femeiei, copilului orî vecinului său ! Crima urmîndă ast-fel adesea beției.

Ce derine procreația, onestitatea, forța, munca și grija economică pentru pămîntul și vitele sêle, în aceste condiții, puteți lesne a vă inchipui.

În definitiv miseria produce beția și beția întretine miseria.

¹⁾ «Éléments de science sociale» tradusă din englesesco, pag. 334.

„Ast-fel prezentat, problemul social se schimbă, și bătăturile spirtoase nu se arată de cât ca o *compensațiune la insuficiența alimentațiunii și ca excitentul necesar la îndeplinirea unei munci penibile.*

Clasele lucrătoare sunt clasele sărmane.

Rău hrănite, mai tot-d'a-una rău locuite, și adesea puțin îmbrăcate, lipsesce mai tot-d'a-una omului de muncă căldura indispensabilă la execuția sarcinei séle. Diminșța. ciocanul de rachiu (și ce rachiu!) 'i dă focul și energia pentru a se pune pe muncă; el se simte reînsuflețit și reîncălzit, și câte o dată chiar, și primejdia e acolo, înșelând fómee sa el póte uita nevoile séle in perderea dignităței séle¹⁾.“

D-nu Dr *Marcovică*, adesea, in cursul clinicei séle, este forțat a atinge cestiunea alcoolismului.

Un mare număr de afecțiuni alcoolice ale stomahului și ficatului mai ales, foarte multe encephalo-patiї alcoolice, tremurăturı ale corpului séu membrilor thoracice, in special, 'l provóca la acésta.

D-sa explică *acéstă stare întinsă a beției prin lipsa de o alimentație suficientă*, in cât concludé, cunoscând starea lucrurilor de la noi, că țéranul trebuiesce chiar a bea, pe cât timp va urma regimul de acum.

Se scie că munca câmpului este din cele mai grele, de asemenea este și cu profesiunile manuale de prin orașe; și tocmai acești óment ce muncesc din greu sunt rău hrăniți, postiți in urmă atâta timp; mącând știr, urdică și crastaveți tot anul, adică tocmai alimente cari au abia de la 0.80 péné la 1 la ‰ substanțe azotate. Putem videa dér cu ce substanțe nesuficiente

¹⁾ *Lacassagne*. Lucrarea citată, pag. 464.

caută ei a pune la loc partea ce se pierde din mușchi, în timpul muncii.

, Atunci slăbind recurg la rachiu, substanță ce le dă acea „*forță înșelătoare*“ după espresia D-lui Dr Marcovici, cu care sunt stimulați și pot cât-va timp mai lesne munci.

Căci: „*Omul găsește în aceste alimente nervoase un întreinător al activității sale, energia necesară pentru concurența vitală, materialele de căldură și de reparațiune, efortul indispensabil pentru execuțiunea unei munci, și câte o dată, pentru ce nu am spune-o? Uitarea momentană a miseriei și a suferințelor* ¹⁾“.

Dér în curênd se pitrece cu ai nostri, ceia ce se întâmplă uvrierilor streini; *după cât-va timp dosa nu mai ajunge, ci trebuie să o mărescă, și o măresc în raport cu starea din ce în ce mai în decadență a physicului lor.*

Am observat frumoșe casuri de alcoolism printre servitorii spitalelor; unii dintre ei erau în imposibilitate de a face ce-va decât nu luau mai întâiu o bună dosă de țuică séu rachiu.

Adesea ori ei luau țuică caldă, obiceiul foarte răspândit ²⁾. Indată ce întârșiau, fața lor devenea lividă, corpul lor tremura mai tare, și incapabili de ori-ce muncă, păreau cu totul surși la ordinele ce primeau. Ei dér păreau beți când nu beau!

Sângecu luat, ei păreau mai rumeni, puteau lucra, și nu aveau aerul a fi bătut.

¹⁾ Lacassagne. «*Traité d'hygiène publique et sociale.*» Paris.

²⁾ Nu mai puțin de condamnat e deprinderea ce este foarte răspândită la noi, de a bea țuică fêrtă cu sachar, piper, ardeiu, etc.

Resultatul final, al alcoolismului este *dér ne fecunditatea și mórtea prematură*.

Vinurile nóstre grație drumnurilor de fer, se duc mare parte în Rusia, Bulgaria, etc. De asemenea consumațiunea fiind mare, numărul locuitorilor din orașe crescând mult, străinii ce consum vinul fiind în număr din ce în ce mai mare, vinul, din toate unghiurile țerei se aduce către centru, și adesea se bea, tocmai de acea clasă de ómeni ce nu ar mai avea necesitate de un astfel de stimulent, având un regim alimentar suficient.

Țăranului Ți rămâne foarte puțin vin, séu cele mai próste vinuri. În Moldova s. e. când un butoiu cu vin se strică, muceșese și se acresce, atunci proprietarul Ți scóte din pivniță și în loc de a Ți face oțet, Ți dá cârciumarului din sat, care Ți vinde la Români! Înțelegeți ce póte face tubului intestinal acésta acritură murdară. De fel chiar vinurile nóstre conțin prea mult acid tartric; dér încă când sunt acrite, grație Acidului acetic ce se desvoltă.

Aceste vinuri acre „*nu tonifică, ele irită căile digestive, causédă bóle de stomah, câte o dată diarrhee, prin iritație și debilitate* 1).“

Vinurile nóstre au marele avantaj că nu conțin în genere de cât 6—8 la % alcool, ceia ce a constitui o foarte bună băutură pentru sătenii, nenorocire însă că nu Ți au la dispoziție.

Musturile, (cidru) de mere, de pere, etc., aprópe nici se mai fac la noi! Vinul de mestécán este absolut uitat.

Prin urmare adevărata băutură ce rămene astă-đi țe-

1) *Riant* «Leçons d'hygiène» pag. 360.

ranului, este rachiul, și acest rachiu e numai, — afară de câte-va județe de la munte : Muscel, Prahova, Buzău, Pitești, unde se mai face țuica, — rachiul de bucate, făcut din grâu și mai de ordinar din porumb.

Ceia ce este intristător e că după tabelele statistice, producțiunea țuicei, a scăzut mai mult ca a cincea parte din ce era ; pe când, de cinci ori mai mult s'au înmulțit rachiul de bucate relativ cu producțiunea lui de mai înainte.

Cu alte cuvinte se suprimă și tinde să se pierdă o hătură bună făcută din prune, înlocuindu-se cu o otravă, făcută din grânele necesare alimentației generale.

Și : „Adevărata primejdie ce presintă liquorile spiritose din punctul de vedere al hygienei publice, este consumațiunea lor nemoderată și degenerescența fizică și morală ce trag după dăsele. Abusul rachiului tinde a crește în proporțiune spăimântătoare la ore care popore, în raport cu deosebire, cu fabricarea ieftină a rachiurilor de bucate și cartofi ¹⁾.”

Și se nu uitam că :

„Alcoolul usedă iute și produce toate relele bătrâneții, cu decrepitudinea și alterațiunile sële ²⁾.”

Atunci nu trebuie să ne mirăm că țeranul nostru degeneredă.

Povernele (velnițele), s'au înmulțit foarte mult în țeră, și nu se ocupă nimeni să facă o lege restrictivă seu să impue un control sever asupra produselor ce se obțin în acele velnițe.

¹⁾ *Am. Tardieu.* «Diction. d'hygiène publique.» Tome 1, Paris, 1862.

²⁾ *Lacassagne.* Lucrarea citată.

In termen mediu fie-care locuitor in țera noastră bea 17 ¹/₂ oca de rachiu pe an. Acésta e enorm, cu tóte că o cred încă prea mică. 17 ¹/₂ oca rachiu costă cel puțin 33 franci. Cu acéastă sumă s'ar putea cumpăra 35 oca carne cel puțin, ceia ce ar fi mai mult ca suficient pentru tot anul! Când țéranul ar mânca anual 35 oca carne sunt convins că nu va bea de cât maximum 5 oca rachiu séu numai vin bun.

Ceia ce este trist, e că rachiul de povarnă (alcoolul ethilic) făcut din porumb, conține fórte des alcool amylic, ceia ce ȳ dá acea colóre albiciósă, tulbure, ce se vede la rachiurile din Moldova séu la tărășurile, basamacurile din Bucuresci.

Aceste rachiuri, acre, arđetőre, alterédă curénd nu numai tubul digestiv, tábăcindu'l ca o pele, făcéndu'l acrynic și prost digerator, dér influențédă curénd și asupra facultăților intelectuale.

„Décă, spre ex., vom lăsa la o parte infirmitățile cerebrale, cari se presintă din nenorocire in casuri numeroșe in Ospiciul Mărcuța, și vom socoti numai afecțiunile mintale, propriu đise, vom constata 40 la 100 casuri determinate prin abusul bėturilor alcoolice ¹).“

Séu după toți alieniștii cei mari, „la 100 casuri de alienați, 18 aprópe sunt din cauza beției ²).“

Ce trebuie a đice noi când după distinsul profesore D-nu Dr Sutzu, proporțiunea ospiciilor nóstre e de 40 la sută, adică mai mult ca de 2 ori, de ceia ce se observă in străinătate.

1) «Alienatul in fața societăței și a sciinței.» Dr Sutzu, 1877, Bucuresci.

2) «Alcoolisme.» A. Fournier. Lucrarea citată.

Acésta ne dovedesce următoarele : *Intinderea beției, la ómenī ce se nutresc rău și cari beau spirturi de rea calitate.*

S'au acusat adesea Jidanii că falsifică rachiurile cu vitriol, acésta e adevărat, căci nu se face numai la noi.

În Francia chiar acésta falsificare are loc adese ori.

D-nii Girardin și Morin au constatat că din 35 probe de rachiuri vândute pe prețuri ieftine la Rouen, 21 conțineau acid sulfuric !

„Acidul sulfuric este foarte des adăogat în mici cantități rachiului, pentru a-i da un parfum artificial, datorit producțiunei unei proporțiuni de ether ¹⁾.”

„Aceste liquoruri constitue chiar un mijloc foarte comod pentru a putea trece alcoolurile falsificate séu alterate, ce se pot mai greu recunósce sub acésta formă nouă și sub coperișul esențelor séu aromadelor care le ascundă.

.
„Se adăoga condimente acre pentru a le da o forță aparentă rachiurilor slabe, acid-sulfuric séu lauro-ceras, pentru a le comunica séu desvolta o aromă plăcută ²⁾.”

Dér ei nu se sfiesc a pune pe lêngă *absinth, anison, coji de portocale, lămâi și stafide, și anilină, ardeiu, piper, muștar*, precum și tot soiul de buruieni infecte, care irită caile digestive, producând o adevărată vesi-cație a acestor părți.

„Béuturile falsificate séu amestecate cu principii otrăvitoare presintă de aseminea primejdii speciale, care sunt de ajuns a le menționa. În fine, relele rachiuri

¹⁾ *Am. Tardieu.* «Dict. d'hygiène publique» Tome I, 1862, Paris.

²⁾ *Riant.* «Leçons d'hygiène,» 1875.

(rachiuri de sfeclă, de grâne, de cartofi), *par a provoca mai ușor accidente de beție, prea redutabile*. Boucharlat cu toate acestea, care a fost însărcinat în acest punct cu o anchetă oficială se plăcă a crede că: „dacă aceste alcooluri înbată mai adesea ori, acesta are loc din cauză că se beau în mai mare cantitate, pentru că sunt mai puțin costisitoare, și poate chiar pentru că substanțele ce conțin usucă gâtlejul și escită mai mult a bea cu cât s'au bătut mai mult¹⁾.”

Trebuie de asemenea a avea în vedere că aceste băuturi de rea calitate, lucrând ca o adevărată otrăvă în organismele noastre, *cu cât aceste organisme vor fi mai slabe, cu atât vor aduce mai curând după ele, nenumăratul șir de triste afecțiuni*.

„El nu poate spune decât natura băuturilor influențată asupra producției simptomelor alcoolice și a fenomenelor physice în particular; cu toate acestea rachiurile de rea calitate par a otrăvi mai curând²⁾.”

... „Acestea variată de la simple schimbări de caracter, de abea observate de familie, până la manie, ly-pemanie, demență și idiotism.”

... „Se poate nota mai în special la ei ore-care halucinațiuni și cu deosebire o mare tendință la tristetă³⁾.”

Constatat fiind că la noi poporul se nutrește de ordinar foarte insuficient, lesne vom putea înțelege răul ce rezultă din aceste triste condiții.

¹⁾ «Alcoolisme.» A. Fournier. «Nouveau dict. de Méd. et de Chirurgie.» Tome premier, 1864, Paris.

²⁾ «De l'état mental des alcoolisés» par Leudet, 1875, No. 14, 15 avril, 1876, pagina 657.

³⁾ Idem, pagina 658.

O altă cauză care face triste de tot efectele alcoolismului la noi, este și *climatul*.

Climatul nostru în timpul verei, având o temperatură adesea mai mare de $+ 35^{\circ}$, nu poate permite esecesele alcoolice. *Eată de ce, împreună cu insuficiența alimentației, pentru ce netolerența a cantităților mari a băuturilor alcoolice este așa de mică.* Un om bea câte-va gâturi de rachiu, care nu ar adormi de loc pe un Rus sau un Englez, și cade în o stare de nesciință totală.

Umbra unui gard îl ocrotesc o oră, două, până când soarele cu toată puterea lui îl produce o hyperemie sau hemorrhagie asupra organelor intra-craniene, adesea mortală.

Iarna, din contra, rachiul produce multe cazuri de degerături și morți; căci alcoolul în doză mare produce sedative și în loc de a încălzi, contra frigului corpul, el îl răcesce, tâmpesc sensibilitatea și predis-pune la accidente acute.

Un mare factor ce ne-a scăpat erași de multe din relele beției, și care opresce pe mulți la noi de a deveni ast-fel, *este usul dulcetei*.

Cui 'i-e sete la noi bea o dulcete sau ia un rahat cu apă.

În Occident, în ast-fel de condiții ei iau o absentă cu apă, un vermuth, o benedictină, o bere, un pahar de vin, și rar siropul cu apă, ce pare rezervat mai mult copiilor.

Cine ia dulcete multe, riscă dantura și o indigestie. Cine repetă însă multe absente, riscă a peri, adesea nebun și a avea copii epileptici.

Éta diferența și avantajele!

Cred d'ér că este timp s'è ne ocupăm și de acest r'eu. Căci sunt cu totul de idea D-luî Dr Turnescu ¹⁾, carele in unele din clinicele séle, spunea elevilor s'ei :

„Cel ce va extirpa beția, va vindeca jumătate cel puțin din relele de care e bântuită omenirea !“

Vom căuta d'ér a descepta pe sâtén asupra relelor beției; vor trebui formulare bine compuse care s'è se citescă in biserică și scoli, prin care s'è se arate relele ce produc escesele alcoolice, și cum trebuie eî s'è fie severi și cel puțin s'è nu permită acésta copiilor lor. S'è se consilieđe a bea vin, căci nu este atât de deleter.

Usul vinuluî de bună calitate, pune stavilă beției cu rachiuri de rea calitate.

„Se pôte ajuta, și o lungă ședere a noastră in Bourgogne, ne-a permis de a observa acésta influență, ca usul vinuluî pare a modera pasiunea pentru liquorurile alcoolice, așa de deplorabil manifestată in părțile țerei noastre prea depărtate de culturile de producțiune pentru ca prețul vinuluî s'è facă usul accesibil tuturor“.

S'è se observe in poverne rachiurile, ce se pun in consumațiune; in comunele urbane, cel puțin, s'è se fixeđe quantul de alcool ce va trebui s'è aiba la sută b'eturile spirtóse. *Contravențiunile s'è fie aspru pedepsite.*

S'è nu se mai amestice de loc acest rachiu cu *piper, ardeiu, absentă*, etc.

S'è se incurageđe producțiunea viilor, a țuiceî, și s'è se opréscă pe cât posibil va fi rachiurile de porumb, care

¹⁾ Num'èrul pacienților intrați la spital in stare de beție e destul de respectabil și la noi.

²⁾ *Riant*, pag. 357.

au două rele : a otrăvi populația și a'î răpi malaiul din gură.

Ar trebui pe cât este posibil a combate usul rachiuului și a favorisa vinderea eftină a vinului, însă nu a vinului ce se vinde de ordinar acum.

Nu avem pentru acésta nevoie a ne duce in comune depărtate, să observăm chiar in capitală, prin mahalale, vinul ce se vinde. *Adevărat oțet, și oțet de rea calitate ce nu are măcar etherurile plăcute ce'î dau buchetul său ales. Profirul, vinul roșu-alb, este adesea ori acru și muced.*

Causa e că la noi multe din vii se culeg timpuriu ; séu, sunt expuse ast-fel in cât struguriș nu ajung la completă maturitate.

Un rău nu mai puțin mare e că vinurile la noi nu se țin cât-va timp, dér se dau curënd in consumație.

„Vinul potabil trebuie a avea cel puțin un an ; vinurile noi, adecă acelea ce au trei séu patru luni, pastrédă in mare parte cualitățile mustului și nu au depus de cât o mică porțiune din drojdiile lor. *Ele sunt grele, degajé-lă in primele căi digestive o mare cuantitate de acid carbonic, și dau loc la regurgita'ii acre, la colici, etc. 1).*“

In urmă trebuie a mărturisi că am uitat cu totul bunele mijloce cu care bătrânii nostri aveau vinuri escelente. Îngrijirea vinurilor și corecta lor preparație ne lipsesce.

Vinul natural, produce o beție plăcută, fără symptome grave momentane. Efectele triste se vęd numai după un mare abus. Acésta ține la faptul că principiul activ al acestor vinuri este alcoolul Ethylic.

1) M. Lévy. *Lucrarea citată, vol I.*

Vinurile artificiale, produc o beție tîmpitoare, și foarte adesea cu symptome grave momentane. De asemenea efectele pernicioase se arată cu mult mai curînd ca la primele. Omul de asemenea se imbată mai iute și cu mai puțin. Acesta, ține la faptul că ele sunt adăogate, séu artificial făcute, cu rachiul de sfecele séu grâu, de porumb mai de ordinar, care conține foarte adesea alcoolul amylic, substanță foarte toxică. Nu mai vorbesc de relele ce decurg din colorarea vinurilor cu substanțe străine și mai ales din *indulcirea* lor cu *sachar de Plumb*.

Deprinderea de a adăoga vinului această puternică otravă (sub acetatul de plumb), cu scop de a'l limpezi séu a combate acréla, e foarte răspîdită în Bucuresci. Băcanii nostri, lipsiți de orî-ce cunoștințe igienice, ne controlați de nimeni, dorind a trece lucrurile cele mai murdare, nu mai sî se plătescă, n'au nici un scrupul în acest sens.

De aceia la noi e foarte greu a găsi un vin bun, pentru un copil séu convalescent.

Éta în mare parte și cauza enormei consumațiunii de vinuri străine aduse în butelii.

Nu mai puțin trist este obiceiul de a spăla sticlele de vin cu grîunțe de Plumb (halice), ceia ce duce la rezultate identice.

D-nu Dr Marcovici, a cules observații de tot curioase și instructive, relativ la aceste intoxicații plumbice.

Să căutăm dér a recăpéta vechile noastre cunoștințe și a da poporului o *bîtură plăcută, sănătósă și estină în același timp*.

Numai astfel, ameliorându'î și regimul alimentar, vom putea combate beția cu rachiuri.

Braga ar intruni pînă la un punct această condiție. Dér țeranul nostru *are gustul și vîdul mai rafinate ca țeranul bulgar, séu mulți din locuitorii orașelor ce o gîsesc delicioasă*. In urmă fabricația ei lasă mult de dorit. *Totuși e de preferit tîrășului séu basamacului*.

Braga in urmă ne conținend alcool, ar putea fi primită numai cu titlu de limonadă grație acidului lactic ce are in ea.

O băutură ce s'ar putea face și la noi este *chica*, séu berea din porumb (popușoiu), ce se face in America meridională, cunoscută puțin chiar la Londra.

Cum, numai porumbul nu ne lipsește, am putea lesne și avantajos introduce acest system.

Este o cestiune de utilitate publică ce trebuie urgent studiată.

Rămâne încă a studia din acest punct de vedere o băutură escelentă, această este *berea*.

„*Berea este una din liquorile fermentate cele mai prețioase, nu numai din cauză că inlocuesce vinul in țările unde via nu pôte cresce, dér încă fiind că la cualitățile séle excitante séu rîcoritóre, dupe usul ce facem, ea pare a intruni și proprietăți reparatoriî* 1).“

Să nu confundăm berea in totul, cu băuturile spirituose.

„*Berea este in general o liquóre spirituasă, și, ca astfel, ea exercită asupra organismului aceeași influență ca și alcoolul; dér acesta se găsește tăiat de o așa mare cătîme de apă, in cât efectele séle sunt considerabil mo-*

1) *Am. Tardieu. «Dict. d'hygiène, publique.» Tome I, Paris, 1862.*

dificate, slăbite și îndreptate pînă la óre-care punct. De o altă parte, principiile hrănitóre ce conține această bēutură trebuie sē o facă excelentă pentru clasele lucrátóre ¹⁾.“

Berea este una din bēuturile cari promit mai mult la noi. Căci in realitate de ea avem noi necesitate pentru populația rurală.

Noi dorim ca dēnsa sē aibă o bēutură rēcoritóre, mai ales vara, și nu tare alcoolică.

Aceste bune condițiuni se găsesc dēr in bere, care mai intrunesc și proprietățile sēle nutritive, absolut necesare unei populații ce in genere se nutrește insuficient.

Nu putem de loc dori usul cafelei sēu cēiului. Acestea nu pot merge inpreună cu regimul ce urmēdă el. Și in urmă la ce sē dorim aceste lucruri de provenință străină, cāt timp tot atāt de bine putem a'ī da lucruri bune, ca vīnul, țuica, berea, preparate in țēră.

Bine ințeles că vom combate abusurile ce se fac mai ales in orașe de această bēutură.

„Sciu că grădinile publice și prea de tot publice sunt de 5 orī mai numeróse pe cāt scólele publice. Sciu că mulți Bucuresceni cari n'au fost loviți de degenerarea intelectuală prin miasme sunt loviți *de degenerare intelectuală prin bere* ²⁾.“

Usul berei insă incepte sē se generaliseđe la noi, și dēcă nu vom face din ea abuseri cum facem din tóte, vom putea lesne combate chiar in sate rachiurile de rea calitate. Anul acesta in un singur sat: Poiana, din Prahova, de *80 familii*, am numērat *12 cárciumi*.

¹⁾ *Am. Tardieu.* Idem.

²⁾ *Dr. Obedenaru.* «Scrisóre către Redacția „*Románului*“ 1871, Iuliu.

Aceste triste tendințe ar trebui să descepte pe cei ce ne conduc.

„De câți-va ani, fabricațiunea berei a luat óre-care importanță in orașele mari, unde populația străină este mai numerosă. S'a observat că orđul Român este excelent pentru fabricarea acestei bėturii ¹⁾.“

De asemenea sė se incurajeđe prin tóte miđlócele, sadirea și cultivarea merilor și perilor, care cresc atât de bine in țeră.

Din aceste fructe se făcea in țera noastră, *mustul* (cidrul) de mere și pere, care era de o bună calitate și fórtē bine apreciat.

S'a stins usul sėu o dată cu pierderea grădinelor și a bunelor nóstre obiceiuri.

Acest must ar fi de un adevėrat folos in țera noastră.

El nu conține de cât 7—8 la sută alcool.

„Cidrul cel bun, đice Lehman, este, după bere, cel mai bun succedaneu al rachiului; luat cu moderație, el convine mai la toți ómenii, care 'l găsesc plăcut și rėcoritor. *Eftinătėței sėle, in mai multe cantóne din Svițera, cum este Thurgovie, Appenzell, Saint-Gall, Zurich, se datoresce că relele abuzului bėturilor spirtóse atât de comune in alte cantóne, sunt necunoscute* ²⁾.“

Sė se pedepsescă de asemeina sever in scoli și armată beția.

Acéstă dispoziție s'a luat deja in Francia. Acolo nu se pedepsea bețivul, conform unui reglement din 1833, de cât atunci când turbura liniscea.

¹⁾ Aurelian et Odobescu. «Notice sur le Roumanie» Paris, 1868.

²⁾ Am. Tardieu. Lucrarea citată.

Dér trebuie óre sã se acceptãm ca rãul sã ajungã la culme pentru a lua dispoziþii contra lui? Ètã de ce ministrul de rãboiu la 1872 ÷icea, cu dreptate, relativ la acãstã dispoziþie:

„Acãsta e fõrte regretabil, cãci chefurile duc la beþie, care tãmpesce omul ÷i ÷i scõte tõtã valõrea. *Departe de a scãdea gravitatea unei fapte, ea constituie o greþelã mai mult*; ea trebuie decì serios a fi combãtutã pretutindenì ÷i tot d'a-una; ÷i trebuie chiar, in prevederea greþelelor pe care soldatul ar putea sã le comitã, sã scie, fãrã ca sã se mai indoiascã, *cã ea nu va putea nici o datã fi invocatã ca o circumstanþã atenuantã.*“

Funcþionarii beþivi sã fie daþi afarã.

Cei beþivi sã nu fie primiþi de cãt pãnã la 12 in cãrciumã, ÷i sã nu fie permis birjarilor a ÷i lua in trãsurì prin oraþ, ÷i in special in Bucuresci, in cari ei ÷ipã ca sãlbatecii ÷i turburã liniscea publicã, sãu cad ÷i sunt victimã a o mulþime de accidente triste. Cei gãsiþi beþi pe uliþã, sã fie inchiþi sãu supuþi la o taxã.

Orì cãnd, statul, primãriile, epitropiile, societãþile publice, fabricele, sã caute in interesul lor ÷i al ÷ãrei, sã ingrijescã ca personalul lor inferior sã fie bine nutrit, pe compta lor, ãr nu sã le dea hrana in banì. *Dãndu-le hranã consistentã ÷i suficientã, beþia va fi de sigur depãrtatã.*

„Trebuie a ÷nbunãþãti regimul muncitorilor, a le facilita cãpãtarea alimentelor plastice ÷i reparatorii. Omenii de stat ÷i economiþtii trebuiesc decì a se sforþa de a mãnþine la un óre-care nivel preþul substanþelor alimentarii de prima necesitate ¹⁾.“

¹⁾ Lacassagne. Lucrarea citatã, pag. 465.

De asemenea, s'ă nu se mai puie între circumstanțele atenuante, faptul că un furt s'eu crimă au fost făcute în stare de beție.

Ac'estă *chichiță* de care au abusat atât, advocații noștri, au fost una din cele mai mari cauze ce a servit ca aceste fapte condamnate de morală și societate s'ă nu fie reprimite, d'ér din contra incurajate.

Strângeți, ér nu lăsați laxe, puțința faptelor imorale!

De asemenea s'ă organizăm societăți de temperență pentru a beneficia de tot ce s'a făcut, în bine p'ene acum. Prima a fost fondată la Boston în 1813.

Ele s'au întins în străinătate cu multă repeđiciune și mai deș în ț'ările de la nord.

„Abstinența de la b'ebuturi alcoolice prescrisă prin statutele religioase observate de aceste societăți au produs mai pretutindinea *cele mai fericite efecte*. Căci nu numai *mortalitatea a scăđut*, d'ér încă *starea morală s'a îndreptat și crimele au devenit mai puțin frecvente* ¹⁾.“

„Moralistului ȳ incumbă de a face restul și a ne da soluțiunea definitivă, prin progres și rațiune. E probabil că mult timp încă, va trebui a usa de indulgență față cu acest abus, care are *răđăcinele s'ele în necesitățile chiar ale omului*; și ar trebui s'ă fim tare fericiți de a poseda un mijloc spre a căp'eta răbdare și a scădea r'oul, cât s'ar putea de puțin. Pute-vom noi a fi auđiți? ¹⁾.“

Căci :

„Printre mijlocele propuse și încercate pentru a dis-

¹⁾ *Am. Tardieu*. *Lucrarea citată*.

¹⁾ *Dr A. Lutons*. „*Annales d'hygiène publique et de médecine légale*.“ Paris, 1880, Iunie.

truge acest funest abus a băuturilor spirtose, nu este de cât unul, care se va arăta complet eficace : instruiți muncitorul, moralisați'l și veți obține rezultate surprinzătoare. Când el va ști a aprecia frumusețea plăcerilor intelectuale, când ordinea și curățenia vor domni in casa sa, omul din popor va putea pitrece la dânsul in casă, ceia ce in momentul actual, este foarte adesea imposibil. El va găsi atunci, in mișlocul familiei seile, in conversațiune, in cetire, plăceri analoge acelor ce noi inșine preferim la toate cele-l-alte ¹⁾.”

D-sa uită însă că decă acest system e bun pentru ome-nii vicioși ce dispun de mișlocce, el nu se pôte însă aplica acelor ce n'au de cât o mică odaie infectă pentru intrêga familie, ce n'au foc séu lampă și mai adesea le lipsesce strictul necesar pentru viață. La ce bune atunci precep-tele nôstre? Trebuie dér a'î inlesni viața, și atunci a'î cere să fă moral!

Căci ori-ce dispoziție luată, decă nu va fi practică și practicabilă, nu va servi la nimic.

„Legile, cari sunt in opoziție cu moravurile, sunt excluse și cad in desuetudine; moravurile atunci trebuiesc a fi reformate; séu ele sunt mixte in esența lor, căci ele derivă din nevoi materiale și din direc-ția imprimată spiritelor. Se regăsesc aceste două cause in beția claselor populare. Ce se duc ele să caute la negustorul de băuturi spirtuose?

O stimulație care trezesce séu întreține forțele lor, o plăcere care-î face să uite săptămâna trecută și aceu

¹⁾ Discursul D-lui Rottier, in sênul Societăței. «Association des ingé-neurs.» Veți «Bulletin mensuel» No. 7, Mai, 1880, Bruxelles.

viitoare ce vine; un mod de excitație cerebrală care este singură în raport cu ignoranța lor.

Faceți să intre în nutrimentul poporului o mai mare proporție de carne și condimenturi; scădeți impozitele care'l pun în afară de posibilitatea de a avea vinuri salubre și naturale, și el va simți mai puțin necesitatea de stimulație irregulară ce caută prin cârciume; vorbiți sufletului și inteligenței lui, remediați la tenebrăsa lenevie a spiritului său prin educația de care este capabil și al căruia preț 'l simte, inițiați'l prin instrucție la plăceri mai nalte, faceți să pătă vedea ziua a doua fără spaimă și ca fruntea lui să nu mai fie încărcată de atâtea sollicitudină, ce 'l fac să verse sudori și beția va deveni un viciu excepțional, a naturilor incorrigibile¹⁾.”

1) Michel Lévy. « Ivrognerie » « Traité d'hygiène. » Tome seconde, Paris, 1879.

STAREA NEHYGIENICĂ A LOCUINTEI SATENILOR

IN ROMANIA ¹⁾

«Arată'mi unde locuiești, și'ți voi
pune cine ești.»

Foucher de Careil.

«Iubesc casa unde nu văd nimic de
prisos, și în care găsesc tot ce e necesar.»

Pittacus.

«Acolo unde nu intră sórele, intră me-
dicul.»

Proverb italian.

«Voiți ordinea în stat, începeți dér a
o pune în menajul vostru.»

Mirabeau.

«Locuințele celor mai mulți săteni
sunt réu construite, consistând în nisce
bordeie al căror acoperiș abia se înalță
cu câte-va palme de suprafața pământu-
lui și care printr'o ferestruie abia póte
priimi puțină lumină și aer.»

Dr Sutz, „Alienatul în fața societății și a
sciinței” București, 1877.

Din tóte cestiunile de hygienă publică, aceia care
fără indoială trebuie să atragă atențiunea omului de
sciință în țera noastră este starea nehygienică a locui-
torilor nostri de la țeră.

¹⁾ Nu fac de cât a reproduce un studiu al meu: *Despre locuința țe-
ranului*, publicat în «Jurnalul societ. sciinț. medicale» No. 19, din 1879,
căruiua 'i-am făcut tótă dezvoltarea necesară.

Acastă stare nehygienică, din care rezultă un rău destul de mare pentru țără, 'și are cauza sa in două factori puternici din elementele de viață a acestor ómeni.

Acești factori sunt : alimentațiunea și locuința.

Relele alimentațiunei insuficiente le-am vëdut deja in capitolul special pentru acésta.

Së videm acum și cele ce rezultă pentru sănătate din cauza unei locuințe nesănătóse.

Locuința locuitorului de la țără va avea necesar mente o influență in rău séu in bine asupra săténului ca și asupra citadinului, din causă că și el petrece destule ore din timpul zilei in circuitul ei, și acest timp se măresce încă mai mult in timpul iernei; al douilea din causă că in general la noi locuințele de la țără sunt cu mult mai insalubre ca cele din oraș.

Pentru a ne da compt mai bine despre acéstă cestiune trebuie a avea in vedere următorul studiu analitic.

1) Modul cum ele se presintă; 2) Consecințele patologice ce rezultă din acésta; 3) Ce trebuie a se face pentru a le ameliora; 4) Binele ce ar resulta.

Së vedem modul cum se presintă locuințele țéranilor nostri.

Dupé natura substanțelor brute primordiale ce rezultă din poziția topographică chiar a țérei nóstre, locuințele țéranilor nostri pot fi divísate in 2 moduri.

a) Locuințele de pe șes și luncile riurilor; b) locuințele de la munte.

Së vedem cum sunt construite aceste locuințe. Cele de pe șes sunt fórté variabile, mai tot-d'a-una cu to-

tuł insalubre, primitive și in condiționi ast-fel in cât nu sciu pentru unele dintre ele, deca s'ar putea consciincios precisa progresul ce 'l-a făcut din timpurile preistorice.

Sunt județe întregi, și cu deosebire Vlașca, Teleormanul și mai ales o parte din Doljiu și tot Gorjiul, unde casele consistă in nisce adevărate găuri, bordeie săpate in pământ. Pentru acesta, atunci când ele sunt făcute cu mai multă atențiune, se sapă o gropă in adâncime de la 1 pêne la 2^m și in urmă se aruncă in lăuntruł găurii paie și coceni de porumb, și, profitându-se de câte-va zile de secetă, li se dă foc.

Căldura dezvoltată de aceste substanțe in combustione usucă părășii și mai mult, reduce la starea anhidrică argila din care in general este formată subpătura aluvianului ce forméđă basa geologică a țerei. In urmă se acoperé cu lemne, peste care se pune coceni și paie in straturi suprapuse, adesea și acestea acoperite cu pământ, pêne ce se crede că, grație grosimei păturei și gradului ei de inclinațiune, apa meteorică se va putea lesne scurge in afară, fără a putea pătrunde in intrul lor.

Adesea orî ferestre nu sunt de loc. Atunci lumina intră pe coșul vetrei, ér de e véră pe ușa, și in cas de a fi, ele sunt puse pe una din laturele casei între încrucișarea lemnelor ce constituie acoperișul, séu alătura cu ușa, in ușe chiar, carele dă in o intrare cu scări de pământ deschisă cu totul in afară.

In genere aceste case au o singură cameră, mare, cu basa unui paralelogram; une orî mai este încă o mică cameră inlăturî și mai tot-d'a-una un cotlon in unul

din colțuri, un soi de grotă mică, obscură, carele jăcă rolul de cămară pentru sacul cu porumb și alimente.

Éta ce găsim relativ la acestea, scrise de un călător ce a pitrecut o nópte in o ast-fel de casă din județul Buzéu.

Prin o ușorá comparație putem lesne videa că nu am făcut nici un progres în acest sens de lá 1819 și pêne acum.

„Înserând, ne-am adăpostit intr'o colibă, cea mai miserabilă din câte ni s'a întemplat a videa vre-unuia din noi. *Era o adevărată cavernă de Troglodit*, o tindă aprópe de tot descoperită, plină de paseri domestice, forma intrarea intr'o *suderană*, in care ne-am pogorât pe trei trepte și unde am găsit două muieri și trei copii, pitulați in giurul cător-va surcele arđend in vatră.“

„ . . . Tovarășul meu fusese in Nubia și Egypt, și eu insu'și am vėđut colibele din Finlandia, Grecia și Sicilia; dér améndouí am fost silți a recunósce că n'am petrecut nici o dată o nópte intr'o *gaură mă ticălosă* ¹⁾.“

Un alt mod de case făcute pe șes sunt acele ce au päreții rădicați d'asupra solului. Aceste case sunt făcute de două maniere :

a). Din țeruși séu stlpi bātuți in pământ după ce s'au măsurat dimensiunile ce trebuie a se da casei; aceștia se ingrădesc și se cimentedă cu argilă plastică amestecată cu gunoiu animal. Ast-fel se obține un pērete gros, între 0,25—0,30 centimetri.

1) *William Macmichael*, «Journey from Moscow to Constantinople, London, 1819, in-4°, p. 105—6. Veđi: «Istoria critică a României.» *Hajdău*, tom. 1, 1875, Bucuresci.

b). Séu, in loc de gard, se fac multe lemne in cruce séu vălătucî și ochiurile góle se umplu cu turte de aceeași materie.

Aceste case mai in genere au douë micî camere, una la intrare, mică și care jócă rolul de cameră și intrare, alta de dormit, cuhnie, etc.

Intre aceste douë soiuri de case sunt unele ce le-aș putea numi mixte. Ele se practică mai ales in Doljiu. Modul lor de a se face consistă in nisce përeți groși, adesea de un metru, din pământ argilo-nisipos, ce se bate intr'un tipar de scânduri, care se tot ridică in sus o datâ cu înălțarea përetelui.

Acestea in tot-d'a-una conțin 2, 3 camere.

Ferestrele la tóte aceste case sunt micî și adesea acoperite cu țiplă, hârtie, arare ori cu gémuri, care sê aibă mai mult de 0,25 ctm. pe lături.

Coperișul mai tot-d'a-una se face ca și la bordeiurile descrise mai sus, și soba este tot un coș larg, ingrădit și lipit cu aceeași compoziție și carele e scos in afară, ceia ce e frecuent la casele din vale, séu e dus numai pënë in pod.

Étâ ce găsim in un autor clasic relativ la bordeie:

„Bordeiul este tipul modern al cortului. Poesia es-ploată acéstă temă de la Théocrit ; Virgile, se scie, a tras și el o mare parte, și in consciință 'l-a transmis pentru a fi continuat, lui Malherbe și lui Racan. Este convenit că *bordeiul este asilul inocenței, adăpostul privilegiat fericirei, templul gusturilor simple și moravurilor blânde și ospitaliere*. Era de sigur ast-fel in Arcadia și in Betica ; dér lucrurile au cam schimbat de atunci, și *hygiena care se nutresce de realități*, vede sub un

bordeiu (acoperit cu paie) o ființă omenescă (adică aptă de ori-ce cultură), *rău locuită, trăind câte o dată cu animalii, murdar; inofensiv fără indoială, dăr nesciind prețul științei pentru copii săi, și înțelegând cu atât mai puțin pentru el însuși; străin la lucrurile spiritului; rutinier calculator, coprins de toate prejudițiile ignoranței, și peste toate aceste alegător; și ea însuși dice că trebuie cât mai curând a face să pătrundă în acest bordeiu întunecos, puturos, umid, fără pardoselă și fără ferestre, cu lumina bună și salubră a sórelui, lumina nu mai puțin bună, și nu mai puțin salubră a instrucțiunei.*

Omul care se găsește bine în aceste găuri și care se mulțumesc este un om de refăcut. Biserica și scóla sunt acolo pentru a se însărcina cel puțin pe jumătate cu această grea lucrare.

Țeranul este rău locuit, pentru că grosieritatea înăscută a gusturilor se le nu are contra-pondere în instrucțiune, muma comună a distincțiunei sentimentelor și gusturilor; *dăr rămâne incult, în parte de asemenea, prin aceia că, locuit într'un mod nedemn, el ia obicinuința și perde aspirațiunile se le naturale către buna stare și eleganță. Este dăr în un cerc vitios pe care este vorba a' l rupe*¹⁾.

Etă dăr în de ajuns de văduț și de făcut, în ce privește aceste bordeiuri, care mai ales în Moldova, sunt foarte răspândite, căci cele săpate în pământ sunt cu totul rare și întrebuințate numai de lingurari, ursari și ferari, etc.

Să vedem acum casele de la munte. — Ele se pot

¹⁾ «La Maison» par I. B. Fonssagrives, pag. 15—16, Paris, 1871.

asemenea divide in 2 categorii, după cum sunt construite numai in lemn séu in pétră.

Lemnele și mai ales bradul fiind fórté răspândit la munte, buna stare a țéranului relativ mai bună și in urmă rigorigile climaterice fiind mai aspre fac ca locuințele de la munte sunt mult mai bune ca cele de la vale. — Casele in genere sunt mai spațiose, tot-d'a-una cel puțin cu câte 2 camere.

Coperișul este in lemn, ferestrele însă tot mici și soba aprópe in aceiași stare. Ele sunt constituite din trunchiuri de arbori bine adaptați și in tot-d'a-una lipiți cu lut.

Acele făcute in pétră sunt cu mult mai superioare, de și indată vom vedea și inconvenientele lor.

Sunt și aci case, mai ales in multe din satele mai avute din Muscel și Prahova, făcute cu 2 etaje. I-ul de pétră și servă ca pivniță, camere pentru vară séu pentru țesutul velințelor, pinzei, a borangicului. Etagiul al II-lea in lemn pentru locuit.

Ori-care ar fi modul de construcțiune, pardoséla le lipsesce adesea și ele sunt numai lipite cu lut.

Pentru a înțelege acum réul acestor locuințe se vedem intru cât pot sé influențeđe hygiéna locuitorilor acestor case prin natura materialelor brute ce se întrebuințéđa și modul mai mult séu mai puțin perfect cum ele au fost preparate și adaptate.

Vedem că argila forméđa basa principală pentru locuințele din vale.

Décă bordeiele făcute in pământ au fost bine arse, ast-fel in cât păreții sunt nisce adevérate cărămiđi masive, locuința nu va fi umedă, și chiar prefer acest

mișloc la cel următor, unde pasta făcută din argil și baligă se întinde pe gardul ce formează casa său umple golurile dintre lemnele încrucișate. — În acest caz argila care este un corp foarte higroscopie nu face alt ce-va, ne fiind arsă, de cât a se pune în raport tot-d'a-una cu gradul de umiditate al atmosferei. Adesea ori bucăți întregi din acești pereți, ramoliți de umiditate cad neconținut său saturată în un mod constant atmosfera interioară.

În timpul căldurilor mari, argila, perdând apa sa, se usucă, volumul său descresce, crapă și adesea ierina acesti pereți sunt insuficienți a opune rezistență, curenturilor atmosferice cu mult mai reci ca temperatura atmosferei interioare.

Umiditatea se simte mai ales în acele case, făcute în Doljiu din pământ bătut, care au atâta apă în cât adesea pereții, mai ales pe partea N. și NE. sunt acoperiți cu o vegetațiune luxuriantă.

Un rău nu mai puțin important este că gunoiul animal din pastă fermentată, având căldură și umiditate, ast-fel că atmosfera interioară este tot-d'a-una grea, nesănătoasă, și poate nu arare ori microfitele și microzoerele formate prin fermentațiunea lor, influențată sănătatea locuitorilor acelor case.

Lemnele sunt cu mult preferabile pentru construcțiunile sătenilor până atunci când cărămida va putea să fie la dispozițiunea tuturor. Dacă ele sunt bine înghiebate și deca interstițiile sunt umplute cu argil mestecat cu var, aceste locuințe vor fi cu mult superioare.

Inconvenientele umidităţii se presintă adesea in casele făcute la munte in pétră, decât zidul e prea gros.

Acésta intru cât privesce substanţa elementară luată in sine.

Modul insé cum aceste case sunt situate şi făcute importă mult pe higienist.

Primul lucru este numărul camerelor.

Se înţelege că nu un lucş de camere se póte cere săténului care abia are mişlóce cu ce s'şi injghiebe o casuţă mică şi un pat pentru repaos. — Cu tóte acestea este un mare réu că adesea el dispune numai de o singură cameră. Bucătăria sa nu consistă de cât rar in substanţe grase, alterabile prin foc care s' infecte atmosfera; dér modul cum el construe soba sa, face ca aerul s' fie tot-d'a-una încărcat cu produsele combustíunei, şi temperatura s' fie mai mult ca ridicată, cu deosebire in timpul veréi.

Pe urmă considerând numai 5 (ca pentru Ungaria şi Austria, 4 ca in Rusia, ţéri vecine, séu 3 ca in Francia), termenul de mişloc al membrilor unei familii, vedem că mai ales iérna este o supra-aglomeraţiune pentru o cameră carele adesea nu numără de cât $2\frac{1}{2}$ m. lungimea păretului şi 1,80 m. înălţime.

In acéstă cameră el adesea ţine o parte din animalele séle, viţelul iérna, găini, etc., etc.; şi tot aci venit udat de plóie, el 'şi usucă hainile, opincele, efecte adesea orí încărcate de sudóre şi substanţe fermentescibile ce dau nu numai o odóre infectă, dér şi nesănătósă.

Sé adaogăm încă că ventilaţiunea la ei nici nu este

cunoscută. Ea se face mai mult inconștient de voința lor prin crăpături și coș.

Și să nu uităm că:

„Sunt două soiuri de asphyxii : unele tragice, care suspendă în un mod brusc viața ; cele-l-alte lente, de care nu ne apărăm și careucid la sigur. *Ceste de pe urmă au o cauză unică : o rea locuință* ¹⁾.”

Căci : „Atmosfera casei este pentru una familie ceia ce atmosfera unui oraș este pentru o întreagă populație, ceia ce porțiunea de aer închisă între suprafața tegumentară și haine este pentru individe, ea influențând direct asupra constituției ²⁾.”

D-nu Menière, a dovedit că relele condiții igienice, sunt singure cauza surdo-mutismului.

Sunt localități care în această privință înspăimântă pe observator !

Ast-fel în unele comune din cantonul Berne, Svițera, la 200 locuitori, unul e surdo-mut.

„Pentru ce în aceste localități, mai mulți surdo-muți ca în altă parte : *din cauză că casele sërmanilor sunt obscure, jöse, inegrite, mucedite prin timp și prin umezëlă ; din cauză că în aceste întunecöse locuințe, lipsite de aer, numeroșe familii nu trăiesc de cât din lăpturi, legumi, pâine ordinară, rru cöptă* ³⁾.”

Dér ce să șicem noi când țëranii nostri nu au nici aceste alimente.

Asemenea între primele condițiuni nu trebuie uitat

¹⁾ *Fonssagrives*. Lucrarea citată.

²⁾ *M Lévy*. «*Traité d'hygiène publique et privé*» Tome premier, Paris, 1879.

³⁾ *Am. Tardieu*. Lucrarea citată, vol. IV.

și luminatul casei. Aci avem a ne ocupa și de ferestre și de luminatul artificial.

Ferestrele la țără in general putem admite că acum încep a se introduce. Eflinătatea din ce in ce mai mare a sticlei, imitația seu simțirea necesității, face că țăranul incede a se ocupa și de acest detaliu. Nu este greu a vedea pe la bâlciuri că pe lêngă sticla cu răchii și luminarea pentru biserică, țăranul duce sub brațul seu și două gémuri mici.

In genere casele au o singură deschidere cu totul insuficientă și acei ce au visitat'o, știu că e foarte slabă lumina carele domnesce in interior. Rêul ce resulta nu e numai a ființelor ce trăiesc sustrate de la acest element de viață, dăr încă fiind că ferestrele *sunt mici și fixe, ele nu pot servi de loc ventilațiunii și curățeniei caselor*. Iluminația artificială se face rare ori prin luminări de seu, mai tot-d'a-una prin o paiță, unde o cârpă arde in puțină untură topită. Aerul se incarcă de acid butiric, acrilic și acid carbonic, oxid de carbon, pulbere de cărbune, substanțe foarte perniciose peptului și ochilor.

Adesea iluminarea se face numai prin focul căminului, și la cei mai cuprinși, prin o mică lampă cu petrolum.

Soba este un puternic factor de viață ierna pentru climatul nostru și in același timp un puternic mijloc de nesănătate pentru țăranul nostru.

Ea consistă mai tot-d'a-una in o vatră d'asupra căreia este suprapus un coș mare terminat seu in interiorul podului, ca la munte (urșoica) seu d'asupra.

Coșul este adese ori atât de larg in cât permite

ploei a cădea în intru, apoi vântul influențedă nu numai flacăra și fumul, der adesea și cenușa din vatră. Când focul e posibil, numai căldura radiantă încălzește ca și caminele; nu este un corp, de cât rare ori care se concentre în el căldura, cum e cuptorul ce se află mai ales în părțile de Nord ale Moldovei.

De aci rezultă că fumul se află constant în interiorul acelor locuințe și temperatura nu pôte fi ținută iérna mai mult timp uniformă.

„ . . . Intrând în camerele locuite iérna mi s'a întâmplat să fiu forțat a eși afară îndată, unde întrebând pe locuitorii cum pot trăi în acel fum, am priimit răspunsul : ne-am învățat, Domnule!“

„ . . . Gradul alterațiunei acestei atmosfere se pôte aprecia și din următoarele împrejurări :

De mai multe ori mă conducea dintr'un sat într'altul câte un vătășel, mergeam pe jos și el în partea despre care adia vântul. Atmosfera vătășelului meu era atât de infectă, că împinsă de vânt peste mine, un miros miasmatic-empyreomatico-alcoolic m'a forțat să ne schimbăm locul. Acesta probedă infiltrațiunea hainelor lui de miasme și de produse de combustiuine, iar esalațiunea lui pulmonară de produse metylice¹⁾). Infecțiua miasmatică provine din cumulus necurățeniei corpului, și locuinței, iar cea empyreomatică demonstră afumarea la care este espus, pe cât timp șede în casă, coșul ardând. Acestă composită infecție, în general în casa țéranului, mai cu sémă iérna, n'ași putea să o

1) De sigur Etylice.

esprim mai bine de cât spuind că, intrând acolo, *așî fi preferat nicî sê am odorat, nicî sê respir*¹⁾.”

D-nu Dr N. Manolescu a semnalat rêul ce rezultă din intrebuintarea la munte a ursóicelor. D-sa descrie podul făcut din scândurî, nelipite între ele; fumul ce se află în pod, fiind mai dens, cade prin aceste crăpături în interiorul camerei și locuitorî respiră acéstă atmosferă cu totul nesănêtósă.

Pardoséla de jos, care nu e alt ceva de cât argil muiat cu apă și lipit, cu tótă îngrijirea ce'și dá buna gospodină, este éráșî un ce insalubru. Ea este tot-d'a-una rece și umedă și acéstă umiditate se mai întreține cu dese stropituri ce se practică la supra-fața ei. Adesea este cauza multor pulberî ce se află în casă și a unei odorî datorită ei dupê aceleași cauze ca și păreților casei făcuți cu aceiași substanță.

Patul adesea este cu totul neglijat.

El consistă din scândurî acoperite cu o rogojina séu țol, adesea chiar un mindir cu paie.

Arare orî vedem avutul și proverbialul pat românesc în care velințele de lână, sănêtóse și curate, ar fi un mijloc de a'î odihni corpul.

Patul prea tare și cu țóle puține, nicî nu'l încâldește, nicî nu'l odihnescê; séu, decă e făcut de ierbă, acéstă intrând în fermentație este o causă de nesănêtate și pericol, lucru ce se practică mai ales la munte (Muscel).

¹⁾ *Dr Manolescu.* «Insalubritatea camerilor și caselor din plaiul Buzêu, distr. Buzêu, din cauza defectuosității aparatului prin care se încâldește și alte cauze de bólă.» «Jurn. Societ. Sciinț. Medicale,» No. 9 din 1878.

Adăogați la acésta, necurățenia, apterele ce le store sângele, mai ales in casele făcute din lemn.

Coperișul casei făcut cu trestie, paie, coceni, și adesea orî cu un strat de pământ sunt o cauză mare de umiditate și necurățenie. Ei recunosc acestea și instinctual se grăbesc a schimba cel puțin la 2 ani aceste paie, carele deja sunt muceđite.

In urmă ne mai vorbind de loc de restul mobilierului său, se ne gândim la răul ce rezultă din întrebuințarea meselor scurte pentru mănecare, *pe lêngă care toți ingenuchiați cu abdomenul incovoiat mănăncă, exercitând o presiune mare asupra ficatului și stomacului, carele e supus se prîimescă adesea un volum mare de mămaligă.*

Acestea intru cât privesce partea internă a locuinței. Dér se nu uităm că importă adesea și încă foarte mult situațiunea ei.

Ei țin compt instinctual și prin observațiune de direcția vântului și de răsăritul sórelui. Adesea casele sunt puse cu fața la S.—SE. Esposiția dér in genere, in acéstă privință e bună. Dér nu țin de loc compt de vecinătatea pădurilor, a bălților său a curenților de vânt ce trec peste bălți, nisipuri, ca in Doljiu, etc.

Necurățenia Domnesce in curtea sa. Ea nu va dispăre de cât atunci când va sci beneficiul imens ce locuitorul din Germania, Francia și Austria, trage din gunoiul vitelor.

Cuantități enorme de aceste substanțe in fermentație, adesea mocirlóse, stagnédă lêngă pragul casei séle, pe lêngă care mai putem adăoga bălțile ce respectă el însuși lêngă puț pentru paseri său porci, fără a se

gândi la răul ce'și face sie'și prin acesta. Lipsa de plantație, de comodități înăspresce încă atmosfera vecină, din care casa 'și ia atmosfera sa.

„*Respirația colectivă a unei case, este ca respirația fiziologică a unui individ; ea cere să i se dea aer curat și în cantitate suficientă, și să o curețe de aerul ce ea a viciat făcând us de el* ¹⁾.”

Ei nu știu răul ce pot a'și crea de asemenea prin punerea casei în locuri umede, văi profunde, ripi, unde soarele nu luminează de cât puține ore la orizont și unde nu numai noaptea dă mai tot timpul o atmosferă umedă, încărcată de fum și miasme, domnesce neconținut.

Asemenea pe baltă, el sacrifică persoana și familia sa puindu'și casa tocmai în locul cel mai declin.

Sunt sate în Ilfov s. es. unde jumătatea din vale de lângă baltă e perdită prin paludism, și cu toate acestea, legați de interesul lor, nici nu se mută, nici nu fac nimic pentru a o îndrepta.

Să trecem acum la al 2-lea punct adică a videa cari sunt consecințele patologice ce rezultă din starea în care am văzut că se află locuințele locuitorilor noștri.

Aici nu avem de cât a ne gândi la următoarele cauze directe: umiditatea, lipsa de lumină, o atmosferă viciată, aglomerațiunea și necurețenia ce rezultă din cauzele interne; paludismul, gușa, etc., ce rezultă din cauzele externe dominante asupra locuinței.

În general locuitorii noștri cu toate că vâra stau mult afară, sunt anemici; această anemiă se observă

¹⁾ *Fonssagrives*. Lucrarea citată

cu deosebire la copii și la adulți. Primă-véera, adică atunci când efectele aglomerațiunei și ale lipsei de lumină, forțați prin iernă a sta în casă, se pot videa mai bine.

Bronchite și conjunctivite sunt adesea cauzate prin prezența substanțelor iritante empyreumatice ce conține fumul.

„ . . . Este însă dureros a videa cum ochii și bronchiile sufer de iritațiunea fumului și cum nutrițiunea generală linceșce prin carbonisarea atmosferei camerei alimentată de fumul din vatră și de cel ce, din grosul nor din pod, cade în casă și descinde în afară, ca apoi în parte să intre în cameră și pe feréstră și pe ușă în curentul de aer ce trebuie să înlocuiască pe cel ce utilizat în combustione a devenit impropriu respirațiunei. În grupele de familii, atmosferele parțiale ale tuturilor caselor vin în atingere și compun o atmosferă generală lor, în care fumul ocupă un întis spațiu ¹⁾.“

Diarrhoei, Hydropisii și Anasarce, mai ales la copii, din cauza insuficienței căldurei séu a trecerei subite de la un grad la altul. Febra typhoidă, adesea din cauza aglomerațiunei și a fermentațiunei materiilor organice. Étă efectele.

Și e de observat că, o dată o malatie contagiósă séu infecțiósă trecută în sînul unui membru al unei familii, aprópe mai toți cad victime. Nu a rare ori am observat familii întregi zácënd pe prispă de variolă séu febra-typhoidă, séu venind să mă consulte pentru accidente syphilitice.

Numai ast-fel putem a ne esplica persistența și ve-

¹⁾ *Dr Manolescu. Lucrarea citată.*

hemența cu care Angina difterică s. e. a secerat sate întregi de copii lor.

Entherita catarrhală, disenteria, debilitatea, scrofulosa, tuberculosa pulmonară, și multe malatii datorite miseriei se pot lesne observa la ei. Să nu uităm că decă pânea este absolut necesară vieții, cu același titlu este și aerul, carele e un aliment general și absolut necesar. Respirând cine-va o atmosferă influențată prin modul cum o limităm pentru necesitățile vieții noastre, este același lucru ca și atunci când pânea seu carnea ce mâncăm le vom ținea in fermentație seu putrefacție pentru a le consuma in urmă.

Să vedem acum ce trebuie a face pentru a ameliora starea nehygienică a locuințelor sătenilor nostri.

Pentru a face sătenii să înțelégă beneficiul ce trebuie a trage din lucruri câte o dată neinsemnătoare și modul cum trebuie a'și construi casa, trebuie a le da instrucțiunea necesară.

Un lucru ce se neglige cu desêvêrșire in țera noastră este studiul și practicele hygienice.

Fiind insê că acéstă cestiune este urgentă și fiind-că prin instrucțiune se cere timp, trebuie să recurgem la incuragieră și bune exemple.

Trebuie ca administrațiile județene să mai iêsă puțin din cercul lor egoistic de activitate și să facă ce-va și pentru starea țêranului. Ar trebui ca in fie-care comună să se facă la vêdane seu orfane, câte una seu două case, după un plan stabilit, și aceste case din preună cu scôla, casa profesorului și a popei, să fie un exemplu ca construcție și curățenie pentru sătenii.

Casele le vom face din cărămidă, vălătuci séu chiar gard, dér lucrata cu atențiune. Obligator sé conțină 2 camere, c'o capacitate hotărită. De preferință 3 m. de fie-care perete lungime și 2 ¹/₂ înălțime, cel puțin pentru una din ele.

Sé fie coperite cu trestie, paie, etc., dér bine supra-puse și bine inclinate pentru a nu fi umide. A le da o lumină suficientă și a'î deprinde sé'și construiéscă cel puțin cuptorul vechiu in dimensiuni mai mici. Ș'a'î obliga ca coșul sé fie tot-d'a-una scos din pod.

Cređ că acesta e mai puțin chiar de cât strictul necesar, dér nu voim a fi pretențioși.

In timpul când locuitorii de la țără voesc a'și construi din nou o casă, cel puțin atunci administrația comunală, după planuri și indicații date adhoc, ar trebui sé se amestece, sé decidă alegerea unui teren mai sănătos, temelia sé fie mai înaltă, cu fața spre sud séu răsărit, absolut necesare in țera noastră, coșul scos pe coperiș, ferestra mai largă, și decă familia e mai mare, sé se céră un număr mai mare și de camere.

Satele făcute de curënd de administrația domeniilor statului cu ocasiunea inproprietărirei insurăteilor, ar fi fost un escelent miđloc de a arăta săténului cum trebuie sé trăiască, și cari sunt avantajele unei bune gospodării care va face ca el sé cheltuiască in jumătate de ceia ce face ađi, pentru necesitățile vieței séle și sé aibă de 10 orî o viață mai comodă.

Ar fi trebuit hotărit și modul cum ei trebuiau a'și construi casa, după un plan stabilit de mai 'nainte.

De asemenea ar fi trebuit a le inlesni și cumpăra

vitele și paserile necesare, cu care dânsul temeinic se p^otă păși înainte.

Dér, după câte v^ed ocașia s'a scăpat. S'a făcut îns^ê ce-va.

S^ê nu uităm c^ă materialul pentru casă nu este atât de costisitor ț^êranului, deprinderea a viețⁱⁱ in rele condițⁱuni, ne sciința, lipsa de bune esemple, fac ca locuința lor s^ê fie in așa de rele condițⁱuni.

Suntem adev^{er}at departe de a videa lucrătorⁱⁱ nostri ca cei de la Roubaix (Francia).

Acolo sunt un num^{er} de paturⁱ abia pe jum^{et}atea totalului lucrătorilor, ast-fel c^ă un r^ênd dorm n^optea și altul țⁱua, tot in acelaș pat.

Dér, cel puțⁱn acestia au un p^{at}, câtⁱ îns^ê din lucrătorⁱⁱ nostri de la ț^êră, n'au ca ascernut de cât sumanul lor și cel mult o rogojină vechie.

S^ê facem dér pentru muncitorⁱⁱ nostri de la ț^êră, ceia ce orașele industriale din Francia fac pentru lucrătorⁱⁱ lor.

Ast-fel la Moulhouse s'au făcut case pentru lucrătorⁱ, c^ăci ei aveau in vedere ce-va serios și patriotic: „Trebuie a da lucrătorului obiceiurile ordinei și ale economiei, făc^êndu'l proprietar; dér preț^{ul} chiriei nu trebuie nicⁱ o dată, s^ê fie mai mare de cât a *decea parte din ceia ce ei c^âștigă* ¹⁾.”

Êtă ce fac adev^{er}ățⁱi om^{en}i iubitorⁱ de ț^êra lor, și pentru care buna stare a populaț^{iei} muncit^{ore}, *singura adev^{er}ata fericire a unui popor*, este sincer și necontentit c^ăutată.

Și s^ê nu uităm c^ă: „Se inchiri^edă casuța lucr^ăto-

¹⁾ Lacassagne. «Précis d'hygiène privée et sociale.» Paris, 1879.

rului, care după două-spre-dece ani, devine proprietarul ei ¹⁾!“

Același lucru cu deosebire trebuiesc făcut și cu locuitorii noștri de la țară, dintre care majoritatea locuiesc în condițiuni mai rele ca Zulușii.

Asemenea trebuie a nu uita curtea casei. Nu vom căuta a'î cere o comoditate de cât excepțional, d'ér vom căuta a'l obliga ca toate bălțile să le scurgă, să'și planteze arbori și să ridice gunoie.

Aceste plantații se puteau face tot cu ocazia însușirilor.

„Nu s'ar putea óre ca, atunci când acești noi proprietari se pun în stăpînirea pămînturilor lor, să li se impună și obligațiunea de a sădi arbori pe liniile ce despart pămîntul unuia de al celui-l-alt?“

Noi credem că da, cu atât mai mult că aceste plantațiuni făcute în scurt timp, după parcelarea pămînturilor, ar avea de efect de a fixa bine liniile despărțitoare între un proprietar și altul și prin urmare a stărpi acea mulțime de procese lungi și costisitoare ce s'ar putea naște între acești proprietari pentru călcare de hotare.

Deci, aceste plantațiuni ar oferi mai multe folóse: ar servi, cu timpul, de adăpost obosiților muncitori pe când se vor odihni, ar înlătura póte multe procese viitoare, și, din punctul de vedere al uniformisării cliimei — de și nu vor putea avea efectul unor păduri întinse — vor întreține însă o umezélă folositoare semănăturilor ²⁾.“

¹⁾ Idem.

²⁾ «Românul» *Cronica*. Duminecă, 27 Ianuarie, 1880.

Asemenea se se pună premiuri pentru acele mame ce vor da probă de o bună ordine și curățenie in casele lor; numai ast-fel vom putea obține o bună stare igienică a familiei rurale, care este primul membru al asociațiunei ce constituie statul.

Căci: „Nu numai sănătatea ómenilor depinde mult de curățenie, dér curățenia este unul din principiile activității lor, a humórei lor, a satisfacțiunei lor interióre și chiar, din óre-care punct de vedere, a moralității lor. In satele și bordeile fără curățenie locuesce de preferință lenea, tēmpirea, reaua credință, hoția, tóte viciurile. Lipsa de curățenie nu strică numai curățeniei corpului, ea strică și celei a sufletului¹⁾.”

„Seducțiunea esercitată prin cárciumă se va pierde curēnd in fața omului pe care 'l va reținea plăcerea de a se simți la el, de a regula, repara, a orna locuința sa, de a cultiva grădina sa decât ar avea una. Sē nu se uite, că inainte de a fi fost atras prin cárciumă, sērăcia, insalubritatea, obscuritatea locuinței séle incepură a 'l impinge in afară. Reaua purtare va perde auxiliarele séle cele mai tari, când acéstă locuință va fi luminată, sănētósă și curată. Acésta s'ar putea face fórtē ușor prin câte-va combinații economice fórtē simple și prin planuri de construcții bine studiate²⁾.”

Sē scim dér bine că pe cât timp aici va dura încă miseria și decadența in care se află acum sátenií nostri, sē fim sicuri că in studiile nóstre demografice nu vom avea a inregistra, ceia ce am inceput deja a face, de cât perderea nóstră prin degenerarea rasei.

¹⁾ *Les habitations ouvrières.* « Annales d'hygiène publique. » Juillet, 1880.

²⁾ *Schültze.*

„Casa pentru familia rurală este țera în mic; acum o neingrijesce, și poate că escesul de muncă ce i se cere, miseria în care se află, justifică acesta; el e desgustat și tîmpit; a'î da însă o casă salubră și curată, a'l face să o iubească, este a'l fixa țerei, pe care o va iubi mai mult. — Este a contribui la progresul țerei.

Jurnalele au început a atinge această cestiune.

Midlócele de îndreptare chiar, au început a fi propuse ¹⁾).

Cei ce caută însă în un mod mai practic a remedia acest rău, sunt membrii dirigenții ai Societății „Concordia Română” din București, care pentru importanta Expoziție ce au întreprins a deschide toamna acesta, au pus între alte cestiuni de o adevărată utilitate publică, și aceia a locuinței sătenilor.

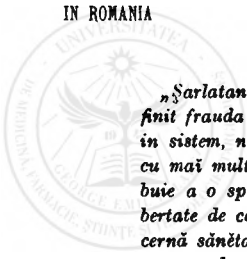
Felicităm din inimă pe acești zeloși și sinceri iubitori de Țară, Români.

Este de dorit ca medicii și arhitecții noștri să caute cât mai neîntârziat a răspunde cu lucrările lor la acest apel al Societății „Concordia,” ca ast-fel împreună să pótă remedia unul din relele, ce surpă temelia existenței noastre naționale.

¹⁾ Veđi: «Revista Științifică.» *Cronica*. No. 14, 1880.

PRACTICA FRAUDULOASA A MEDICINEI

IN ROMANIA

„Șarlatanismul, care poate fi definit fraudă și minciuna ridicate în sistem, nu se exercită nicăieri cu mai multă nerușinare, și trebuie a o spune, cu mai multă libertate de cât în materiile ce concernă sănătatea publică. Nici în un cas, de altmintrelea, credulitatea nu se arată mai ușor și presiunea mai ilusorie.“

(Am. Tardieu. *Lucrarea citată*).

Necontestat că am făcut un mare progres în ce privește îngrijirea ce se dă acum pacienților. Mai ales în orașe, medicii de o deosebită valoare, sunt în număr suficient și spitalele la noi sunt mai frecvente, ca în multe alte părți.

Cu toate acestea, decât *doftorii turcești*, ce umblau prin orașe și sate, mai ales la bălciuri, pentru a vinde urile și alifile lor au dispărut, nu mai puțin ade-

rărat însă este, că pretutindenă, alătura cu ómenii de știință, se află babe și bărbieri, ce în detrimentul sănătății publice, au o vastă clientelă.

Medicina populară, veche, ce se află în usul populației noastre rurale, este vechia medicină arabă, ce a trăit mai mult de cât poporul ce a dat medicii distinși, în epoca lor înfloritoare.

Aceste cunoștințe medicale, ce voiu căuta în curând a le da la lumină, având o bună colecțiune, nu sunt lipsite de óre-care avantaje practice.

Nu tot ast-fel este însă cu medicina practică de șarlatan în orașe și răspândită acum și pe la țară, care departe de a folosi, devin periculoși, căci nu fac altă de cât a întrebuița empiric cele ce pot fura de la medic.

Ast-fel decât am scăpat de veterinarul armatei austriace, ce rămăsese la noi ca *medici șefi de districte*, nu mai puțin adevărat este că și acum, *fie-care bărbier este un distins practician.*

Ast-fel că : „*Esercitiul ilegal al medicinei ia în toate ținuturile cele mai mari proporțiuni; mai de plâns însă devin efectele sale! Dăr cu deosebire în cea ce atinge tratamentul malatiilor syphilitice, șarlatanismul devine o primădie reală pentru societate. Incapabil de a aprecia în justa sa valoare legile cortagiunei, el lasă, pe credința unor vindecări înșelătoare, a se propaga virusul și a se răspândi infecția* ¹⁾. Tribunalele trebuie să facă ca severitatea legilor să apese greu asupra acestor culpabili;

¹⁾ La acesta, cu deosebire la noi unde cura prin argintul viu e răspândită prea mult, trebuie a se adăoga și relele produse prin un tratament empiric otrăvitor.

legislatorul el singur se'și dea socoteli de insuficiența pedepselor rezervate acestui delict, și se nu esitește, in interesul tuturilor, a pronunța agravațiunea ¹⁾.”

Acum in urmă, mai ales de când epidemia de *Dyphtherism* și *Syphilisul* devastedă țera, acestia s'au inmudțit in un mod spăimântător.

In Bucuresci, afară de *Moșul Rățoiu*, distinsul nostru coleg, sunt decimi de babe, bărbieri, séu ex-practicanți și servitori de spițerii, ce fac pe medicul.

Ast-fel pentru Anghina diphterică, clientela cea mai distinsă o are *Mățărăsa*, din Tabaci, culórea albastră.

Pe o scară secundară se mai află, *Tinca bărbieresa*, tot din Albastru, suburbea Apostol, pe strada din dosul bisericeii.

Acésta, precum și sora ei *Bița bărbieresa*, cu domiciliul necunoscut, nu se opresc de a căuta și de alte bóle! . . .

Nu mai puțin importantă este *Femeia lui Gheorghe Pârcălabul* din Delea-Veche, care prin predilecția sa pentru malatiile chirurgicale, face mult venin, decanului lor, moșul Rățoiu.

Acestea sunt câte-va de care'mi mai aduc aminte din nenumărate numiri, de practicanți, de mai puțin importantă, a căror nume 'mi-au fost des spuse in spital.

Practica medicinei de acești ómenii, nu este privită de, cât fórte natural, in o țera unde fie-care Román este doftor.

Te dóre o măsea, s. es. e de ajuns se te ții cu

¹⁾ Dr H. Mircur. «La syphilis et la prostitution.» Page 200, Paris, 1875.

mâna de falcă, că 50 la sută din cei cu care te vei întâlni s'ă te învețe *un lucru bun!*

În această privință, e de speriat cum ómeni, ce au óre-care instrucție preferă adesea, a se căuta mai înainte cu ast-fel de persoane și apoi cu medicul.

Décă medicul are nenorocirea a pierde un pacient, mai ales în mahalale, nu se acuză gravitatea malatiei, *dér tot-d'a-una* nesciința medicului. La acestea se adaogă regretele de a nu fi chemat pe cutare s'eu cutare că-đatură de babă. *Ei nu pot în'elege, că decă un medic ce a studiat 6—7 ani, este adesea în neputință de a ajuta, cum va putea face acésta, o femeie, ce nici nu cunosce natura noastră, nici a malatiei, nici cel puțin a substanțelor ce întrebuinteđă.*

În districte mai ales, unde medicii sunt cu totul rari, și unde adesea au funcționat persoane ce nu aveau de loc cunoștințele necesare, ast-fel că medicina științifică nu e mai bine acreditată, sunt miș de babe ce fac lécuri și descânțece.

Ast-fel că populația de la țéră, duce grelele sarcine de a plăti un medic, dér aproape nici o dată, nu are un beneficiu cât de mic pentru sacrificiul ei. Acésta rezultă mai ales din defectele administrației noastre.

„Rare ori se v'ed doftori prin sate, și doftoriile sunt tare scumpe 1).“

Am v'edut mai ales în ce privesce malatiile syphilitice, cele ce se pitrec.

O femeie ce a ajuns a avea ó reputație *quasi Europeană* cum am đice noi, e *Cârna de la Bărcănesci*, din județul Ialomița.

1) *Dr Obedenaru.* «Despre Friguri.»

Reputația sa de *doftoróică*, mai ales în ce privește *bólele lumesci*, și *Anghina*, este așa de întinsă, în cât fața casei se le e un adevărat bălcu de căruțe.

Cam la toate ea dă *argintul viu* (Mercurul), în hóbe mici, ce le vinde câte un franc globulețul.

Cred însă că un medic inteligent, activ și desinteresat, în acea parte, ar face să dispară această rușine.

S'a căutat a se lua chiar măsuri contra lor, *dér cu o administrație ca a noastră e greu de făcut ce-va bun.*

Din contra, li se dă mai multă importanță.

Imi reamintesc între altele un pungaș, ce a avut curagiul să vie chiar la D-nu Dr Capșa pentru a'i spune *că el opresce orî-ce hemorrhagie puind numai mâna!*

D-nu Dr Felix, care scie multe din aceste persoane ce practică medicina fraudulos în Bucuresci, a parvenit a pune un sergent de oraș la pórtă uneia din Délul-Spirei.

Sergentul, lua rubla regulat pentru a sta la ușa din față pe când pe din dos, clientela era și mai abundantă!

Este dér absolut necesar a aduce în educația și cultura ce trebuie a da poporului nostru pe viitor, un bun remediu.

Trebuie a'l face să aibă în medic încrederea necesară, luând însă toate precauțiunile ca și la țără, medicul ce vom trimite, să o merite această onóre!

• Avem atâtea spitale, și sunt convins că decă s'ar publica o statistică, cel puțin pentru Bucuresci, rezultatul ar fi următorul :

La 100 pacienți căutați la pat, pot pozitiv declara, că sunt numai 30 Români.

30 la sută Nemți și Ovrei, 30 la sută Unguri,
10 Bulgari și Greci și numai 30 Români!

Étă cūi folosesc, instituțiile noastre filantropice. Tocmai celor se ne injură, fără a contribui cu nimic la ele.

Ceia ce e mai trist e că Ovreul, Némțul și Ungurul vin la începutul malatiei, când ea nu a distrus încă forțele individului.

Români, tot-d'a-una, nu vin de cât când sunt reduși în starea de mortăciuni, ast-fel în cât, vin mai adesea pentru a muri.

Malatiile chronice la noi sunt imense, numai din cauză că nu se caută la timp.

Femeile, mai nici nu cunosc practicele Hygienice în ce concernă sexul lor.

Nu mai vorbesc de icône sfinte, de molifte și alte cetaniș la biserici! Acestea sunt o adevărată barbarie.

Preoții ar trebui să insuflă mai bine încrederea populației în medic.

In anul 1879, s'au respins 114 indiviși, de la sorși, din cauza fracturelor rău consolidate!

Étă unde ne duc aceste practice nenorocite, 114 infirmii numai la o singură recrutație! . . .

Și câți în pământ!

Un mare abus de aseminea se face și de anunțurile de pe pagina a patra.

Nu cred să fie vre o țără pe lume, unde toate produsele străine, cele mai false și nesănătoșe să fie mai mult luate.

Sunt pacienți, ce încep a lua medicamentele anunțului din cap, pentru a muri când finesc cu cel de pe urmă!

Aseminea băcanii, ar trebui, din preună cu D-nii farmaciști, să nu *mai vîndă, mercuriul și preparatele séle, după cum vînd sardelile séu mușetelul.*

Ar trebui date câte-va exemple pentru a'î opri pe viitor să *mai puie la dispoziția tuturor babelor și bîrbierilor otrava ce ne ucide pe fie-care an mi' de ómeni.*

Instrucție, educație, bune exemple, din partea clerului și societăței, celor ce au necesitate.

Clemență, ajutóre alese, zel și sinceritate, din partea medicilor și persónelor philanthropice pentru pacienți. Étă ce este de făcut.

Consiliul medical superior, acest minister al sănătăței, cel mai important dintre cele-l-alte, oficial recunoscute, să mai lase d'o parte numai discuția casurilor de medicină legală, și să se ocupe puțin și de marele interese medicale ale țerei. Nu mai ast-fel se va putea face ce-va serios, pentru binele public, și pentru pozițiunea chiar așa de șubredă, a medicului-funcționar in țera nóstră.

Congrese medicale, anuale, ar trebui făcute in fiecare din principalele orașe, in care să se discute reformele necesare, și îmbunătățirile topografice, alimentare, etc., ale localității.

Nu mai ast-fel vom putea a comunica, a né stimula și servi altarul la al căruia picióre, mulți stau inutil.

Înțeleg că medicii de districte și arondismente, nu pot căuta toți pacienții, dér făcut'au măcar unul dintre ei ce-va serios, un singur raport pentru a descrie o localitate din punctul de vedere medical? Nimic, absolut nimic.

Adesea însă, fapte ce nu voesc a le reaminti aici.

Să se oblige dér oficial a face acestea, și să se cêră nu o formă dér ce-va riguros și util, pentru a servi cel puțin la facerea geografiei medicale a țerei.

Ar trebui concursuri pentru medicii de plase, astfel ei vor fi atunci mai bine plătiți și mai capabili, și mai respectați.

Să nu ni se dică că nu avem in de ajuns.

Maî bine câți-va și bunî, de cât ca acum ; când in multe locuri, maî bine léfa ce se dá inutil ar servi la economii séu la alte inbunătățiri.

„Legi trebuiesc făcute prin care să se asigure pozițiunea medicului și să’i dea putere in esercițiul funcțiunei séle, nu maî cu acest chip se pot ocupa numeroșele posturi vacante de arondismente, nu ca actualmente, sub-prefectul și primarul să nu’l asculte și să nu’i dea concursul ce cere, lucru care aduce desgustul puind in pozițiune pe medic de a renunța la asemenea funcțiuni ¹⁾.“

Nu pot termina însă fără a mulțumi acelor bune mume de familiî, acelor distinși proprietari, ce au cu ei farmacii portative gratuite pentru săteni, și chiar câte un medic in timpul verei.

Acelor in fine ce se ocupă de buna stare hygienică a săténului.

Se căutăm, după cum am vedut, a’i intări pentru a opri de a deveni in suferință ; să’i căutăm când malatia ’i-au atins, și atunci puterea dinamică a țerei va fi maî mare, și *moralitatea* chiar va câsciga.

Căci :

„A face pe om maî sănėtos, este a’l face maî bun ;

¹⁾ «Viața țéranului și viața orășanului» de Dr Ión Serbănescu, 1880.

este a' l pune in poziție de a intrebuița inteligența sa, activitatea sa, și a juca rolul său in societatea umană ¹⁾."

Și in ce ne privesce pe noi :

„Să vindece său să amelioreze (ușureze) pe bieții țărani, fără a căror muncă proprietățile n'ar avea nici o valoare, esportul nostru ar fi nul, și sărăcia in țară fără margini ²⁾."

¹⁾ «Précis d'hygiène privée et sociale.» A. Lacassagne, Paris, 1879.

²⁾ Dr Obedenaru. «Despre Friguri.»

CARE ESTE ADEVERATA CAUSA A RELELOR

DE CARE SUFERIM?

„Orî-ce phenomen al naturei care incepe să existe provine din ôre care causă séu din o combinație de cause ce el urmêză invariabil și fără condițiuni¹⁾.”

«Când miqlócele de traiu devin mai rarî, sunt mai puține insurători, și mortalitatea cresce; miseria lovesce pe noii născuți, decât nu le scade numărul²⁾.»

«Ce putem noi face pentru buna stare a ômenilor, pentru a preveni malatia séu a procura fericirea, atât cât există miseria? *Miseria este sorgintea nenumaratelor rele. Crima, malatia, prostituția, ignoranța, beția și tóte relele inchipuite, decurg cu o nelimitată ezuberență. Fie-care trebuiesce a fi convins: atât cât miseria va continua, tóte sforțurile pentru a îndrepta mult starea socială vor fi neputincioase³⁾.*»

Descrescerea neconțință a populațiunei nóstre, starea de degenerare in care ne aflăm, depind de sigur, de o causă supremă, causă care cunoscută fiindu-ne nouă vom putea videa gravitatea cestiunei acestia, pre-

1) «Éléments de science sociale où Religion physique, sexuelle et naturelle» par un Docteur en médecine. Traduit d'après la septième édition anglaise, Paris, 1876, pagina 459.

2) Lacassagne. «Traité d'hygiène publique et sociale.»

3) «Éléments de science sociale,» pagina 274.

cum și posibilitatea de a putea séu nu remedia aceste rele, și miđlócele ce va trebui să intrebuițăm cu succes.

✓ Am văđut in darea de sémă făcută la inceputul acestui studiu, cum D-niđ Dr Agappi, I. Bibicescu și D-nu Dr Felix, caută a'și explica cauzele acestei stări de lucruri.

Ast-fel, D-nu Dr Agappi ¹⁾ enumeră pe rínd rěul ce ar resulta din cauza *sterilităței*, care ar fi : o *predispozițiune hereditară* a rasei nóstre. Pe urmă *căsătoriile tardive* la noi, de unde rezultă *celibatul*, *prostituția*, *malatiile syphilitice* și *alcoolismul*, acestea ca cauze *preventive*.

In urmă admite, ca cauze regresive, *copii nelegitimi*, *lipsa de îngrijire dată de mume*, *malatiile congenitale ale copiilor*, *rěua lor îngrijire medicală*. La adulți mai amintesce rěul *profesiunilor alese de Români*, *malatiile syphilitice* și *alcoolismul*.

D-nu I. Bibicescu ²⁾ acasă numărul mic *al căsătoriilor* și de aci *al nascerilor*, rěul provenit după D-sa din *luxul mare*, și *licența moravurilor nóstre*.

D-nu Dr Felix ³⁾ semnalăđă de asemenea *micul număr al căsătoriilor*, și de aci *al nascerilor*, *frecuența divorțurilor*, *cultura inapoiată*, *rěua alimentație*, *locuințele rele*, *bólele endemice* și in fine *alcoolismul*.

In scurt tóte aceste cauze, ar face ca țera nóstră, și după cum chiar D-lor arată că in *special elementul Român*, să sufere mai mult de efectele ce ele ar produce, efecte triste, pe cari le-am văđut mai sus.

¹⁾ Veđi pagina 7 și înainte.

²⁾ „ „ 19 „ „

³⁾ „ „ 44 „ „

Avem ca fapte *positive* ; *numărul mic al căsătorilor* și de aci al *nascerilor legitime*. *Crescerea nascerilor nelegitime*, ceia ce probedă *concubinajul*, așa de frecuent după D-nu Dr Felix in *orașe și chiar in sate*. De aci ar resulta ușor, ceia ce se și observă cu multă inlesnire, *licența moravurilor noastre*, *frecvența divorțurilor*, *răspândirea malatiilor veneriene*, ceia ce am demonstrat in un capitol special, și *inmulțirea prostituției*, fapte care toate duc la cheltuieli ne necesare, *la lux*.

Tot la Români se mai constată, *locuințele rele*, *alimentația insuficientă*, *alcoolismul*, și după D-nu Dr Agappi, *ghiar sterilitatea*.

Acum trebuie a se pune următoarea cestiune și a sci să răspundem la ea :

Sunt acestea adevăratele cauze care fac ca țera noastră și in special elementul Român, să se inpuțineze, să dispară și să degenerede după cum am vădută ? Séu că este o cauză superiőră tuturor acestora, care le produce, și care ca efecte ultime, ne presintă ceia ce am vădută studiind starea physico-dynamică a populației noastre.

In adevăr, la prima vedere este ușor și chiar s'ar părea natural a răspunde :

„Da, D-lor, vă inmulțiți puțin, descresceți chiar, fiind-că nu vă insurați, fiind-că incurajați prostituția și relele ce urmăde prin celibatarism séu prin căsătoriile tardive !“

„Da, degenerați, fiind-că vă nutriți rău, fiind-că vă inbrăcați și locuiți rău, fiind-că sunteți prin aceste condiții malativi și încă ast-fel nici nu vă îngrijiți !“

„Da, nu lucrați, fiind-că sunteți leneși !“

Asta ar părea foarte natural și rațional chiar.

Dér nu e óre foarte curios a admite că un popor, fără nici o cauză bine-cuvântată, ceia ce chiar nici se póte întâmpla unui popor, s'í vie gust, s'í ștregărescă, ca un ténér inexperient, s'í refuze a se insura, s'í placă o viață neregulată, o viață condamnată de morală și legile sociale, și care in sine nu presintă nici măcar fericirea unei legături sexuale ordinare?!

Nu este óre curios a admite că un popor ar face ceia ce un individ nici o dată nu va face de voie, adică, se va supune necontentit la un regim forțat, slăbitor, nu se va îngriji de loc, și că o dată in suferință nu va căuta mijlocele raționale a se însănătoși?

Nu ar fi curios a adminte că un popor ce a dat probe de vrednicie și activitate, s'í trecă de o dată la o stare de lenevie nejustificabilă?!

Asta ar fi un fapt unic in Istorie, ar fi ce-va ce numai noi am presenta luméi ántéia óră!

Étá unde ajungem când nu căutám adevérata cauzá a unui réu, cum 'l-a căutat Bertillon in Francia.

Étá de ce am susținut și voiú proba cred, că lucrările, a căror dare de sémá am făcut'o mái sus, de și de un superior merit, au singurul inconvenient că iau efectele drept cauzá. Acésta, pe lêngá o cestiune de purá sciință, are inconvenientul, că nu vom putea nici o dată aplica relexor ce ne bántuie un tratamenl rațional, dér vom merge tot greșind, perđénd necontentit timp, pe când țera séu numai națiunea nóstrá se vor apropia de peire.

Nu trebuie dér a ne inchipui că degenerám, că ne pierdem, fiind-cá o vom acésta, séu că suntem așa

de nenaturali în toate, că aceste rele ar fi consecința faptelor noastre. Nu trebuie în fine a acuză țera și în special elementul Român, căci el merită mai mult compătimirea. Greșelele nu sunt ale lui, nu e drept a-l arunca acușatia și desprețul. El suferă!

Nu trebuie dăr a ne închipui că imoralitatea noastră, că pierderea bunelor noastre moravuri ne duc la aceste rele. Nu trebuie a ne închipui că suntem niște nemeruiți, și din această cauză nu ne înșurăm, nu ne înmulțim séu descrescem.

Este adevărat că cauzele de mai sus există, este mai mult ca adevărat că un curent fatal există în țera noastră, este adevărat că mergem pe calea peirei, asta însă nu va să dăcă, că noi o facem de bună voie.

Nu!

Aceste rele ce există și care ne ruină sunt efectele unei alte cauze supreme, singura capabilă a le produce, singura ce ne pôte rațional explica prezența lor.

Suntem ceea ce suntem, din cauză că nu ne aflăm în o stare normală; suntem, ceea ce ne probă observăția zilnică și demografia, din cauză că suntem în suferință.

Da, țera Românească, și mai just Românii din țera noastră sunt ast-fel fiind-că se află în o stare de plâns, fiind-că sunt bântuiți de cea mai rea *malatie*, și această *malatie*: este réua lor stare economică!

Réua stare economică în o țară, séu în o parte a populației unei țări, produce efecte teribile, și aceste efecte teribile sunt relele cunoscute nouă în acest studiu, rele de care am vădut că suferim.

Nu fiind-că suntem imorali nu ne înșurăm. Dăr nu

ne insurăm, séu ne insurăm târziu, din causă că condițiile nóstre economice nu ne permit a face alt-fel.

Da, nu ne insurăm, divorțurile se înmulțesc, din causă că pentru a duce sarcinile unei familii Românil, in țera lor, dispun de mai puține miqlóce ca streinii. Nu ne înmulțim, scădem chiar, degenerăm, acésta însă este consecința faptelor de mai sus.

Murim mulți, nu ne ingrijim când suntem bolnavi, acésta nu se póte atribui la o *sinucidere națională* ce s'ar fi admis ca *normă*, dér la lipsa de miqlóce de care dispunem.

Oare in alte țeri nu se produce același efect, la o mică parte din populație, de și acolo cauza e alta, e excedentul populației in raport cu miqlóce de viață, ceia ce nu e cazul la noi.

Suntem liberi prea mult in moravurile nóstre, lucruri blamabile se pitrec din societatea de jos și pêně sus — căci sěrăcia e relativă la clasele de sus — acésta tot din cauza acestei rele stări economice.

Suntem cu moravuri rele, dér acésta este ori și unde, când insurătorile sunt inpuținate.

Același lucru explică concubinajul, corupția, malatiile veneriene, copii nēlegitimi, luxul, avorturile, etc., etc.

Nu mai rămăne indoială că alimentația insuficientă și alcoolismul, că réua locuința și imbrăcămintea nesănētósă au aceiași causă.

Suntem in fine relativ leneși, fiind-că nu póte fi alt-fel o societate bolnavă.

Da, nu muncim, suntem leneși, nu muncim cât un lucrător German, s. es., — mult mai mult ca Evreii

insă — acésta toț din causă că și physicesce și moralicesce suntem bolnavi.

Étă dér adevărata, sincera causă, a atător mari rele, pe care decă nu vom sci și *curënd* a le inlătura, ne vom pierde.

Să nu mai spunem dér, că străinii, sunt mai morali, sunt mai casnici și mai familiști ca noi, că ne sunt superiori nouă. Că toți sunt de laudă și numai noi am fi Paria societăților moderne.

Da, ei sunt ast-fel, s. es. Israeliții, căci nu sunt bolnavi ca noi; ei sunt ast-fel, nu numai la noi dér in tóte țerile, căci poziția lor economică e mai bună ca a celor-l-alte populații.

Nu voiu discuta insă aice, decă e moral, morala ce o au vis-à-vis de cei streini religiunei lor, morala ce o au când dispóie lumea, morala ce o au, orî-care ar fi in fine origina séu naționalitatea lor, când ne injură pe noi storcëndu-ne insă sângele cu care se nutresc.

E ușor a se lăuda cine-va că nu móre de fóme, când rapesce pâinea altuia; mi se pare insă că nu e moral!

Acésta dér, este causa principală, aprópe esențială, pentru care Românii in țera lor descresc, degenerédă.

*O pâine mai puțin, un copil *mai puțin, la Românii din țeră.*

O pâine mai mult, un copil mai mult la străinii din țeră.

Consecuențele morale și naționale mai ales ale acestui fapt, se vor înțelege mai curënd, când se va esamina următorul tabel ce am redactat anume.

Ast-fel numai se va putea explica tóte relele de care e bântuită societatea noastră, și se va videa in același timp la finele acestei lucrări unicul și eficacele remediu.

Starea economică rea, produce următoarele efecte în o țară, séu asupra unei porțiunii din populațiunea unei țări, ce singură se află în această tristă stare.

I

În ordinea socială :

Lipsa de relațiuni sexuale la timp și sub forma normală.

Din aceste cauze rezultă :

1. Celibatarismul, care la rëndul séu produce *concubinajul, copii nelegitimi și înmulțirea avorturilor.*
2. Insurători puține, care la rëndul lor dau *nasceri puține.*
3. „ tardive, „ „ „ „ „ „ „ „ și de *rea calitate*, séu sunt *sterile.*
4. Immoralitatea relațiunilor sexuale, care dă naștere și dënse la *prostitutiua mai ales clandestină, luxului și malatiilor veneriene.*
5. Crescerea divorțului, care contribuie la *decadența morală și materială a societăței.*
6. Crescerea numărului alienațiilor și sinuciderilor.

II

În ordinea vieței physiologice :

Miseria.

Din această cauză rezultă :

1. Alimentația insuficientă, care în prima linie produce *degenerarea și alcoolismul.*

2. Locuințele rele
 3. Inhrăcăminte rea
- } care împreună cu alimentația insuficientă produc o *morbiditate* și *mortalitate* mult mai mare.
4. Debilitatea fizică, care produce *incapacitatea la muncă* și *sterilitatea rasei*.
5. Crescerea malatiilor endemice și epidemice, care sunt în aceste condiții *rău căutate* și *măresc mortalitatea*.
6. Degenerarea fizică, care aduce după sine mărirea *morbidității* și *mortalității*, *lipsa de oameni valizi*, *incapacitatea rasei la muncă*. *Pierderea în fine, a familiei* *său a rasei*.

În ordinea morală :

Inferioritatea instrucției și răua educație.

Din aceste cauze rezultă :

1. Inmulțirea contravențiilor, furturilor și crimelor, ceea ce produce *nesiguranta publică* și *neîncrederea mutuală*.
2. Părăsirea bunelor moravuri, de aci *decadența morală*.
3. „ „ întreprinderi, de aci *spiritul de speculă* și *usură*.
4. *Emanciparea ideiei* : Scopul scudă mișlocule.
5. Neputința adesea de a trăi onest, chiar acelor *ce sincer ar dori-o*.

IV

In ordinea națională :

Indiferentismul in cestiunile naționale.

Din această cauză rezultă :

1. Lipsa unei instrucții serioase.
2. „ educației naționale, absolut necesare unui popor.
3. Dominarea afacerilor Statului, prin *interesele personale*, tot-d'a-una pernicioase lui.
4. Réua administrație, de aci, *desordinea privată și publică*.
5. Falșul patriotism.
6. Invocarea celor mai sfinte principii pentru interese personale.
7. Dorința de a face adesea unia *ce-va util d'er rotindu-se in un cerc vicios*.
8. Emigrația.
9. Imigrația crescândă in raport direct cu *pierderea elementului indigen*.
10. Ura necumpătată in contra a tot ce e străin și *chiar in contra celor utili țerei*, când, *cele de pe urmă lepădături* ale altor țeri *găsesc instrumente in țără*, pentru planurile lor miserabile.
11. Inouragiarea imigrației, prin *lipsa crescândă de brațe și capitaluri*, prin *discordia indigenilor și prin lipsa unui system economic in țără*.

12. Constituirea systematică de colonii străine în țară ce se află în o stare înfloritoare, ceia ce contrastă cu starea miserabilă a indigenilor.
13. Neasimibilitatea acestor colonii, căci *naturalizarea* său amestecul nu le presintă nici un avantaj, și nici nu se poate cere acesta când *elementul indigen e în decadență din toate punctele de vedere.*
14. Amestecul systematic al străinilor în afacerile vitale ale țerei.
15. Pierderea țerei pe calea economică.
16. „ „ „ „ politică.
17. „ „ naționalității.

Numai ast-fel, ne putem a ne explica în un mod corect, toate relele ce videm că ne-au cotropit, rele ce au ca cauză unică, absolut predispozantă la toate celorlalte ce servesc de ocazionale, starea noastră economică rea, săracia, cu alte cuvinte, *din ce în ce mă crescândă a elementului Român.*

Lipsa mijloacelor de traiu, éta cauza principală a tuturor celorlalte rele ce am vădut că decurg direct din ea.

Celibatarismul, însurătorile tardive, descendența de rea calitate, sterilitatea, morbiditatea și mortalitatea măi mari, prostituția, malatiile veneriene, imoralitatea, lipsa de putere, precum și fuga de muncă, se dătoresc acestei cause principale, care este miseria.

Da, suferim de relele de mai sus, dér ele sunt fii-

cele unei stări, de care elementul Român în mare parte nu este responsabil.

O dată însă miseria în care se află el declarată, fatalmente, *volens nolens*, el a urmat a se înjuga la tristele condițiuni ce am văzut mai sus.

Acésta însă nu ne autorisă a nu cerceta adevărata cauză care e trista noastră stare economică. și a recurge la efectele ei, cari sunt relele de cari suferim pentru a ne aservi prin martirul nostru.

Acésta distincție trebuie bine studiată. Căci :

„Legile care regidă mișcările populațiunii, ordinea nascerilor și a mortalității în diferite țări, constituiesc una din problemele cele mai înalte ce se prezintă meditațiunilor *economiștilor* și *filosofilor*. Ele nu ar putea rămânea *străine igienistilor*, căci ele sunt strâns legate condițiunilor chiar ale vieții umane, și circumstanțelor diverse morbifice séu altelor ce pot a scurta seu lungi durată ¹⁾.”

Acésta diferență între cauză și efecte nu se face chiar în lucrările de ore-care valóre din străinătate, și numai sub condițiunea de a substratifica miseriei, efectele séle, putem a admite următorea idee :

„Orî când în o țără crescerea reală a populațiunii este inferióră creșterei posibile, acésta se datoresce și nu póte fi datorită, de cât uneia séu la mai multe din șése cauze séu înpiedicări următore: Celibatarismul, prostituția, sterilitatea, copulațiunea preventivă ²⁾, mórtea prematură, emigrațiunea ³⁾.”

1) *Am. Tardieu*. «Dict. d'hygiène publique.» *Population*. Vol. 3.

2) «*Éléments de science sociale.*» Pag. 463.

3) Practicată în *Anglia* din cauză miseriei séu pentru a o preveni. Fapt, fórte răspândit și la noi.

Căci aceste toate, au ca principală cauză, direct și nediscutabil: *miseria*. Legile naturei sunt pretutindeni aceleși. Ele nu se contrațic.

Pe cât posibil 'mă-a fost mie am căutat, atât în partea demografică propriu zisă a acestei lucrări, cât și în capitolul degenerării rasei, și mai ales în acele ale relilor de cari suferim, a arăta starea de plâns în care ne aflăm, din cauza tristelor condițiunii de viață, ale majorității populației noastre rurale mai ales.

Acestă tristă stare a condițiunilor sële de viață, depind de mișlôcele ce are la dispoziție, disponibile usu-lui sêu. Sêu, el are puțin, și mai puțin rămâne încă necesităților sële, *el se află aproape în cîmplectă miseria*.

Și sê ne gândim că trista lor condiție de viață, pierderea lor, va repercuta mai departe.

„Cauzele de slăbire, îngreuind condițiunea materială a claselor lucrătore, nu strică ele intereselor întregii societăți? Sănătatea nu contribuie numai la fericirea individului; ea este încă una din sorgințele cele mai fecunde ale avuției generale. *Munca este fără energie, producțiunea fără mișlôce, acolo unde modifițațiunile economiei determină și mențin constituțiunile slabe și bolnăviciose. Populația, oprită în desvoltarea sa prin acțiunea lor destructivă, degeneră, familiile se sting, și cei de per urmă membri valetudinari sunt în sarcina carității publice și private* 1).“

Și sê nu ne grăbim și noi, a acusa în un mod nedemn pe frații nostri în suferință, căci nu lenea, nu réua voință, nu viciurile necumpête 'i țin în miserie. Miseria la noi e o malatie aproape generală, prin ur-

1) *Am. Tardieu*, tome 3, pag. 542.

mare la ce ne-ar servi să invocăm argumente ce n'au nici o temeinicie.

Causa e mai profundă.

Răspunderea nu e a celor ce sufer. Răul nu'și are origina jos, el a descins de sus.

„Casurii individuale de sărăcie pot fi produse prin reua purtare individuală, prin beție, prin ignoranță, prin lene și malatie.

Dér tóte influențele accidentale trebuiesc a fi lasate de o parte când se consideră cauza permanentă și când se viqedă la extincția pauperismului.

Mai mult încă, *beția și ignorența sunt mai adesea ori efectul de cauză a sărăciei; a nu o recunósce este o mare eróre.* Este mai mult de eát o eróre, este o nedreptate enormă, și acéstă confusiune de idei a împins multă lume a vorbi intr'un mod sever de sărăcie, ca fiind rezultatul unei ast-fel de rea purtare ¹⁾.“

S'ar putea crede că poziția satenilor nostri, a comercianților și industriașilor Români, e infloritóre când cine-va vede veniturile statului, legile frumoase ce avem pe hârtie, și mai ales discursurile pompóse ce deputații nostri pe intrecute le au tot-d'a-una in busuare; și nici nu póte fi alt-fel cu guverne și camere de advocați.

Nimic insě in realitate din tóte acestea.

Legile sunt scrise, instrucția e restrânsa, societatea aceeași, miseria insě e la culme. Fie saténul, fie industriașul séu comerciantul Român, toți, in raport cu progresul ce am făcut pe hârtie, au făcut un prăpastios regres, in mica lor avere, in buna lor stare familiara.

1) «Éléments de sciéce sociale.» Pag. 342.

Sătenii sunt însă sërmanii la culme. Comercianții și industriașii noștri în mare parte s'au pierdut, mare parte au ajuns proletarii, hamalii, cărătorii de apă Ovreilor în Moldova, séu în fine sunt servii străinilor în țără.

Pentru că aceste sunt adevăruri prea crude, étă câte-va citațiuni, cari pot să dovedescă decă ȕisele mele sânt drepte séu nu.

„*Societatea noastră, în loc de a se mândri că a făcut un pas spre progres în timp de decimii de ani, cu durere trebuie să recunoscem că a făcut regres, că locuitorul rural merge spre peire și cu el implicitamente țera intrégă* 1).“

„Am spus în mai multe rânduri ideile noastre în privința organizării economice a țerei; nu mai revenim asupra lor, cel puțin pentru moment; ci *ne mărginim astă-đi a semnala una din simptomele prin care se manifestă nu de adă, nu de ieri, ci de un șir de decimii de ani, slăbiciunea organizării economice, bóla sëraciei de care suferă mare parte din populațiunea orașelor și mai tóta populațiunea rurală.*

La 1864, clăcașii au fost improprietăriți, dér n'au trecut 14 ani de atunci și mai mult de jumătate din ei au ajunsă a rămâne fără pământ, și într'o pozițiune mai rea în unele privințe de cât erau înainte de desființarea clăcei. Pământurile s'au înapoiat acelor ce aveau drept asupra-le după lege, lucrurile s'au restabilit în pozițiunea lor legală, însă acéstă repede instrăinare făcută de țeranii, cari iubesc cu pasiune pământul, apare ca un puternic avertisment pentru orii ce om

1) Adresa D-lui ex-prefect N. Lupășcu, în 1876, către sub-prefecții districtului Vaslui.

care se interesedă de viitor și ține ca țera să pôtă indeplini mărețele-î destinate ¹⁾.”

„*Pretutindenî nu veđi de cât sřrăcie și miserie, și se observe un lucru : și in alte țeri intêlnim miseria, ba chiar încă mai desbrăcată de cât la noi, dér deosebirea de starea nóstră stă in doué direcțiunii : mai înteu, alătura cu acea miserie, și ca pentru a-î ținea cumpêna, veđi nisce averi uriașe care compensedă pentru țeră lipsurile unei clase; apoi miseria se concentredă in orașe, pe când la țeră, la câmp, domnesce bună ștarea și imbielșugarea. La noi, gradul miđlociu al avuțirei este mult mai jos și apoi *miseria nu locuesce numai in orașe alătura cu palatele, ci se cobórá pêně in coliba și bordeiul săténului* ²⁾.”*

Etă acum ce đic și 3 din colegii mei cari au avut ocasiunea a videa adevêrul cu ochii, de unde doui 'mi-au și scris cele ce urmédă :

„Phenomenele de miserie nutritivă se presentă medicului in fie-care đi ³⁾.”

„Avuiu sub ochi un număr insemnat din tóte clasele societăței și am veđut aceia ce nu mă așteptam să intêlesc la nuntă: intr'un număr de 58 tlăcái, am veđut la jumétate din ei pipernicirea, decolorațiunea și sbărcirea ce insuficiența de nutrițiune dà tegumentelor, espresiunea unei bêtrânețe premature și a unui langed stimuil juvenil și pe fața și in mișcările lor. Acestea erau cu atât mai aparente, cu cât ici colo,

1) *Cronica* «Románului» din 12 Septembrie, 1880.

2) *Xenopol*. «Agricultura și comerciul.» Conferință ținută la Atheneul Român, 1880, Septembrie.

3) *N. Manolescu*. «Dificultățile serviciului medical in plaiul Buzêu.» 1879, *Jurn. Sciinț. Medicale*, No. 14.

in hora nunței saltă câte un robust cioban, orî fiu de cârciumar séu primar, sub picióarele căruia părea că dârdie pământul.“

„La o alegere de primar in comuna Calvinii, intre 108 țerani n'am văduț de cât 4 bătrâni, albiți de bătrânețe și viguroși (două din ei încă bunî vênători) ; iar restul ómenî de la 45 anî in jos, intre cari mai mulți slabî de cât grași și dintre cari mulți 'mî-au cerut doctorii de friguri și de tuse, iar două s'au plâns chiar de Hemoptisie tuberculósă.“

„Intrebându-mă asupra causei care jócă principalul rol in acéstă situațiune de sănătate deplorabilă, nu pot da alt răspuns, de cât *că pe lêngă sêrăicia lucie*, aici la munte și paludism, despre care voiu dice ce-va mai jos. miseria higienică a locuințelor, prin modul lor de încăldțit mai cu sémă și printre mulțime alte cause, ridică in timpul iernei, mai lungă aici, forțele locuitorilor și'î scóte in primă-véră in starea cea mai favorabilă altor bóle 1).“

„Am avut copii cari vêrsau ce au mâncat inaintea mea, care cređi că a fost surprisa mea când am văduț că copilul a vêrsat *frunđe de fasole, de prune, și mai sciu eu ce ierburî!* Intrebând pe muma sa, ea ne-a spus că a mâncat și el *ce a găsît*. Lipsa dér a nutrimetului, unit cu réua condiție a locuinței, au provocat anul acesta in satul Ghebóia, Disenteria. In adevêr, venind in Ghebóia la 19 Iuliu, am fost abordat de o dată de un mare numêr de bolnavî și mai ales de

1) *Dr Manolescu.* «Insalubritatea camerilor și caselor din plaiul Buzêu, distr. Buzêu, din cauza defectuosității aparatului prin care se încăldeasc și alte cause de bólă.» «Jurn. Societ. Sciinț. Medicale,» No. 9 din 1878.

omeni mari; reușind cu aceștia, au început a veni copii, în 3 săptămâni, am vindecat 60 de cazuri de Disenterie, am cercetat în sat și nu știu de a fost *casă unde se nu fi fost un copil cel puțin bolnav de Disenterie.*“

„Lipsa nutrimentului său nutrimentul prost, infecțiunea locuințelor, murdăria, diferitele emanațiuni de prin bălți, postul și otrăvirea cu rachiuri prefăcute, éta condițiuni sub influența cărora malatiile se nasc, și s'ar mira cine-va *vădând atâta miserieă că nu sunt bolnavi și morți mai numeroși* 1).“

„*Starea de decadentă economică a acestei populațiuni, care s'a început o dată cu introducerea instituțiilor europene în țera noastră, e preeară, e îngrozitoare, cel puțin în părțile pe care le locuiesc și pe care le vizitez eu. Când trăiam în Bucuresci, mă făceam ideie, despre starea populațiunei rurale, numai după cărți și jurnale. Nu eram însă nici atuncea optimist în ideile mele despre viața țeranului nostru. Credem și atuncea, adencă că miseria noastră este mult mai înaintată de cât miseria din toate țările din Europa, ba chiar de cât miseria din Turcia! Ei, tocmai acum eu văd, că, fiind în Bucuresci, eu eram optimist mare în părerile mele despre starea țeranului Român. Sunt proști, ticăloși său de cea mai rea credință aceia cari dic, că în România nu există proletariatul! *proletari sunt cea mai mare parte din locuitorii populațiunei rurale! și nu proletari de aceia pe cari 'i cunosc Europa apusană, ci proletari, de 5 său 10 ori mai înaintați în miserie. Nici un proletar, în Europa, nu și are munca vândută cu cinci ani înainte. La noi, enorma**

1) *D-rand Sabin. «Epistola citată.»*

majoritate, 90 la sută, din inproprietării, 'și-au vândut pe 4—5 ani totu munca, cât o pot face in timpul priincios al agriculturii. Dintr'o sută gospodari țărani, măi ales cei inproprietăriți, abia 15 'și plătesc dările fără a fi siliți s'eu s'și vîndă pămîntul cu care au fost inproprietăriți, s'eu ritele trebuincioase agriculturii, s'eu munca mîinilor, pe cîte 4, 5 ani inainte. Pe urmă, nici intr'o țără din Europa, muncitorul, nu'și vînde munca cu preturi așa de barbar scădute ca la noi. Aceia insă, ce cu deosebire trebuie s'eu intereseze pe bunul și adevăratul patriot român. ceia ce trebuie s'eu ingrijescă, s'eu turbure și s'eu inspăimînte, sunt infiorătoarele condiții igienice, sub care populațiunea noastră rurala, duce o existență din cele mai miserabile, o vieță din cele mai ticaloase! Éta pentru ce numărul in genere al Românilor din România descresce pe fie-care zi! Éta pentru ce Românii degeneră, mor, pier, cu incetul, disparând de pe fața pamîntului!..... Când vîd cu ce se hranesc țeranii nostri, când vîd că copii, abia luați de la țitele mumelor, se hranesc numai cu mamăligă, când vîd locuințele țeranilor nostri, înțeleg cifrele din tesa Doctorului Agapie, cifre care constata o descrescere continua a poporul Românu, de la 1859 și pînă in zilele noastre. Anul 1859!..... acesta este anul de când cei mai mulți, de la noi, încep a număra era anilor de regenerare a României, de fericire și de consolidare a statului român, cu un cuvînt, „era de organizare!“ și tot acest an, „acest an 1859.“ este anul de la care s'eu începe mortalitatea cea mare a Românilor, peirea lor depre fața pamîntului, descrescerea și degradarea lor fisică! Ce însemnăda ôre această mișcare po-

litică a țerei noastre, și degenerarea și mortalitatea înfricoșată a populațiunei ei? Oare reorganizarea va să țină morțe?! Ciudat lucru: de la acest an, statul român se organizează, se consolidează, pe fie-care zi: se îmbogățește cu căi de comunicație, se împodobesc cu libertați cetățenesci și cu instituții europene: în fine de la acest an statul român se aproprie încetul cu încetul în exteriorul său de statele europene, și tot în același an, începând mortalitatea, descrescerea Românilor merge din an în an sporind!! În anul 1859 avem 57 $\frac{1}{2}$ morți, la o sută născuți; în 1872 avem 95 $\frac{1}{2}$ morți, la o sută născuți; și în 1873, vai! au fost 100 $\frac{1}{2}$ morți, la o sută născuți!! Da, stimate prietino, punând în comparație aceste cifre, cari mărturisesc, pe de o parte, peirea treptată a națiunei noastre, iar pe de altă parte considerând inavuțirea țerei cu instituțiunile europene, care de care mai costisitoare pentru națiune, eu de mult am ajuns la ferma convingere că: „introducerea instituțiunilor“ și reformelor europene, în acea formă în care s'au introdus la noi, a fost o greșala enormă, o rătăcire funestă din partea conducătorilor națiunei noastre. Aceste inovațiuni n'au întărit națiunea noastră, ci din contra au slăbit-o, răspândind sărăcia, micșorând numărul Românilor, lășind depravarea, apatia și scârnavia moravurilor, în toate paturile societăței române! Ei bine, când națiunea descresce și nēmul românesc se stinge, acesta nu va să țină nici consolidare, nici civilizație, nici progres, ci ce-va cu totul contrariu

Vreau scumpe amice să fiu bine înțeles. Eu nu sunt contra instituțiunilor bune, de regenerare și de progres, nu sunt asemenea contra libertăților de tot felul, mai ales când ele, nu numai se scriu și se țin, după cum

se întâmplă mai tot-d'a-una, d'ér când ele se și fac și se gustă de către toți. Sunt însă contra formelor costisitoare, nesuferite pentru țără, sub care aceste instituțiuni s'au introdus. *Oamenii de stat trebuiau să nu copieze acele instituțiuni europene, căci pentru acesta nu se cere mult talent, nici multă muncă; din contra ei trebuiau să cugete a sădi în această țără niște așezăminte potrivite cu avuția ei, cu gradul ei de dezvoltare economică*¹⁾. La noi însă ce se face? Producem cum produceau societățile primitive, și cheltuim pentru instituțiile noastre, cum cheltuiesce Anglita, Francia séu Germania! Neapărat că, prin acest sistem, s'a pus în cea mai sigură primejdie existența națiunii Române; și éta de ce se nasc 100 indiviși și mor 100 ¹/₇!!..... Liberalii noștri, acum la putere, n'au făcut nimic pentru îndreptarea răului, și după cum i-am vădut în Cameră, ei nici nu sunt capabili a face ce-va. Puținele persoane oneste, din numărul lor, se pierd, ca picaturile de plôie în mare, fără nici un folos pentru națiune și țeran, astfel că, viitorul țeranului și prin urmare al națiunii, este invaluit în nuori întunecoși, triști și grozavi pentru d'ensa! Răsări-va ôre și pentru România adevăratul sôre al regenerării s'ele!..... Éta întrebarea ce 'ți-o voi face tot-d'a-una²⁾."

¹⁾ Oamenii de bine au prevădut de mult acest réu, d'ér cine se putea împotrivi celor ce cu ori ce preț voiau să maimuțărăm streinătatea :

«Crede-me, Doamul meu, arborele libertăței nu va da fructe bune și folositoare de nu va îndeplini condiția să crească cu încetul și să și întindă adinc rădăcinile în pământul patriei; iar când se va presăli în grabă din loc strein în țera Română, arborele acesta și chiar când s'ar uda cu sângele mai multor generații, nu va produce de cât fructe amare, câte-va ramuri ofilite: și pentru că nu va avea rădăcini în pământ, îl vei vedea cădând la prima suflare a vântului a »

²⁾ N. Codreanu, Poescl, Moldova, 1877.

a) „Amicilor și inamicilor mei” 1856, de Principele D. Ghica.

Și așa putea dice ca și autorul engles că :

„Puține persoane dintre noi sunt astă-dzi care nu cunosc pênă la un punct ôre-care miseria ne spusă a claselor sêrace, suferințele neauđite produse prin o muncă excesivă, prin lucrări insalubre, prin salarii infimii, rêuri de care geme țera noastră ¹⁾.”

Dér câți r'ăd, fără a videa, câți aud fără a auđi, și câți nu vor nici a auđi nici a videa! E greu lucru a videa fapte de cari suntem responsabili. Și sê nu uitam că din cauza sêrăciei nôstre, va resulta pierderea nôstră.

De aceia sê și pune așa mare preț ca sê sêrăcim cât mai iute.

„S'z ne gândim bine că un popor sîrac nu pôte trăi inconjurat de popóre bogate, că civilisația este cu neputină unde nu sunt mișlôce, că mîo ales de când am devenit neatârnați greutățile statului nostru s'au indoit cel puțin, decă nu întreit ²⁾.”

Sê videm acum decă in adevêr tôte acele degradătore rele de care suferim, sunt sêu nu, consecința nediscutabilă și neevitabilă a miseriei, pentru a putea in urmă trage douê conclusiuni fôrte importante.

Decă relele de cari suferim sunt datorite miseriei nôstre, atunci nu noi, nu elementul Român e responsabil, dér acei ce au provocat acêsta tristă stare economică in țera.

Al douilea, cunoscênd numat bine o causă, vom putea util a'î aplica remediul.

Căci, ori-ce causă are efecte, ori-ce efecte, tradând o

1) «Éléments de science sociale,» pagina 334.

2) Xenopol. «Conferință la Atheneu.» 1880.

causă. pentru a le înlătura, trebuie a înlătura cauzele ce le produc. Alt-fel ori-ce sacrificii sunt inutile.

Am vădut că efectele miseriei asupra populațiunei unei țări sunt multiple.

Asl-fel in ordinea socială avem următoarele ¹⁾:

Celibatarismul și însurătorile puține cari sunt un efect al miseriei.

Când cine-va nu are ce mânca, când scie că nu va avea cu ce să nutrească familia, bine înțeles că el nu se va gândi la însurătoare.

Marea majoritate a populațiunei Române, fiind in ast-fel de condiții, de sigur va fi forțată a urma această lege.

Nesiguranța mijlocelor pentru existență de care unii dispun pentru moment, din cauza pozițiunilor birocratice ce Românii sunt forțați a avea in țără, produc același lucru.

Miseria d'ér este o cauză de împiedicare a căsătoriilor și o cauză de indemn fatal spre celibatarism.

Éta de ce unia, profunđi cugetători au ajuns la următoarea conclusiune:

„Omenirea nu pôte face alt ce-va de cât a alege între s'éracie și celibatarism.“

Acésta din cauză că cu puține mijlóce, cine-va pôte lesne trai s'ingur, va duce însă o viața miseră, însurându-se.

Și să nu uítăm ca s'éracia e ce-va relativ. *Căci s'éracia absolută e mórtea.*

S'éracie se numesce și pierderea prea bunului traiu, și pierderea abundantelor mijlóce de viața.

¹⁾ Veđi pagina 355.

Sărăcie este și lipsa de cele necesare, când nu avem cu ce ne nutri.

Tóte acestea însă, produc același efect, care este piedica pusă însurătorilor.

„*Celibatarismul*, este cauzat prin dificultatea de a hrăni o familie, prin téma de a pierde ceia ce se numesce o poziție socială. Lucrătorul vede că, dacă va avea o numărósă familie, va fi probabil, obligat a munci mai mult și de a trăi mai rău. Clasele mai avute observă ca însurătórea îi pune în primejdie de a scoborâ în scena socială și de a duce greutăți pecuniare. Toți sunt forțați în acest mod de a întârția însurătórea séu de a se abține cu totul; dér aceste motive de prudența influențéđă cu deosebire asupra clasei ce stă mai bine, în parte pentru că ea are mai mult de pierdut, în altă parte din cauza miđlócelor ce presintă prostituția ¹⁾.”

La noi s'a pierdut chiar strictul necesar în mare parte, de aceia déca nu acum, dér în curénd, vom avea o crisă teribilă, crisă ce va însemna póte pierderea nóstră. În urmă chiar cei ce aveau ceva, astă-đi sunt fórté jenați.

Români capitaliști mari, născuți de curénd sunt de tot puțin, pe când toți vëndétorii de chibrituri sunt bancheri!

La noi avuția e în minus, e săracie; la streinii din țera nóstră, ea e în supra plus. De aci progresul și buna lor stare materială și morală.

Din acéstă tristă stare în care ne atlam resulta dér o mulțime de rele.

¹⁾ «*Éléments de science sociale*,» pagina 485.

Prin lipsa de protecție dată industriei și comerțului național, prin dezvoltarea mare ce au luat diferitele ramuri administrative și judecătorești, etc., și prin rena direcție chiar dată tineritului, biurocrația, această resursa atât de nesigură mai ales la noi, este foarte mult căutată, de ori cine scie a citi și scrie. Rezultă însă un mare rău social.

„Din cauza acestei nesiguranțe, funcționarii tineri nu se mai însoră ci trăiesc mai toți în burlacie. Fete cu zestre nu prea sunt multe și ele apoi aștepta bărbați cu poziție; cele sărace n'au cine să le ia, căci căsătoria aduce copii și *bietul funcționar, care are d'abia ce mănâcă el, din lăfa lui cea atât de restrânsă, se ferește ca de foc d'și îngreuiă viața și cu o progenitura* ¹⁾.”

În acest timp însă străinii din țera noastră, se însoră mult mai curând, și în număr mai mare ca noi.

Dăr nu moralitatea lor mai mare, se datorește acesta. Să nu luăm cauza drept efect, și vice-versa.

Ei se însor mai tineri, se însor pe o scară mai mare, din cauză că mai mari sunt mișlocele lor de viață ca ale noastre, din cauză că ei nu sunt în miserie, și ast-fel, ne înspăimântați de înfioratorul tablou al unei familii în suferințele fêmei și ale lipsei, ei pot a se însura, trăi fericiți și procrea.

Dați mișloce Românilor, puneți-i în posibilitatea de a lucra și produce și vor face tot ast-fel. Nu buna voință și virtutea le lipsesc, dăr lipsesc acei gradinari, cari să le facă să înflorască și la ei.

Caci : „Pentru ce se însoră Evreul de ténér? pen-

¹⁾ *D-nu Xenopol. Conferința sa asupra «Stărei noastre interioară. Economia, funcționarism» 1880.*

tru că poziția sa, ori cât de josă ar fi, este sigură ¹⁾.”

Din această lipsă de însurători, resulta rele foarte mari, rele de care suferim enorm, rele însă de care nu suntem responsabili, după cum nu suntem responsabili nici de lipsa de însurători ce rezultă din miseria în care ne aflăm.

Ca fapt pozitiv s'a probat prin studiile D-lui Bertillon, rezultatul fericit ce însurătorea are asupra mortalității.

Se știe că la noi însurătorile sunt rari, ast-fel că România ocupă locul al 9-lea între 13 state ale Europei ²⁾.

Éta cum putem atunci a ne explica marea noastră mortalitate.

De asemenea miseria producând și la noi numeroase cazuri de văduvie, (prin marea noastră mortalitate), éta tristele rezultate ce se obțin în aceste condiții, rezultate vii în țera noastră.

Insurați Necăsătorii Văduvi

De la 30 ani la 35 mortalitatea			
este următorea.	100	169	281
„ „ 35—40	100	175	233
„ „ 40—45	100	174	198
„ „ 45—50	100	171	194

Putem videa ce-va mai desastros pentru noi, unde celibatarismul este așa de răspândit, și unde mórtea rapind un soț, produc o mortalitate enormă!.....

Tot din cauza celibatarismului nașce concubinajul.

¹⁾ D-nu Xenopol. Idem.

²⁾ Veđi pagina 39.

atât de răspândit la noi¹⁾, chiar și pentru cei însurați și cu mijloace, în cât cu dreptul ni se poate spune că suntem egali Turcilor, care cel puțin au seraiurile pe față.

Concubinajul forțat, aduce concubinajul de lux și depravația moravurilor. Relele se lăgă.

Concubinajul, mai produce tendințe la aborturi.

Nu știu decât este țără pe lume care să sufere mai mult ca noi din această cauză.

Ceia ce produce desgust, est nerușinarea cu care ele se produc și lipsa de inițiativă a justiției.

Mai multe cazuri de mărte, a trădat publicității practica această chiar și în familiile cele mai avute.

În București și Iași sunt persoane instruite, mai ales mōșe, care fac aceste infami. S'au acusat chiar medici. Rumōrea publica arată pe mai mulți.

În popor chiar, sofranul, piperul cu ardeiu și rachiu, ruta, masagiul forțat asupra abdomenului și indirect asupra uterului, therebentina, gazul, sticla pisată, etc., etc., sunt frecuent usitate.

Mōșele ce fac acest meșteșug, de ordinar Ungurōicele (casul procurorului Costinescu din București), mai tot-d'a-una se servesc de sonde uterine pentru a lovi oul.

Justiția ar trebui să se mai descepte și cel puțin acolo unde nu este o cauza scusabila pēnē la un punct, cum e miseria pentru familiile sērmane, ea să apese cu lōta greutatea sa.

Tot ast-fel ar trebui să se combata celibatarismul mult răspândit la noi, și din cauza unui rēu curent ce e natural să fie în ast-fel de condiții.

¹⁾ Veđi pagina 46.

„*Celibatarismul, fără cauză legitimă, aruabilă, ar trebui tare blamat, reprimat și combătut publicamente, prin toate mijloacele posibile, în o societate bine organizată. Dacă libertatea individuală este respectabilă, ea este cu condițiunea de a nu strica nimarui, și când o stare anti-fiziologică este anormală, ca celibatarismul, și recunoscută atât ca rău făcătoare și nocivă individului cât și ca imorală și prejudiciabilă societății întregi, nu este permis acestia de a proteja și a se apăra contra inamicului comun, lovind cu puterea legii pe acei ce rămân ast-fel fără cauză aruabilă ¹⁾!*“

Un rău nu mai puțin mare ce rezultă din celibatarism este nascerea copiilor naturali, cari umplu ulițile său asilele, și care în mare parte, chiar dacă ajung a avea o bună instrucție, le lipsesce educația, ce chiar în familiile noastre, din cauza stării de deprăvare în care ne aflăm, arare ori se capătă. În urma ei sunt un fruct putred prin faptul ca prezintă o mortalitate foarte mare.

„*Mortalitatea copiilor găsiți este enormă; viața medie a copiilor găsiți este de 4 ani ²⁾!*“

După un studiu făcut de Legoyt în 1854 se probădea următorul fapt, relativ la mortalitatea mare a copiilor naturali, comparată cu a celor legitimi.

	Mortalitatea copiilor naturali pentru un copil legitim
De la 0—1 an	2,12
„ „ 1—2 ani	1,24
Media de la 0 la 2 ani.	1,68

¹⁾ *Mariage*.—«Dict. annuel des progrès médicaux, etc.» M. P. Garnier, 1879. Paris.

²⁾ *Am. Tardieu*. «Dict. d'hygiène publique.» Tome II. *Enfants trouvés*

Prin urmare această mortalitate e aproape dublă.

Celibatarismul este pentru Român și o consecință a sarcinilor ce au către țară.

Căci, serviciul militar activ impune la noi, numai Românilor, desavantajele și întârzierea casătoriei.

Nu e mai puțin adevărat că și în serviciul armatei teritoriale se întâmplă același lucru. Șefii adesea ori fac tot posibilul spre a opri însurătorile.

La o hora, lângă orașul Bacău, pe una din moșiile frumoase ce are domeniile statului în acest județ, un membru de la o înaltă curte întrebă pe o mulțime de tineri, curați și cu cuprindere, de ce nu se însoră. Spre marea sa mirare îi se dete răspunsul următor : „Ne-am insura, D-le, dăr nu ne lasă D-nu capitan.” Cred ca D-nu capitan ar servi mai bine țara, făcând contrariul!

Este cred inutil a mai arăta relele ce resulta din căsătoriile tardive.

În prima linie vor da loc la copii foarte adesea slabi și fara multă viață. Numărul copiilor va fi foarte restrins, după cum restrinsă este la acea epocă puterea generatoare a părinților.

Streinii nu fac ast-fel, putând a'și permite însurătorea de tineri.

De aceia cu drept cuvânt, D-nu Xenopol dicea în Conferința sa asupra stărei noastre, despre Evrei:

„Insurându-se însă de tîn'r, când puterile nu sunt încă istorite prin o viață de burlac, însoțirea e producătoare de copii numeroși, din care rămâne tot-d'a-una un prisos peste generațiunea ce se duce.”

La noi e contrariul, de aceea generația viitoare o vor avea-o ei.

Un rău nu mai puțin mare, cu toată buna creștere ce s'ar da fetelor noastre este imoralitatea ce decurge din o căsătorie în care soțul difera mult prin etatea sa.

De aci acele displacute și imorale, dér justificabile pênă la un punct, relațiuni clandestine, ce videm adesea în societatea noastră: de aci imoralitatea, corupția, depravația, divorțul și pierderea tot o data a onoarei, sănătății și averii!

Tot din aceste cauze unite, resulta prostituția, luxul și malatiile veneriene, și în prima linie, lipsa de mame capabile de a da o bună direcție copiilor lor.

Causa principală și aci ca în toate celelalte e tot miseria.

Căci : „*Miseria face să crească prostituția clandestină*”¹⁾.

Cu atât mai mult acesta e adevărat în o țară unde femeia e deprinsă încă a duce viața orientală și unde densa nemăritată, abia poate a'și câștiga pâinea, prin lipsa de industrie, și prin ocuparea multor ocupații proprie ei, de bărbați. În urmă pot dice ca nicaeri mai mult ca la noi nu 'i se pune mai multă piedică femeiei, a'și câștiga pâinea în un mod onorabil. Seducătorii și conrumpătorii sunt la lie-care respântie.

Ce servesce onoarea în o țară, unde miseria majorității e atât de simțită, și unde gradul moralei generale, și al respectului femeiei, e încă sub zero!

Din toate acestea rezultă, femeile ce ne având ce munci, cu ce se nutri, se nutresc cu corpul lor!

1) *Am. Tardieu*. Tome 3. pag. 432.

„Prostituția ar fi, în fine, mult modificată, decât sărăcia ar fi înlăturată, decât femeile ar putea lesne câștiga viața lor.“

„Prostituțiunea este un fenomen singular. Faptul că unele femei fac un comerț de a vinde persoana lor și aceea intimitate delicioasă pe care entuziasmul nostru l-a sanctificat într'un ideal poetic, și nu l schimbă pe iubirea și fericirea mutuală, der l vinde pe preț fix, acest fapt este extraordinar și demonștră că este o diferență fundamentală în poziția celor două sexuri.

„..... Marele cauze ale acestui rău sunt deci necesitatea plăcerilor sexuale, *dificultățile ce se opun însurătoriei*¹⁾, *sărăcia femeilor și modul riguros cu care ele sunt tratate*²⁾.“

Și se nu uităm că, prostituția dă loc neapărat malatiilor veneriene.

„*Malatia care este intim legată prostituției, și care constituie flagellele cele mai teribile ale omenirii, este, fără contradicere, syphilisul*³⁾.“

În capitolul special relativ la Malatiile veneriene, am vădut întru cât suferim de aceste nenorocite afecțiuni⁴⁾.

De asemenea, nu trebuie a uita syphilisul, care este cea mai cumplita arma, a malatiilor veneriene. Căci :

„Sunt puține malatii de sigur care se producă, în direct, atâtea morți, dureri și chinuri⁵⁾.“

1) Care e cauza principală însă a scăderii însurătorilor? *Miseria*. Prin urmare și aceea cauza principală e aceeași.

2) «*Éléments de science sociale*» par un *Docteur en médecine*. Traduite de l'anglais. Paris, 1876, pagina 371.

3) *Am. Tardieu* Tome 3, pag. 443.

4) Veđi pagina 180.

5) *Éléments de science, sociale*.

Nu mai vorbesc nimic de relele luxului, acesta e o cestiune de notorietate publică și pe care D-nu Dr Felix a atins'o atât de bine, când a ȝis că: „*Lurul desfrânat aduce peirea națiunilor* 1).“

Un rău ărăși de cea mai mare importanța resulta și din inmultirea divorțului la noi, fapt de care nu trebuie a ne mira.

Divorțul trebuie să fie atât de numeros din mai multe cause.

In prima linie e miseria. Unde e lipsă, e inasprirea caracterelor, e dispută. Se nasce in fine desgustul, se pierde afecția și stima mutuală, și resulta decadența, disoluția, divorțul.

In urmă se mai adaoga lipsa de egalitate in vârstă a socilor, lipsa de bune exemple, imoralitatea publică, caci se pune preț a se corupe femeile ce mai rămân oneste.

Adăogați încă la acestea defectul de instrucție seriósă și mai ales de educație dată fetelor precum și lipsa de ocupație de îndată ce sunt măritate.

In urmă prea multa facilitate ce se face divorțului, și insărcinarea cu acesta fôrte delicată și importantă afacere, de copii tineri, ce se află la tribunalele noastre, unde divorțul adesea e sciut mai dinainte de D-nii membri, etc.

Acastă disoluție a legăturilor atât de sfinte are un efect mai depărtat.

„Am auȝit mulți Moldoveni 2) plângându-se de puținul spirit patriotic ce animă locuitorii.... Este per-

1) Veȝi pagina 45.

2) Putem tare bine ȝice Românii.

mis de a spera mult patriotism acolo unde spiritul de familie lipsesce?

Déca divoꝛțul séu mai bine ȃis abusul de divoꝛț distruge spiritul de familie, nu trebuie acusat de a distruge sentimentul patriotic care procedă de la sentimentul de familie¹⁾.“

La facilitarea divoꝛturilor la noi, contribuie, nu numai faptul că cei ce decid, sunt adesea niște copii, ce nici nu știu ce este familia, dér și din cauza instrucției lor juridice în Franția.

Acolo vėd relele ce resulta din lipsa divoꝛtului, și cu desgustul ce capėta acolo, cu idea preconcepută, aproba ori-ce cerere la noi, țėra care avem divoꝛțul *dér care divoꝛț trebuie sǎ fie supapa de a opri relele ce decurg din unirea forțată, őr nu o cauză provocătoare a imoralității prin faptul slăbirei legăturilor familiei.*

Resultatele statistice ne arata de asemenea binefăcătorea influență ce are însurătorea și asupra suicidului și cât de plāns sunt efectele celibatarismului, în acest sens.

Ast-fel la 100 de sinuciși însurați, corespund 111,4 ne însurați, și 256 vėduvi. Séu unde, décă nu în o societate bolnavă și în miseria, divoꝛturile sunt mai mari și mortalitatea de asemenea fiind crescută, șansele vėduviei crescute?

Éta dér și în acest cas, de ce sinuciderile sunt mai frecvente la noi. Cel ce se sinucide, în mare parte e forțat de condițiile sociale.

Éta de ce în țėra noastră se sinucid mai mulți Romāni și főrte puțini streini séu Israeliti.

¹⁾ *Dr Eugène Legère. «Trois mois de séjour en Moldavie,» pag. 15.*

Și se notăm că sinuciderile la noi, mai că nici nu se cunoscău înainte.

Și se nu uităm că între cei 100 sinuciși însurați, majoritatea se recrutează tocmăi printre cei ce nu au copii.

S'au am vădută că pentru a avea copii trebuie a avea miđlőce. Romăni n'au miđlőce, de aceia au copii măi puțin.

Tot din acéstă causă dér. sinuciderile însuraților sunt măi frecvente la ei.

Influența salutară a însurătoarei se adevereșce cu deosebire în ce privesce alienațiunea mentală.

La 10,000 locuitori neînsurați numărul alienațiilor se ridică la 3,68; la același număr însurați, el scade aprópe pe jumătate la 2,02!

Éta de ce în ospiciile năstre sunt főrte puțin streini séu Ovrei!

Căci alt-fel cești din urmă cu caracterul lor îngelător și réutacioși cum sunt, decă nu s'ar însura, ar da rezultate triste de tot în acéstă privința.

Resultă dér din tóte acestea, următóarele fapte, ce le însușesc numai streinii la noi.

„Omul însurat are șanse de longivitate superiőră acelor a celibatarilor, și cu deosebire a celui a omului rídur. El este măi puțin expus la sinucideri și la alienațiunea mentală, el este în fine superior din punctul de vedere al moralității, după cum o stabileșcu cifrele crimelor și delictelor imputabile fie ómenilor însurați, fie celibatarilor ¹⁾.“

1) A. Proust. « Traité d'hygiène publique et privé. »

În ce privește relele ce decurg din o alimentație insuficientă, unită cum e cazul la noi, la o locuință infectă și la o înbrăcămintă redusă la cea mai slabă expresie, le-am vădută în capitolele ce am consacrat acestei părți ¹⁾.

Asemenea am vădută și relele ce decurg din aceste triste condițiuni de viață, între care în prima linie trebuie a pune alcoolismul ²⁾.

Ca rezultat demographic, din toate aceste lipsuri sociale și fiziologice, ce decurg din răuă noastră stare economică, rezultă : *micșorarea numărului nostru*.

Unul din simptomele acestei stări este și sterilitatea.

Malthus a spus-o înainte ora și a demonstrat-o că *sterilitatea este o malatie datorită miseriei*.

Căci : „*Fecunditatea se găsește de asemenea în raport cu avuția alimentațiunei*. Ordinele monastice impuneau călugărilor și călugărițelor regimul vegetal și lungă abținente, pentru a le scădea energia lor prolifică. Rezultă din documentele statistice, că numărul concepțiunilor este mai slab în post ³⁾.”

Atunci, nu rasei noastre să atribuim sterilitatea noastră, relativ cu streinii, *dér postului constant ce face elementul Român, atât din cauza religiei (și ce post !) precum și din cauza lipsei !*

Tot ast-fel, D-nu Gaspard, în darea de sémă ce face despre fómatea de la 1816 și 1817 din Francia, arată că în multe din comunele ce au suferit, con-

1) Veđi paginile 223 și 320.

2) „ pagina 289.

3) A. Becquerel, «*Traité élémentaire d'hygiène* » 1877, Paris.

cepțiunile au fost in timp de trei luni, cât ea a durat, pe jumătate mai puține, de cât ceia ce avea loc trei luni înainte și in urmă.

Fómetea e ce-va relativ chiar, căci fómetea absolută e mórtea. *Noi suferim o fómete continuă. Concepem dér și nascem măi puțin.*

Momentul ultimei fasă de vieță al unui popor, înainte de totala sa stingere, se manifestă in prima linie și prin degenerarea physică, a acelei rase.

Intru cât acesta este séu nu adevărat pentru noi, am văđut'o in capitolul special, in care am desvoltat această vitală cestiune ¹⁾.

Am văđut că nouă, nu ni se póte de loc aplica următórea justă observațiune.

„Pretutindinea unde populația rurală nu este cu-fundată in miserie, sănătatea radiadă pe fețele viguro-șilor locuitorí de la țéră; vedem acțiunea aerului cu-rat și a exercíțiului salutar in obrajií lor rumeni și in corpul lor robust; simțim plăcere a asculta acele vesele hohote de ris, semnul unei sănătăți in-floritóre ²⁾.“

Din contra in tóte părțile la noi, nu videm de cât ruină, miseriă, degradația morală și physică, pretu-tindení, dér numai la elementul indigen.

Și această misera stare merge crescënd in raport di-rect cu buna desvoltare a streinilor imigrați la noi, și cu réua conducere a ómenilor nostri, numíți „de Stat.“

Clasa avută, și chiar clasa cultă din țéră, pare încă a se indoi de critica fasă socială și națională in care

¹⁾ Veđi pagina 106.

²⁾ *Éléments de sciénce sociale.*

suntem, să nu uite însă, după cum țice un distins scriitor modern, că :

„O clasă 6re-care nu p6te mult timp s6 se bucare de fericire d6c6 alt6 clas6 este miserabil6. Timpuriu s6u t6rșiu simpatia le va uni intr'un destin comun de fericire s6u nenorocire.“

Unul dintre relele produse prin s6r6cie este in prima linie și m6rtea prea matur6, de unde o cifr6 mic6 in termenul vieței medi6 a locuitorilor ce se afl6 in astfel de condițiuni.

„S6r6cia este recunoscut6 de asemenea in un mod universal ca cel m6i mare din relele societ6ței, pe c6nd se d6 puțin6 atențiune morței premature, astfel c6 este m6i bine, in sensul practic, de a lua parte pentru tot, și a se servi de cuv6ntul „s6r6cie,“ in loc de termenul „m6rte prematur6 ¹⁾.“

Marc d'Espigne, a demonstrat c6 v6rsta medi6, a pers6nelor ce dispun de mișl6cele de vieț6, se ridic6 cu 10 ani m6i mult, asupra medi6i generale. Din contra mortalitatea anual6 a celor lipsiți p6te sc6dea la 1 pentru 100 locuitori.

Casper, de la Berlin, in urma unui studiu minuțios f6cut, prob6d6 c6 șansele de vieț6 sunt de 2 ori m6i mult pentru avut de c6t pentru s6rmani, c6ci la 70 ani, din 2 numere inițiale de 6meni egale, r6m6n dublu intre cei cu mișl6ce.

La 85 ani ei intrec cu trei.

La 90 ani intrec cu 4 num6rul celor r6mași viețuind din grupul celor lipsiți de mișl6ce.

Villerm6, de mult a demonstrat c6 : „vieț6 se m6-

1) «Éléments de scienco sociale» Pag. 470.

sóră după miqlóce.“ El a probat chiar că 1000 locuitorii avuți dau o mortalitate de 68 decese, pe când la același număr dă cei lipsiți de miqlóce 233.

Éta de ce și la noi mortalitatea este atât de mare, și de ce phtysia s'a intins așa de mult in cât anual numai in Bucuresci mor câte 800 indiviđi.

„Relativ la phtysia pulmonară, d-sea crede că nu e bine a ne máguli cu ideia că mortalitatea de la noi nu este așa de mare ca in streinătate; dér pentru a videa mai bine réul in care ne aflám in acest punct de vedere, *să ne uităm numai cu 10 ani de đile in urmă, pentru a videa cât e de mare diferența* ¹⁾.“

Miseria dér „*este destrugătoare a vieței omului, după cum buna stare (avuția) este preservatricea*” ²⁾.“

Resultatele marelui mortalității a locuitorilor mai lipsiți de miqlóce, s'au dovedit și prin statistica arondismentelor din Bordeaux și Paris.

Ast-fel, populația arondismentului al II-lea din Paris, unde este Bursa, de și este aglomerată, dér fiind că se nutresce bine presintă o mortalitate de 13 la 16 pe an la 1000 locuitorii.

Populația mai sërmană din arondismentul al XIX-lea (Buttes Chaumont), de și mai puțin compactă, pre-presintă o mortalitate de 25—31 pentru 1000 locuitorii.

Cine formédă nu numai in Bucuresci, dér in tóte orașele și satele nóstre quartierul Bursei, decă nu strei-

¹⁾ Dr Râmnicéanu. «Societ. Sciinț. Medicale din Bucuresci,» 12 Noembre, 1879.

²⁾ Michel Lévy. «Traité d'hygiène.» Tome second.

nii și in mare parte Ovrei!..... Românii sunt partea a doua!

Un fapt de cea mai mare importanță sunt observațiile făcute de Villermé la Mulhouse in Franca, intre anii 1823—1834.

D-sa ajunge la rezultatul următor in ce privesce viața mediă a lucrătorilor și a stăpânilor (patrons).

Viața mediă a stăpânilor este de	28 ani
„ „ a lucrătorilor celor mai bine plătiți este de	10 „
„ „ a celor mai rău plătiți este de	1,5 „

Séu excluđend marea mortalitate a copiilor din anul antéiu, rezultatul séu a fost următorul :

Vięta mediă a stăpânilor	43
„ „ a lucrătorilor	15

Va să ăică ea este de trei ori mai mică, *in condițiunile cele mai bune.*

Séu cine sunt patronii in țera Românescă? Cine se află in capul bancelor, societăților de exploatare, marilor întreprise, și a diferitelor ramuri chiar ale industriei, ca cismari, hăinari, modiste, etc.?

Streinii! Cine sunt ucenicii, cine cară apă Ovreilor in Moldova, streinilor in Bucuresci, decât nu Românii!

Putem dér teoretic trage conclusiunile ce au rezultat din datele statistice ale lui Villermé, date, ce se presintă și in studiile noastre ¹⁾.

Decă efectele miseriei sunt triste in ce privesce relațiunile sexuale și cerințele physiologice, nu mai puțin insă ele lasă de dorit in ce privesce *moralitatea*, societăței puse in aceste condițiuni.

¹⁾ Veđi paginile 64 și 87.

Căci :

„Ce este virtutea séu ori-ce altă considerație pentru cei cari nu au pâne? Este un cuvânt, un cuvânt crud, care nu servește de cât a face miseria mai teribilă și mai amară ¹⁾.”

Am vădut că in prima linie miseria este un mare obstacol la inșurători.

Din acéstă stare socială anormală, care pune in condițiuni excepționale datoria ce avem către funcțiunile noastre genitale, am vădut fôrte multe rele ce resulta direct.

Tot din acest obstacol adus căsătoriilor mai resulta încă un mare prejudiciu social, inmulțirea persónelor ce cad sub greutatea legilor.

Căci :

„Cu cât familia este mai complectă, cu atât influența sa este salutară și protectrice, și paternitatea are influență asupra criminalității ²⁾.”

Ast-fel nu numai că societatea și familia pierd din acest cas un membru, dér el cade încă in sarcina greutăților statului, umplând aresturile și ocnele a căror întreținere ne costă fôrte mulți bani.

Se scie, grație lucrărilor distinsului medic frances Bertillon, ce influență fericită are căsătoria asupra inpuținării crimelor.

Ast-fel, criminalitatea celibatarilor fiind luată la 100, aceia a bărbaților căsătoriți este nu mai de 49,25 pentru crimele contra persónelor, și de 45,50 numai, in ce privesce atentatele contra proprietăței.

1) «Éléments de science sociale.» Pag. 338.

2) Lacassagne Lucrarea citată.

Femeia, din cauza stărei noastre actuale, are o poziție și mai periclitată prin nemăritiș.

Etă de ce ea este mai curând dusă a face acte reprobate de morală, când căsătoria nu' asigură buna stare, séu cel puțin strictul necesar.

Femeia, grație nouă și fizicului ei, póte tot-d'a-una cădea mai jos.

Ast-fel că, același număr de locuitori, bărbați însurați, capabili de a produce 100 acușai, va da 170 printre celibatarii masculi, pe când pentru sexul femeiesc, numărul ce produce 100 acușate măritate, dá 240 nemăritate.

„Acest raport, pe care Bertillon 'l numesce gradul de preservație de crime prin însurătóre, este de 1,7 pentru ómení, și se ridică la 2,45 pentru femei¹⁾.”

Etă cum tot distinsul Bertillon demonstréđă in articolul séu asupra însurătorilor din „Dict. encyclopedique“ relațiunea ce există între criminalitatea și starea socială a indiviđilor in genere.

Crimele contra persónelor :

Celibatari	103
Insurați	51
Věduvi	65

Crimele contra proprietăței :

Celibatari	153
Insurați	69
Věduvi	46

¹⁾ A. Proust. «Traité d'hygiène publique et privée.» Paris, 1877.

Prin urmare decât criminalitatea a crescut foarte mult la noi, în raport cu toate celelalte calităţi negative ale societăţii noastre, se nu ne grăbim a acusa societatea noastră, căci ea nu poate fi responsabilă pentru această tristă stare morală, de cât în atât cât ar fi contribuit ea însăşi la mărirea miseriei.

Séu, cum vom videa, că nu ţera, prin urmare nu poporul Român, este cauza miseriei în care se află, se nu ne grăbim a'î arunca dispreţul ; dér demni fiind mai bine de compătimirea noastră, se cercetăm origina răului şi se căutăm a'î remedia pe cât ne va fi posibil.

Cu mai multă dreptate putem dice noi de majoritatea populaţiei ţerei noastre următoarele, scrise de un distins medic engles relativ la efectele miseriei, din care reiesă neputinţa populaţiei ce se află în ast-fel de condiţii de a fi la înălţimea cerinţelor impuse prin o morală riguroasă.

„Educaţia, religia, ideile politice séu sociale, le sunt necunoscute : ceremoniile cultului, solemnitatea desbaterilor parlamentare, pompa şi gloriele sciinţei, toate rezultatele atât de laudate de progres şi lumine, nu sunt în ochii lor de cât o mascaradă jucată pentru edificaţia bogaţilor. Ce'î importă toate acestea omului care nu poate obţine destulă mâncare, chiar decât se omorâ lucrând. *A cerca să înşelî miseria prin alt ce-va de cât prin pâne, este o decepţiune inutilă şi crudă.* Pentru densusul toate celelalte bunuri, toate celelalte plăceri ale vieţii nu sunt de cât un vis, şi nu există decât nu'şi poate procura alimentele cele'î d'ântei necesităţi a vieţii, séu decât este nevoit a lucra mai mult de cât 'î permit puterile séle pentru a le obţine.“

Èta tabloul imensei majorităţii a populaţiunei noastre nu numai rurală, dër chiar şi urbană. Ce devine dër moralitatea in ast-fel de condiţii?!

Un rău insă aduce pe altul.

Ast-fel miseria şi celibatarismul, aduc contravenţiunile, delictele, crimele.

Deţinerea acestora, produce asupra populaţiei inchiisorilor o mortalitate, de trei ori mai mare după calculele lui Bertillon, de cât mortalitatea indiviđilor de aceeaşi etate, ce sunt in starea de libertate.

Séu cine sunt in miserie, cine sunt celibatari, cine sunt prin urmare deţinuţii in ţëra noastră?... 99 ¹/₂ la sută sunt Români!..... Ei dër şi atunci când sunt puşi a se corecţiona mor de 3 ori mai mult ca cei ce le produc miseria in care se află.

Nu voiu mai reaminti nenumëratele epidemii de typhus ce domnesce endemic in aresturile noastre.

Më voiu mărgini pentru moment cu următorele citaţiuni:

„La priimirea serviciului am găsit 400 indiviđi deţinuţi in acest penitenciar, *dintre care 100 (1 la 3) bolnavi de scorbut*. Epidemie care a durat 5 luni aprópe, terminându-se in acest timp *cu 80 morţi din 300 bolnavi*.

In 1873, la inceputul lunei Mai, pe când in Craiova şi judeţul Doljiu nu exista nici o umbră de cholera, in acest penitenciar au căđut *in o singură đi 3 indiviđi* ¹⁾.”

„..... In luna Decembre epidemia de tiphus a luat proporţiuni enorme, așa că am avut 132 bolnavi, din

¹⁾ «Câte-va cuvinte asupra cauzelor epidemiilor din penitenciarul Bucovăđi.» Dr Roskovski, Bucureci, 1879.

care 24 au succombat, ceia ce făcu ca arestanții să se revolte cerând transferarea lor in un alt penitenciar ¹⁾.”

Nu mai vorbesc de modul *infect* cum sunt ținute penitenciarele noastre. Acum două ani D-nu Kogălnicenu in urma unei inspecții ce a făcut, a dovedit că in multe casuri, cei ce adminastrau regimul crininalilor erau adesea mai criminali ca ei.

De aceia in loc de a moralisa, aresturile noastre omóra séu viciasă mai mult.

„*Orî-ce bôlă intercurentă curăță 8—10 la sută pe an și 20 la sută se intorc cu infirmități consecutive scorbutului și tuberculoșei, după ce 'și-a făcut pedépsa* ²⁾.”

Căci étă ce se pitrece in casurile acestea, grație inteligentei noastre administrații.

„*Cadavrele pênă la ingroparea lor zăceau prin coridóre și curte (aprópe printre cei sênătoși ceia ce și făcuse pe acestia să se revolte), lucru ce m'a făcut a cere înființarea unei camere mortuare, însă cererea mea a rămas nesatisfăcută, pentru că nu erau încăperi nici pentru cei vii* ³⁾.”

Acésta are însă un rău și mai mare in faptul că populația orașelor, armata mai ales ce'i pădeșce, cade victimă a acestor epidemii.

Cine nu'și aduce aminte de typhosul de la Telega din 1865, când câte-va companii de soldați, cu ofierii și medicii, fură victime ⁴⁾).

Anul trecut din 300 condamnați, dilnic zăceau de aceiași malatie 40. Ce'i dreptul medicul le dedea . . . limonadă.

1) *Roskovski*. Lucrarea citată

2) *Idem*.

3) *Idem*.

4) «*Étude sur le tiphus.*» *Dr Andritiano*, 1868, Paris.

Cam in tóte, grație buneî nóstre administrații, ajungem la un rezultat contrariu, de cât la acel ce ar trebui să reușim.

In ordinea morala vom avea rele de tot grave, care la rëndul lor vor produce efecte tot atât de triste.

Miseria nu numai opresce căsătoria, și dă nascere reledor ce am vëdut pënë acum, *dér tot ea desvoltă imoralitatea și propagă viciul.*

Ea opresce instrucția; direct, prin lipsa de miđlóce, indirect prin disoluția familieî, scólei și bunelor întreprinderi. Și ce devin óre bunele moravuri, educațiunea alésă, in o familie neinstructită și miseră?

Faptele de tóte dílele ne pun in față cu aceste triste efecte ale stărei nóstre actuale.

Căci decă am admite încă posibilitatea unei bune instrucții in ast-fel de condiție, ce ar deveni insé aceste persóne fără educație? Ea este totul! Ea face pe om și cetățén! Ea se capëtă insé numai in familie, de aceia pentru mine familia este totul; fără familie nu pot concepe nici societate, nici națiune, nici stat; și mai pre sus de tóte, nu pot concepe *moralitatea și progresul!*

Dică-se orî și ce, admită-se posibil și fórté natural, póte, pënë la un punct óre-care, lipsa de Sat, *séu Statul : Planeta, Pămént,* tóte ar putea a'mî trece prin cap, cum a trecut și la alții.

Dér nu pot prevedea fără familie nici chiar existența speciei nóstre, de cât póte ca a celor-l-alte animale.

Familia, a fost cartă de intrare a omului spre progres. Familia, este viitorul, buna stare.

Suprimați familia; intunericul, barbaria, anihilația se prezintă.

Étă efectele directe ale lipsei de morală in relațiile sexuale, étă, efectele depărtate ale miseriei. Efecte triste ce din nenorocire au început chiar a se produce.

Un amic al meu, vorbind despre cele ce se pitrec in unul din orașele țerei, étă ce'mi scrie:

„Cât despre moralul femeilor..... este foarte decăduț, Tinerii?... 'i las..... n'am nimic de gis... căci „cum e muma... și copilul!“

Femeia, care are la noi o greutate mai mare pen-a'și aduna miqlócele de vieță, va cădea mai tare.

De aceia ea este adesea foarte căduță.

„Mai întâiu multe fete vėđend că așteptă in đadar așeđarea lor onestă, vor cădea și căderea unei fete este in tot-d'a-una o lovitură dată moralei: slăbinduse moralitatea publică va resulta o relăsare a legăturilor de familie și divorțurile vor mina familiile intemeiate, pe când căsătoriile cele rare vor inlocui atât de necomplect golurile lăsate de acele ce se desfac. Tóte acestea vor avea insě de rezultat final scăderea poporațiunei, care arată intr'un chip vėđut că morala nu este o zadarnică inchi-chipuire și că de la păzirea principiilor ei atárnă chiar vieța fizică a indiviđilor 1).“

In societatea nóstră, in sėnul familiei, cāntate de poeți și moralisți, visul ómenilor de bine, se pitrec adesea-orı lucruri ingrođitoare.

Care este insě cauza. Miseria și consecințele sėle.

„Pretutindenı vom găsi sėrăcia, munca excesivă, lipsa

1) Xenopol. «Agricultura și comerciul.» Conferință ținută la Atheneul Român, 1880, Septembrie.

*de pâine și absența de odihnă, care cufundă masa în un abis de miserie și de degradațiune*¹⁾.”

Din toate acestea rezultă o tristă consecuență care adăogată relei educații sunt cauzele cele mai puternice ale decadenței unui popor. Acésta e réua instrucție. Réua instrucție depinde de trei puncte capitale :

1. Părinții nu pot a'și trimite copiii la scólă, căci lipsa 'i forțedă a'î pune de micî la muncă, séu in cazul cel mai fericit, copiii sunt trimiși, dér nu li se procură necesariile studiului.

2. Statul nu are scolî in de ajuns și nu are materialul necesar pentru o solidă instrucție. Vom videa că *in aceste condiții nasc scolile pe hârtie.*

3. Profesorii sunt réu plătiți, réu considerați, adesea și fôrte adesea réu aleși și de tot réu surveghiați. Atunci ei nu mai consideră ca un apostolat misiunea lor, dér devin nisce adevărați salariați ordinari, forțați a'și călca pe consciință când o mai au încă, pentru a susține pe cutare séu cutare, neglijând instrucția ce datoiesc copiilor.

Cât atârnă de partea primă, n'avem de cât a observa ce se pitrece la țéră.

O casă infectă, un biet băiat plătit lunar 20 lei, nici un material, nici o ingrijire; étă scóla !

Lipsa copiilor, ținuți a lucra cu părinții la câmp se vede iarna ca și véra.

Profesorul in acest timp face pe scriitorul la sub-prefectură, vegetedă când e cu inimă, séu e conruperător al bunelor moravuri in sat, și un agent electoral mai tot-d'a-una.

1) «Éléments de science sociale,» pagina 333.

„Nivelul învățământului prin comunele rurale este mai același ca acum trei-șzeci de ani : și ați ca și atunci, nu găsește cine-va de cât foarte rar primari cari să știe carte. De cei-l-alti săteni nici că e vorbă, ei zac în cel mai adânc întuneric. De aci apoi decurg toate relele : sătenul ignorant este lesne înșelat de toți șireții, și nu caută ași ameliora sorta din punctul de vedere intelectual și moral; trăiesce într'un bordeiu său o casă miserabilă ca o vită, împreună cu vitele, într'un aer infect în tot timpul iernei, pe care îl pierde fără nici o ocupațiune folositoare. Vara el muncesce ca un sclav nenorocit, fiind în genere speculat de rapacitatea arendașilor, proprietarilor său chiar a unora din consăteniil lui ¹⁾.“

Când școla dăr ar fi curată, profesorul sigur pe ceia ce are și suficient plătit, când școla ar avea cele necesare, când guvernul s'ar ocupa serios de ea, când țăranul ar putea săși trimetă copilul la școlă, lucrurile s'ar schimba.

Pentru acesta însă trebuie moralitate și bani. Acestea lipsesc unde e miseria ! La noi lipsesc !

În urmă cum sunt lucrurile astă-zi în școlile noastre rurale, ori cât se vor înmulți, ele nu sunt de nici un folos pentru săteni, din contra ele sunt un rău.

Programul ce se urmădește acum nu poate produce alte efecte, de cât de a înmulți numărul sătenilor deplasați ce ajung scriitorii în orașe pentru a muri de fome și oflagă, și nu produc nici cel mai mic rezultat fericit în sat, din cauză că în școlă nici agricultura, nici hygiena, elementele lor de viață, nu sunt predate.

„Deca unii copii de țăran învăță carte mai multă

¹⁾ „Pressă“ (scrisoarea a VI către Redactor) 9 Oct. 1880.

in scóla comunală de la capitala districtului, *ei nu se mai întorc la córnela plugului, ci caută a intra în vre-o cancelarie ca copist; se cred desonorați a mai face agricultură când scie două buchii mai mult de cât alții!* Aceste apucături ale copiilor de săteni cari merg din ce în ce crescând, sunt fatale viitorului țerei, când elementul inteligent părăsesce munca pământului ¹⁾.”

Maî resultă un rău și din faptul că se pune foarte mare preț pe instrucțiunea băieților, neglijându-se instrucția fetelor ce ar avea în sat mult maî mult timp pentru acésta.

Să uita că atunci când muma va fi ce-va instruită, ea va pune maî mult preț ca copilul să mérgă la scóla, și că de mic, în orele de repaos ale familiei, ea va putea a'î învăța și a'î moralisa pe ei și familia sa, prin citirea nu a *Dramelor Parisului* ce publicăm acum, dér a bucăților alese și utile ce nu lipsesc în literatura noastră.

„Dacă soția țeranului ar fi maî instruită, ea ar fi în stare de a conduce familia pe o cale de îndreptare, fără mare pierdere pentru munca câmpului ²⁾ la care ea de loc nu e capabilă de a da un fructuos ajutor ³⁾.”

Lipsa dér de mișlóce și de o bună direcție, sunt un obstacol desvoltării instrucției la noi.

„Noi vom dice din contra că cine va contribui la ridicarea și desvoltarea economică a țerei, contribuie prin acésta chiar, în singurul mod în adevăr eficient,

1) „*Pressa*“ Idem.

2) *Am. Tardieu*. Tome 3, pagina 559.

3) Casul nu este ast-fel la noi, în ce privesc munca de câmp a femeilor, totuși ideia principală utilă este aceeași.

la realizarea progresului în toate ramurile de activitate publică.

Numai când guvernul, pe de o parte, și întreaga societate română pe de alta, vor fi pătrunși de acest adevăr, și vor lucra cu activitate și spirit practic în consecință, progresul cel mai repede, rădicarea și întărirea României vor fi devinitiv asigurate.

Nu e progres posibil fără agenții ei de competenție, și între acestia, mijlocele materiale, averea, este cel d'ânteu.

S'ar părea că cel d'ânteu ar fi instrucțiunea; decât ne dăm seama însă că nici dezvoltarea instrucțiunii nu este posibilă fără o oarecare bună stare materială, trebuie să convenim că averea este primul agent al progresului.

Ca să ne convingem de acesta, n'avem de cât să ne aruncăm privirile asupra școlilor rurale, în mare parte pustii, din cauză că populațiunile rurale sunt pe locurile atât de sărace, în cât copii lor nu pot să beneficieze nici de instrucțiunea gratuită; părinții sunt, sau nevoiți să țină copii lor pe lângă dâșii, spre a-i ajuta la muncă, sau n'au nici cu ce să îmbrăce și cu ce să cumpere cărți și hârtie, spre a-i trimite la școală¹⁾.

Streinii însă din țară având mijloce, școlile lor vor fi curate, copii lor pot să le urma, și profesorii sunt bine întreținuți, insurați și morali.

Uitați-vă în București. Cine ne-au adus școlile pentru copii după systemul lui Fröbel, cine a făcut frumoasa școală reală germană? streinii! Cine populădă și frecventă regulat conservatoriile noastre, care costă mii de galbeni pe stat? streinii!

¹⁾ Cronica «Românului» din 14—15 Ianuarie, 1880.

In Iași Israeliții au 700 de scoli primare, in care de la 5—6, pênă la 100 copii, toți urmędă regulat!

Scólele secundare sufer și ele de acelési rele la noi, ca și scólele primare.

Facultățile chiar ne presintă o priveriște de tot tristă.

Cum voiți ca ele să mérgă bine când nu se fac in-bunătățirile necesare, ce ar trebui făcute cu orî-ce preț.

Se fac încă cursuri la facultăți numai teoretic fără ex-periență. Acesta este o regulă pentru scólele secundare.

Schimbarea programei in fie-care an a făcut că sunt tineri bacalaureați ce nu au urmat nici un an de sciințe naturale, fiind schimbate in fie-care an, pe când ei mergeau inainte; de asemenea sunt alții cari au făcut geometrie fără să facă algebră, etc.!

Avem și acum facultatea de sciințe și litere de la Iași absolut ne utile. Profesorii pentru a'si lua léfa, plătesc diurne la câte unul *de la drept să audiețe și la ei.*

Cât atârna de cea de Drept, să se citescă memoriul studenților, adresat Consiliului Universitar sunt câte-va țile ¹⁾.

Voim absolut 2 facultăți in cele 2 capitale și nu voim mai bine una și bună.

Să mai incetăm cu țipetele separatiste, de *sărmana Moldovă, nenorocitul Iași*, căci Bucuresciul nu este al Munteniei, el e capitala României!

Cu toții suntem Români, in aceiași țéră, cu acelési drepturi, să căutăm dér a unifica studiile superióre, intocmindu-le, puindu-le pe adevératul picior sciințific. Alt-fel facem și din Universități, ca și din scólele primare rurale, *scolă pe hârtie.*

¹⁾ «România Jună» No. 16. Octombre 13, 1880.

Uităm că din cauza unei instrucțiuni necomplete rezultă :

„*Acea populațiune care este numai amețită cu învățatură; nu e nici instruită ca să-și cunoască drepturile și datoriile, nici ignorantă ca să se lase a fi condusă de alții*”¹⁾.

Și acesta este nenorocirea noastră actuală. De acest rău ne simțim la fie-care pas, căci această lipsă totală sau parțială de instrucție a cetățenului, contrastă cu forma noastră guvernamentală.

La acestea se mai adaugă curentul nenorocit ce este în țară, de a trimite copii să facă pênă și clasele primare în Paris. Și cum vreți să fie alt-fel, când guvernul pentru a avea câte-va voturi, permite darea de asemenea burse comitetelor județene și consiliilor comunale!

Cum voiți ca părinții să aibă încredere în instrucția noastră secundară și superioară, și să nu-și trimetă copii în streinătate, când fac același lucru cu copiii lor, tocmai cei puși a conduce instrucția la noi, sau chiar acei ce sunt profesorii Universităților.

Cu un ast-fel de regim, cu ast-fel de incurajări, este natural ca toți tinerii să puie sula în căsta părinților, să-și calicescă, pentru a se plimba cel mai adesea-ori pe Bulevardele Parisului, întorcându-se în țară cu câte o corónă pe carta de vizită, cu câte un ochiu de sticlă, cu capul și inima goale, și cu cărțile ce au învățat la *Cafée Voltaire*, după ce a săracit părinții, de cari le este rușine adesea când se întorc acasă.

Streinătatea ne costă pe noi pierderea a cel puțin

¹⁾ *D-rand Sabin*. Scrisoarea citată.

20 generații, pierderea a câte-va miliarde, și pierderea chiar a celor ce au rămas în țară, prin relele exemple aduse.

Puțini sunt buni, acestia mă vor înțelege pentru ce vorbesc ast-fel. Să se ducă tinerii nostri a lua o instrucție mai întinsă, dér după ce au urmat cursurile ce se află în țera noastră. Să se ducă pentru specialitățile ce nu le avem încă. O dată duși să aibă ca o datorie sacră a studia bine, după cum făceau primele generații, ce au lăsat alte urme și alte sentimente în Paris, la urmașii lor, și au adus o dată cu ei ce-va util în țară.

Guvernul de asemenea ar trebui tot-d'a-una să eșer-cite un serios control asupra studenților din streinătate. Acel ce maximum în trei ani nu a trecut anul scolar, să se oblige chiar a se întórce în țară.

Acest control să fie cu totul sever însă pentru cei ce primesc burse.

Să ne gândim la sumele enorme ce se pierd foarte adesea inutil, în streinătate, așa dîcînd pentru cultura tinerimeii noastre.

Trebuie a mărturisi că dintre streini, Româniî astă-đi sunt cei mai rău vėđuți la Paris.

Curentul rău din țară, lipsa de educație, lipsa de control, produce aceste triste efecte. În cât cel mai adesea-orî banii sunt inutil cheltuiți.

Ce nu s'ar putea face cu ei pentru instituțiile din țera noastră?

„O a đceea parte din sumele cheltuite de către Româniî în streinătate cu invėțătura copiilor, ar fi de ajuns pentru a ridica la noi instrucțiunea publică atât de sus,

in cât sã mai vinã i alii a invãa in Romãnia, cel puin Romãni de pe aiurea i vecinii nostri de peste Dunãrea ¹⁾.“

Tot instrucia in streinãtate servesce de scuã pãrinilor a face onerose cãlãtorii. i de aci acea tendinã, de a nu fi considerat om in țerã, de a nu fi fericit, decã in fie-care an nu vor videa Parisul, Elveia, etc.

Vroii sã scii decã recolta in țera nãstrã a fost bunã sãu rea?

Nu cãtai nici suma exportatã, nici preurile oferite, nici numãrul vaselor streine ce se grãmãdesc in porturile nãstre. Nu cãtai nici importul obiectelor absolut necesare agriculturii, ce credei cã se aduc in asemenea ocaziuni!

Nimic din tãte acestea.

Cãtai insã paspãrtele eliberate ; privii la fruntarii decã este inbulelã sãu nu, citii numãrul conilor, baronilor, principilor i marquizilor Romãni, inscrii pe tablele oteleur din Viena i Paris, i vei avea indatã adãvãratul rãspuns.

Acãstã stare de lucruri, acest jaf ce se dã puinelor milãce de vieã de care mai dispune țera, aduc rezultatele cele mai funeste, scãleur, agriculturii i industriei naionale.

Trebuie sã dãr a le pune capãt, decã nu voim sã ni se punã capãt existenei nãstre.

Ètã de ce ómenii de inimã se ingrijesc de acãstã in-fiorãtãre stare.

„..... Vom aminti cauzele cari ne inpun o contribuiune bãnescã fãrte grea, in favãrea streinãtãei.

Acele cauze sunt in numãr de trei :

¹⁾ «Romãnul» Cronica. 20 Octombree, 1878.

- 1) Escedentul esportului asupra importului;
- 2) Datoria publică;
- 3) Absenteismul.

Am atins cele două d'ântéiu cauze și am dovedit, cu cifre statistice, că in anul 1879, ele au avut *de efect scăderea avuției naționale cu enorma sumă de peste 60 milioane.*

Vom țice câte-va cuvinte in privința cauzei a treia, pe care o menționarăăm.

Absenteismul se introduce la noi :

1) Printr'o nețermurită dorință din partea proprietarilor de moșii de a trăi in oraș și d'așî exploata moșiile prin arendașî ;

2) Prin o dorință tot așa de mare d'a face neconținute călătorii de plăcere in streinătate ;

3) Prin tendința ce-a coprins pe toți d'așî trimete copii in streinătate, nu numai pentru studiile superioare, care la noi nu sunt încă complete, ci și pentru cele medie și chiar inferioare ¹⁾."

Étă acum și efectele :

„S'a creat Creditul fonciar, cu scopul d'a procura proprietarilor capitalele trebuincioase spre a îmbunătăți cultura și a mări ast-fel producerea moșiilor lor.

Mulți proprietari au recurs la ajutorul acestei societăți și au luat câte 50, 100, 200, 500 mił de lei.

Ce s'a întemplat insă ?

Inlesnirea, in mâinile cari sunt nedibace a devenit un de-sastru.

Sistema vechiă de cultură a fost neconținut observată, nu s'a adus moșiilor nici cea mai mică îmbunătățire, banii luați s'au cheltuit pentru orî-ce alt, afară de îmbună-

¹⁾ «Românul» *Cronica*, 13 Maiu 1880.

tașirea moșiei și din această cauză, dintre proprietarii cei neprevădători după câțiva ani, n'au fost în stare d'a-și plăti ratele la creditul fonciar și s'au vădut siliți d'a vedea vândându-li-se moșiile pe prețuri ridicule ¹⁾.”

O greșală imensă în țera noastră rezultă și din faptele că nu înființăm școli profesionale.

Acastă întârziere nu poate a mai avea loc.

Nu mai ast-fel vom combate marea invazie a străinilor și vom desființa și postulanții pentru copiiști la copiiști, această deplorabilă plagă ce o avem acum.

Un bun mișloc de a da instrucție sătenilor ar fi și armata. Dér școlele soldaților în mare parte sunt ast-fel în cât *abia 5 la sută învață a ceti în casarmă, pe când 5 la sută scapă ne venerisați!*

Noi nu putem dice, următorul lucru de armata noastră.

„Soldatul, liberat din serviciul militar, carele intră în viața civilă cu o instrucțiune câștigată sub drapele, a căria limită este trasă numai de inteligența sa, cu respectul legilor și a autorităților ce le aplică, cu sentimentul dignității séle personale și a datoriilor ce'i impun (precióse conchete a vieței séle din lagăre), readuce de asemenea necesitatea de a urma cu o bună voință de care sunt lipsiți o mare parte din locuitorii câmpiilor noastre.

El mai aduce, pe lêngă acestea, deprinderca ordinei, regularității, economiei fără care această bună stare nu ar fi putut exista pentru el, cu așa puține mișloce cu deosebire, în timpul carierei séle de soldat, și care îi vor procura mișlocele de a și le procura din nou.

¹⁾ Idem.

În această este o cauză permanentă de progres social, intelectual și material, al căruia efect se produce în un mod sensibil pînă în cele *mai unile sătulețe*, de la existența modului actual de recrutare a trupelor noastre.

Acăsta presintă o fericită și favorabilă compensațiune la sarcinile ce trage după sine serviciul militar; noi sincer credem că țera a câștigat mai mult în îndreptarea stărei sêle sociale, de cât ar fi putut a pierde, chiar decă am admite calculele exagerate ale adversarilor armatei ¹⁾).

În multe părți și la noi am constatat aceluși fericite efecte, dér de câte ori n'am avut ocazie a videa că ei sunt un element de neorînduieii în sate, că nu se mai apuc de plugărie, dér numai se fac vătășei și împilătorii ai consătenilor lor. Și mai tot-d'a-una, lucru pozitiv, duc o inovație în sat, vaccinarea cu virusul syphilitic !

Ar fi de dorit ca și la noi, vieța de casarmă, relele ce ea produce să fie combătute prin aceleași fericite efecte ce se capătă în armatele europene.

Să trecem acum din nou la subiectul ce ne preocupă.

Nu țin a arăta relele ce decurg din modul cum profesorii caută a-și înțelege rolul ce au a îndeplini, din cauza tristei lor stări și nesiguranței în care sunt continuu.

Neconținut supuși regimului nou ce vine, tremurându-le inima la cea mai mică sguduire ministerială, eșiți tot din o stare anormală de lucruri, lesne ajung a specula cu pozițiunea ce o au vis-à-vis de elevii lor.

¹⁾ *Am. Tardieu.* «Dict. d'hygiène publique.» Tome 3. *Militaire* (Hygiène).

Mulți chiar fac in un mod rușinos pe samsarii, și adesea multora le lipsesce cea mai mică umbră din acea dignitate și moralitate ce trebuie să o aibă vis-à-vis de elevi.

Câți din ei nu sunt obiecte de glumă a elevilor, prin nesciința seu lipsurile educației lor; câți nu servesc *partida* ca cei de pe urmă agenți electoralii.

Adesea chiar uni de la Universitatea din Bucuresci, lipsesc cu *lunile* de la cursuri.

S'au văduț studenții de la drept cărora le-a trebuit *trei luni* spre a putea intruni un juriu. Acésta e rușinos.

Intru cât este adevărat seu nu că o mare parte din corpul profesoral nu'și cunosc datoriile, să ne gândim că (și cât e de rușinos pentru noi) guvernul a fost nevoit pêne și a impune un costum profesórelor, ce ajunseseră la un grad de necređut de spoială și inbrăcăminte ridiculă, pe lêngă o conduită ce semăna cu a multora din colegii lor.

Cine nu'și aduce aminte că in centrul Bucuresciului, mai alătura de unde era ministerul de instrucție, se afla și se află încă, pe ulița Academiei, *o scólă publică de fete, in fața căreia, anī indelungași, se afla un alt soiu de scólă de tinere!*

Acéstă directórá, nu a făcut nimic pentru a se muta de acolo, seu pentru ca poliția să forțeze a se muta prostituatele din față, in cât puteți lesne a înțelege educația acestor copile, cari nu faceau de cât a se întreba despre poziția celor din dosul perdelelor!...

Se ne mai aducem óre aminte de vâpséla, rococoul, și gesturile nerușinate ale o mulțime din institutricele publice?

Să ne mai aducem aminte de dispozițiile ce ministrul a fost necesitat să ia pentru a reglementa chiar costumul lor!

Dér maniera lor cu copii se póte ea reglementa? O persónă ce devine ridiculă prin inbrăcăminte, nici o dată nu va putea îngriji cu inimă, dulcétă, sciință și moralitate copiile nóstre.

Acesta e cazul foarte răspândit in societatea noastră și étă pentru ce copii, *generația nouă, in moravuri și tendințe, se resimte de cele ce au vădut la părinți și in scóală.*

La Bacău, un profesor de clasele primare, un ordinar bătăuș de alegeri, și imoral la culme, ajunsese a merge in clasă, puind in fața copiilor, alătura cu tribuna profesorală, un bét, a căruia sculptură, reprezenta organele sexuale masculine, și nimeni nu s'a gândit a'l pune la locul lui. Ce voiți a face cu ast-fel de apostoli, cu părinți și o administrația ce'i sufer.

Să ne aducem un moment aminte ce profesori am avut, și ce au produs; ce avem și ce produc acum!

„Acum patru-deci de ani, profesorii erau pėtrunși de cel mai pur și mai inalt patriotism, considerau misiunea lor ca un fel de sacerdoțiu, lucrau cu un zel și o ardóre laudabilă, și, fără mari pretențiuni, avéu o metodă simplă și naturală, căci sciau să comunice scolarilor cunoscințele lor, ba încă le inspirau la verce ocașiuue favorabilă simținente morale și patriotice.

Astă-dí, diu nefericire, nu mai vedem in genere la corpul invėțător aceste frumóse cualități : juní fără experiențe și une-orí fără cunoscințe serióse, și mai ales fără o bună metodă, să vėd profesori la unele cate-

dre foarte importante; apoi sunt neesacți în genere la împlinirea datoriilor lor, și caută avantaje materiale pentru ei, fără a se preocupa și de binele public, de marea și frumoasa lor misiune. Ba încă, lucru trist, s'au vădut unii dintr'ênșii formând fabrici de bacalaureat, și înpinși de lăcomia câștigului, speculând în mod imoral asupra misiunii lor ¹⁾.”

Étă pentru ce:

„Esamenele din urmă de bacalaureat au produs o durerósă impresiune în toți aceia, cari de apópe le-au urmărit și cari cugetă la viitorul acestei țări. *Nicî de ce la sută din tinerii ce se presentă la bacalaureat, nu pot suporta un examen mai serios. Slăbiciunea numărului celui mare este câte o dată indignătore, după cum de multe ori indignătore sunt și mișlóccele puse în mișcare pentru dobândirea acestor diplome.*

Am vădut tineri — este intristător d'a o spune! — cari nu știu apa unde se varsă Dâmbovița, nici chiar județul a cărui capitală sunt Bucureștii; cari rămân uimiți la întrebarea: cine a fost Tudor Vladimirescu; cari se incurcă chiar la cititul limbei grecesci; cari nu disting forma presintelui de a viitorului la verbele românesci; cari sunt streini de părțile elementare ale științelor fizice, naturali și matematice; cari nu pot traduce corect în latinesce séu în franțusesce o propozițiune simplă; dér cari sunt foarte abili în a cerși puncte, — că trec cu succes formal examenul de încoronarea studiilor umanitare și pun mâna pe o diplomă, ce ar trebui să atestețe 11 ani de o muncă seriosă.

¹⁾ „Pressa“ (Scrisórea a VI către Redactor). 1880, Septembre.

Situațiunea acésta este tristă. Cei ce președ la mișcarea învățătorei publice sunt datori a studia răul și curarisi.

..... Școlarii sunt foarte slabi, juriul e foarte îngăduitor ¹⁾).

Educația particulară a copiilor nostri și mai ales a fetelor, adesea este lăsată și acum pe mâna celor de pe urmă ființe ce vin să se căpătuiască la noi.

Câți polonezi imigrați, câți omeni fără căpătîiu, streini ce au fost *directorii de poște chiar* în țeră, nu au avut scoli de ambe sexe; și câți nu au scoli la noi, cari nu sunt de loc preparați pentru acésta?

În ele primul lucru consistă să se învețe bine, rău, limba franceză, ca dênsele să pótă uita românesca, și să citescă *Romanțele de export ce se scriu în cafețele și mansardele Parisului*.

O mare parte din relele de care e hântuită societatea, în ce privește munele actuale de familie, au origina lor în pensionatele streine de căre țeră e plină.

Nu mai vorbesc de pensionatele de călugărițe, nici de scopurile lor.

Comisiunea însărcinată acum în urmă, cu ocazia unui scandal, la institutul Santa-Maria din Bucuresci, ne-a arătat foarte bine cine sunt și ce vor.

Un rău consistă și în aceia că în toate pensionatele private, fetele noastre, orî-care ar fi poziția socială a familiei lor învață unicul și același lucru: Franceza; și câte o dată, se mai pierd paralele și cu câte-va luni de piano!

Ar trebui ca instrucția ce se capătă în ele să varieze

¹⁾ „România liberă” 28 Maiu, 1880.

puțin după cerințele poziției ce familia elevei ocupă în societate.

Famițiile de asemenea ar trebui să știe că a sosit timpul când nu toate femeile trebuiesc a ști să îndruga două, trei vorbe franțuzesce, dér că majoritatea ar trebui să știe mai de aproape cari sunt punctele prin care ea poate fi utilă necesităților casei ce va conduce.

De asemenea :

„Viața ce duc junele noastre domnișore este din cele mai serbede și contrariu naturei.

Ele nu au de loc ocupațiuni reale și energia lor se pierde în talente frivole care nu ar trebui să fie de cât ornamentul existenței ¹⁾.“

Ele sunt o adevărată sarcină pentru familie, și ne lucrând nimic pentru a'și desvolta corpul, tâmpindu'și inteligența enervându-se, cetind ordinarele romanze, lepădături, ale unei clase nenorocite de scriitorii, nu fac de cât a'și pierde și vigórea și inocența cugetului, o dată cu vigórea și adesea cu inocența corpului!

Sunt unii cari se mândresc că la noi orî-ce lucrare streină e îndată cetită, criticată.

Chiar decă am admite că numai cele bune sunt alese, totuși nu ar trebui să ne bucurăm, când videm că tot ce se scrie în țără la noi este aruncat cu dispreț. Cu acest mod nici o dată nu vom putea avea ce-va serios.

Étă rezultatele!

Adesea însă chiar formele noastre sociale le condamnă la acésta.

¹⁾ *Éléments de science sociale.*

Atunci, ce mume vor deveni, și chiar ce mume devin ele ?

Maimuțărăm în rău toate cele-l-alte națiuni, dér nici o dată în bine !

Nu voim ca ele să lucreze, căci o societate stricată, are nevoie de ast-fel de elemente. De aceia putem dice și noi cu autorul engles, că :

„Multe dintre dênsele au consciința acestei stări de lucruri; ele sunt pëtrunse și doresc cu nerăbdare a găsi o ocupațiune cuviinciosă care să le permită de a pune să lucreze un spirit adesea fôrte cultivat și de a cuceri o pozițiune independentă. Dér dispozițiile noastre sociale fac lucrul imposibil ¹⁾.“

Dupë cele ce am vëdut în capitolele precedente, este cred absolut ne necesar a mai arëta și cele-l-alte rele ce resultă din parasirea bunelor moravuri și ale bunelor întreprinderi, fapte ce se întëmplă tot-d'a-una în o țëră unde morala este atinsă de spada miseriei.

N'avem de cât cu un ochiu imparțial a arunca privirea noastră pentru a videa activitatea febrilă, impaciența, lupta pe față, nemascată, în care părțile se servă de cele mai degradătore arme, numai și numai pentru a deveni ce-va, numai spre a putea realiza un beneficiu.

Vedeți în generația tënără, decă găsiți acea tãrie, acea abnegație, ce fac ca ea să fie demnă și în fruntea avântului ce duc ideile mari și generose !

Nimic din toate acestea !

Uitați-vë la generația ce este în față. Nimic serios și sincer !

¹⁾ Idem.

Uitați-vă la cei ce plécă... și mai trist! *De s'ar ingropa cel pu'în cu ei și relele ce au sădit.*

În ordinea națională, relele produse prin miseria, sunt tot atât de curënd produse, ca și în cele-l-alte raporturi.

Omul luat în parte, cade curënd sub greutatea ei. *Characterul, decisiunea, moralitatea, sciința chiar, tóte se cobóră în fața mânei séu a sistemului cé'i va încălđi stomahul și 'i va nutri copilul.* Atunci Societatea cade și ea! *De aci turmele cutăru' séu cutăru'. De aci în o altă gradațiă, sus și jos copii, system ce diferite guverne, au ca normă la noi!*

Cei ce resistă astui curent, mor séu nebuni séu calici, urgisiți de puternicii ăilei, ca un *Negrea, Nicolénu, Bolintineanu, Lates, P. Ilarian,* etc.

Se vede dér că majoritatea sunt din alte metale.

Ceia ce este încă réu, e că în ast-fel de condiții nesicuranța cresce, confiența în persóne și chiar în principii se stinge, și întriga, înșelătoria și abuzul de imensa majoritate confientă și fórté adesea onestă și sincer doritóre de un adevărat progres, iau nascere; căc'i căț'í-va ómen' deștept'i, dér egoiști, ambițioși și ne sinceri, sunt de ajuns, în o țéră ce nasce, ca a nóstră, și unde interesele streine se lovesc așa de tare, s'ă facă totul!

De aceia la noi, numai persónele se schimbă la schimbările guvernamentale. Systema cea economică rea, réua administrație, și patronarea instrumentelor órbe și a streinismului, rămân pe loc!

Étă de ce poporul 'și-a pierdut credința, étă de ce adevărații ómen' de bine, se confundă cu actorii ăilei, și desgustații se retrag, și devin impasibili.

De aci rezultă toate acele rele, ce le-am văzut pe rând în decursul acestui studiu și care în prima linie produc descrescerea și pierderea elementului și averii României, în raport cu creșterea imigrației și a capitalurilor străine din țară.

Din ciocnirea atâtor rele ce rezultă direct din miserie, pe terenul politic lupta trece din domeniul principiilor, și al tendințelor de a deveni utili țerei, la lupta de persoane și de avantaje personale său generale partidei. Ele reușesc a se învinge mutual fraudând urnele electorale, amestecând lumea cu promisiuni false și imorale și ajung astfel să dispună fără rezervă și fără cuget, în interesul lor și al străinilor ce-i suportă la guvern — căci suntem deja în acest punct — de averea și destinele țerei.

Sub un astfel de guvern, nimic nu mai e sfânt, și nici o țintă alta, de cât ținta personală se poate așea în vedere.

Decă se face ce-va nou, și se declamă în jurnale ca o fericire pentru țară, se nu credeți că acești oameni s'au gândit să o înzestreze cu ce-va atât de util, se nu credeți că în dorul ei o fac aceasta, dăr numai și numai să speculă pe lucruri de utilitate publică.

Decă aceste lucrări noi, schimbări, creări, se fac, este numai din cauză că sunt profitabile unora din Jupiterii partidului.

Ceia se face cu marele lucrări ale Statului, alți meteori mai mici le aplică în județul său comuna lor, pînă chiar și în relațiile lor vis-à-vis de alte persoane, toți însă servindu-se de același mijloc, toți făcând același bune afaceri, toți, sprijiniindu-se unul pe altul,

toți în fine din „ai partidului“ apucând de „ale patriei!“ Sărmană patrie!

Înțelegeți ce administrație vom avea în ast-fel de condiții. Știind că totă fericirea unei țări depinde de la administrație, vom vedea lesne ce trebuie să se pi-trcă la noi. Și toate aceste pe spetele „bădăranului“ său „poporului suveran“ după cum ȳic unii sau alții din cărmacii ce se strecóră la putere.

„Mișcarea, înaintarea și viața unei țări atârnă mult de la administrația sa. Unde administrația este rea, acolo poporul s'ărăcesce, este gonit, se desgustă de muncă, se tâmpește și cărmacii s'ri sunt de prisos.

..... Administratorii județelor trebuie să fie din aleșii patrioți, din politiciii cei mai dibaci, ómenii cu multă înțelepciune și cu dor de țeră. Sarcina lor e de a veghia adânc să nu se calce legile administrative, să vėdă lip-surile acestor legi, și să raporteze puterei centrale ce profituri și ce rele coprind ele. Legile administrative privitoare la persóna, averea și viitorul nostru economic al țerei sunt în strânsă legătură cu economia politică, știința socială, moralitatea, cestiunile de traiu, cultura poporului și cu istoria instituțiunilor de comerț, industrie și plugărie.

Generația nouă are tot dreptul să cėră socotelă celei vechi și s'ó întrebe : suntem mai bine ori mai rău de cât când n'aveam nici scolii, nici viėjă constituțională scrisă pe hârtie, nici mormane de legi, para-legi? Ce folos aduseră atâtea sute de milioane cheltuite cu administrația țerei? Dările poporului pentru înflorirea armatei, dreptăței, luminii, meseriilor, negoțului, plugăriei, trebilor streine, poliției și administrației, finanțelor, s'au cheltuit

töte numai pentru inbunătățirea acestor ramuri de activitate publică séu s'a risipit multă parte din ele, și poporul s'a ales mai cu nimic? Avem adevărata inaintare a țerei ori călcăm pe un luciú de spoeli ¹⁾? “

In urmă relele ce au produs aceste efecte, sunt produse la rëndul lor prin efectele la cari au dat nascere. Ori, administrația rea, guvernarea neințelptă, produc la rëndul lor tot: *miseria*.

Étä de ce :

„Orașele stau triste, orașelele suspină, satele gem și cătunul se vaetă. Totul este pustiu in prējima lor. Intre cer, și intre pământ geaba töt cată Românul cu ochii : nu vede nici un sprijinitor ²⁾!”

Ori-ce lege făcută, pripite cum ele iau nascere la noi, cum voiți sé producă rezultate fericite, când nu o aplică sincer nimeni, când ea este călcată in picere chiar de acei ce'i-au dat diuă ?!

Étä origina proverbului :

„*Bună țără, rea tocmelă.*“

Rëul merge chiar pënë in punctul acesta.

„*Nu este insě lesne de făcut un recensemënt scrupulos, cu relele apucături și deprinderi ce există in acéstă privire. Hatârul, ca sé nu đicem mai mult, jöcă cel mai mare rol la facerea recensemintelor; și cât despre comisuniile care fac prețuirile și hotărăsc veniturile, se póte adesea aminti proverbul : „o mână spală pe alta și amëndouë obrazul ³⁾.”*“

Ei bine, sub o administrație onestă, cu un guvern

¹⁾ Gr. M. Jipescu. «Administrația României.» *România Liberă*. 22 Septembrie, 1879.

²⁾ Idem.

³⁾ «Românul» *Cronica*. 8 - 9 Ianuarie, 1880.

sincer și iubitor de țară, nu s'ar pitrece aceste lucruri. — Ce trădădă ele, de cât lipsa de respect, de onestitate, de sinceritate, a funcționarilor aleși, atât in cât privesce interesele statului, cât și ale societății? Ce probădă, decât nu favorisarea celor din tagma guvernului, căci decât cei protejați ar fi din opoziție, nu li s'ar ierta acesta. Faptul e imoral dăr, e rușinos, cu atât mai mult că e spus de o foie quasi oficială, a celor ce ne conduc, la „mărireă națională” și la „frumósele destinate ce avem in Orient!!...”

Funcțiile publice, sunt date la cei mai de pe urmă indiviđi, decât ei au dovedit că sunt partisanii ai grupului ce e la putere și decât mai ales in cercul lor au ceva influență, „electorală”.

Cunosc pe unii, adevărate nulități, care abea au trecut Licența in drept, și fiind inșe patronați de guvernantișii noștri, au avansat in 4 luni la cele mai inalte funcțiuni.

Nerușinarea au fost atât de mare, că unul din acești domni au fost inaintat membru la o curte, după ce fusese procuror o săptămână, *in care timp nu pledase nică o causă!*

Alții condamnați pentru escrocherii in Paris, sunt membri la tribunalele noastre, și mai cutesăm a rade, *de cutare pungaș, condamnat la noi, carele acum e membru la Vidin!*

Primarii chiar in sate, sunt tot ce e mai bețiv și imoral. Cum voiți ca țeranul să nu se tãmpescă și viciede, când administrația, clerul și justiția, lasă mai tot-d'a-una atât de dorit, fapte lesne de observat, de sătenii noștri atât de dotați de bun simț.

„Administrația pare a fi numai copoii colegiurilor electorale, fabrica aleșilor nației, îngherii alegătorilor ce vîd mai drept, neatârnați și mai osebit de gustul guvernelor și al guvernanților. Administrația, înfrățindu-se de multe ori și compătîmind adesea cu cei-ce ruină p'ascuns și pe față averea și viața românului, este o cîtă de desmeticî, o dróe de desmăța'î, cari n'au nici un gînd de țera pe care o servesc și care le plătește să administreze onest. Nici o simțire pentru binele public, nici un preț de sine-le și nici o pricepere de lege. Administrația, supusă, plecată, înghenuchiată guvernelor, aduce numai atîta serviciu sciut statului : la dîle naționale și la intrigî politice strînge iscălituri cu grămada, cari se rîd în „Monitor“ și în ziarele plătute celor de sus, gîtesc frunzarî și arcuiri de triumf și cari pe alegători 'din plăși și orășele în căruțe plătite de dînsa. Administrația dar este un dușman plătit, pus să pustiască ce e românesc și să impedeze înflorirea țerei noastre ¹⁾.”

Câte abusuri nu face dînsa, de cîte ori săténul nu condamnă momentul în care s'aunăscut.

Se acusă locuitorii noștri de la țera că nu voesc a lucra.

Dér afară de condițiile physice, malative, în care am vîdut că se află, la ce se mai muncescă, când pentru administrație nimic nu e sfânt.

La ce se mai muncescă câmpul, când produsele nu'î rămân lui, la ce se muncescă pîndeturile, velințele, când ele sunt prada administrației, la ce se mai caute de vite și paseri, când póte mâine, administrația noastră, prin perceptorii ce adesea iau trei biruri

¹⁾ Gr. M. Jipescu, idem.

pentru unul, mâine va vinde aceste animale ovreiului din sat pe nimic?!

La ce să mai muncască când el n'are nici un sprijin nici în cer, nici pe pământ!

Éta de ce Dr Eugène Legère dicea, cu multă dreptate că :

„*Lenevia țăranului român vine dér, după mine, din cauza stărei morale a țăranului și nu din o natură per-versă* ¹⁾.”

El e tot-d'auna și sub toate regimurile, martirul, ce se tortură tótă viața, pentru a plăti cu existența sa orgoliul și nesciința conducătorilor patriei!

De curënd sub guvernul liberal, sunt câte-va zile, étă cele-ce se pitreceaă, declarate, de unul din primarii regimului.

Aceste sunt acte oficiale.

Domnule suprefect,

Primind ordinul dv. No.... motivat de acel al d-lui prefect de Roman No.... bazat și acesta pe ordinul d-lui ministru de Finanțe No..., însoțit de un călăraș însărcinat a face esecutarea dărilor în astă comună, Giurgeni, timp de 5 zile, am însărcinat pe perceptorele comunal să mērgă pe la osebiții debitorii să împlinēscă dările.

Intrēga și de astă-zi, 20 Septembre, călărașul 'șă-a îndeplinit cu mare rêvnă misia, ce d-v. 'i-ați pus. El a mal-tratat cât a putut pe nefericiții debitorii, asupra cărora figurēză resturi de impositate fôrte însemnate dér cari, ne avēnd nimic la ușa lor, nu s'a putut incasa nici un ban.

¹⁾ „Trois mois de séjour en Moldavie“

O di intrégă s'a maltratat in modul cel măi inuman mare parte din locuitorii acestei comune, un insemnat număr din aceia pe care noi obicinuim a'i numi poputul sureran român, și séra rezultatul a fost nul cu desiréșire.

In fața unui așa rezultat, considerând miqlócele regulate ce legea pune la dispoziția administrației pentru activarea percepției impositelor, *am găsit că este mult măi demn a aplica acele miqlóce de cât a ajunge la mészuri degradátore atât pentru cetățeni cât și pentru administrație, care amintesce nefastele timpuri ale isprarnicilor fanarioți, și uricioșele debite poreclile ciobote-roșii ; și dar 'mă-am luat curagiul a mărgini esecția ordonată de d-v. pe timp de cincă zile, la una singură, și decă așa fi sciut in ce consistă acea esecție, eu n'ăși fi tolerat'o nici un moment.*

Am plătit călărășulul, bacșișul indoit cât 'mă-ăți ordonat a'l da, și v'il inapoesc o-dată cu acest raport spre a'i trimite aiurea pentru a aplica aceste iscusite mészuri coercitive.

Primiți X.

P. Donici.

Aceste inocente pedepse, sunt scuirea, baterea și alungarea ómenilor desculți prin spini, după ce li se ungea figura cu tot soiul de necurățeni¹⁾.

Éta lucruri nedemne de ori-ce guvern, cu atât mai mult de cel liberal, de la care mult a așteptat țera, dér care dovedesce că tot ce *se declamă nu trebuie creșut*, și că adesea ómenii *diși de stat* sunt nisce meschinii actori, ce declamă neconținut frumoșe lucruri in

¹⁾ „Percepția impositelor sub actualul guvern al partidului roșu.“ *România Liberă*, 30 Sep. 1880.

public, pentru a face după cortine cele mai neomenóse acte.

Étă pentru ce cu drept cuvânt s'a ȓis, de nisce ómení tinerí, ce aşı dori s'ă facă cum ȓic, cel puţin ei :

„Suntem liberali, și liberali prin convingere, și prin interes. Prin convingere, căci scim ce e libertatea și cât de curată și priincióasă desvoltărei omului e atmosfera libertăței. Prin interes, căci fără libertate n'am fi și noi ce suntem, nici n'am putea s'ă ne ridicăm glasul în contra răilor. Déră cu tóte acestea ne înfiorăm când vedem purtarea celor ce se ȓic liberali, și se folosesc de acest nume, spre a amăgi bunul simț al poporului român și spre a turna leșia leneviei și a vicleniei peste sufletul bine inzes-trat de fire al neamului românesc.

Oamenii aceștia trebuie opriți d'a mai rostogoli țera în prăpastiă !“

Partitul conservator a făcut lucruri și mai arbitrare, dér a avut un mare merit, de a vorbi cum a făcut și de a nu batjocori ideile sfinte.

Educația națională lipsesce cu totul nu numai să-tenilor, dér multora chiar din cei cu instrucție.

Décă la noi am avea nenorocirea s'ă fim cotropiți de Unguri, Nemți séu Ruși, nu sciu, căți ostași, deciși, de inimă, ar scóte corpul nostru național !

Pentru a avea patria în inimă, trebuie ca familia de mic, o dată cu cele-l-alte virtuți s'ă o sădéscă acésta în inima copiilor ; virtute, pe care scóla și virtutea conducătorilor s'ă o ție caldă și s'ă scie s'ă o desvolte !

Séu după cele ce am văȓut suntem departe de a fi făcut ce-va în acest sens.

1) *România Liberă*, 4 Maiu, 1880.

Ce am făcut noi chiar pentru infirmii din resbel ? La unia s'a votat 20 lei pe lună ! Și câți din aceștia nu'i primesc ! Câți însă sunt lăsați fără cel mai mic ajutor și cel puțin nu sunt scutiți de sarcinile publice. Jurnalele au denunțat mai multe casuri.

Cu acești brași tineri Români căroră le datorim ceia ce suntem astăzi, in mare parte nu am făcut de cât a inmulți numărul cerșetorilor in țară. Lipsa noastră de respect a mers pînă acolo in cât la 8 Octombore anul 1878, administrația 'i-au adus in Bucuresci, unde 'i-au făcut să defileze flămânzii, și in urmă 'i-au trimes inapoî cum renise.

Publicul indignat a făcut o mică contribuție.

Acesta este respectul pentru ómenii de bine in general in țera noastră !

Tot aicea vom videa influența ce are centrul asupra restului. *Bucuresciul face politică, tótă țera face același lucru. Din tóte orașele însă politică multă, de nici o valóre face Ploiesciul, ei bine in județul Prahova se face mai multă politică de sătenii, adică, 'și sparg capul, se injură, au pînă la 12 cărciume in un sat, ca la Poiana !*

Alegerile de primar sunt un adevărat scandal, astfel că acum câte-va luni, la Telega, a trebuit să intervină forța publică, căci se produsese mai multe răniri. Sunt țeranii ce fac pe bătăușul și speculă din votul lor, cum o fac foarte mulți in Bucuresci.

Étă fructul guvernelor și administrațiilor noastre și in ce mod au desvoltat ele „*opinia publică a țerei !*“

Relile se imită. Virtuțile se sădesc. Atunci dau fructe.

La noi puținii le aũ sădit din cei puși a conduce țera, dér relile lor s'au imitat.

Administrația rea a statului tradéã, administrația de plâns chiar a avereii lor.— Uitați-vé la mulți din cei ce ne au condus.

Acésta au produs un mare réu.— Și réul nu se va opri numai aici.

Românii 'și-au administrat moșiile cum administréã țera. Moșiile sunt deja cotropite de streini. Cele mai frumoșe domenii sunt séu in proprietatea streinilor și in special a Ovreilor, séu pëtrunse și putrede de datoriile către streini, ipotecate in ele.

Ei administréã țera, cum au administrat moșiile. Resultatul va fi același!

Pe calea economică suntem chiar sdrobiți și cotropiți de streini. Imigrația e enormă. Cotropirea politica va urma in curénd.

Pe urmă, streinii înbrățișéã ramurile cele mai productive și unde munca de ori-ce natură nu e așa cerută, precum și in care corpul nu este expus la numeroșe cauze morbide.

Căci :

„Nu se póte numi muncă séu travaliu ceea ce face ovreiuil *typ*. El caută prin fel de fel de tertipurii, intrige, incurcături, șiretenii, false întrebări, false răspunsuri, sé se vâre între muncitor și cumpërător, séu între proprietar și chiriașiu: ba de multe ori ovreiuil prin înțelegere cu cumetri de ai lui se impune, *te silesce să te serví de dënsul chiar când n'aveai trebuința de samsar*, chiar când din capul locului aveai in minte

să nu te servi de samsar. Prin acest mijloc ovreiuil trăesece din munca altuia ¹⁾.”

Ei caută, cu deosebire Ovrei, cu predilecție acele specialități unde controlul nu e posibil, unde fraudă, reua credință, usura și specula pot fi întrebuintate. Guvernantișii nostri le inlesnesc toate aceste fapte. Adesea chiar ei se fac protectorii lor.

„Acastă nenorocire, ce ne-a adus în stare de sărăcie, ea este sora ce incongioră fața puternicilor ce administredă România. Să nu ni se scotă ochii că avem și Români avuți. *Căți-va instăriți seu prin părinți, seu printr'un noroc orb seu prin voia administrației, nu probedă că avem cârmaci buni. Să nu se mai îngâmfe patriotii cei mari, că au lucrat de au obosit pentru popor; milioanele de Români lăsați în părăsire și ignoranță, nici n'au vădut, nici nu știu să le dică pe nume acestor străluciți Români patrioți iubitori de țară ²⁾!*”

Cunosc în de ajuns respectul ce streinii au pentru noi.

În toate afacerile ce au avut cu noi, după ce ne au spoliat, totuși, au făcut ca consulii să intervină, și să mai fim spoliați încă.

Tot-d'a-una cei ce ne guvernau au dat în aceste cazuri concursul lor, caei în streinătate adesea era puterea ce-i ajută a se mântine la putere.

Streinii nu sunt toleranți și onești cu noi; ei, mai ales ovreii, abusedă la culme de credulitatea și sinceritatea clasei noastre agricole și tot ei ne insultă prin presa

¹⁾ Dr Obedenaru. „Scrisore către Redact. Românuț” 1871, Iulie.

²⁾ Gr. M. Jipescu. Lucrarea citată.

streină coruptă, tot ei strigă că suntem barbari și ne-toleranți.

„Ei care : *se refug in România unde, prin lucrările lor, fac sërmanul mai sërman* 1).“

Cele mai mici regulamente de utilitate publica ei nu le respectă.

Ast-fel ovreii, imediat după mörte, contrar tuturor dispozițiilor luate, ingropă morții lor.

In Moldova ei au poștia lor, au spionii și agenții lor, au scolile și tribunalele lor comerciale și civile, ei formedă in fine un stat in stat.

Numai când nu pot face alt-fel atunci apeledă la justiția țerei. — *O crimă comisă între ei, ovreimea este o pădure in care parchetul și poliția adesea ori nu mai pot pătrunde.*

Pênă și distribuitorii de la poștia și telegraful nostru in Moldova sunt ovrei. — *Ast-fel secretul familieii, secretele statului, nu sunt in afară de cunoscinta lor. — Afacerile de bursă, comerciale și ori-ce imprejurări, ei le cunosc mai înteu.*

In orașele din Provincie in Moldova, inainte ca prefectul să scie ce-ra, se pöte afla la cutare Șloim Ițic, burahul ovreilor din localitate, ori-ce nurelă importantă.

Acestea se pitrec grație administrației nóstre, grație D-lui Robescu care la congresele unde au luat parte, nu s'a convins încă de importanța de a se servi de indigeni in acéstă ramură. *Trist lucru!*

1) *Morris*. Consul al Statelor-Unite in Bucuresci. — „Jurnal de Bucarest.“ 1823 du 23 Avril.

Spunem ca nu le pasa intru nimic de regulamentele noastre din contra ei fac ce voesc.

Priviți instrucția și educația ce o dau in pensionatele lor streinii din țără, copiilor noștri.

Vedeți scandalul din urmă și rezultatul comisiei relativ la Santa-Maria din București. Guvernele nici nu s'au gândit să intervină ver o dată.

Superiōra de la *Sacre-Coeur* din Iași mōre, și cu tōte protesturile, și contra tuturor regulamentelor noastre este ingropată in centrul orașului, in sîmul unui pension! Acēsta mai e țără!...

Pe urmă ei sunt cu totul ostili la orî-ce desvoltare a noastră. Ei înțeleg mai bine ca cei ce ne guvernă interesele lor și ale coloniei lor la noi!

Cele ce urmădeșă se aplică aprōpe la toți streinii fără distinție.

„Meseriașul German nu bagă calfă de Român; spițerii nostri nu primesc calfe Români ci numai Sași și Germani, cu atât mai puțin invēțaței (ucenici) Români. Am privit la un maester întreprindător, ce a luat asupra sa acoperirea clădirei celei mai mărățe ce au ridicat Români. *Dintre cei 15 maestri ce lucrēdă sub direcția lui, nici unul nu e Român.* S'au propus mai mulți din maestri pământeni a intra in întreprinderea lui; adesea nu avea destui, și mai bine intrerupea lucrarea, dar meșter român nu a vrut să primescă, cu tōte că acest ingrāt se află de mulți ani in țără și 'și-a făcut o stare ce'l ridică peste orî-ce grijă.

Puține sunt exemplele acestea pe lēngă mulțimea celor ce am putea aduce, decă nu ași datori de a nu osteni paciența cetitorului. Ast-fel sunt Germanii între

Români, chiar și acum când ei sunt numai nomazi, petrecători aci; dar ce vor deveni ei atunci când vor putea compta nu numai pe sprijinul de afară ce 'i proteje și acum, *ci vor putea dice că au interese în această țară fiind că au o populație numeroasă de conaționali și când o numeroasă colonie germană 'i va sprijini* ¹⁾?

Același lucru absolut se pôte dice de toți streinii aflători în țară. — Lucrul e natural a fi ast-fel. — Cu cât numărul lor va deveni mai mare, cu atât încă ei vor înțelege mai bine pozițiunea și rolul lor, cu atât încă mai mult, vor aplica acest exclusivism, în dauna dezvoltării noastre fie industriale, fie comerciale, în dauna în fine a dezvoltării țerei pe calea economică, *care singură pôte a'i asigura un bun viitor.*

Din toate cele expuse în acest capitol, s'a vădut cred mai mult ca clar, că relele de orî-ce natură, și orî cât de numeroase, de care suferă elementul Român. sunt nisce efecte teribile, desastrose, de care trebuie a ne infiora, datorite stărei economice de plâns, în care se află, elementul Român. — La acesta am vădut și răul deprinderilor noastre cosmopolite și acum și acele ce încep a decurge direct și din esclusivismul ce ne aplică streinii ce ocupă cele mai productive ramuri ale industriei și comerțului, grație unei stări de lucruri pe care vom studia-o în capitolul următor.

1) «Colonigiți Germani și România» de D. P. Martianu

CINE SUNT RESPONSABILI DE RELELE DE CARE SUFERE

ELEMENTUL ROMAN DIN ȚERA NOASTRA ?

«Intre răi administratori și între ucigași cu voință séu fără voință, conștiința publică nu face nici o deosebire !» (Gr. M. Jipescu)

«Climatul are óre-care putere, guvernământul însă de o sută de ori mai mult; Religionea, unită guvernământului, încă și mai mult.»

(Voltaire)

«Intr'o casă onestă se face deosebire între familie și musafiri. O țără nu este o cârciumă.»

(E. Viollet-le-Duc. «Mémoire sur la défense de Paris, 1871).

«... Prin averea ce neincetat se scurge de la Români la streini, se duc forțele vitale ale națiunei, și poporul Român secat de avere și prin urmare de mișlócele de cultură și de existență se stinge prin inanițiune.

... Pentru ce se cere calitatea de Român spre a fi Ministru și funcționar de stat in România, decât nu pentru a face politica intereselor române, a fi organ al națiunei in față cu streinii ?»

(Introducere la studiile lui Marțian).

Să vedem acum, după cât puterile mele 'mí vor permite, in ce mod putem a ne esplica trista noastră stare economică.

Am auđit pe mulți, pe fórte mulți încă, ce nu făceau nimic pentru Români, strigând : „Românii sunt leneși, sunt plini de superstiți, sunt ignorenți, réu

voitori, incapabili de a întreprinde ceva serios, și de a putea concura cu celelalte elemente aflătoare în țară.“

S'ar putea crede acesta, și mulți chiar sunt la noi, care de bună credință o admit această curioasă explicație.

Causa însă a relei stări economice, a miseriei Românilor în țera lor, este cu totul alta. — Nu poporul Român au produs-o, nu el d'ér este responsabil.

Acastă malatie au fost provocată și întreținută, tocmai de medicii, de guvernanții noștri care au putut să probeze foarte multă inteligență, instrucție și spirit natural, d'ér care rare-ori p'ene acum au putut să probeze că sunt buni administratori și mai pre sus de toate, că sunt buni Români.

Și chiar atunci când actele lor păreau mai naționale, ei nu făceau de cât a triumfa de chimere, nu făceau de cât a întreprinde *in interesul țerei* (!) lucruri superficiale, *pe când adevăratele rane rămâneau și au rămas încă deschise.*

De la 1859 și p'ene în prezent, nu *guverne, d'ér din persoanele ce au fost la guvern*, mulți, și prea mulți am avut liberali, mulți iubitori de marsilesa franceză, mulți ómenii v'edit instruiți, d'ér ei aveau două mari defecte: neexperiența, și necunósccerea istoriei și a intereselor țerei lor.

Neexperiența lor ne-au făcut mare rău. Căci ori cât de bune esamene ar trece cine-va la Paris, nu se învață însă ideia românismul, solidaritatea ce există între buna stare economică și viitorul Statului, în *quartierul Latin*. Nu se învață în fine a administra România și in-

teresele ei, cetind numai pe Mourlon și Troplong ! Operele lui Barnuț și sênul țerei, étă uvragele de consultat.

Al douilea, e că cunosceau puțin, și adesea de loc, nici istoria, nici natura țerei, nici interesele ei, nici actualitatea. Atât mai puțin raporturile nóstre cu streinatatea, cultura și forța țerei, și mai pe sus de tóte : interesele ce streinii au in țérá. Ei se ocupau și se ocupă încă de tóte afacerile vitale ale Franciei, pe când ale României séu nu meritá atenția lor, séu nu sciu a le da importanța cuvenită, de și tocmai ei ne guvernă, și lor le incumbă acéstá datorie, căci ei ar trebui să aibă mâna la pulsul țerei.

Mai adaogați încă lupta de systeme ce era și este între ei, căci unii urmau după cele vădute in Francia, alții in Italia, in Germania, Austria, etc.

Nici unul insé séu prea puțin, au urmat ceia ce trebuia să vadă in țérá.

Ei au vădut liberul schimb între Francia și Anglia, și l-au admis ca normă pentru *țérile prime ale lumii chiar, cu România !*

Or fi având dreptate, dér nu ast-fel a făcut Colbert in Francia ; Austriaci, Germanii și Rușii mai ales la ei !

In urmă ce o să le dăm in schimb ?

Existența, viața noastră individuală, și națională ? . . . acésta am vădut că o facem !

Ei au vădut ovreii in Francia, și pe puținii streinii la Paris, cu totul neinsemnători pe lângă societățile, cultura și sistema de stat economică francesă, și ei au cređut că și in țérá pot pune in practică același lucru.

De aci o falsă frăție, un fals liberalism și peirva țerei !

Om și om, etă ideia lor. Român in România, nu există in știința lor.

Cultura streină, s'a adus ast-fel la noi și ea a in-
străinat cu totul sentimentele și inima noastră de țără.

De aceia nu ne place nimic la noi, chiar când pre-
sintă óre-care avantaje. Sacrificii mici, nici nu
incep acest capitol, suntem departe!

Mai bine vom cheltui toți banii țerei, dér să luam
insă biftecul Chataubriand, pe Boulevardul Italian la
Paris, de cât să călătorim in țera noastră, unde avem
poziții splendide, antichități demne de visitat.

Cheltuim toate resursele țerei — căci ori câte moși
am avea, banul nu e numai al nostru — numai pen-
tru ca să nu ne pârlescă vara sórele și să nu ne în-
ghețe iarna urechile, in țera noastră.

Băile, pădurile, aerul din țera nu valoréđa nimic.

Vêrful-cu-dor, Pionul și Turnul-Roșu sunt nesufe-
rite, căci nu au drumul ferat de la Righi-Culm!

Dér ar fi fórte ingreuiată a ne răspunde întrebân-
du-i ce au făcut pentru desvoltarea acestor bunuri și
miđlóce de distracție cel puțin in țără, pe când con-
tribuesc regulat pentru ele in streinătate.

Să nu mi se obiecteđe că acestea sunt numai de-
fectele țerei, voi răspunde că cei puși sa ne cărmu-
iască trebuie a'i da bunul exemplu și a dirige alt-fel
curentul.

Acéstă tendință. pêně la un punct óre-care, a cer-
ceta frumosul și confortabilul, probéđa o bună de-
prindere; n'aveau decí de cât a face să se desvolte
aceste bunuri in țără și a'i opri să cheltuiască milió-
nele in afara: a da in fine ei exemple, prin viața lor.

In fine grație tot acestei scoli am părăsit și individualitatea moravurilor noastre și a limbei noastre.

Azi vorbim toți franțuzesce ne îmbrăcăm nemțesce, și acesta nu ar fi nimic, decât nu ne-am îmbrăca în Franția, Anglia, Austria.

Adevărul este că ducem o viață de prinți.

Ne îmbrăcăm în primele țări, ne încălzăm de asemenea. Mâncăm și bem produse streine. Visităm tétrul frances. Parfumăria și toate necesarele le luăm din streinătate. Pariso-Mania în toate e la culme, gesturi și moravuri frances, totul frances, defectele francese mai pe sus de toate, și nicăeri virtuțile frances!

Ce consumăm din țără? : Aerul și acesta numai o parte din an! . . .

Etă pentru ce adesea ori în Ministerele noastre, în Camerile noastre, afară de un mic grup la 66, excepțional, care erau contra concesiunilor streine, tot-d'una s'a strigat *libertate, egalitate, fraternitate, democrație*, cetite pe țăidurile monumentelor din Paris, dér foarte rar s'a făcut ce-va în adevărat românesc, în adevăratul interes al țerei.

De aceia suntem sermanî în țera noastră, de aceia mulți se simțesc streini în țera lor, și de aceia descrescem și degenerăm, primele simptome ale perđaniei unei rase seu a unui popor.

Nici póte fi alt-fel cu o ast-fel de sistemă.

Un fapt de o mare importanță resultă din modul cum au progresat țera. Noi, bine rău, avem în țera tot soiul de industriași Români, și adesea bunul gust, și soliditatea nu lipseau articolelor ce se făceau aici.

Ele răspundeau perfect la necesitățile timpului, cu

tóte că adesea lăsau mult de dorit relativ cu perfecționarea ce se obținuse în streinătate !

Dacă noi am fi progresat treptat, dacă gusturile noastre s'ar fi rafinat cu încetul și industria noastră s'ar fi transformat, ar fi progresat și astfel nu am fi fost marturi, la acest resbel ce streinii 'și fac la noi în țară pentru a'și trece cele mai próste produse, tocmai ca în China și Cafreria, după ce au reușit grație în mare parte guvernelor noastre, a perde industria și comerțul făcut de Români !

Căci, ce s'a întâmplat. Clasa avută a țerei, nu a voit a desvolta scóla la noi, și a ținea ca copii să-și facă cel puțin o parte din instrucție în țară. Din contra, imediat când s'au decis a schimba Gréca pe Francesă, copii din fașă 'i-au trimes în Paris, Berlin, Viena, Londra, etc., Parisul mai ales era marele magnet.

Acestia devenind ómeni, gusturile și necesitățile lor fiind tocmită după mediul în care trăise, la întórcerea în țară, după cum spunea ilustrul Alessandri :

„Țára le pare pustietate
 Ér noi Români, Urangutaní!“

*Se înțelege că nici croitorul, nici cismarul său pălărie-
 rul, nici căruța său șéua, nimic, nimic din cele ce erau
 în țară, lucrate de mână Românescă nu le mai plăcea.*

De aci comande, voiajuri, cheltueli.

*De aci imigrația industriașilor streini; de aci mai ales
 superioritatea marelui import asupra exportului nostru.*

Étă cauza pierderii industriei și comerțului românesc.

Noi am exportat și exportăm nu numai aceia ce pro-

duce pământul, dăr exportăm toate economiile noastre, și acum începem a importa pe credit!

Turcul nu mai este pentru a le plăti. Turcul acum e existența țerei, mă tem să nu le plătim cu ea.

„Cum s'au ruinat boerimea la noi? Cheltuind mai mult de cum îi permiteau puterile, mergând în streinătate și voind să o sperie prin lucsul și risipa averii, când acesta abia le-ar fi ajuns să trăiască în țera lor. *Erau barbari în producțiune și civilizați în cheltueli*; de aceea se duseră mai toți de ripă. Ce face acum burghezimea care s'au ridicat pe ruinele aristocrației? *Urmădă și ea aceiași cale*. Părinții agonisesc și copiii cheltuesc, și observați, vă rog, faptul cel cu totul in-tristător că toate aceste averi rămase de la străbuni séu câștigate cu atâta ostenelă merg să umple punga străinului ¹⁾.”

Singurile capitaluri ce mai sunt în țără, sunt re-presetate de streinii ce ne-au speculat și înșelat, profitând de inocența și nesciința noastră, dăr care măcar nu voesc a se asimila pentru ca ele să se reintorcă ast-fel.

E mare diferența de rase! E departe de la Moise la Christ! . . .

Adăogați la acesta și relele ce am demonstrat în capitolul precedent, rele născute din necesitățile administrației și relele noastre deprinderi: *Funcționarismul*.

„Acastă tendință este din cele mai periculoase într'un stat; ea pune în locul unui factor productiv de avuți un parazit care-î sugere sângele fără a'l spori

¹⁾ Conferința d-lui *Xenopolu*. «Starea noastră interioară. — Economii, funcționarism.» 1880 Septemvrie.

intru nimic. Și fiind că in locul părăsit de funcționar se ivește un gol economic, el este de îndată umplut de un străin care se aședă in locul naționalului la banchetul cel mare al vieții, *pe când bieții naționali sunt numai nisce chelneri care servesc*. Ast-fel se introduce cu inctul in corpul națiunii și a-nume ca elemente neapărate, Evreii dincolo de Milcov, grecii și bulgarii dincóce ¹⁾.”

Lupta ce s'au dat cu atâta vehemență inre partida veche și cea nouă, au avut cu deosebire un trist rezultat.

De câte ori nu am vădut personaje ăise politice, care după ce 'și-au aruncat cele mai nedemne epitete inre ei, de *comunarđi*, *hoți* și *vândători de țără*; nu peste mult tot noi 'i-am vădut laudându-se, și chiar suindu-se pe aceleași bănci.

Atuncđ, séu acușațiile ce 'și-le aduc mutual sunt nisce calomni, séu că cu toți, ceia-ce este mai sigur, sunt din ejusdem farinae.

Dér ce confiență voiți să mai aibă Societatea? Și ce opinie publică voiți să se nască in ast-fel de condiții?

S'a ăis chiar in Cameră că opinia publică la noi e o femeie de uliță, nici putea fi alt-fel cu ómenii care au abusat de dënşa in un mod nepomenit.

„Luptele sterpe inre partide și inre nuanțele politice, lupte ce se urmédă de câți-va ani, n'au nici cel mai mic folos pentru națiune; ele nu fac de cât să'i distragă cugetarea și atențiunea de la cestiunile ce cu adevărat ar trebui să o preocupe ²⁾.”

¹⁾ *Xenopol*. idem.

²⁾ *Cronica*, «Românul» 22 Sept. 1880.

Fiesce-care partid nu au căutat un sprijin nu numai în a convinge pe majoritate de ideile lor, nu numai a 'i da exemplul prin viața lor privată și publică, de ceia-ce ei ar fi voit ca ordine, progres și soliditate în afacerile statului. — Departe ! Interesele străine fiind mari în țără, atât în ce privea partea economică cât și cea politică, ei nu s'au sfiit de *loc a usa de toate resorturile pentru a se strivi și injosi mutual, strivind și injosind în acelaș timp, interesele țreii, lovind în viitorul ei ! De aci tot soiul de convenții cu streinătatea, de aci protecționismul asupra streinilor.*

Și în loc de a aplica o systemă economică protecționistă, industriei și comerțului Român, ei au aplicat acesta în genere industriei și comerțului strein, favorisând interesele economice ale cutăruî său cutăruî Stat, care represintă sórele născând, făcând ast-fel din țără o mină de exploatare pentru acel din streinî care era mai abil, și care scia să menajeze mai bine portăriî ocnei, ce erau cu totul indiferenți, *de trăiesc seu mor, nenorociți locuitori ce lucrau delăsăți și asupriți în intrul ei !*

În cât de câte-orî ómenii de bine din această țără, nu vor fi đis cu ilustrul Niculénu :

„Peșteră posomorâtă
Négră, umedă, tăcută.
Aî fi bună 'n Bucurescî
Ca să servî de pușcărie
Hoșilor care sfășie
Peptul țreii Românescî !“

Streinîi în urmă vedënd apatia țreii, vedënd *capacitatea politicilor noștri*, se înțelege că nu numai au

căutat a ne spolia, d'ér a'și constitui chiar drepturi, și a profita acum de cea mai mică incurcătură séu prostie a conducătorilor noștri pentru a ne pune din nou su-lița in cóstă, pentru a ne spolia cu orî-ce preț.

Étă esența istoriei nóstre contimpurane, étă conduita majorității celor-ce ne-au condus.

Décă mă surprinde ce-va, este că streinii nu ne-au creat o pozițiune și mai rea.

Sě nu ne plângem insě, căci grație convenției de 10 anī, Austria au început a o face acésta, și se vor mă gāsi ómenī de stat ca să mă repete ediția a doua, considerabil revēdută și adăogată.

In urmă :

„Streinii interesați a ne esploata și a ne cuceri țera prin resbelul economic, profitând de lipsa de educațiune națională a ómenilor noștri politici, de necunoscința lor despre interesele țerei, — acreditédă in spiritul lor. intre alte artificii, funesta eresie, că cu cât se vor planta in țera mai multe interese streine, cu atât va fi măi garantată independența nóstră, cu atât ne vom civilisa măi repede.

La acéstă artificie ne póte răspunde esemplul tuturor coloniilor din istorie și din actualitate : ce infloresce in colonii prin interesele streine ? — *Infloresce națiunea pămēnténă ? — Orī pe ruinele națiunei pămēntene, se rēdică națiunī streine ?*

Acolo mergem și noi prin plantarea intereselor streine intre noi.

Ar fi măi simplu a dice că, pentru ca să ne asigurăm esistența, să ne anecșăm la Austria și Ger-

mania, *căci acolo ne duce anebsarea economică ce se întreprinde.*

Sunt două sisteme politice : *una națională, și alta colonială*, ce se practică de statele Europei. Sisteme cu totul opuse una alteia.

Politica națională se aplică către sine însuși, către națiunea proprie a statului; politica colonială, se aplică în țările pe cari un stat le colonisează cu prisosul fiilor săi. Această politică, disă colonială, consistă în o sistemă de uneltiri economice, cari lucră la exploatarea și cucerirea țerei, prin un resbel pacinic, întreprins sub forma unor așa numite opere de civilizațiune.

Scopul politicei naționale este prosperitatea și conservarea națiunii statului. Ea are de regulă politică, principiul că *„o națiune ca și un individ este mai aproape de sine de cât de alții;“* — că *din unitatea intereselor materiale numai, poate eși unitatea morală, și din „una și altu întrunite, — forța națiunii.“*

Politica colonială are de obiect, întemeierea elementului colonisator prin exploatarea și substituirea elementului pământean. *Esistența acestuia se absorbă de cel d'ântei, și ast-fel stors de vitalitate și împilat, — încetul cu încetul se stinge de inanitiune, în măsură cu desvoltarea destructorilor săi, — în numele umanității, al libertății și al civilizațiunii!!*

Regimul colonial este cu atât mai funest pentru poporul indigen, cu cât, prin puternicul mecanism al sistemei, nu numai că totul este mișcat în contra lui, dér însuși el este mēnat de sistemă, a lucra la propria sa destrugere, și la constituirea ucigașilor săi.

Inseși munca acelu popor este o lucrare de nimicire pentru densus, pentru că intrând in mânilor unui popor dușman, ea se pface in armă in contra sa.

Tôte relașionile poporului indigen cu streinii sunt basate pe destrucșionea lui. Nu comerșionul este pentru densus, ci el este pentru comerșion.

După cum in sistema nașională totul concură la binele nașionei, totul graviteză in jurul ei; in politica colonială totul este invers. Ceea-ce pentru elementul colonisator este virtute, adică iubirea de țeră și patriotismul, este privit și tratat ca crimă in nașionea pământénă.

Acolo unde sistema nu este pusă in legi, ea se află in inima ómenilor politici și a agenșionilor carí dau mișcarea acestu mechanism.

Spre a ne incredința de acésta, nu avem de cât a observa politica economică ce urmédă Englitera in Englitera, către nașionea sa proprie, și politica ce tot Englitera urmédă către Irlandesí și către țerile pe care le colonisédă cu Englesí. Politica Franciei către nașionea francesă, și către poporul Arab din Algeria. Politica economică a Germaniei către nașionea germană, și politica ei către elementele negermane, de exemplu a Prusiei in Ducatul de Pozen.

Principiul politic al ómenilor de stat germaní, către nașionea lor proprie, este acel al unu bun pãrinte de familie. „*Scopul Statulu german, fonșat cu sângele și munca germanilor, este o societate germană,*“ dic ómenii politici germani. „*Statul nu este o abstrașionie, a societășei omenesșe, ci personificarea individualitășei nașionale. Misiunea statulu este a fi patriă iar nu Otel.*

„In adevăr statul este supus pînă la un punct, condițiunilor generale ale umanității, dar este principalmente supus condițiunilor speciale ale națiunii sîle.“

„Nu trăim in Paradis unde totul este fără interes. Bunul D-ului n'a populat pămîntul cu abstracțiuni omnesce, nici cu omul, precum el este in sine, ci cu națiuni concrete : Francesi, Englesii, Germanii, etc., — in împrejurări practice deosebite. De aceea bărbatul de Stat trebuie să se preocupe numai de națiunea lui, lăsând cerului grija in genere a umanității.“

Așa cugetă ómenii de Stat ai Germaniei, și resbelul franco-german care va incepe o eră nouă pentru politică și sciință, punënd capet cosmopolitismului, a dat cea mai deplină consacrare cugetărilor lor.

Să mai observăm sistema politică a regimului german din Viena, către coloniile germane din Boemia, Transilvania, Bucovina, Galiția, Ungaria, etc. :— și politica aceluiași regim către elementul român și slav ; și vom vedea că germanii austriaci se intemeiază și cresc din vitalitatea popórelor slave și române ; că prin sistema de stat opusă acestor popóre, existența lor se absórbe de Germanii ; miđlócele lor, forțele lor, munca lor, sunt intrebuintate ca instrumente de destrucțiune a lor. — In deosebirea acestor sisteme politice, vom găsi secretul stărei inflorite și a civilizațiunei Sașilor și a miseriei și decadenței in care zac Românii și Slavii.

Mai multe rele cauzedă acestor popóre resbelul economic ce le face Austria, de cât nu le-ar cauza cel mai de-sastros resbel militar ¹⁾.“

¹⁾ «Coloniștii Germanii și România» de D. P. Marțian. A doua edițiune, cu mai multe anexe și o introducere despre «Economia națională.» București, 1871.

Același lucru se practică de Austria acum nu numai elementului Român de la ea, dér și elementului Român din țera noastră, care muncește a da viața elementului german, din untrul și din afară, corpului națiunei. Resultatul va fi acelaș, ca și cel observat cu Români de la ei.

In urmă, pentru a pune cestiunea pe adevăratul ei tărâm, guvernanții nostri, n'au făcut alta de cât a *impune sarcinele de Stat Românilor și a da beneficiile Statului streinilor*.

Căci Români, au fost și sunt constant luați in serviciul militar activ séu teritorial.

Fiesce-care pierde prin urmare cel puțin trei ani din viața sa, din puterea și activitatea sa, pentru această necesitate absolută a unui stat.

Séu cine se află in tinerețe in ast-fel de condiții, nu pôte a se insura, nu beneficiază nimic de munca sa, pierde adesea sănătatea prin viața și reginul ce le impunem, sunt contagionați de malati venerice, și presintă o mortalitate destul de mare.

Și pe când Românul cu pușca în mână, suferă tot soiul de miserie, la Dunăre séu pe piscul Carpaților, spre a ne apăra țera; el nu face acest sacrificiū, decât spre a apăra pe cei-ce au comerțul și industria in mâna lor și care sunt mai toți streini!

Noi vërsăm sângele nostru, pierdem ani tinereței noastre, ne ucidem in casarme, ne creăm prin aceste rele sociale imense, nu pentru a apăra interesele noastre, dér in mare parte pentru a asigura liniscea, usufructul și viața, progresul și inmulțirea, acelor ce se desvoltă pe cadavrul nostru.

Ast-fel cel mai sfânt din sacrificiile noastre, servesc cele-î mai murdare fapte!

S'au cređut in urma că făcând armata teritorială, vom combate aceste rele, *dér scopul au fost departe de a da un bun rezultat.*

Cătă stingherelă nu aducem atât intereselor private, cât și celor publice chiar cu armata teritorială. Șefii de regimente se *servesc* de o mulțime de ómeni, ce sunt concentrați aprópe in permanență. Am vėđut chiar pe unii cultivându'și grădina ce nu avea mai puțin *de patru fãlcă*, și puindu'î sė'î și *văruiască casa!* Astfel că ei sciind serviciul ce aveau a indeplini, 'și *concentrau la rėndul lor nevestele!*

Pe lėngă aceste abuzuri sistematice și pe lėngă altele multe, mai iată unul :

Admitem că fie-care va face pe lună o săptămâna servind la granița s. es. : la Predeal.

Câte ășile pierd inșe ei ca sė se ducă la punct și sė se întórcă a casă! Cine le ține in socotelă acest timp ce'l pierd și cheltuiala ce fac ei cu transportul și hrana!

Nimeni! De aceia e de preferat a face mai bine serviciul activ!

Êtă in ce privesce și pe călărași, lucruri ce identice se aplică și la cheltuielile ce fac de la ei dorobanșii. Cine nu'și aduce aminte din campanie că cojócele lor, sosise mai iute mult de cât cojócele „naționale!“

Cine nu roșese când vede la granițe modul murdar chiar, cum sunt inbrăcați, acești valoroși soldați. Dér la noi tóte sunt pe hărtie. De aci dér urmėđă că după legi și scoli pe hărtie sė fie și armată pe

hârtie, și ea este ast-fel după modul incomplet cum se formedă dorobanții, călărașii, etc. Căci étă ce cheltuiesc din punga lor :

„Dênșii sunt obligați a'și procura cal séu a depune 300 franci, ca consiliurile de administrațiune să le procure cai, afară de acésta când intră de serviciu séu să concentrédă peste rënd alocațiunea de furagiu se dă scđdută de ceia ce costă în realitate, țesală, periă, pătură, potcovit în sarcina lui, bludă de postav, pantalonî serî, crarată și bonet din banii lui, afară numai că pentru cincî anî i se dă o pereche de cisme ¹⁾ pe când el numai în concentrări peste rënd usédă cel puțin câte o perechie pe an.

Acestea sunt pe scurt sarcinele și inconvenientele instituțiunei călărașilor, și care pe de o parte sîrăcesc un număr considerabil de țărani, ér pe de alta impedică desvoltarea militară a acestei instituțiunii, din care suntem siliți a forma viitorea noastră cavaleriă ²⁾).

Étă acum și efectele acestei organizații și mai ales cum se fac lucrurile la noi.

„Tóte aceste concentrări peste rënd se esecută mai cu sémă în timp de véră, ast-fel că recolta acelor călărași concentrați peste rënd, stă pe câmpii nelucrată și nestrînsă la timp, pe când dênșii sunt siliți a esecuta munca arendașilor și proprietarilor ; în cât călărașul care ca recrut era fruntașul comunei, eliberându-se după 5 anî, devine cel mai sîrac în comuna sa și prin urmare un contingent de 2—3000 recruți călărași, pe fiă-care an, devin aprópe proletari în țeră ³⁾).

¹⁾ Adesea cu tocuri de carton.

²⁾ Conferința d-lui colonel G. D. Polizu la 30 Ianuarie 1880.

³⁾ Col. Polizu idem.

Cred că numai este necesitate de comentarii. Aceste s'a'u spus în clubul militar, de un colonel în fața ministrului de Resbel și a A. S. R. Domnului. *Nu s'a făcut însă de atunci nici cea mai mică schimbare!*

Cu alte cuvinte, serviciul militar care se plătește cu sângele, viața și forța unui popor, se face la noi de Români! Acesta ar fi natural, și nu s'ar părea de loc curios.

Dér în țără am vădut că la 4 mult la 5 Români, se află un strein. *Ei bine acestia întrebuințându acești ani ai tinereții lor, întrebuințându vigórea etății pentru a lucra și câștiga, se însoră și se înmulțesc, pe când noi facem alt-ceva.*

Etă dér că sarcinile de stat sunt în ast-fel de condiție, *nu o onóre dér un desastru.*

Să luăm chiar acum exemplul.

Sunt 600,000 ovrei în țără, ei bine câți din aceștia au fost în campanie, câți au murit, și câți mai ales au fost la intendență, unde chiar când soldații noștri muriau pe câmpul de luptă, ei speculau asupra hranei lor și se înavulțau. — Acesta o fac ei și în Austria. Așa le e rasa.

Etă sacrificile ce ei fac pentru patria lor, etă de ce ei se înmulțesc și noi... scădem!

Milițiile în urmă și garda orășenescă, sustrag de asemenea pe lucrătorul Român de la ocupațiunea sa ori-care ar fi ea, pe când în acest timp streinul lucrăda aparat și ocrotit de legile și scutul nostru.

Ei sunt parazitul ce se desvoldă în corpul nostru, nu pentru a muri o-dată cu noi, cum se întâmplă în

natură, dér pentru a se înălța în urmă independenței, liberi și prosperi pe cadavrul nostru.

Etă de ce mulți au spus cu dreptate că : „organizarea militară fără organizare economică nu are rațiune de a fi, și nici nu pôte fi de cât șubredă și neputincioasă ¹⁾.”

Etă la ce va servi, decât nu vom deschide curênd ochii, sângele vèrsat de un Mircea, Mihaiu sèu Stefan.

Umbre mărețe, cât sunt de departe de ceia ce erați voi, cei-ce ar trebui și acum să facă acelaș lucru!

Acésta nu este singurul punct, ce trebuie a avea în vedere.

Șoselele, fie ele naționale, județene și comunale, sèu făcut numai și numai cu sătenii noștri. Cu tôte că chiar șoselele, pentru a nu mai dice nimic de drumurile de fer, nu le servesc mai de loc intereselor lor directe.

Vêdutați vre un strein ce se hrănesce în țerà, vêdutați vre un ovreiù în special, luat, cum au fost și sunt luați Români, sèptămèni întregi pentru a le lucra!

Nu voiù uita nici-o-dată descrierea infiorătoare ce 'mî făcea un distins medic ce a vêdut de aprópe cum se făcuse șoséua din Argeș, partea muntósă.

Sate întregi tocmăi în timpul cel mai priincios agriculturèi erau aduse acolo.

Femei grele au născut fără timp și adăposteau copii după câte o stâncă, ómenii suferind sèu morți chiar, nevêduți de nimeni, și mai toți, galbeni, prăpădiți, nemâncăți, desbrăcați, dormind noptile sub

¹⁾ Introducția la studiul lui *Marțian*.

cerul liber, adesea udați de ploile reci din munte, lucrau și noapte, fiind-că era ordin. sub biciul sub-prefectului.

„Atunci am vădut, cum spunea d-sa, că românul e prost de bun ce e, mă întrebam cum de acești oameni în a căror ochi se videa suferința și disprețul pentru noi, nu ne ucideau, și nu ucideau mai ales pe acei ce-î tratau în acest mod!“

Resultatul e, că Românul e sustras de la munca sa în momentele cele mai priincioase, și că adesea grație aceleiași bune administrații de care mai bine n'am mai avea parte el este ucis, seu rămâne infirm și calic pentru restul zilelor. — *Șosele se facem, dér sè nu le sancționăm cu cadavrele noastre, pentru ca orreii și streinii să se primble în urmă pe ele! . . .*

Cu facerea acestor șosele s'au făcut de asemenea, atâtea prejudicii, intereselor lor, luându'î tocmai când trebuiau să lucrede cu mai mult foc, pentru petecul lor de pământ. Êtă dér zile de muncă, pierdute din viața unui muncitor, cu răsplata numai de a părăsi ogorul său, spre a suferi tot anul de miserie, seu a se vinde pe 5 ani înainte proprietarului; seu în fine forțat a'și semăna porumbul târziu, și a'l culege crud, de unde Dysentheria, Scorbutul, Gastro-entheritele și Pellagra! Cu alte cuvinte . . . *Mórtea!*

Ce fac streinii în acest timp, stau și muncesc în profitul lor, importând productele fraților lor, seu comunicând, pe șoselele stórse din sângele nostru.

E mai bine a fi strein!

Adaogați la acesta tot soiul de angarale, tot soiul

de podveđi, ce se impuneau și se impun încă nenorociților noștri săteni.

Tótă lumea, spre exemplu, cunoște numărul cailor ce au Ovreii, tótă lumea știe numărul căruțelor și harabalelor de care ei dispun. Cu tóte acestea nu am vėđut nici una din aceste căruțe luate de rechisiție, pe când am vėđut sute de Români, intorcându-se de la Plevna, cu mânele góle, plângend, séu cu câte un bou ce purta jugul căruței, ce rămăsese pe drumuri!

Pe când Românii mureau luați de rechisiție peste Dunărea, căci am vėđut ómenii de 60—80 ani, cu lacrimele în ochi, ne putend mânca pesmetele ce intenđența le dădea, câte unul pe ți, *Ovreii luau poliș rusesc, făcendu-le transportul.*

Cu tóte acestea, guvernul s'au grăbit iu urmă a pleda în un mod mai mult ca rușinos țișele lor drepturi în dauna țerei, dér nu s'au gândit un moment a le aplica în un mod imparțial și lor sarcinele aceste, lucru de care nici chiar *frații de la Alianța Israelită nu ne ar fi putut acusa.*

Dér țera ar putea țiice cu dreptate : *păđesc-mă Dómne de cei-ce țiic că'mi sunt prietenii, căci de cei-l'altii mă păđesc eu singur !*

Și câte țiile încã perdute țeranilor noștri !

Pe timpul resbelului, de la sosirea marelui Duce Nicolae, a Impératului, și pêně la cel mai de pe urmă ofițeraș rusesc, ce trecea pe linia nóstră, de la Ungheii și pêně la Giurgiu, i se făcea gard de săteni, pentru a le arăta *sentimentele țerei*, pentru binefăcătorii noștri cărora spre rușinea țerei, cei-ce țiic că țin la mărirea ei, Ț au primit cu pâine și sare!— Aveau

multă dreptate în urmă, când au trimis agenții lor, pentru a căuta să resvrătescă poporul!

La venirea personalităților mai mari, nu numai că găurile mici, *chiar unde nu se opreau trenurile*, erau tic-site de sătenî, dăr ei erau aduși cu forța de subprefecți și puși de a lungul liniei ferate. *Cred că în Rusia, în Hotentofia chiar, nu s'ar face acésta.*

Vedem același lucru, aceeași lipsă de respect a administrației noastre pentru cei ce'î plătesc și în faptele următoare.

Mă aflam tot după rebel în Roman, când A. S. Regală Domnitorul era acolo.

Mă miram mult de miile de ómeni, ce venise cu acea ocađie în oraș.

Nu mă indoiam de respectul și iubirea de care suveranul nostru trebuie să fie înconjurat, după modul brav cu care se condusesese în campanie, totuși pe timpul culesului recoltei, găseam că ómenii prea încep a iubi părăđile și a neingriji câmpul.

Curios a afla adevărul, am întrebat mai multe grupuri dintre ei, și spre marea mea mirare am aflat, că *erau ridicate sate întregi de sub-prefecți pentru a face țaramonie Domnitorului!*

Mulți din ei se plângeau chiar că nu mâncase de cu séra și nici nu aveau un ban cu ei spre a'și alina fómnea!

Cei ce aveau, forțați fiind, cumpărau de la Ovrei, ast-fel că în loc de a'și mânca mămăliga în pace, inavușeau pe cei ce ne sugrumă.

Éta în ce mod se înșelă și viderile Domnitorului și interesele vitale ale săténului.

In cât, acestia, in loc de a primi cu plăcere vestea sosirei Domnului, și a merge spontanu s'î vadă, când timpul le permite, din contra adesea pentru d'înșii acésta e o gróză, căci sunt luați de la prașălă s'eu secere, pentru a'î duce flămândi s' casce gura.

Pe Ovreiul din sat insă nu'l ia nimeni.

Luați in urmă pe Român ca alegător.

Fie din cel mai de sus s'eu jos strat al Societăței, din Bucuresci s'eu ultima comună rurală din Dorohoiu, el trebuie a sacrifica multe ȃile chemat fiind de datorie către țera lui, de a alege s'eu pe primarul, s'eu consiliile județene, s'eu in fine, a alege pe deputați și senatori.

Adăogați că rare ori una din aceste alegeri, are durata prevădută de lege și veți videa câte ȃile, săptămâni și luni chiar, el pierde *in o luptă aprópe factice, sustras de la ocupațiunea sa.*

Să avem in vedere că pentru ca cine-va să voteze, trebuie să fie in curent cu faptele și persónele, trebuie să citescă jurnale, care numai polemica și vorbele lungi nu le cruță și a lua parte la diferite intruniri electorale, unde căți-va mai buni de gură, in loc de a le expune lucrurile și ideile sincer, 'î ameteșc și le falsifică cugetul și votul.

Nici nu se póte alt-fel in o țéră constituțională unde 85 la sută din locuitori nu sciu să citescă.

In acest timp toți industrialii și comercianții streini, stau linisciți a-casă, lucrând pentru prosperitatea lor, inprumutând și speculând, Românilor ce pierd interesele lor particulare și *s' sacrifică pentru o idee nobilă*

călcătă însă cele mai adesea ori in picere de cei puși a o respecta.

O mare parte in urmă din proprietarii noștri mari, din proprietarii mici, comercianți și industriași Români, iau neconținut parte ca senatori, deputați, membri in consiliile comunale și județene, sarcine de loc productive, obligatorii însă Românilor.

Câte interese nu se pierd pe câmp său la comptorii, pe când sarcinele țerei rețin pe cei interesați, in Senat său Cameră, forțați adesea pentru a se putea reînțorce, a vota in pripă proiecte și concesii ce guvernul le pune in vedere, *tocmai in zilele ultime când lor le stă cuțitul la os!*

Éta de ce mai tot-d'a-una aușim pe acești ómeni, onești dér departe de a sci ceia-ce fac, dicënd cu cugetul inorat.

„Am mai votat'o și acesta!”

„Pe acéstă cale s'au făcut, s'au prefăcut și s'au refăcut atâtea legi, in cât de multe ori am admirat prețioșa însușire a poporulul de a putea indura atâta frământare legislativă și reglementară ¹⁾.”

In fine tot de Români se servesc guvernauții noștri, *spre a avea bătăuși și agenți electorali.*

Ast-fel că după cele ce se petrec am putea dice cu Tacit : *„A conrupe și a fi conrupt, éttă secolul.”*

Căci óment pacinici, au ajuns, prin modul cum ințeleg ai noștrii, *sinceritatea in alegeri*, a fi reduși să trăiască din rubla ce le-o ofer acei-ce adesea nu se mulțumesc cu atât . . .

Éta moralitatea ce găsec de cuviință a da Româ-

¹⁾ «Revista sciințifică», an. XI, 1 Sept. 1880.

nilor, depravându-și și degradându-și, pe când streinii rid de noi, muncind în folosul lor.

Tot ast-fel se întâmplă cu toate celelalte biruri, din care se întrețin scólele, ospiciile, spitalele, asilurile, etc.

Se scie că în spitalele noastre, cel puțin în Bucuresci, 40 la sută sunt streinii.

În Iași aceiași proporție e reprezentată numai prin elementul israelit.

Adesea ori în Bucuresci, s. e. se resping din porța spitalelor Români în suferință pe când Ungurii, Ovreii și Nemții ocupă paturile.

Românul e ospitalier.

Nimeni nu va putea dice alt-fel fără a păcătui.

Ovreii au spitale în toate orașele principale din țară, cu toate acestea *nică un Român nu este admis în cura lor.*

Așa dér, pe când cu banii nostri se caută cei de pe urmă bețivi, cele de pe urmă cădături, ce ne vin sistematic în țară, cei stabiliți deja și în stare de prosperitate, având în comunitatea lor un spital *nică nu se gândesc a fi, nică pe sfert atât de umanitari cu noi, cum suntem noi cu ei.*

Noi plătim în urmă poliția, Români tremură și înghetă pe uliță făcând pe gardiștii, pe când în acest timp streinii se odihnesc, și consumă adesea în liniște din procentele de 10 la sută pe lună, *cu emanet*, séu din toaletele nebune, din desfrânările desgustătoare ce au introdus în o societate în nedomirire, de care-și rid, pe care o blamează, uitând că e de mai blamat însé acel ce procură plăcerile licențioase.

Și scii cât trebuie pentru a câștiga toate aceste avantaje în țera noastră? Scii cât costă, spre a nu fi

luat în armată, séu a nu videa copii în casarmele infecte, spre a nu fi forțați să părăsiți munca, spre a nu lucra la șosele, a nu perde timpul la alegeri, etc., spre a nu lua parte în fine la nici una din toate sarcinile publice? — Cât trebuie în fine pentru a fi *în realitate protejat de guvernele noastre?*

Un lucru de nimic, — *6 franci pe an, pentru a deveni supus austriac.* — Eu mă mir că nu ne facem cu toții supuși! Vedeți dér că în asemenea condiții e mai bine dér a fi streini, de cât supuși români, în România! *E trist, dér este ast-fel.*

Pe când dér toate sarcinile grele ale statului sunt întreținute cu sudorea și sângele Românului, ar fi natural, ca beneficiile Statului cel puțin să le revie tot lor.

Departe însă de acesta.

Guvernanții nostri, de la Unirea țărilor și până în prezent în mare parte au fost mai deștepți.

„..... Sistemul ce alte state practică către streini, noi 'l-aplicăm către noi înșine.

Acest sistem economic opus națiunii, ne storce de vitalitate și ne eliminază pe noi, întocmai cum se face în coloniile cu indigenii.

În ori-ce stat, națiunea este scopul. Relațiunile cu streinii sunt subordonate intereselor naționale. Comerțul este pentru națiune, ér nu națiunea pentru comerț.

În sistema noastră economică vedem inversul.

Ca și în o colonie, totul e subordonat intereselor streine, și ceea-ce înflorește și se ridică în țară sunt interesele streine.

Nu se crează nici o instituțiune națională, umani-

tară, civilisătoare, ci instituțiunii jidovesci : anti-naționale, anti-umane, anti-civilisătoare, cărora li se pune eticheta fraudulósă de banca română, credit român, etc.

Ca și in o colonie, esceptând un mic număr de familii, este mai avantajios a fi strein de cât pământean.

..... Prin sistemul nostru economic, este organizată perirea noastră prin noi înșine. Noi toți, lucrurile noastre, instituțiunile noastre, munca națională, mēnați de acest mecanism, lucrăm fără consciința de ceia-ce facem, la propria noastră destrugere.

Forțele colective ale națiunii concentrate in organizațiunea statului, sunt întorse in contra națiunii, dându'i ast-fel mórtea de acolo de unde trebuie să-i vie vięta.

Nu se mai face nici o deosebire intre interesele noastre și cele streine; nu se mai consideră nimica ca al nostru in țera noastră.

Națiunea fiind mijloc ér nu scop, nu mai e nimica de cruțat, nimica de conservat de către streini. Totul e permis streinilor ca intr'o țera pustie 1).

Ori-ce s'a făcut in acéstă țera s'a făcut numai cu streini, de la care Româniți systematic au fost escluși, și ori-ce beneficiu, a fost de dat, el s'a dat streinului; cu alte cuvinte s'a stors și se storce productul Românilor, ce mor pe brasdă, spre a nutri și a se desvolta elementul strein, din intrul și din afară.

„Subt cuvânt de concurență nu se mai face nici o deosebire intre strein și român; intre uu „sosit“ din ori-ce parte a lunei și intre cel al căruia este țera.

1) «Coloniștiți germani și România» de D. P. Marțian.

ai carui părinți și-au vărsat sângele și munca pentru pastrarea și întemeierea ei; între fiul țerei, pe care se razimă statul, care și dă viața pentru apărarea țerei, care trăiește într'un continuu sacrificiu pentru densa, dând mai mult de jumătate din timpul său de lucru pe fie-care an în serviciul militar ca grănicer, dorobanț, gardist; — și între streinul, care are interese opuse națiunii, care la sarcinile militare ce absorb mai mult de jumătate de timp Românilor, nici nu poate lua parte fiind că nu putem da arme streinilor; care în fine nu face din țără de cât un obiect de trafic, și apără la intervenirea streină când este deranjat în traficul său, de la care nu-l distrează nici o sarcină publică ¹⁾.”

Dăr să vedem care este norma de purtare a *politicienilor* noștri :

„..... Se practică ca doctrină de economie politică, cel mai sălbatic comunism, și mai mult și mai rău de cât comunism : căci noi punem țără și tot în comun cu cei cari nu au nimica de comun cu noi; cari fac comunitate deosebită de noi, chiar în țără la noi; exclusându-ne pe noi chiar în țera noastră, în ale noastre.

Prin averea ce ne incetă se scurge de la Român la strein, se duc forțele vitale ale națiunii, și poporul român secăt de avere și prin urmare de mijloacele de cultură și de existență se stingă prin inanițiune.

În acest sistem anti-național, rațiunii de stat, nu mai există când e vorba de națiune. Națiunea și interesele ei nu se consideră ca politice.

..... Lipsindu-le ideia națională, ei nu se mai preo-

¹⁾ Idem.

cupă a sci decât Românii prosperă séu pier. Atențiunea lor este întórsă de la națiune. Ei nu se cred datorii a visita și studia țera, și a se inspira de dënса. În nici una din cestiunile cele mai vitale, care preocupă țera, ei nu au o opiniune consciincióasă, basata pe observațiune, pe cunoscința de lucru necesară spre a putea judeca. Ei vëd lucrurile țerei lor prin ochii streinilor.

De aceia orî-ce strein lipsesce de respect pënř a'și permite s' le propună programe politice pentru țera lor.

Națiunea nu este pentru dënşii nici măcar un object de observațiune și de simpatie, cum a fost pentru mulți generoși voiagióri streini, cari numai trecënd au cunoscut ranele țerei și le-au semnalat în scrierile lor.

Ei n'au pentru națiunea lor mai multă solitudinē, de cât n'au pentru Românii de peste Carpați, ómenii politici ai Austriei, Germanii nu Românii.

Ast-fel națiunea părăsită de ómenii ei politici, nici o consciința nu presidă la sórtea ei, decât nu consciința rea a dușmanilor nostri cari singurii ne observă de aprópe, singurii cunosc ranele nóstre și știu cum merg de réu.

Este primejdios pentru un popor ca politicii s'ei s' negligēze a observa chiar mersul lucrurilor în statele vecine, spre a trage din ele invēțaminte asupra garanțiilor de care trebuie s' se incongióre națiunea, contra a orî-ce pericole, fie militare, fie economice. Ce sórta póte s' aibă națiunea nóstra ai cãria politici fac abstrațiune de dënса; cari nu se interesēdă a cunósce nici cestiunile ei interne cele mai vitale? Dovada lipsa

unui serviciu statistic, regulatorul administrațiunei unui stat.

În fața nenorocirilor țării, a mai stărui pe calea unde ne aflăm, nu mai este a greși ci a trăda. Nu e permis nimenui a nu vedea evidența. Unde starea țării, experiența vie, adevărurile materiale, nediscutabile, vorbesc, teoriile și iluziunile ideologiei nu mai au loc. Perirea unei națiuni nu se poate cu nimic justifica!

Pentru ce se cere calitatea de Român spre a fi ministru și funcționar de Stat în România, decât nu pentru a face politica intereselor române, a fi organ al națiunei în față cu streinii?

Popóarele 'și vërs sângele spre a dobândi și păstra un guvern național, negreșit pentru ca ele să aiba influența asupra afacerilor și a sórtei lor; pentru ca să fie administrate conform intereselor lor, iar nu cum le-ar administra streinii. Binefacerile unui guvernământ național constau în o politică națională, care nu se poate traduce în faptă de cât prin o sistemă de economie națională. — Este ridiculă o politică națională fara un sistem economic conrespundător.

Să nu piardă din vedere politicii noștri că tóta importanța lor, le vine de la ființa națiunei, de la calitatea lor de ómenți politici, de la rolul ce au în interesele și destinele ei. Dacă națiunea n'ar fi, streinii cari-i lingúșesc spre a și-i face códă de topor, nu li-ar acorda nici măcar o privire.

Așa dar și onórea și datoria și interesul nostru, cer ca să lucrăm ca fi ai națiunei. Mandatarii nu pot lucra contra mandanților. Când rădacina va peri, ramurile pier de sine.

... Positivismul politic ne lipsește cu desăvârșire.

În asemenea mod statul român nu mai gravitează în jurul său propriu, ci în jurul intereselor străine. Punctul de vedere român în statul român a dispărut.

Ordinea publică în stat nu mai însemnează binele și siguranța intereselor române. Turburarea și răsturnarea națiunii, prin ne'ncetata invasiune a străinilor și prin surparea existenței ei, nu sunt privite ca afaceri de stat. Din contra, precum am arătat, statul prin sistemul său economic, atrage invasiunea și este auxiliarul cel mai puternic al întreprinderilor străinilor, punându-le la dispozițiune mijlocele Românilor, și creându-le mereu în țară pozițiuni însemnate și întărituri, cari sunt baza lor de exploatațiune și de operațiuni în contra Românilor.

În loc ca Românii să se pótă rezema pe statul lor, și să puie ei pârghia într'ensul spre a închiega *cu ajutorul sistemului de stat*, întreprinderi și asociațiuni naționale, cari ar organiza și întări statul, — statul din contra disolvă pe Români, înlăturându-i de la toate întreprinderile cele mari, prin artificioasă născocită de străini, și adoptată fără conștiință de către politicii noștri, că cu elementul român și cu mijlocele naționale nu s'ar putea nimica întreprinde. — Tot așa cum înainte de școala națională a lui Lazăr, sub dominațiunea străină a fanarioților, se esclusea întrebuintarea limbii române din afacerile statului, ca neputând servi.

Statul ia măsuri de ordine publică socială, regulând raporturile dintre Român cu Român; el intervine spre a garanta chiar pe fii de către părinte, substi-

tuindu-se voinței acestuia la împărțirea averii sale între fii: — iar în raporturile de ordine publică mult mai înaltă, de ordine *politică și națională*, în raporturile dintre Români cu străinii, — „*lasă să facă, lasă să treacă.*“

Un părinte de familie care pe când s'ar asigura de către fiii săi, ar lăsa ușile și calea deschisă făcătorilor de rele din afară !

Românii către străinii nu sunt în relațiune de națiune, de corp organic, — prin urmare în raporturi de natură esternă și internațională, — ci în relațiune de individe risipite, de părți desfăcute, neprezentând nici o stare de organizațiune, nici o legătură între dênsele, abandonate în lupta economică cu străinii la forțele lor individuale și la instinctele lor; fără nici un punct de razem în stat, fără nici o direcțiune politică în afaceri și interese naționale. — Căci ceia ce e organizat în stat este spre a garanta pe Români de către Români, și mai cu sémă pe străinii de către Români, — iar nu spre a garanta interesele și existența Românilor de către străinii.

Pe când străinii către noi, se află în raporturi nu de individe, ci de națiune, de comunitate deosebită, de „*Colonie*“ — prin urmare cu avantajele și puterea ce li dă sistema de corp, concentrațiunea, unitatea de tendințe, solidaritatea națională.

Noi, desorganizați prin cosmopolitism, desmembrați, din corpul național, desfăcuți în individe, — iar străinii cu organizațiunea lor de stat, și la noi de stat în stat, având pentru dênșii și pe statul nostru, — în asemenea condițiuni, cum să fie cu putință lupta ?

Individul cu statul, cu un corp constituit, nu p \acute{o} te lupta.

Pare c \acute{a} voim intr'adins s \acute{e} pierdem ț \acute{e} ra, s \acute{e} nu mai esistăm.

„Se intreprinde in contra n \acute{o} str \acute{a} un resbel de perire pe cale economic \acute{a} . — specie de asasinat modern; — urmăm noi inși-ne, in contra n \acute{o} str \acute{a} , un sistem economic anti-național, anti-social și anti-uman, prin care ne destrugem noi inși-ne; cu toții simțim și recunoscem c \acute{a} mergem r \acute{e} u, c \acute{a} ne ducem in prăpastie; ins \acute{e} nu numai c \acute{a} nu c \acute{a} utăm unde e cauza r \acute{e} ului și nu avem virtutea și patriotismul de a o inlătura — c \acute{a} ci at \acute{a} rn \acute{a} de noi; — nu numai nu luăm nici o m \acute{e} sura de stat pentru ap \acute{e} rarea intereselor n \acute{o} stre, — d \acute{e} r din contra, *agravăm r \acute{e} ul din đ \acute{i} in đ \acute{i} , merg \acute{e} nd in sensul dușmanilor nostri și aservind ț \acute{e} ra prin no \acute{o} i concesiun \acute{i} , cari sunt baza de exploatare, baza de operațiune in contra n \acute{o} str \acute{a} .*“

„..... *In Rom \acute{a} nia numai Rom \acute{a} n \acute{i} sunt cosmopolit \acute{i} . Strein \acute{i} nu sunt cosmopolit \acute{i} .*

Germanii vor s \acute{e} fie Germani chiar in Rom \acute{a} nia, in ț \acute{e} ra strein \acute{a} . Jidovii jidovi. Ei urm \acute{e} đ \acute{a} catre d \acute{e} nșit o sistem \acute{a} național \acute{a} , o sitem \acute{a} de comunitate deosebita de noi, chiar in ț \acute{e} r \acute{a} la noi. In ț \acute{e} ra n \acute{o} str \acute{a} , ei nu vor s \acute{e} fie c \acute{a} tre noi nici m \acute{a} car \acute{o} men \acute{i} , s \acute{e} vađ \acute{a} și in Rom \acute{a} ni \acute{o} men \acute{i} . Ei nu primesc Rom \acute{a} n \acute{i} , in nici o pr \acute{a} v \acute{a} lie, in nici un comptuar al lor, in nici o afacere a lor, — nici chiar in serviciul drumurilor de fer ale Statului nostru. S \acute{e} privim orașele Moldovei acoperite de dughene jidovesci: nici un b \acute{a} iat de Rom \acute{a} n in ele! — Ce desmințire mai mare se p \acute{o} te da inșelatorului prin-

cipiu de „om și om!“ Numai Românii, nu vor să fie Români nici în propria lor patrie!

În această depravațiune politică care a sguduit simțul moral, este esplicarea sporirei abuzurilor funcționarilor — de care unii din politicii noștri, luând efectul drept cauză acuză instituțiunea Juriului. Causa moralității și a devotamentului în funcțiune ca și afară din funcțiune este „magnetul“ patriei și al naționalității, adică : familia și proprietatea.

Moralitatea politică face moralitatea privată, după cum binele politic aduce binele privat.

Răul e mare. Să ne gândim pînă mai este timp. Mântuirea stă în încetarea cauzei răului. Suprimând cauza, efectul încetă de la sine, treptat și pe nesimțite.

Am arătat că cauza răului este politica colonială ce urmăm către noi, sistemul nostru economic opus intereselor națiunii. Să schimbăm acest sistem. Să facem cum fac toate statele, politică națională, politica intereselor noastre. *Să fim și noi Români către noi, cum sunt Englezii englezi, Germanii germani, Jidovii jidovi, etc. Să facem și noi deosebire între Români și streini, între al nostru de al altora.*“

Căci :

„..... Înbunătățirile materiale și așezămintele în care nu este pus principiul românității, nu sunt așezări pentru Români, ci cetăți ale streinilor ¹⁾.“

De și lucrarea lui Marțian dată de mai multe decenii, de și importanta introducere economică făcută

¹⁾ Introducere despre «Economia națională» la Studiul lui D. P. Marțian: «Coloniștii Germani și România.» 1871. Bucuresci.

de un bun Român, ce a scos ediția a doua a acestei lucrări, datéđă din 1871, totuși urmăm pe aceeași cale, ba încă am făcut rele și mai mari. Să ne gândim numai la liniile de fer făcute în urmă, la imprumuturile ce am contractat și mai ales la convenția cu Austria.

Am ținut foarte mult să reproduc cât se poate mai multe bucăți din această importantă introducție, căci fiind de un distins merit, cred că vor produce róde a fi din nou recitite, și 'mă vor ajuta la dezvoltarea ideilor ce susțin.

Când s'au combătut unele din instituțiile streine aflátore în țéră, nu s'au făcut acesta de cât spre a aduce altele mai oneróse pe spatele ei, ér nu a le suprima și înlocui cu instituții Române.

Să luăm câte-va exemple.

Ast-fel :

Postei și diligențelor austriace ce erau în țéră, au urmat liniile ferate, făcute tóte cu bani și creditul țerei, de streini! — Țéra au plătit sume colosale, produsul l'am vėđut!

„ . . . Negreșit rațiunii de stat român a fost motivul escluderei diligenței nemțesci — căci din punctul de vedere cosmopolit, puțin importă lumii întregi dacă pe pământul României vor circula diligențe române séu streine. Cum însă aceleași rațiuni de stat se acorda cu faptul de a se da administrarea drumurilor de fier, organele de locomoțiune ale statului, în mâna unor streini, și mai mult de cât streini?

Cum aceleași rațiuni de stat se acordă cu faptul că pe când ne plângem că Dunărea este în mâna

Nemților, noi punem și Prutul sub dominațiunea streină, făcându-l din riu național, internațional¹⁾“

Nu numai că Româniî au fost cu totul înlăturați de la acéstă întreprindere, dér nu erau admiși nici atât cât ei ne lăsase dreptul, in serviciul de exploatare.

Guvernele nu intervineau nici o-dată căci *se declara chestia orientului!*

Cu aceste linii s'au furat milióne, s'au furat vi-górea și viața noastră, căci odată cu aceste cheltueli enorme, am început a dispăre. — Resultatul au fost, garele de carton, și.... rescumpărarea. Acéstă au fost un bun mijloc pentru unia de a câsciga milióne cu nimic.

Ce 'mă pasă mie că țera va cumpăra cu 50 la sută o acțiune ce scăduse la 14, decât câscig și eu 20 la sută!.. Éta cuvântul de ordine a multora in acéstă importantă chestie.

După mine potopul!

Ast-fel că s'ar putea in mare parte dice, că tot streinîi țin acum de pěr statul român, streinî de inimă insă, tâlmăcii și samsariî, ce au înlocuit pe streinîi de rasă!

In fine câtă pripelă, cât zel, ca să facem cu banii nostri linii de drum de fer, necesare comerțului Austriei, necesare altora, numai nouă care le plătim scump, nu.

Moda începută, am ajuns și cu drumurile de fer, ca cu piperul strein, 'l punem in tóte bucatele. Căci,

¹⁾ Lucrarea de mai sus.

nu e nevoie de atâtea rățele câte se fac. *Să facem șosele bune, și în urmă vom face și drumurile de fer!*

Să ne aducem aminte că pe șosele am exportat foarte mult, dăr pe linia ferată nu facem pănă acum de cât... a importa!

Am făcut în de ajuns pănă acum și forte iute, să ne odihnim.

Când cine-va mănâncă chiar lucruri bune, tot trebuie să se oprască pentru a digera. Tot ast-fel e și cu țera, s'o lăsăm să mai digerețe ce a mâncat pănă acum. Alt-fel! . . .

„Am dori ca fie-care să se convingă cum că drumurile de fer nu se bucură de însușirea de a crea avuții pe ori unde trec; că acest mijloc de transport *poțe ruina finanțele unei țeri* când se face numai pentru a se face, ăr nu pentru a întâmpina o trebuință economică invederată ¹⁾.“

S'au făcut poduri de fer pe riuri, ele s'au comandat și executat prin streini! Tot ast-fel au fost și este cu tot ce privesce necesarele pentru telegraf și Poștie.

S'au fă cut în fine cheiuri, apeducte, construcții, canalisări, hale, totul, totul s'au făcut de streini.

Lăsăm chiar generația viitoare să se facă de ei, căci ei se înmulțesc pe când noi dispărem.

Ei o și fac!

Pănă și poștiile, vămile și salinele noastre au fost tot-d'a-una date în arendă streinilor, lucru ce nu se mai pitrecea de cât în Turcia.

Tôte monopolurile, licențele etc., au fost date, și

¹⁾ P. S. Aurelian. «Țera noastră.» 1830.

câșcigul esecutat tot de streinî.— Agenții lor și acuma sunt cea mai mare parte streinî și in Moldova, Ovrei. *Guvernul nu face dér de cât ceia-ce făceau antreprenorii Jidovi!*

In fine, marele furniturî ce s'au făcut pentru tôte ministerile atât in ce privesce pentru necesitățile de cancelariă, cât și pentru funcția diferiților ampioiați cât și pentru scoli, exploatații, mine, etc. etc., tôte s'au adus și s'au comandat din streinătate și prin streinî.

Tôte furniturile pentru armată, care costă sutimi de milióne, de la cel mai de pe urmă centuron séu nasture, pêne la tunuri și puscî, totul s'au adus de la streinî și prin străini.

Acéstă nenorocită sistemă s'a luat ca normă in urmă in tôte instanțele, tôte ephoriile, epitropiile, etc. etc., ce au imitat pe guvern.

Căci curentul și bun și rău, vine tot-d'a-una și ori și unde de sus!

Ast-fel că, de veți pleca de la Primăria din Dorohoiu, și pêne la cea din Bucuresci, și Turnul-Severin, trecând pe la tôte prefecturile și administrațiile militare din țără; decă veți videa antreprenorii sf. Spiridon din Iași, séu in fine decă veți trece la tôte ministerile din Bucuresci, pretutindenî, la intrare séu in cabinetul directorului, Prefectului, Primarului, etc., veți găsi un strein, de ordinar un Ovreiu, *care e inima, punctul de cristalisare*, a tot ce se face acolo, și fără care nu e chip nici armata să aibă pâine séu mantale, nici scolile să fie reparate, nici cutare séu cutare intrerprisă să fie dată!

Până și serbările noastre *naționale*, de care se face un mare abus prin faptul cheltuielilor ne socotite ce au loc, și care ar putea servi la o cauză mai bună, se fac numai cu obiecte cumpărate de la streini.

Ast-fel acei ce în realitate se bucură de aceste serbări sunt streinii care se îmbogățesc din toate mișcările noastre necalculate.

Efectele sunt, înavușirea streinilor, mărirea imigrației, și nimicirea comercianților și industriașilor indigeni, pierderea averilor lor și mărta, desființarea, elementului național.

„... Ast-fel statul nu numai că nu acorda nici o solitudine, nici o protecțiune comerțului român, cum au făcut și fac toate statele pentru al lor, dar sustrage Românilor și propriile lor mijloce, cu care s'ar putea constitui clasa de mijloc română, și le trece la jidovi.

„Istoria ne arată exemple de națiuni întregi care au perit pentru că n'au știut, la timp oportun, să rezolve marea problemă de a asigura independența lor morală, economică și politică. prin întințarea de manufacturi și prin constituirea unei clase puternice de industriali și de comercianți.“ (*Fr. List, Système national d'Économie politique* p. 111.)“

„Căderea Imperiului Roman, a provenit din cauza destrugerii acelei clase de mijloc, căria Roma 'i datoria forța și libertatea sa.“ ...„Etă cauza tuturilor resturnarilor cari au urmat; căci cu această clasă a dispărut patriotismul, disciplina și virtutea vechilor moravuri; cu dânsa a perit echilibrul statului...“

„Prin destrucțiunea clasei de mijloc, statul roman, și-a lipsit politicamente.“ (*V. Duruy, Histoire Ro-*

maine jusqu'à l'invasion des barbares. p. 185. 188. Paris 1867.)

„Statul nostru nu numai nu lucrăză la intemeierea clasei de mijloc române, dar din contra lucrăză el însuși și cu mijlocele de stat ale Românilor la ruina ei și la constituirea acelei păturii comerciale jidovescei (clasa de mijloc) supra-pusă națiuneii române, *pătură* care va fi piatra mormentală a noastră.“

Unui asemenea regim economic nu ar putea rezista nici statul cel măi puternic!

.... Înțelegem că o națiune ca și un individ se se lipsescă de viața esterióră; înțelegem că în comerțul internațional, se fim cum suntem reprezentați numai de streini. Dar este cu neputința a ne lipsi și de viața interióră. *A da în mâinile streinilor și relațiunile cele măi intime dintre noi cu noi, este a sfărâma cu desăvârșire viața noastră organică, este a ne descompune, a ne atomisa, a ne sinucide.*

Oprirea invasiunii jidovilor la frontieră, când sistemul nostru de stat o atrage, este ridicula, este încercarea zadarnică de a aplica remediul asupra efectului iar nu asupra cauzei. — Causa năvălirei jidovilor în țeră, este politica noastră economică. *Efectul nu va inceta, în cât timp nu va inceta cauza.*

..... Statul se face organul invasiunii jidovescei deschidându'i el însuși porțile comunelor și aședând pe jidovi prin saté cu autoritatea ce li se dă asupra primarilor și asupra sătenilor, cualitatea lor de agenți ai statului; — ajutându'i ast-fel a'și întinde dominațiunea și exploatarile și a duce ignominia, miseria și viciele ce bântuie nefericitele sate din Moldova, și în

'partea de țără cruțată pênă acum de această calamitate.

Statul vine in ajutorul cotropirei jidovesci, și se aliață cu dênșa in contra națiunei, dând jidovilor, pe lêngă insemnatele miđlócce de care ei dispun prin puternica lor sistemă națională, prin băncile jidovesci din țără și din streinătate — dându-le puternica resursă de a mânui, sub formă de accise, de întreprinderi și de felurite afaceri publice, capitalul public al Românilor, fondul budgetului statului și al comunelor. Acest capital este proprietate și fond național, el constituie cel mai puternic miđloc de întreprindere al Românilor; ca ast-fel el trebuie să operețe in mânilor Românilor, in înțelesul și desvoltarea românescă, pentru ca, servind la trebuințele statului, să fie tot o dată un agent de sporire al avuției Românilor, de reînsoflețire și de desvoltare a forțelor lor productive, a spiritului lor de afaceri, a educațiunei lor comerciale.

Prin sistema noastră economică, acest capital al națiunei, devine un miđloc de întreprindere al jidovilor, funcționând in mânilor lor ca instrument de a absorbi esistența noastră, munca națională, a sêraci și dêrâma pe Români.

Fondul budgetului statului și al comunelor, este puterea colectivă a națiunei, in ordinul economic, — așa cum este, in sensul militar forța armată.

Acastă putere colectivă a națiunei noi o punem la dispozițiunea jidovilor, a destructorilor nostri. Iși póte inchipui orî-cine, ce pozițiune și ce influență politica le dăm in stat, dându-le in mână asemenea putere. Cu dênșa ei domină comerțul și piața română, prin-

tr'ênsa punem indirect sub atârnnarea lor, statul, interesele nstre și relațiunile nstre nu numai dintre noi cu streinii, dr chiar și relațiunile dintre noi cu noi.

Ast-fel noi inși-ne dăm arme destructorilor nostri. Miđlcele nstre de stat, lucrd la drmarea nstr. Ceia ce trebuie să ne scape, ne pierde. La așã idiot nepăsare am ajuns !

Socotind că accisele, intreprinderile, aprovisionmintele stei și ale diferitelor servicii ale statului și ale comunelor, constituie afaceri de cel puțin 150 milioane lei vechi pe an, — care tte aceste se intreprind *fără capital propriu*, numai prin mnuirea fondurilor budgetare — și admițnd la aceste afaceri un beneficiu anual numai att ct este admis și recunoscut ca legitim, adică numai de 15 la sută, vedem că pe fiecare an trece din averea Romnilor la Jidovi, numai de la acst singur ramur a economiei nstre, o sumă de 22 ¹/₂ milioane lei vechi, iar in đee an 225 milioane; — sumă care nu se mai intrce la Romni de ct ca miđloc de a strce și ceia ce le-a mai rămas.

Nu este acsta comunism și mai rău de ct comunism?

S adogim la aceste pierderi materiale, pagube de natură mult mai insemnată pentru existența nstr socială și politică : Sustrgndu-se din mâna Romnilor intrebuintarea unui capital att de insemnat, și inlturndu'i prin acsta de pe terenul comercial, este nu numai a'i despoia de „*al lor*,” dr este a le ridica miđlocul de *a'și intreține și desvolta practica și inteli-gența afacerilor, spiritul de intreprinderi, educațiunea comercială, și prin acsta, cultura socială și politică ce dă*

comerțul; — este a le distruge forțele productive, spiritul creator al avuției care este mai mult de cât avuția.

Êtă de unde vine neputința economică, socială și politică a Românilor și puterea Jidurilor.

..... Acastă nenorocită politică economică, a avut de rezultat fatal :

Ruinele deja prea mari ale economiei năstre naționale; — sfărîmarea claselor economice; — cotropirea de către streini a comerțului din intru, asigurat în tôte statele filor națiunei; și nimicirea industriei naționale, — cari fac parte din sistemul organic al națiunei; prin urmare desorganizarea și stricarea legăturilor ei cele naturale.

Cotropirea proprietăților din orașe; — sêlbatica destrugere a Moldovei.

Interesele streine puse de-asupra intereselor române, de-asupra legei, de-asupra autorității statului.

Convulsiunea și desordinea produse prin gramădirea atător streini și prin amestecarea atător interese opuse intereselor năstre; *ceea ce paralisează tot progresul nostru.*

Depravațiunea politică și morală ce vine pe urmele ori-cărei invasiuni economice ori militare.

Ingerența consulilor crescînd din și in și, in măsură cu sporirea intereselor streine in țeră, — căci firesce devălmășia economică duce la devălmășia politică, și fiind in natura omenescă de a impresura asupra celor cari nu resistă.

De aci rușinea și desonóra de a vedea țeră și națiune exploatată și traficată ca o sêrmană colonie, fără nici un respect pentru interesele și demnitatea

nóstra de ómni și de națiune ; de a avea nu relațiuni comerciale basate pe utilitatea și demnitatea nóstra, ci pe destrucțiunea și desonóra nóstră ; nu comerčiu pentru națiune, ci națiunea obiect de comerchiu ; — ceea-ce ne atrage disprețul chiar al exploatatorilor nóștri.

De aci struncinarea simțului moral și al devotamentului public, in fața necruțării și a vandalismului streinilor, sprijinit de statul nostru, care este menit a protege și a apăra națiunea, a fi organul ei in față cu streinii ; — căderea datinelor și a demnităței naționale : slăbiciunea economică, socială și politică in care am căduț ; și ca consecințe, paralisarea vitalității și a culturii nóstre ; decadența și descrescerea populațiunei : și scăderea autorității și a considerațiunei statului nostru.

Și rezultatul final al acestui sistem economic va fi, dacă nu ne vom grăbi a intra in politica națională, *nimicirea totală a naționalității nóstre*, — după ce virtutea strămoșilor, ne-a scăpat in cursul seculilor din toate pericolele invasiunilor barbare.

Ne mai rămase proprietatea pământului, — singura basă pe care stăm, singurul titlu de ecsistența ce mai avem.

Acum aceeași sistema economică căria datorim pierderea industriei, a tărâmului comercial, a averilor mobile, lucrédă a ne face să pierdem și proprietatea pământului, și firesee cu același succes, căci aceeași cauza urmédă să aibă aceleași efecte.

Oamenii nóștri politici pierdënd din vedere că fiecare națiune are un pământ propriu al ei, care nu

póte sã fie de cât proprietate naționala iar nu internaționala; cãci pãmântul este patria, — și cã frãția popórelor trebuie a se practica in sensul de a fi *popor lângã popor, iar nu popor peste popor*; — au dãrãmat, *fãrã scirea și sfatul țerei*, cel mãi însemnat aședãmânt politic strãbun, care a fost paladiul naționalitãței și a independinței nóstre in trecut, dãnd drept streinilor nenaturalisați de a ne cumpãra pãmântul, ca când pãmântul țerei — patria nóstrã — n'ar avea pentru noi de cât o valóre venalã, spre a nu face alt cas de dãsul de cât acel de câți-va galbeni in mãi mult ce ni-ar da streinul; — și sub pretecestul absurd și ridicul de reciprocitate, care nu este de cât o artificie cosmopolitã.

. . . Sã ne gãndim serios, cãci numai sutele de milioane ce ne-am legat a da streinilor sub formã de concesiuni și de imprumuturi de stat, și sistemul economic care face ca tóte averile sã trecã de la Romãni la streini, — vor fi mãi mult de cât de ajuns ca streinii sã devie, ca in orașele Moldovei, proprietari pe cea mãi mare parte din moșiile nóstre; și atunci s'a sfãrșit cu noi, cãci o naționalitate fãrã proprietatea pãmântului nu póte fi. *O naționalitate romãnã presupune un pãmânt posedat de Romãni!*¹⁾“²⁾.

Ei bine, cu un asemenea system nu putem sã ajungem de cât unde ne aflãm, și nu putem avea alt rezultat de cât acel al falitei elementului romãn și țerei.

In o țerã ce se respectã, furniturile pentru tóte ministerele, furniturile pentru armatã, scoli, penitenciare, etc..

1) Deja cele mãi frumoșe domenii in Moldova s'au cumpãrat de Ovrei.

2) Introducere la studiul lui *Marțian*.

s'ar comanda tot-d'a-una prin proprii ei fu, și pe cât posibil ar fi s'ar confecționa in hotarele séle.

Atunci ephoriile, domeniile publice, administrațiile, diferitele societăți, particularii chiar, etc., ar urma același prudent esemplu.

Numai ast-fel, țera nu va fi amenințată de faliment și indigenii nu vor peri.

Câte nu s'ar putea fabrica din toate aceste articole in țeră ?

Și toate cele-ce nu se pot fabrica in țeră, s'ar putea aduce cel puțin prin Români.

Aud tot-d'a-una ȕicându-se că sunt mai ieftine lucrurile la Viena, Berlin și Paris.

Pentru țeră însă sunt scumpe chiar când ar costa pe 10 părți mai puțin de cât la noi, căci acești bani eșiți din hotarele séle, sunt pierduți cu totul pentru dênso.

De asemenea, că la concurența trebuiesc priimiți și streinii, căci vor lăsa mai jos.

Pe această cale, ar trebui să preferim multe lucruri streine care sunt mai ieftine séu superióre celor aflate in țeră.

Ce ați ȕice decât sub cuvântul chiar adevărat, că profesorii, clerul, armata, industriașii, lucrătorii, unei țeri streine fiindu-ne superióri noă, să-î aducem in locul nostru?!

Acesta e viitorul ce ascéptă țeră, séu descoltarea treptată a indigenilor.

Câte incercări industriale demne de totă lauda s'au făcut, și cu precauțare au fost distruse din cauză că nu prezentau avantajele ce presintă antreprenorii și furnisorii streini! . . .

Avantaje ce nu sunt însă ale țerei.

Caci pentru a avea diferite industrii s'ă nu ni se pară lucru imposibil.

„Țăra noastră, nu avem a ne plânge, este îndestrată cu toate elementele trebuincioase pentru a avea o agricultură și o industrie bine condiționate, și ca consecință un comerț prosper ¹⁾.”

Ast-fel fabricile de luminări de stearin ale lui N. Bălănu și Faulquier Blanc, ce se nascură pe rând în Galați, au încetat prin lipsa de încurajare și cea din urmă prin concurența ce'i făcea produsele austriace, în urma convenției ce s'a încheiat!

„Nicolae Bălănu, om plin de știință industrială, înființase la una din moșiile s'ele o fabrică perfecționată pentru tăbăcit piele. Lipsa de încurajare pe de o parte, încetarea sa din viață pe de alta, au contribuit la închiderea acestui stabiliment.”

„Pentru fabricațiunea postavurilor s'au înființat stabilimente de ôre-care importanță la Némțu de către D-nu M. Cogălnicenu, la Dragomiresci de către D-nu N. Bălănu și în Bucuresci de D-nu Dimitrie Simu.

Tôte prosperau; însă lipsa de încurajare și concurența din afară au contribuit ca două din aceste fabrici s'ă înceteze ²⁾.”

Acum un an însă s'a dat furnitura postavurilor armatei, fabricii D-lui Alcaz.

E de dorit ca cu toate articolele s'ă se facă tot ast-fel.

Un guvern Românesc, decât ar fi fost în această țera,

¹⁾ «Țăra noastră» P. S. Aurelian Pagina 229, ediția a doua, 1880.

²⁾ Aurelian. «Țăra noastră» 1880.

de la Unire și pînă acum cât bine ar fi făcut în această privință?

S'ar putea întreține fabrici în țară, conduse de Români numai cu ceia ce consumă guvernul, ca hârtie, cernelă, instrumente agricole, de mine, de inginerie, postavuri, pânze, articole de echipament și îmbrăcăminte, puscă și alte articole *pentru care se duc miliarde în străinătate și cari se puteau face în țară.*

Dér: „Economia națională a fost, pînă acum, ramura de administrațiune publică cea mai puțin îngrijită la noi și mai lăsată în părăsire.

Nu cunoșcem în istoria noastră contemporană, multe măsuri bine cumpănite, care s'ar fi avut de scop a face primul paș; în calea spinosă a creării unei sisteme economice cu adevărat inspirată de ideea unei solide și neconținute înavușiri a națiunii.

Din contră găsim mai multe măsuri, cari duc la un rezultat cu totul contrariu.

Cu încetul însă, practica ne-a arătat și ne arată ca drumul pe care am mers în trecut, nu ne poate duce la nici un bine.

Comerțul român s'ar stinge, de vreme ce și cu și numărul Românilor comercianți s'ar impușină și le ia locul străinii, cari se înavușesc.

Monitorul oficial a publicat zilele trecute statistica importului și exportului în anul 1879.

Cifrele acestei statistice sunt foarte elocinți. Ele dovedesc că *Balanța comercială* a României e foarte rea și îngrijitoare.

Écē cifrele :

Import	254,482,629 l. 95 b.
Esport	238,650,006 l. 86 b.
Diferență	15,832,623 l. 9 b.

Deci, în anul 1879, au eșit din țară aproape 16 milioane mai mult de cât au intrat.

Mai mult : datoria publică, în acelaș an, a absorbit enorma sumă de 49,826,838 lei.

Prin urmare în cursul anului trecut, averea publică a României a jertfit pe altarul progresului streinătății enorma sumă de aproape 66 milioane lei¹⁾.

Ori-care ar fi teoriile ce se pot face asupra Balanței comerciale, nimic nu va putea suprima faptul, dat pe față de aceste cifre, că producerea noastră nu este indestulătoare spre a acoperi cheltuielile ce facem, că pe fie-care an, capitalul național se micșorează, în loc de a crește și în sfârșit că, mergând tot ast-fel, vom slăbi din ce în ce pînă ce vom ajunge la inanițiune.

Situațiunea e grea și perspectiva ce ne descopere din cele mai îngrozitoare²⁾.

În fine toate convențiunile ce am făcut cu streinătatea sunt în desavantajul țerei.

Unele chiar sunt o adevărată calamitate. Convențiunea actuală cu Austria e față.

Căci :

„De la încheierea tratatului de comerț în căce, România este din punctul de vedere economic tributară Austro-Ungariei pentru o sumă din an în an mai mare.

¹⁾ Dér câte milioane încă s'au dus în acelaș timp și la streinii stabiliți în țără? Să gândim un moment numai ce ar resulta dacă această forță vitală ar trece la elementul Român ! A.

²⁾ «Românul» *Cronica*, București, 5 Maiu, 1880.

Până în anul 1875 relațiile noastre economice cu Austro-Ungaria erau mereu o sorgintă de avuție pentru noi. Cerealele, vitele de tăiere, pieile, lâna și alte materii prime ce esportăm în Austro-Ungaria, întrecu pe fie-care an cu mai multe milioane importul nostru din acest stat. Anul 1872, un an de foarte rea recoltă pentru Austro-Ungaria, ne-a lăsat până la aproape 43 milioane de beneficiu din tranzacțiile noastre cu densa. În acel an escedentul esportului nostru, total asupra importului, fiind de 57,229,324 lei, este vădit că cea mai mare parte din acest escedent ni-l dădea Austro-Ungaria.

. . . De la 1875 încôce lucrurile se schimbă însă cu totul ; în acel an tranzacțiile noastre comerciale cu Austro-Ungaria ne lasă un deficit de 1,470,573 lei ; în 1876 deficitul este deja de 5,094,173 lei ; în 1877, anul rebelului ruso-turc, acest deficit ajunge de o dată la cifra enormă de 89,648,544 lei. Se putea însă crede că această dispozițiune era numai o consecință trecătoare a evenimentelor politice ; totuși, veni 1879, an ordinar în ceea ce privesce afacerile comerciale, și deficitul în loc de a scădea la ceea ce fusese înainte de rebel, rămase, din contra, la cifra foarte îngrijătoare de 55,898,040 lei.

Cu ce se plătescă România acest deficit, care, după cum vedem, merge crescând ? Negreșit ea trebuie să retragă de unde-va aceste milioane, pe cari le dă în fie-care an Austro-Ungariei, peste ce'i plătesce în cereale și în materie prime ¹⁾.

În 1879 deficitul total al esportului n'a fost de cât

¹⁾ Austro-Ungaria e mai umanitară de cât o credem. Ea ne va face credit. Amanetul ce vom da nu e mare, e existența nației noastre. A.

de 15,832,623 lei; deci *România a trebuit să lucreze cu totă lumea, ca să pôta da Austro-Ungariei un beneficiu de 55,898,040 lei, din cari 40,065,417 lei* i-a scos din relațiunile sêle comerciale cu alte state, ér de 15,832,623 lei a rêmas pagubașă.

. . . Luând de exemplu anul 1879, ântéiu pentru ca este un an ordinar și apoi pentru că în acest an statistica vamală s'a făcut mai cu îngrijire de cât ori când, găsim că relațiunile nôstre cu statele arêtate mai sus ne-au dat rezultatele urmâtóre :

<i>Austro-Ungaria</i>	<i>ne-a lăsat un deficit de</i>	55,898,040 lei
Germania	" " " "	16,903,458 —
Englitera	" " " "	12,630,616 —
Rusia	" " " "	4,475,078 —
Belgia	" " " "	1,262,929 —
Deficitul total		91,170,121 —

Aceste state au retras dér 91,170,121 lei mai mult de la noi de cât noi de la dênsele. Écă acum și de unde retrace România cu ce sê plătescă acest deficit :

Turcia și Bulgaria	ne-au lăsat	
	un beneficiu de	28,096,078 lei
Italia	" " "	6,243,513 —
Francia	" " "	2,324,118 —
Serbia	" " "	1,059,035 —
Cele-l-alte state, între care Egiptul și Helveția	ocupă primul loc. . .	37,614,755 —
Beneficiu total		75,337,499 —

Cu acest beneficiu am putut sê acoperim cea mai mare parte din deficitul arêtat mai sus, *rêmânând totuși în pagubă de lei 15,832,622, sumă care a impută-*

nat cu atâta reserva de numerar ce se află în țară, în urma intrărilor extraordinare din anii 1877 și 1878¹⁾.”

. . . Ast-fel. suntem nevoiți să constatăm cu mâhnire că, pe când importul nostru din Austro-Ungaria crește în proporțiuni foarte mari, esportul nostru la densa scade mereu. Următoarele date statistice ale relațiunilor noastre de import și de esport cu Austro-Ungaria vor proba acesta :

Anul	IMPORTUL	% din importul total al țării	ESPORTUL	% din esportul total al țării	Diferență în favoarea esportului	Diferență în favoarea importului
1871	37,028,629	44,7	49,635,217	27,9	12,606,588	
1872	38,773,290	35,5	81,688,383	49,0	42,915,093	
1873	39,348,143	40,2	68,768,568	43,7	29,420,425	
1874	48,308,102	39,4	55,476,370	41,2	7,168,268	
1875	40,206,069	29,9	38,735,496	26,7	— —	1,470,573
1876	78,885,051	47,5	73,790,878	31,4	— —	5,094,173
1877	179,782,782	53,6	90,134,239	63,9	— —	89,648,544
(*)						
1879	124,754,860	49,02	68,856,820	28,85	— —	55,898,040

Acastă tabelă este mai elocinte de cât toate argumentele ce s'ar putea da în chestiune; ea ne arată ca pe când importul nostru din Austro-Ungaria crește din an în an, pănă a se împătři într'un spațiu de opt ani, esportul nostru în Austro-Ungaria rămâne staționar, séu chiar descreșce : în 1872 el a fost de 81,688,383 lei, în 1876 a fost de 73,790,878 lei, pe când în 1879 n'a fost de cât de 68,856,820 lei.

Acum se vede tot ce a câștigat Austro-Ungaria prin

¹⁾ *Cronica* «Românul» 22 Septembe, 1880.

(*) Anul 1878 lipsește din această tabelă, pentru că din cauza perturbărilor suferite de serviciul vămilor în timpul rebelului, nici pănă astăzi încă compturile nu s'au putut verifica și tablele statistice forma

tratatul de comerț cu România. Tabela de mai sus arată că pe când pînă la 1875 România retrăgea pe fă-care an din Austro-Ungaria folóse însemnate, prin prisosul exportului asupra importului, de la 1875 încóce România a devenit, economicese vorbind, tributarea Austro-Ungariei pentru mai multe țecimii de milióne pe an, prin covêrsirea valorii importului asupra valorii exportului ¹⁾.“

Ètã unde ne-a adus sistemul nostru de convenții, făcute in pripã, in contra necesităților țerei, pentru a arêta numai supunere streinilor și a iscali alătura cu împãrații. *Uitãm că ucigându-ne, inutil vom căuta a ne mai face cunoscuți, prin actul mortuar, care sunt convențiile de ast-fel de naturã.*

Ne-am deprins pentru a avea un vot la Camerã, a pune nepotul sêu fratele deputatului in funcție.

Tot ast-fel pentru a avea votul, consimțimêntul, ochiș dulci a cutãruș vecin; guvernantșii nostri spre a se ținea la cãrmã, le pune cãte un nepot in funcție, le iscãlesc cãte o țescherea economicã! Mare lucru n'o fi!...

Acești nepoși sunt toși cei ce au spoliat cu miliónele acêstã nenorocitã țerã.

„ . . . Pare că voim intr'adins sê pierdem țera, sê nu mai esistãm.

Sêvêrșim acte și convenții cu streinit, prin care ne sinucidem, ne lepãdam de țerã, — numai pentru ca sê facem plãcerea cutãruș consul, pentru ca sê meritãm de ceea ce traficantșii de cele sfinte numesc Umanitate, și civilisațiune. — și sê ne facã trista onóre de a fi lãudați de presa jidovescã și de cutare ministru al unei puteri care ne inundeã țera de ji-

¹⁾ *Cronica «Românului»*. Duminecã 20 Septembrie, 1880.

dovi, și de germani, și ne întinde tot felul de curse, spre a ne răpi țera. Dușmanii noștri neucid cu mâinile noastre proprii. *Am căzut atât de jos, în cât executăm noi înșine, în contra noastră, politica dușmanilor noștri.* Depravațiunea cosmopolitismului ne-a adus la gradul de a pierde pînă și instinctul de conservare.

Pentru orî-ce națiune ca și pentru un individ, interesele sale primelă asupra altora. Acésta e 'n legea naturéi. Noi singurî dăm luméi spectaculul ridicul al unui stat fără politică ¹⁾."

E demn de totă mila, a videa cum aceste diferite țeri se luptă între ele, pentru a avea singure dreptul a ne exploata, pe când încă e cald peptul încredător, ce se vinde de nemernicii noștri.

Căci ni se face, grație incapacității celor ce ne conduc, *aceiași luptă economică, politică și socială, aceiași luptă de exterminare, ce s'a făcut Indienilor în India, séu peilor Roșii în America de Nord!*

Aceiași luptă, aceleși consecuențe, va trage după sine. Efectele au început a se simți după cum am văzut.

Ei au dispărut aprópe cu totul, pe când noi începem a dispărea.

Când dér în o țeră mică, și care a trebuit să facă atâtea sacrificii pentru a ajunge să-și capete independența nu există o sistema economică protecționista.

Când nu există onestitate și inimă din partea celor puși a ne governa și administra.

Când toate interesele țerei, sunt vëndute streinilor.

Când toate sarcinile statului se impun indigenilor, și forțe adesea necumpetat și fără calcul.

¹⁾ Introducția la studiul lui *Marțian*.

Când toate beneficiile de stat se dau exclusiv streinilor; se înțelege că acel element, și în urmă aceea țară, vor dispărea și că pe *cadavrul lor un vultur măi bine condus ca vulturul Carpaților se va instala și va plana fericit, de la Tisa la Marea-Négră, de la Nistru și Dunărea pênă la Carpați!*

Atunci . . . pôte ne vom descepta, dér va fi târziu.

Să căutăm dér a o face acésta măi curênd!

Alt-fel România va forma o pagină de tot mică în istoria Universală.

România va urma Poloniei!

Ea va dispărea!

Remediul la toate aceste ar fi foarte ușor.

Inchipuiți-vă un guvern onest, (și când dic onest, nu mă gândesc numai la cei 7 Miniștri, dér la ómenii de care în mare parte fac rău că se servesc ei), și cu dor de țară.

Alegerile să fie în realitate libere, și să se arate scopul lor nenorociților alegători, ce în majoritate ne știind să citescă, fără instrucție, sunt nisce adevărate turme, de care ne vom putea servi în binele țerei, după cum ne servim de ei spre nenorocirea ei.

Libertatea electorală să nu fie numai în acte oficiale, iar pe de lături să ne servim tot cu fițuico-mania către prefectii și satrapii districtelor. Căci măi bine prefer infamia bătăușilor cu care putem lupta, de cât rețeaua jesuitică a intrigilor ascunse, meschine, sub un nuor de idei naționale. Un guvern în fine care să combată chiar în alegeri, prin ómenii de bine ce ar avea, *acea tendință funestă ce este acum, acea miserabilă și nedemnă deprindere de un stat constituțio-*

nal, de a se vinde rotul, și de a nu vota de cât având un beneficiu pentru această datorie sfântă către țară.

Cei mici au imitat pe cei mari, atât s'a falsificat prin sistemă alegerile, convicțiunile, și rolul important al acestor drepturi cetățenești!

Atunci sunt convins că cu un guvern in asemenea condiții, cu o cameră și un senat sincer alese; *necesitățile țerei și greutățile societății Române vor fi lesne nu numai ușurate, dăr chiar vindecate.*

„ . . . Să purtăm dăr sarcinile de stat, fără care nu putem avea o patrie, însă să ne dăm și compensațiunea avantajelor de stat prin un regim economic național. — Așa este și drept și politic.

La o invasiune militară se răspunde prin o sistemă militară. Unei invasiunii economice, trebuie a'î opune o sistemă economică.

Numai prin sistemul economic se pôte scăpa țera de catastrofa la care ne duce invasiunea economică, și se pôte scăpa in mod fericit, liniscit și natural, fără violenți și sguduiri, cari ar putea să ne fie deopotrivă de funeste ca și neglijența rēului. De aceea nu putem indestul atrage cugetarea politicilor noștri, ca să studieze cu pătrundere lucrurile și se vor convinge că in sistemul economic au unicul, dăr singurul mijloc de a vindeca toate ranele mortale ale țerei, de a rezolva, cu natura, treptat și pe nesimțite toate cestiunile naționale de la care atirná cultura, ecsistența și desvoltarea noastră.

„Nu se cere de cât a întorče in sensul român, mecanismul statului care a'î lucrēdă in contra Românilor, și

in mic număr de anî fața țerei se va schimba in toate privirile ¹⁾.”

Așa dér :

„Tóte aședemintele: bancă, drumuri de fer, etc., ce au mai rămas nedate la streinî, sê le facem noi prin noi, spre a fi organe ale corpului național din care fac parte, ér nu organe streine. Condițiunile normale ale existenței cer sê trăim de viéță organică. Legile naturei, principiile fundamentale nu se calcă nepedep-sit. Și in politică călcarea legilor naturei, are de sanc-țiune perirea națiunei.

România posedă încă destule elemente pentru a se constitui din ea și prin ea; pentru a realiza cu miđl-ócele ei toate îmbunătățirile și aședemintele ce'i trebuie. Ele se află insê organizate, in stare de atome, se cere numai *sistema de stat* spre a le intruni și a le inchiega, spre a constitui prin organizațiune, din acele puteri risipite și ađi nefolositóre națiunei, o forță insemnată. Insê secretul aceluî princip organisator al puterilor nóstre economice, nu'l va putea găsi de cât omul po-litic preocupat de ideia națională — căci se cere a duce statul la acest sens — ér negreșit nu acela in spiritul căruia de mai inainte este prejudecat că nu se póte nimica face cu elementele naționale; nici acel care ar avea pentru acêsta numai o voința indiferentă; căruia 't-ar fi tot una Român séu strein. *Voință fără cre-dință este stérpă.* — *In acêstă privire putem díce că a voi este a putea.*“

Voiască dér, diferitele guverne ce se succedă, a urma

¹⁾ Introducere la Studiul lui Marțian

aceste principii scrise la 1871, și atunci numai vor fi făcut ce-va util pentru țără.

Mișlocele se vor găsi și la noi,

„Mișlocul de a avea capitaluri în mod contabil cu onórea și ecsistența noastră politică, stă în reformarea sistemului nostru economic în sensul național, care ar avea de efect că o parte însemnată din capitalurile ce intră în țără pe produceri, să rămână în țără, să fructifice în țără — să nu plece întregi în streinate cum plécă din cauza actualului regim economic; ar avea de efect ca averile să nu trecă de la Români la streini; și în fine stă în organizarea unui sistem național de instituțiuni de credit ¹⁾.“

Se mai încetăm în urmă cu nenumăratele concesiuni și tratate, șise „*Economice*“ tóte însă în folosul streinilor.

Se nu ni se spuna că trebuie a face cutare și cutare concesiie, Austriei, Germaniei sėu Rusiei.

Ele nu ar fi atāt de nedrepte în cererile lor, când ar sci că în țără sunt ómenī, ce nu vor a'șī vinde nici țera nici interesele lor.

Pentru ce Sėrbilor (țără mai mică ca noi), nu li s'au impus atatea concesii? Pentru că în sėnul vieței lor naționale nu s'au infipt ca la noi atatea interese streine!

Pentru că au făcut totul prin sistema lor de stat, în sensul ideilor, necesitășilor și progreselor, dezvoltarei lor economice. Fiind-că au făcut în fine *totul prin ei și pentru ei*.

Oamenii lor de stat, nu se ocupă nici de liniscea somnului lui Bismark, nici de necesitășile Rusiei în

¹⁾ Idem.

Asia, nici de desastrul Englesilor in Afganistan, nici de biftecul ce a mâncat Gambeta, séu de pinteniî lui Andrassy.

Ei se ocupă de necesitățile țerei, poporului lor. Și nu dau nici o concesie streinilor, căci departe de a le plăcea răsplata personală in onorurile streine, ei o caută in fericirea țerei lor! Etă de ce Serbia progresă încet, însă in un mod serios.

„Oamenii săi de stat, fără titluri academice, au însă virtutea politică ce le dă simțimântul național, acea virtute care a făcut și pe ómenii mari ai istoriei noastre ¹⁾.”

Noi însă ne-am confecționat ministrii nostri in afară de țără și interesele séle, in Paris séu Londra, Viena séu Berlin, după cum ne-am deprins a ne confecționa cismele, hainele, etc. Se înțelege nu ast-fel au făcut popórele ca Germania, Rusia, etc., cari țin să trăiască din viéta lor, să trăiască bine, și să prospere asecurându'si viitorul.

Cum voiți ca conductorii unei țeri, să'i asecure viitorul când in mare parte nu cunosc nici trecutul nici prezentul țerei lor.

Revoluțiunile nóstre sociale, afară de cea dela 1821, au fost cam artificiale. Singura plecată drept din inima poporului cea de la 1821, a fost curënd inăbușită in cât nu a dat fructele necesare.

Ast-fel in cât nu am avut ocađia de a videa nascându-se din societate, tipuri naționale și historique, de la care adesea plécă erile de fericire ale țerei lor.

¹⁾ Introducere la Studiul lui *Martian*

Revoluțiile noastre nu au produs oameni de stat, decât simpli plagiatori de ale străinătății.

Fie-care face ce poate.

Fructele tot-d'a-una, depind de stratul în care se află infipte rădăcinile arborului.

Decă țărâmul va fi nația, ai nației și pentru nație vor lucra ei.

Alt-fel fructele de și poleite, vor fi otravă pentru indigeni.

„Resbelul civil, dice unde-va Mirabeau, este câte o dată singurul mijloc de a reda șefi oamenilor, partidelor, opiniunelor!“ Cuvânt teribil și profund, care nu este mai puțin justificat de istoria națiunilor care au avut resbeluri civile de cât de aceea a națiunilor care nu au avut!

Nu este numai resbelul civil care aduce acest efect, este resbelul în general. *Nenorocirea poate, a principatelor în secolul nostru este că nu au avut resbele, nici naționale nici civile.* De acolo lipsa lor de oameni și de nume.

Națiunile nu trăesc de cât prin numele orecăror oameni mari. Mulțimea nu interesădă nici o-dată. Trebuie indiviđi pentru a signala și recomanda un popor, cum trebuie monumente pentru a signala un țerg și al arăta de departe.

Nu'mi vorbiți de sate care nu au clopote : Sunt moșinôe adunate împreună. Vedeți în secolul nostru ce a făcut norocirea Greciei : *este eroismul câtor-va oameni ajutați de curajul tuturor. Canaris, Colocotroni, Botzaris și mulți alții încă, au învățat numele lor Evropei, și aceste nume au protejat Grecia.*

Vedeți Serbia : *răsboiul a făcut oameni, Gheorghi cel*

Negru, Milosch, și numele acestor ómení au făcut un stat. Vedeți Muntenegrul : are ómení și nume; el va fi un stat independent.

Sórta a refusat Moldo-Valahilor, șansele unui rebel național sau civil; au avut la 1848 o revoluție prea scurtă pentru a produce. Marele încercări le-au lipsit. A daug că Moldo-Valahií, cu o confiență in Europa care merită a fi mai bine recompensată, au ascepat tot-d'a-una destinul lor din mânilé diplomației in loc de a'și 'l face eí singurí.

Tótá lumea le dícea sê se témă de spiritul revoluționar, care ar strica causeí lor, au rêmás calmí și docilí. Nu au vrut sê combată in contra Turcilor de frică de a párea Ruși; nu au putut combate in contra Rușilor, pentru că nu s'a voit sê facă din eí soldați, de témă că, o-dată armați, nu vor mai voi sê redevie supuși. Tot le-au fost in contra, înțelepciunea lor, confiența, situația lor geografică mai cu séma; *nu au avut rebel și prin urmare nu au ómení!*¹⁾

Acésta, este unul din cele mai mari adevăruri.

Căci sê ne uităm bine, ni se va díce, că suntem civilisați, că avem legile cele mai liberale . . . voiú rês-punde insê că mai totul *e spoială!*

La ce au folosit tóte aceste imenseí majoritați a Românilor?

A'í face mai miserí! Și a avea Bulevard in Bucuresci, pe care sê se primble streinií!

Legile nóstre sunt mai tóte grosolan copiete, teo-

¹⁾ «Le voyageur en orient.» IV. *Les principautés du Danube*, pag. 347.8 «Revue des deux mondes» Tom. XVIII. 15 Noembre 1858, p. Saint-Marc Girardin.

retic făcute, iar nu plecate din necesitățile simțite ale țerei.

Nu ast-fel fac popóarele civilisate, nu ast-fel au făcut chiar Serbia.

Étă pentru ce ei, décă nu au progresul nostru lustruit, au insé buna stare economică și socială, au viitorul mult mai bine asigurat.

„Ne-am dat noi înșine o constituțiune prin care am pus vieței noastre naționale o basă pe care putem clădi de acum înainte edificiul nostru politic, în conformitate cu situațiunea noastră și cu trebuințele noastre.

„Fericită ziua de când nimica însemnat nu se va face în privirea țerei, fără voea țerei.

„Fară a ne bate capul dacă creațiunea noastră corespunde cu cutare séu cutare teorie, fără a căuta să resădim la noi plante streine cu care nu s'ar împéca póte pământul nostru, noi am căutat de a adopta către nevoile actuale, vechile noastre instituțiuni cari vor urma a cresce *cu noi di'mpreună*.”

„... Instituțiunile nu sunt singura condițiune a progresului național, care-le depinde mai pre sus de *tóte de mutualul acord*, braț la braț între ele și mo-ravurile publice ¹⁾.”

Am vădút de asemenea idea unui distins Român, pierdut de tot ténér patriei séle, în privința acestei importante chestiunii, care între altele dicea ²⁾:

„*Oamenii de stat trebuiau să nu copieze acele institu-*

¹⁾ Extras din discursul rostit de către Regentele Prințiar la închiderea marelui adunări naționale constituante Craguevaș 29 Iunie 1869.

²⁾ Veđi pagina 368-9-70-71.

ținuți europene, căci pentru această nu se cere mult talent, nici multă muncă; din contra ei trebuiau să cugete a sădi în această țară nisce așezăminte potrivite cu aruția ei, cu gradul ei de dezvoltare economică. La noi însă ce se face? Producem cum produceau societățile primitive, și cheltuim pentru instituțiile noastre, cum cheltuiesce Anglita, Francia séu Germania! Neapărat că, prin acest sistem, s'a pus în cea mai sigură primejdie existența națiunei Române: și ță de ce se nasc 100 indiviți și mor 100 $\frac{1}{7}$!!.....“

Am căpătat Independența, dér cât ne-au costat această independența *quasi căpătată*, căci trebuia să o luăm noi, și noi să ne-o dăm!

Și apoi :

„De ce folos pôte fi neatârarea politică când, economic vorbind rom fi robul streinului ¹⁾!“

Ce ne mai rămâne dér de făcut, și de făcut iute căci nu mai este timp a perde inutil.

„Pe lângă dezvoltarea și practicarea cu sinceritate a instituțiilor noastre reprezentative trebuie să ne aplicăm cu totă activitatea și inteligența de care nămul nostru este înzestrat, spre a da impulsunea cea mai puternică economiei noastre naționale. Nu putem sta în loc când de la un capăt al lumii până la cel-l-alt, ómenii lucrădă cu o hărbăție ne mai pomenită până în ziua de astă-ți.

Ameliorațiunea agriculturii; creațiunea unei industrii naționale potrivit cu trebuințele noastre și cu împrejurările în care ne aflăm; dezvoltarea comerțiului, sunt lucrările care de acum înainte trebuie să ne preocupe pe toți, de la mare până la mic. În această ordine de activitate guver-

¹⁾ D. Xenopol. Conferința : Agricultura și Comerțul.

nul țerei are îndatoriri mari de îndeplinit. Ori-cât ar fi de puternică acțiunea individuale, caută să recunoșcem că pe această cale direcțiunea și impulsivitatea trebuie date de către acei cărora țera li incredintă administrațiunea intereselor sêle. Dêcã in alte State cu mult mai înaintate ca România și totuși guvernul este inițiatorul și conducătorul in cestiunile cele mai de economie generală, necum să nu fie la noi unde avem mai tot de făcut.

Guvernul, ori care ar fi, este dator să se pîtrundă de rolul cel mare ce are de împlinit in această direcțiune; să cuprindă cu o singură ochire toate nevoile țerei; să le coordine, să și astêrnă un program și să ste pe lucru.

A mai amâna înzestrarea agriculturii cu îmbunătățirile de care se simte trebuința, este a dovedi o adevărată nepăsare pentru prosperitatea națională. Când totul se mișcă împregiurul nostru; când diferitele state se întrec care de mai care să prospereze economice, am fi nisce copii ingrați când noi am sta pe loc; am justifica aserțiunile neîntemeiate ale acelor care urmăresc înjoșirea noastră ¹⁾.

„ Agriculturii trebuie dêr sêi dam primele nôstre îngrijiri: desvoltarea și îmbunătățirea iei trebuie s'o urmărim mai nainte de toate.

. . . . Agricultura este astă-dî singura și va mai rămânea multe decenie și de aci nainte, principala sorginte a avuției nôstre naționale. Ea este astă-dî singurul mijloc de viețuire al marei majorității a națiunii, și va rămânea ani îndelungi unica iei ocupațiune ²⁾.

1) P. S. Aurelian. «Țera noastră.» 1850.

2) «Românul». Cronica, 20 Ianuarie, 1880

Caci :

„Agricultura ca industriă și țeranii ca populațiune sunt temelia acestei țări ; in viitor ca și in trecut de la cultura pământului și de la virtosia agricultorilor atârnă puterea acestei țări ¹⁾.“

Trebuie chiar a ne uni între noi, a forma asociațiunii agronomice, industriale, a da premiuri, a deștepta la viață pe specialiștii și capitaliștii noștri.

Să facem in fine ceea-ce C. Porumbaru, face cu Societatea Concordia Română ; ceea-ce au facut atâți omeni de merit prin crearea Societăților de Economie. Acum chiar de curând D-nii Racotă și Cantacuzin, voesc a inființa o societate și a organisa o expoziție agricolă. Acesta e singura cale sigură. — Să mai facem și prin noi ceva.

„Ca toate societățile inapoiate in viața economica, avem nenorocitul obicei sã acceptăm tot binele de la mila guvernului ; pe când vedem bine ca el amețit de laurii biruințelor electorale, dă țera pradă traficantilor, și pe când scim bine că salvarea este numai in mâna noastră ²⁾.“

Crearea unei comiții agricole in județul Ilfov, este un bun semn și sã sperăm că bunul exemplu va fi imitat și de cele alte județe din țară.

Sã nu uităm că numai Unirea ne mai pôte scapa.

Adresa D-lui Dabija, către prefecti, relativ la atențiunea ce datorim angricaturei, e de asemenea un semnal de viață.

Guvernul nu trebuie in prima linie a fi indiferent.

1) «Revista Sciințifică». *Cronica*. 1878, No. 24.

2) Pag. 57. «Convorbiri Economice», *I. Ghica*.

Cu atâtea domenii ce are statul, să nu uite că el e primul agricultor.

Pe urmă :

„In lupta economică — luptă in care avem de adversar munca streină — trebuie să fim toți una, inimă lêngă inimă ¹⁾.“

Căci :

„Noi toți suntem Români, înainte de a fi conservatori sêu liberali. In bine sêu in rău, nu se pôte nimic întâmpla națiunei nóstre, care să nu atingă pe fie-care din noi. Nenorocirea totului este nenorocirea și a fie-cărui ce face parte din totul ²⁾.“

De aci depinde nu numai fericirea statului, dér și a individului. Ceii ce cred că vor putea trăi, căutând a munci numai pentru bunul lor se înșală amar.

„Să amăgesc cei cari cred că se pôte trăi numai ca individe, că se pot conserva alt-fel de cât in națiune și prin națiune. Décă nu vor să fie solidarii cu națiunea in binele lor care le vine tot de la dênse, vor fi fără voe solidarii in nenorocirea ei. Esemplu numerósele familii avute din Moldova cari nu mai sunt. *Unui rău care distruge un popor întreg nu va putea rezista un individ sêu o castă ³⁾“*

Să ne organizăm dér, să ne unim, să ne apărăm interesele nóstre, după cum streinii sunt organizați, după cum ei sunt uniți și după cum și le apăr pe ale lor.

Cel puțin acum să'i imităm in bine.

Atunci numai vom putea rezista și trăi.

¹⁾ «Românul» *Cronica*, 8 Maiu, 1880.

²⁾ *Marțian*. *Lucrarea* citată.

³⁾ *Introducere* la studiul lui *Marțian*.

„Concurența ne omorâ, căci munca noastră este nearmată în lupta pentru existență și se găsește față în față cu națiuni cari s'au armat, în munca lor, cu tot ce geniul omenesc a putut produce pînă acum mai perfect ¹⁾.”

Să mai încetăm cu colosalele imprumuturi ce facem și care minedă țera.

Căci la ce se tot clădim în țără lucruri cu banii streini, când nu ne-am pus cu nimeni și cu ori-ce preț la o *alergare* de progres.

Maî încet, însă mai solid, mai sigur și numai cu banii noștri.

„Cel mai renumit din economiștii englezii contimporani, D. Stuart Mill, ȝice în principiile de Economie politică, că *timpii când Statul face mari imprumuturi se disting tot-d'a-una printr'o mare activitate aparentă, dér că, primul moment trecut, o periódă de lipsă și de marasmă îi succede necesarmente.* „Imprumul, ȝice el, n'a putut să se facă pe porȝia capitalului reprezentat de instrumentele agricole, mașini, bastimente; el a trebuit să provie din porȝia destinată la plata lucrătorilor; *deficitul cauzat prin imprumul trebuie dér să fie reparat prin privaȝiunile claselor laboriose* ²⁾.”

Êta dér cauza în mare parte și a miseriei sătenilor noștri.

Și mi se pare chiar că imprumuturile au prosperat mai mult în cantitate și efecte triste pentru noi, de cât în binele ce am realizat cu ele.

¹⁾ «Românul» *Cronica*. 22 Septembrie, 1880.

²⁾ «Chestiunile agricole în 1858.» *Léonce de Lavergne.* «Revue des deux mondes.» Tome XIII. 15 Fevrier 1858. pag. 915.

„Nu trebuie să ne scape din vedere că de la 1859 adică de când am intrat într'o eră nouă, politică și socială, cheltuielile și veniturile noastre s'au urcat într'un mod foarte simțitor; în adevăr, veniturile statului erau de 29,388,512 lei în anul 1859, erau în 1876 se urcaseră la 90,354,614 lei, prin urmare se întreisera. Cheltuielile în 1859 se suiau la 28,911,844. erau în 1876 ajunseră la suma de 110,423,904 lei, adică se împătriseră.

In același interval datoria Statului s'a sporit cu una sută șese-deci și șese ori; și în adevăr în 1859 Statul datorea 2,820,117 lei, erau în 1876 suma datorită se suia la 468,677,730 lei¹⁾.“

Ad-interimurile Ministeriale se mai încetează puțin, și advocații se nu mai fie *piatra filosofală*, pepiniera Ministrilor noștri. Căci numai la noi se vede tristul exemplu, de avocat, ministru la *lucrări publice, la Finanțe, la Culte și Instrucție*, și chiar pe la Ministerul de războiu, de câte ori nu am văzut haina unui civil!

La fie-care din ministerele noastre se punem omeni capabili și activi, care se facă ca aceste prime resorturi ale administrației și activității publice să meargă regulat și bine, și mai pe sus de toate, ori-ce afaceri ale lor să meargă în sensul național.

Nu mai atunci țera va scăpa.

Când Statul va lucra mai Românesc și cei ce acum fac alt-fel, vor urma după el. Toți dăr să avem aceeași țintă :

1) Aurelian. «Țerra noastră» 1880.

Salvarea țerei, prin salvarea și ajutorarea elementului Român !

Să ne Unim dér, și ce facem între noi și pentru noi, ceia ce streinii fac pentru ei.

Să ne armăm dér și noi, să le opunem pe calea economică rezistență, să incurajăm produsele industriei noastre cu orî-ce preț, căci decă ele astă-đi lasă de dorit, mâine însă, prin voința noastră, incurajând pe fabricanți, vor fi escelente.— Să facem tot dér pentru țeră, pentru binele numai a Românilor din România.

Să opunem :

„Putere energică în contra a orî-ce ne turbură sau ne pôte turbura unitatea, omogenitatea și libertatea națională; blîndete și spirit de împăciuire între noi, — acesta credem că este politica ce ne pôte duce la isbindă ¹⁾.“

Căci :

„Este un ce, căruia trebuie să se subordoneze toate partidele, cu același respect, și acest un ce, este naționalitatea, românismul. Precum orî-ce cêrtă amuțesc înaintea altarului, ast-fel trebuie să amuțescă înaintea ideei de a conserva țera pentru naționalitatea română, căci acesta este pămêntul sfînt ce provedința ni l'a dat ca s'îl conservăm, și pe el să realizăm o idee, misiunea individualității noastre române. Unde afară de acest pămênt mai avem vre un viitor? — Aici dar, pe el trebuie să trăim séu să murim ²⁾.“

¹⁾ Marțian.

²⁾ Idem.

Să aplice dér guvernele năstre același exclusivism streinilor, ce'l aplică ei Romănilor.

Se aplice același protecționism Romănilor, ce streinii 'l aplică la ai lor.

Să ne servim in fine de armele lor.

Taxede-ne cum vor voi in urmă, puțin să ne atingă, căci:

„Când este vorba de a'și apăra viața nu mai pôte fi vorbă de principii botezate de legi ale sciinței¹⁾.”

Și „*Libertăței streinilor de a ne exploata, nu putem opune și noi libertatea năstră politică, de a nu voi să fim exploatați!?*”

Așa dér autonomia și libertatea năstră stă numai in dreptul de a ne *sinucide*²⁾.”

Când aprópe totul se va face de Romăni, fie chiar sub direcția pentru moment a unor streinii onești ce am aduce, și cari au *dat probe că bine aleși nu ne sunt de cât utili*, pentru a ne crea tóte necesitățile de care avem nevoie.

Când nu se vor aduce din streinătate de cât absolut ceia ce nu se face la noi, și când le vom aduce prin Romăni, să fim siguri că sórta țerei se va schimba și viitorul ei va fi ascurat.

Când in fine cei puși să conducă afacerile prin conduita lor vor fi o iconă, și societatea va inceta cu cheltuielile ne necesare, ea va incepe a'í imita in bine, după cum pêne acum n'a făcut de cât a le imita relele.

Atunci dér când va fi un părinte guvernul, poporul

1) *Simonin*. «Societatea sciințelor economice» Paris, 5 Maiu, 1880

2) Introducere la studiul lui *Marțian*.

Român se va înmulți și se va moralisa, căci el va avea o pâine, și nu va mai fi muritor de fâme.

Atunci numai nu vom înregistra relele de care suferim acum și pe care le-am vădut în această scriere.

„Ceî cari vor dér întărirea moralității în țără, să lucrede la întărirea simțimântului național, făcând politică națională.

„Simțimântul național este atât de mult „basa tuturor virtuților cetățenesci,“ în cât chiar numai o „slăbire a acestui simțimânt este o primejdie.“ (Un om de stat german).

Numai politica națională ni va da moravuri bune, finance bune, administrațiune bună, armată valoroasă și bine ținută, agricultură și industrie înflorită; numai ea ne va da încrederea în noi care ne lipsesce; ne va radica în ochii noștri proprii și în considerațiunea streinilor; numai ea va da ómenilor noștri politici valórea și demnitatea către streini, având țera cu dênșii. *Ér fără politică națională se nu sperăm nici un bine; oricare vor fi Ministrii și funcționarii, nu se va schimba de cât actorii, comedia va rămânea tot aceea, sporind numai din di în di relele țerei¹⁾.*“

Oamenii de bine să se unescă dér cât mai curând, capitaliștii Români, să caute a mai lăsa usura și alianțele numai cu ovrei, pentru a se uni cu frații lor activi și onești, și a crea ast-fel tot soiul de mică industrii.

Streinătatea să se mai curme precum și modele ne-sărate, piperat plătite.

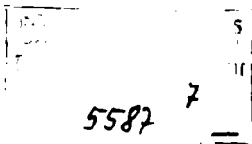
Limba maternă să se vorbescă mai des, și atunci

¹⁾ Introducere la Studiul lui *Marțian*.

vom fi scăpați, atunci numai vom fi respectați și cu un viitor sigur.

Alt-fel, momentul pierdaniei nu e departe, și acele mii de Români cari s'au pierdut de la 21 pînă acum lup-tând cu arma sêu cu condeiu pentru iubita lor țeră, vor dice in mormintele lor despre România, ceia-ce Garibaldi dice acum despre iubita sa Italiă :

„Cu totul altă țeră am visat eu in curgerea vieței mele, nu cea de astă-zi, ticălosă inlăuntru, umilită in afară, spolia celor mai nemernici din națiune¹⁾.”

¹⁾ Caprera, 4 Septembrie 1880. Către alegătorii sei din primul colegiu al Romei.

ERRATA

<u>Pagina</u>	<u>Rëndul al</u>	<u>In loc de</u>	<u>Cetiți</u>
22	26	de	pe
51	18	și	,
51	25	Populațiunea	«Populațiunea
57	13	35,586	35,589
67	10	7 1/0	7/10
76	19	nasaeri	nasceri
77	26	ori a	ori că a
101	7	«Pământul	Pământul
108	13	Să	«Să
137	25	7m,75	1m,75
140	26	caî se	caî, ca se
182	18	acest din sat	acestuî din urmă sat
192	10	trebuesc la	trebuesc luate ca
197	30	Cu	Ca
208	j0s	1876	1878
219	2	nedomire	nedormire
249	22	caută	causa
342	8	urile	hapurile
354	29	vor	va
363	29	necumpête	necumpătate
